وانّي جدّه رزقه الله خير الدارين يقول قد الف جدي

وجد من شو وكوشش ودروزي كند خدا تعالى بهترين هر دو جهان ميگويد بدرستيكه تصنيف كرده بود جد من

او فقير چي زه يم كوشش د مه نصيب كړي خدا تعالى بهترين د دواړو جهانو وائي په تحقيق سره جوړ كړي دي نيكه زما

واستاذي ومولائي مولانا الاعظم سلطان علماء العالم

واستاذ من ومولا كلان بادشاه علماء جهان عالم

او استاذ زما او مولا زما لوي د لويو بادشاه د عالمانو د جهان عالم

الربّاني والعالم الصمداني برهان الشريعة والحق والملة

خدائے و عالم خدائے بي نياز برهان الشريعة وحق ومذهب

د خدائے او عالم د خدائے بي نياز برهان د شريعت او د حق او د مذهب

والدين وارث الانبياء والمرسلين محمود بن صدر

ودين وارث انبياء ومرسلين محمود بن صدر

او د دين وارث د انبياء او د مرسلين محمود زوئے د صدر

الشريعة جزاه الله تعالى عني وعن سائر المسلمين خير الجزاء

شريعة جزا دهد او را خدا تعالى از جهة من واز جهة همه مسلمانان بهترين جزا

شريعة جزا دي وركړي هغه خدا تعالى له جهة زما او له جهة د ټولو مسلمانانو نيكه جزا

لاجل حفظي كتاب وقاية الرواية في مسائل الهداية وهو

برا ياد كردن من كتاب وقاية الرواية را كه اين است در مسائل هدايه و او

د پاره د ياد ولو زما كتاب وقاية الرواية لره چه دا دے په مسائلو د هدايه كښې او هغه

كتاب لم يكتحل عين الزمان بثانيه في وجازة الالفاظ

كتابيست كه نديده است چشم اهل زمان مثل او را در اختصار الفاظ

يو كتاب دے چه نه دي ليدلے سترګې د اهل د زمانې مثال د هغه لره په مختصر الفاظ

مع ضبط معانيه ثم اني لما وجدت فصور همم بعض

با حفظ معاني آن پس من هر گاه يافتم همت بعض

سره د ياد ولو د معاني د هغه د پس زه په تحقيق سره هر كله بيا موندلے همت د بعضي

٣

المحصلين عن حفظه فاتخذت منه هذا المختصر مشتملاً على

طالبان از یاد کردن وقایة روایت پس گرفتم از وایں مختصر را درحالیکه مشتمل است بر

طالبان له یادولو د وقایة روایت پس را مې خستت له هغه نه دا مختصر په حال

ما لا بدّ منه لطالب العلم عن حفظها فكل من احبّ

آنکه گزیر نیست از وطالب علم را از یاد کردن آن مسائل پس هر کسی که دوست دارد

هغه چه ضرور دی له هغه نه طالب علم لره له یادولو د هغو مسائلو نه هر هغه چه دوست

استحضار مسائل الهداية فعليه بحفظ الوقاية ومن اعجله

یاد شدن مسائل هدایه را پس لازم است بر وی یاد کردن وقایة الروایة و کسیکه شتاب

یادیدل مسائل هدایه لره پس لازم دی په هغه یادول د وقایة الروایة او هغه چه

الوقت فليصرف الى حفظ هذا المختصر عنان العناية ان دو

زمانه پس باید که بگرداند باین مختصر لگام قصد را پس بدرستیکه هذا

زمانه پس باید ده دی چه و گرځوی بدی مختصر ولګ د قصد په تحقیق سره هدایه

الهداية كتاب الطهارة فرض الوضوء غسل الوجه

رهنما است کتاب ثابت است در بیان طهارت فرض آبدست شستن روی است

رهنما ده دی کتاب ثابت دی په بیان د اودس کښې فرض د اودس وینځل د مخ دی

من الشعر الى الاذن واسفل الذقن ويديه ورجليه

از موی تا بگوش و تا به زیر زنخ و شستن هر دو دست و هر دو پای

د ویښتو نه تر غوږ وڅ او تر لاندې د ږیرې او وینځل د دواړو لاسو او د دواړو پښو

مع مرفقيه وكعبيه ومسح ربع راسه وكل ما يستر البشرة

بار نیح وبا هر دو کعبین و مسح کردن ربع سر و همه آنچه پوشاند بشره را

سره د څنګلو او کعبینو او مسح کول د ربع د سر او ټول هغه چه پټوي بشره

من لحيته وسنته البداية بالتسمية وبغسل يديه

از ریش متوضی و سنت آبدست ابتدا کردن است به بسم الله و شستن هر دو دست تا

له ږیرې د متوضی او سنت د اودس ابتدا کول دي په بسم الله او وینځل د دواړو لاسو

الى رسغيه ثلاثا للمستيقظ والسواك وغسل فمه

تا به بر دو بند سه بار برای کسیکه از خواب بیدار کرد و مسواک کردن و شستن دهن

ترددواره بنده دک اوچ کره یاده یه هفت چادر لغو بربیدار شی او مسواک کولی و اوالی اوغی

بمیاه وانفه وتخليل اللحية والاصابع وتثليث

به ابهائی نو وهو بیتی و خلال کردن ریش و انگشتان و سه بار

یداوبونو و یکه بوزه او خلال کول د ذیرے او د گوتو او دری خله

الغسل ومسح كل الرأس مرة والاذنين بمائه

شستن و مسح همه سر یک بار و مسح هر دو گوش به آب باقی

وینخل او مسح د ټول سر یو ځل او مسح د دواړو غوږو په اوبه باقی

والنية والترتيب والولاء ومستحبه التيامن

و نیت و ترتیب و پی در پی شستن و مستحب است از طرف راست

او نیت او ترتیب او پی در پی وینځل او مستحب دے له ښی طرف نه

ومسح الرقبة وناقضه ما خرج من السبيلين

و مسح گردن و شکننده آن است آنچه خارج شود از یکی از هر دو راه

او مسح د ورمیږ او ماتونکے د اودس هر څه چه خارج شی پولہ دواړو لارو

او غيره ان كان نجسا سال الى ما يطهر والقيء

یا غیر آن اگر باشد پلید که روان شده بود بآن جائیکه پاک کرده میشود و قی

یا غیر له هغه نه او که وی پلیت چه جاری شوے وه په هغه ځای چه کوم شے او قی

ودم ما زيقا ان احمر به البزاق لا ان اصفر به

خون نرم اگر سرخ شود با آن بزاق نه شکند وضو را اگر زرد شود بآن

و وینه نرمه اوکه سره شی په هغه بزاق نه ماتوی اودس که او که زیړه شی

وغيره ان ملأ الفم لا بلغما اصلا وما ليس بحدث

و غیر خون اگر باشد که پر کند دهن را نه شکند بلغم هرگز نه شکند و چیزیکه نبود حدث

او غیر له وینی اگر که وی چه ډک کړے خوله نه ماتوے هیڅکله بلغم و او هر شے چه نه وی حدث

لیس بنجس ونوم متکئ الی ما لو ازیل لسقط والاغماء

بست پلید — وخواب تکیه زده بآن چیزیکه اگر دور کرده شود بیفتد تکیه زننده وبیخودی
ندی پلیت — او خوب تکیه وهلی په هغه شی چه که لری کړی شی نو پریوزی تکیه وهونکی او بیهوشی

والجنون وقهقهة بالغ فی صلوة مطلقة والمباشرة

ودیوانگی — وقهقهه — بالغ — در نماز کامل — ومباشرت
او لیونتوب — او خندا قهقهه — بالغ — په لمانځه کامل کښی — او مباشرت

الفاحشة لا مس المرأة والذکر وفرض الغسل غسل

فاحشه — مس کردن زن — وذکر — وفرض غسل شستن
فاحشه — مس کول د ښځی — او ذکر — او فرض د غسل ولل

فمه وانفه وکل البدن وسنته ان یغسل یدیه وفرجه

دهن است وبینی وهمه بدن — وسنت غسل شستن بر دو دست وستر عورت خود
خوله ده او پوزه او ټول بدن — او سنت د غسل وِلل د واړه لاسونه او ستر عورت

ویزیل النجاسة ثم یتوضأ الا رجلیه ثم یفیض الماء علی

ودور کردن پلیدی بعد از آن آبدست کند مگر نشوید بر دو پای بعد از آن بریزد آب بر
او لری کړی پلیتی پس اودس وکړی مگر نه پښې دواړه پس توی کړی اوبه په

بدنه ثلاثا ثم یغسل رجلیه لا فی المستنقع ویکفی

بدن خود سه بار بعد از آن بشوید بر دو پای خود نه در جائیکه جمع شود آب وکفایت میکند
بدن خپل درې ځله پس له هغه دې ووینځی دواړه پښې خپلې نه په هغه ځای او بس کوی

لذات الضفیرة ان تبل اصلها وموجبه انزال منی

صاحب زلف را تر شدن بیخ آن وواجب کننده غسل انزال منی است
صاحب د کمولو لره لوند شی بیخ د هغی او واجب کونکی د غسل انزال د منی دی

ذی دفق وشهوة عند الانفصال وغیبة حشفة

که صاحب برجستن وشهوه بود نزد جدا شدن وغائب شدن سر ذکر
چه صاحب د توپ او شهوت وی په وخت د جدا کیدو او غائبیدل د سر د ذکر

فی قبل او دبر علی الفاعل والمفعول به ورؤیة المستیقظ

درقبل یا در دبر بر فاعل و مفعول به او و دیدن بیدار شونده

په وروانو یا د دبر کښی په فاعل او په مفعول به هغه او لیدل د بیدار ګ

المنی او المذی وانقطاع الحیض والنفاس لا وطی بهیمة

درخواب منی یا مذی را و قطع شدن حیض و نفاس نه وطی کردن چارپایے

په خوب کښی منی یا مذی لره او قطع کید لے حیض او نفاس نه وطی کول د چارپائے

بلا انزال وسن للجمعة والعیدین والاحرام وعرفة وتوضأ

بغیر انزال و سنت کرده شده برائے جمعه و هر دو عید و احرام و عرفه و وضو کرده شود

بی له انزاله او سنت کرے شوے پاره د جمعے او دوه اخترونو او احرام او عرفه او اودس

بماء السماء والارض وان تغیر بالمکث او اختلط به طاهر

باب باران و زمین اگر تغیر شده بود به بسیار ایستادن یا خلط شده بود بآن چیز پاک

په اوبو د باران او د زمکے اگر که تغیر شوی وی په پریوتو او ډیر یا خلط شوی وی په هغه چیز پاک

الا اذا اخرجه عن طبع الماء او غیره طبخا او هو مما لا یقصد به

مگر آنگه که خارج کند آنرا از طبیعت آب یا تغیر دهد آنرا به پختن آن چیز یکه ازان چیزے قصد کرده شود

مگر هغه وخت چه خارج کړی هغه لره له طبیعته د اوبو یا تغیر ورکړی هغه او پخولے او حال دا دی چه هغه چیز

النظافة وان اختلط به نجس فان کان جاریا او عشرا فی

بآن پاک کردن و اگر خلط باشد با آب چیز پلید پس اگر بود آب جاری یا ده در ده

په هغه پاکول او که خلط وی په هغه پلیت نو که وی اوبه جاری یا ده په ده

عشر لا یتنجس بالغرف لا یتنجس الا اذا غیر طعمه او

که ظاهر نمیگردد زمین آن به کف گرفتن آب پلید نگردد مگر آنگاه که تغیر دید مزه آنرا یا

چه نه ظاهریږی مزکه د هغه په چونګ اخستو سره او نه پلیتیږی مګر هغه وخت چه تغیر ورکړی مزه

لونه او ریحه وان لم یکن جاریا تنجس ولا باس بموت

رنگ آنرا یا بوئے آنرا و اگرچه نباشد جاری پلید گردد و باکی نیست بمردن حیوان

رنګ د هغې یا بوی د هغې او که نه وی جاری پلیتیږی او باک نشته په مرګ د حیوان

مائیِ المولدِ و مالیسَ لهٗ دمٌ سائلٌ ولا یتوضأ بماءٍ

پیدا شدہ در آب وآن حیوان کہ نباشد مر او را خون روان ونکردہ شود آبدست بآبیکہ

پیدا ہوا پانی میں اور وہ حیوان جو نہیں ہے اس کیلئے خون بہنے والا اور نہیں وضو کیا جاتا ایسے پانی سے

اعتُصِرَ من شجرٍ او ثمرٍ ولا بماءٍ استُعمِلَ لقربةٍ اولرفع حدثٍ

بیرون شدہ باشد از درخت یا از میوہ ونہ بآن آب کہ استعمال کردہ شدہ باشد برائے ثواب یا برائے دور

ایسا نچوڑا گیا ہو درخت یا میوے سے اور نہ ایسے پانی سے کہ استعمال کیا گیا ہو ثواب کیلئے یا بے وضوئی دور کرنے کیلئے

وکلّ اِهابٍ اذا دُبِغَ فقد طَہُرَ الاجلدَ الخنزیرِ والآدمیِّ وما

وہر چرم خام کہ رنگ کردہ شود پس بتحقیق پاک شد مگر چرم خوک وآدمی وآن حیوانیکہ

اور ہر کچا چمڑا جب دباغت دیا جائے پس بیشک پاک ہو گیا مگر سور اور آدمی کا چمڑا اور جو

طَہُرَ جلدُہٗ بالدبغِ طَہُرَ بالذکوۃِ وکذا لحمُہٗ واِن لم یؤکلْ

پاک میگردد چرم او برنگ پاک میگردد بذبح کردن و ہمچنین پاک میگردد گوشت او اگرچہ خوردہ نشود

پاک ہو جاتا ہے چمڑا اس کا دباغت سے پاک ہو جاتا ہے ذبح کرنے سے اور ایسا ہی اس کا گوشت اگرچہ نہ کھایا جائے

فلا وشعرُ المیتۃِ وعظمُہا وعصبُہا طاہرٌ وکذا الانسانُ

پس نیست و موئے مردار و استخوان آن وپے آن پاک است و ہمچنین انسان

پس نہیں اور مردار کے بال اور اس کی ہڈی اور اس کے پٹھے پاک ہیں اور ایسا ہی انسان

فصلٌ بئرٌ فیہا نجسٌ او ماتَ فیہا حیوانٌ وانتفخَ او

فصل چاہ کہ در وی نجاست واقع شدہ یا مردہ در آن حیوان و آماسیدہ

فصل ایسا کنواں کہ اس میں نجاست ہو یا مرا ہو اس میں حیوان اور پھول گیا ہو

تفسّخَ او ماتَ فیہا مثلُ آدمیٍّ وشاۃٍ اوکلبٍ یُنزَحُ کلُّ

ریزہ ریزہ شدہ یا مردہ در وی مانند آدمی یا بز یا سگ کشیدہ شود ہمہ

یا پھٹ گیا ہو یا مرا ہو اس میں مثل آدمی یا بکری یا کتے کے نکالا جائے سب

مائہا اِن اَمکنَ والّا فقدرُ ما فیہا بقولِ ذوی بصارۃٍ

آب آن اگر ممکن بود و اگر ممکن نبود پس مقدار آن آب کہ در وی باشد بگفتن دو مرد بینا

اس کا پانی اگر ممکن ہو ورنہ پس اس قدر کہ اس میں ہے دو صاحب بصیرت کے کہنے سے

وفي نحو دجاجة اربعون الى ستين وفي نحو عصفور نصف

و در مانند ماکیان چهل دلو تا بر شصت و در مانند گنجشک نصف

ذلك دلوا وسطا وغيره احتسب به وينجس من وقت

آن یه دلو درمیانه و غیر دلو وسط حساب کرده شود به او و حکم کرده شود بپلیدی از وقت

الوقوع ان علم والا فمذ يوم وليلة وان انتفخ او تفسخ

افتادن حیوان اگر معلوم بود وقت او و اگر معلوم نشود از وقت یک شبانه روز اگر آماس نکرده باشد و اگر آماس کرده

فمذ ثلاثة ايام ولياليها وقالا منذ وجد وسؤر الآدمي

پس حکم کرده شود از وقت سه شبانه روز و گویند یاران از وقتیکه یافته شود و پس خورده آدمی

والفرس وماكول اللحم طاهر وسباع البهائم نجس والهرة

و اسب و هر چه اینکه خورده میشود گوشت او پاک است و پس خورده درنده چارپا پلید است و پس خورده گربه

والدجاجة المخلاة وسباع الطير وسواكن البيوت مكروه

و ماکیان کوچه گرد و درنده مرغان و باشندگان خانها مکروه است

والحمار والبغل مشكوك يتوضأ به ويتيمم ان عدم

و پس خورده خر و قاطر مشکوک است آبدست کرده شود بآن و تیمم کرده شود اگر نباشد

غيره والعرق كالسؤر فصل التيمم خلف الوضوء

دیگر آب و عرق مانند پس خورده است فصل در بیان تیمم خلیفه میشود آبدست را

٩

والغسل عند العجز عن الماء لبعده ميلا او لمرض او برد

وغسل را نزد عاجز شدن از آب بسبب دوری او یک کروه یا بسبب بیماری یا سردی

او غسل لره په نزد عاجز کیدو له اوبه نه په سبب لرې والی د دیرکروه یا بسبب بیمارئ یا د سرد

او عدو او عطش او عدم آلة او خوف فوت ما

یا دشمن یا تشنگی یا نبودن اسباب کشیدن آب یا بسبب خوف بیک شدن

یا دښمن یا د تندی یا نه اسباب د اوبو ویستلو یا په سبب د هلاکت،

یفوت لا الى خلف كصلوة العيدين ابتداء او بناء

نمازیکه قضا میشود بی خلیفه چنانچه نماز هر دو عید در ابتدا وبنا

منځ عوځ چه قضا کیږي په خلیفه لکه چه مونځ د دوا اخترو په ابتدا کښی او بنا کښی

والجنازة لغير الولي وهو ضربة لمسح وجهه وضربة ليديه

وبانماز جنازه مر غیر ولی را وتیمم یک ضرب است برای مالیدن روی ودیگر برای هر دو دست

او په مونځ د جنازې خاص غیر ولی لره او تیمم یو ضرب دې پاره د مسحلو د مخ او یو دوارو

مع مرفقيه على كل طاهر من جنس الارض ولو بلا نقع

مع آرنج بر هر چیز پاک که از جنس زمین باشد اگرچه باشد بلا گرد

سره له څنګلو په هر څیز پاک چه له جنسه د مځکې دے اګر که وي بې له ګرده

وعليه مع القدرة على الصعيد بنية اداء الصلوة

وروا است بگرد با قدرت بر خاک به نیت ادا

او روا دی په ګرد د با قدرت په خاورې په نیت د ادا د نمانځه

ويصح قبل الوقت والطلب من الرفيق يصلي بواحد

وصحیح میشود پیش از وقت وپیش از طلبیدن آب از همراه وبگذارد به یک تیمم

صحیح کیږي تیمم وړاندې له وخته او وړاندې غوښتلو د اوبو له ملګره

ما شاء وينقضه ناقض الوضوء وقدرة على ماء كاف

اگر خواسته باشد وشکننده تیمم باشکننده آبدست ودیگر میشکند او را قدرت بر آبیکه کافی بود

هغه څه چه خواهي او ماتوي تیمم لره ماتوونکی د اودس او بیا ماتوي هغه لره قدرت چه هغه اوبو

الطهرة لا ردته وندب لراجيه صلوته في آخر الوقت

براے طہارت او مرتد شدن ہرگز و مستحب است امید دار ابرا نمازش در آخر وقت

ويجب طلبه قدر غلوة ان ظنه قريبا واذا ذكره في

و واجب است جستن آب بقدر یک تیر پرتاب اگر گمان دارد بر آب نزدیک و اگر یاد آید او را در

الرحل لا يعيد الصلوة فصل المسح على الخفين جائز

بار خود اعاده نکند نماز را فصل ثابت در بیان مسح مسح بر موزه رواست

للمحدث دون من عليه الغسل وفرضه خطوط قدر

محدث را نه کسیے را که بر او غسل کردن باشد و فرض مسح خطہا است مقدار

ثلاث اصابع اليد في اسفل من الساق ويجوز

سه انگشت دست در طرف زیر از ساق و رواست

على الجرموقين وكل ما يستر الكعب ويمكن به السفر

بر جرموقین و هر چه بپوشد کعب را و ممکن بود سفر بر او

وشرط كونهما ملبوسين على طهر تام وقت الحدث لا في

و شرط مسح بودن موزه ہست پوشیده شده بر آبدست کامل اند که پیش از وقت حدث

الجبيرة ولا باس بسقوطها الا عن برء ولا يمسح سا

جبیره و باک نیست به افتادن جبیره مگر از به شدن و مسح کرده نشود پوشنده

[illegible]

11

[illegible]

غير الرجل الا هي ومدته للمقيم يوم وليلة وللمسافر ثلاثة

اندا مگر بیراز نے پاشنه مگر بجرو ومدت مسح مرمقیم رایک شبانه روز است وبرای مسافر سه
او مهنه اندام چې الی پښې وي مگر پونڅې او موده د مسح پاره د مقیم یو شوا او روز دے او پاره د مسافر درې

ايام ولياليها من وقت الحدث وناقضه ناقض الوضوء

شبانه روز از وقت حدث وشکننده مسح شکننده ابدست است
شوا او روز له وقت د بې اودسې نه او ماتونکی د مسحې ماتونکی د اودس دے

ومضى المدة وخروج اكثر العقب الى الساق وبعدهما

وگذشتن مدت وبرآمدن اکثر پاشنه بساق موزه وپس ازین
او تیریدل د مودې او وتل د اکثر پونڅې په پنډۍ د موزې او پس له دې

هذين يجب غسل رجليه فقط ويمنعه خرق يبدو منه قدر

ازین دو امر واجب است شستن هر دو پای نه اعاده وضو ومنع میکند در پاره گی که ظاهر میشود بقدر
له دې دوه امره واجب دے وینځل د دواړو پښو مگر دول د اودس او منع کوي پرې څیرې کید لو چه ښکاره شي

ثلاث اصابع الرجل اصغرها ويجمع خروق خف لا خفين

سه انگشت پای خورد آن وجمع کرده شود دریده گیهای یک موزه نه دو موزه
د درې گوتې د پښې ورې د هغې او جمع کړے شي سوري والي د یوے موزې نه د دواړو موزو

وفي سفر المقيم وعكسه قبل تمام يوم وليلة يعتبر الاخير

ودر مسافر شدن مقیم وعکس آن پیش از یک شبانه روز معتبر کرده میشود پسین
او په مسافر کیدلو د مقیم او عکس د هغه مخکښې له یو شوا او روز نه معتبر کړے شي وروستنی

بعدهما ينزع فصل الحيض دم ينفضه رحم بالغة لا داء

بعد ازین بر ورکشیده شود موزه فصل حیض خون است که می افشاند آنرا رحم زن بالغه که بیمار نه بود
پس له دې دواړه وه ویستو شي نعل حیض وینه ده چه څڅوي هغه لوره رحم د ښځې بالغې چه نه وي ناجوړه

بها ولا اياس واقله ثلاثة ايام ولياليها واكثره عشرة

ونه نا امیدی وکم مدت حیض سه شبانه روز است وبسیار مدت او ده شبانه روز
او نه نا امیدي او کمه موده د حیض درې شوا او روز دے او ډیره موده د هغې لس شوا او روز دے

١٣

واقل الطهر خمسة عشر يوما ولا حد لاكثره والطهر

وكم مدت پاکی پانزده شبانه روز هست و نیست حد اکثر مدت طهر را وطهره

او کمه موده د پاکی پنځلس شپې او ورځې دي او نشته حد اکثر موده د پاکی لره او طهر

المتخلل في مدته وما رأت من لون فيها سوى البياض حيض

متخلل در مدت حیض و آنچه ببیند زن از رنگ در مدت حیض بغیر از سفیدی حیض هست

متخلل د موده د حیض او هغه څه چې ویني ښځه له رنګه په موده کښې بې له سپینۍ حیض دی

يمنع الصلوة والصوم وتقضيه هو لا هي ودخول المسجد والطواف

منع میکند نماز و روزه را و قضا آورده شود روزه نه نماز و منع میکند در آمدن مسجد و طواف

منع کوي لمونځ او روژه لره او قضا راوړی شي روژه نه لمونځ او منع کوي په ننوتو د جمات او د طواف

واستمتاع ما تحت الازار ولا تقرأ الجنب ونفساء بخلاف

و نفع بان عضو که زیر ازار هست و نخواند حائضه مانند جنب و نفاسه خلاف

او نفع له هغه اندامه چه لاندې د ازار دی او دې نه لولي حائضه په مثل د جنب او نفاسه خلاف له

المحدث ولا يمس هؤلاء مصحفا الا بغلاف متجاف وكره بالكم

از محدث و مس نکند این گروه قرآن را مگر بغلاف که جدا باشد و مکروه هست مس بآستین

محدث دی او نه مس کوي دا ټولی قرآن لره مګر په غلاف چه جدا وي او مکروه دی مس په لستوڼي

ولا درهما فيه سورة الا بصرة وحل وطيها من قطع دمها

و مس نکنند روپیه را که در او سوره باشد مگر با همیانی و حلال هست وطی کردن زنیکه قطع شده باشد خون او

او نه دې مس کوي روپۍ لره چه په هغه کښې سورة وي مګر په همیانۍ او حلال دی وطی کول له هغې ښځې چه قطع

لاكثر الحيض والنفاس قبل الغسل دون من قطع لاقل منه

پس اکثر مدة حیض را یا نفاس را بیش از غسل نه زنیکه قطع شده باشد پس از کمتر از آن

پس اکثر موده د حیض یا نفاس لره وړاندې له غسله نه هغې ښځې چه قطع شوې وي پس له کمتر له هغې

الا اذا مضى وقت يسع الغسل والتحريمة والنفاس دم يعقب

مګر وقتیکه بگذرد وقتی که بگنجاند غسل را و تکبیر اولے را و نفاس خون است که پس از

مګر په هغه وخت چه تیر شي هومره چه ځای کوي غسل لره او تکبیر اولی او نفاس وینه ده چه پس له

الولد ولاحد لاقلّه واكثره اربعون يوما وهو لام

ولد ے امر وسست حد کم مدت اولا واکثر را ما است چہل روز ست و لفاس ام
ولد را حتی او نستہ حد کم موئے ہیچ لوہ او اکثرہ دما مختلیسے ورثی دا لفاس ہو ورد تو امیولی

من الاول خلافا لمحمّد وانقضاء العدة من الاخير اجماعا

از اول ست خلاف ست مرا امام محمد را دریں حکم و گذشتن عدت از ولد پس ست با تفاق
لد اول مدد خلاف دی امام محمد لوہ مدد ہ علم کیا تسویہ دعلے لد ولد وورشی کہ پلفاں

وسقط يرى بعض خلقه ولد فتصير به نفساء والامة ام الولد

و پارہ گوشت کہ دیدہ شود بعض اعضاء او ولد ست پس میگردد زن نفاسہ وکنیزک ام ولد
او تو تہ دعوی چہ چہ ولید شی بعض امام دہ ولد دی پس کیږی ښځه نفاسه او وینځه

ويقع المعلق بالولد وتنقضي العدة به وما نقص عن اقل الحيض

وواقع میشود ازمعلق بر ولد و میگردد عدت باین سقط و آنچه کم ست از کم مدت حیض
او واقع کیږي از معلق په ولد او پوره ګی عدت ده سقط او هغه وینه که کمه شي لکه مده حيض

او زاد على حيض المبتدأة وهو عشرة او على نفاسها وهو اربعون

یا زیادت شود بر وقت حیض مبتدأه و آن ده روز ست یا بر نفاس مبتدأه و آن چهل روز ست
یا زیات شي په وقت د حیض مبتداه او هغه لس دی او یا په نفاس دې متبدئ او هغه څلوېښت

او على عادة فيهما وجاوز اكثرهما وما رأت حامل استحاضة

یا بر عادت در حیض و نفاس و تجاوز کرد از اکثر حیض و نفاس و آنچه بیند زن حامله
یا په عادت د حیض او نفاس کښی او تیر شی له اکثر حیض او نفاس او هغه چه ووینی حامله

يمنع صلوة وصوما ووطيا ومن لم يمض عليه وقت فرض الا

منع نکند نماز را و روزه را و جماع را و کسیکه نه گذشت برو وقت نماز مگر بود برو
نه منع کوی لمونځ لره او روژی لره او جماع لره او هغه چه تیر نه شی په هغه وخت د لمانځه

حدث من استحاضة او رعاف او نحوهما يتوضاء لوقت كل

حدث از مرض یا ازخون بینی یا مانند این دو او دست نکند برای وقت هر
فرض لره دی یا له رعاف دی یا په مثل د دی دواړو اودس دی وکړی

ويصلي به فيه ما شاء فرضا او نفلا وينقضه خروج الوقت

وگذارد باٰن در وقت آنچه خواهد فرض باشد یا نفل و میشکند آنرا بیرون شدن وقت
او دې کړی ادا په هغه وقت کښې هر څه چه خوا مېږي فرض وي یا نفل او ماتوي هغه اوده بهرتلل د وقت

كطلوع الشمس لا دخوله كالزوال فصل يطهر الشيء عن

مانند برآمدن آفتاب نه درآمدن مانند زوال فصل پاک میگردد چیز از
په مثل د ختو د نمر نه په دا تلو د مثل د زوال فصل پاکیږي څیز له

نجس مرئي بزوال عينه وان بقي اثر يشق زواله بالماء و

پلیدیکه دیده میشود بدور شدن ذات او واگرچه باقی ماند اثریکه سخت بود دور کردنش به
پلیتیجه لیده شي په لرې کیدو د ذات د هغه اګر که باقي وي اثر که سخت وي لرې کول د هغې په اوبو

بكل مائع مزيل وعما لم ير بغسله وعصره ثلاثا ان امكن و

و بهر چیز نرم دور کننده و پاک میشود از آنچه دیده نمیشود و افشردن آنچیز سه بار اگر ممکن باشد افشرد
او په هر څیز نرم لرې کونکي او پاکیږي له هغه څه چه لیده نه شي او نچوړ کول د هغه څیز درې ځله که ممکن

الا يغسل ويترك الى عدم القطرات ثم وثم وعن المني بغسله

اگر نشسته شود ترک کرده شود تا نچکیدن پس دیگر بار همچنین و دگر بار همچنین و از مني شستن او
که نه وینځلې شي او ترک کړې تر نه څڅیدو لو پسې دوباره هم دا رنګه او دوباره هم دا رنګه او له مني نه په وینځلو د هغه

او فرك يابسه والخف عن ذي جرم بالدلك بالارض و

والفرک ان یحز المني بیده ۱۲ منه یطهر ۱۲ ای عن نجس ذی جرم ۱۲ کالروث والعذرة والدم ۱۲ الهدایة
یا مالیدن خشک او و پاک میگردد موزه از نجاست جثه دار چون خشک شد بمالیدن بر زمین و
یا مښل د وچ د هغه او پاکیږي موزه له نجاسته جثه دار که هر کله چه وچه شوه په مښلو د مزکې او

عن غيره بالغسل فقط والسيف ونحوه بالمسح والبساط

از غیر جثه دار به شستن فقط و پاک میشود شمشیر و مانند آن به مسح و پاک میشود بساط
له غیر جثه داري په وینځلو فقط او په مثل د هغې په مسح او پاکیږي فرش

يجري الماء عليه يوما وليلة والارض وما اتصل بها كالخص

به رفتن آب بر وی یک شبانه روز و زمین و آنچه متصل باشد با وی چنانچه خانه نی
په تلو د اوبو په هغه یوه شپه او ورځ او مزکه او هغه چه متصل وي په هغې لکه کوډله

١٥

والكلاء باليبس وذهاب لاثر للصلوة لا للتيمم و يعفى

وگیاه به خشک شدن و رفتن اثر پلیدی برائے نماز نه برائے تیمم و عفو کرده میشود

او واښه په وچیدو او زائل اثر د پلیتی پاک ده لمانځه دپاره نه تیمم او عفو کړی شی

ما دون ربع الثوب من نجس خفيف كبول فرس

کم از چهارم حصه جامه از پلیدی که خفیف باشد مثل بول اسپ

کم له څلورم حصے جامے له هغه پلیتی چه خفیفه وی په مثل بول د آس

وما اكل لحمه وخرء طير لا يوكل واما خرء طير يوكل

و چیزیکه خورده میشود گوشت او و گنده مرغی که خورده نشود گوشت و گنده مرغی که خورده شود

او د هغه چه خوړلی شی غوښه د هغه او ګنده د مرغه چه نه خوړلی شی او ګنده د هغه مرغه چه خوړلی شی

فطاهر الا خرء الدجاجة فانه غليظ كسائر ما خرج من

پاک است مگر گنده مرغ پس به درستیکه باقی چیزها که خارج میشود از

پاک دے مګر ګنده د چرګے پس په تحقیق سره باقی څیزونه چه خارجیږی له

المخرجين والدم والخمر فيعفى منه قدر الدرهم وهو مقدار

هردو فرج و خون و شراب پس عفو کرده میشود از آن بقدر درهم و آن مقدار

دواړو مخرجونو او وینه او شراب پس عفو کړی شی له هغه په قدر د درهم او هغه مقدار

مثقال في الكثيف وقدر عرض الكف في الرقيق و بول

مثقال است در کثیف چیزدار و مقدار پهنای کف است در نجاست نرم و بول

مثقال دے او په پلیتی جسمداره په قدر د پلنوالی د ورغوی دے په پلیتی نرمه کښی او متیازې

انتضح مثل رؤس الابر ليس بشيء وماء ورد على نجس

پراگنده شود مانند سر سوزن نیست چیزی معتبر در باب نجاست و آبیکه وارد شود بر

چه پراګنده کړی شی په مثل د سرونو د ستنو هیڅ شی نه دے او اوبه چه وارد شی په پلیتی

نجس كعكسه وما دام القذر طاهر كما رحمار ملحا

پلید است چنانکه عکس او و [illegible] گنده پاک است چنانکه خر گردد [illegible]

پلیتی ده لکه چه عکس د هغه او [illegible] پاک دے په مثل د خره [illegible]

وَيُصَلّي عَلَى ثَوْبٍ بِطَانَتُهُ نَجِسَةٌ وَعَلَى طَرَفِ بِسَاطٍ طَرَفٌ

وگذارده شود بر آن جامه که درون آن پلید باشد و بر طرف بساطیکه طرف دیگر

او مونځ وکړي شي په هغه جامه چه د هغې بطن پلیتی وي او په طرف د هغه بساط چه بل طرف

آخَرُ مِنْهُ نَجِسٌ وَفِي ثَوْبٍ ظَهَرَ فِيهِ نَدْوَةٌ وَنَجِسٌ يَجِفُّ لَا

از و پلید باشد و در آن جامه که ظاهر شده باشد در و از چیز پلید تری بنحویکه نچکد

د هغه نه پلیت وي او په هغه جامه چه ظاهره شوي وي په هغه کښ ځمخیز پلیت لوند په هغه شان

يَقْطُرُ مِنْهُ شَيْءٌ إِنْ عُصِرَ أَوْ وُضِعَ رَطْبًا عَلَى مَا طِيْنَ بِطِيْنٍ

از و چیزی اگر افشرده شود یا نهاده شود این جامه که تر باشد بر آن زمین که کهگل کرده شده باشد

له هغه نه څاڅکي اوکه نچوړي شي یا کیښودی شي دا جامه چه لمده وي په هغه ځمکه چه لیو کړی شوی وي

فِيهِ سِرْقِينٌ وَيَبِسَ وَنَسِيَ مَحَلَّ النَّجَاسَةِ فَغَسَلَ طَرَفًا مِنْهُ

در و سرگین باشد و خشک بشد یا فراموش کرده شد جای پلیدی پس شسته شد یک جانب از و

چه په هغه کښ غشي وي او وچ کړي شي یا هیر کړي شي ځای د پلیتی پس او وینځلی شه یو طرف د هغه

كَحِنْطَةٍ بَالَ عَلَيْهَا حُمُرٌ تَدُوسُهَا فَغُسِلَ بَعْضُهَا أَوْ وُهِبَ

مانند آن گندم که بول کنند بر و خران در حال خرمن کوفتن پس شسته شد بعضی از آن یا بخشیده شد

په مثل د هغه غنم چه بول کوي په هغه خره په حال د دشي او د غوبل پس وینځلی شه بعضی له هغو یا وه

فَصْلٌ الِاسْتِنْجَاءُ مِنْ كُلِّ حَدَثٍ غَيْرِ النَّوْمِ وَالرِّيحِ

فصل استنجا از هر حدث سوای از خواب و از باد

فصل استنجا له هر حدث نه سوا له خوبه او له باده

بِنَحْوِ حَجَرٍ مُنَقٍّ سُنَّةٌ لَا بِعَظْمٍ وَرَوْثٍ وَيَمِينٍ ثُمَّ

مانند سنگ که پاک گرداند آن را سنت است نه به استخوان و به سرگین و دست راست پس

په مثل د کانړي چه پاک کړي هغه سنت دی نه په هډوکي او په غوشي او نه په لاس ښي پس

غَسْلُهُ أَدَبٌ وَلَوْ جَاوَزَ الْمَخْرَجَ أَكْثَرَ مِنْ قَدْرِ الدِّرْهَمِ

شستن او مستحب است و اگر تجاوز کند از مخرج زیاده از قدر درهم

وینځل د هغه مستحب دی او که تجاوز وکړي له مخرج زیاتی له قدر د درهم

فواجب فيغسله ببطون الاصابع بعد غسل اليدين

پس واجب ست پس بشوید مخرج را بمیان انگشتان پس از شستن هر دو دست
پس واجب دی پس وه دی مخرج لره په منځو د گوتو پس له وینځلو د دواړو لاسونو

مرخيا مخرجه مبالغة ثم يغسل اليد وكره استقبال القبلة

درمان حال کر سست کننده باشد مخرج را بکوشش پس بشوید دست را و مکروه ست رو کردن بقبله
په منځه حال چه سست کونکی وی مخرج لره په کوشش پس وه دی وینځی لاس لره او مکروه دی مخ کول قبلې

واستدبارها في الخلاء كتاب الصلوة وقت

و پشت کردن او در مستراح کتاب است در بیان اوقات نماز وقت نماز
او شا کول په قبله په جای د ضرور کښی کتاب ثابت دی په بیان د اوقاتو د نماز وقت د نماز

الفجر من الصبح المعترض الى طلوع الشمس والظهر من

صبح از صبح منتشر شونده است تا برآمدن آفتاب و وقت نماز پیشین از
د صحر له سحره چه خوریدونکی دی تر ختو د نمر او وقت د مونځ د ماسپښین له

الزوال الى بلوغ ظل كل شيء مثليه سوى فيء

زوال است تا رسیدن سایه اصلی هر چیز دو چندان بغیر از سایه
زوال دی تر رسیدو سایه اصلی د هر چیز د چند پورې له سوری

الزوال وفي رواية مثله والعصر منه الى الغروب

زوال و در روایتی ست یک چند ست و وقت نماز دیگر از مذکور رسیدن تا فرو رفتن آفتاب
د زوال او په یوه روایت کښی یو چند سایه او وقت د مونځ د مازدیگر له ذکر شوی ...

١٨

والمغرب منه الى غيبة الشفق وهو الحمرة وبه يفتى والعشاء

ووقت نماز شام از غروب است تا غائب شدن شفق وشفق سرخی است و برین قول فتوی کرده شده است

او وقت د مانځه ماښام له غروبه دے تر غائبیدو د شفق او شفق سرخی ده او په دے قول فتوی کړے شوے ده او وقت

منه والوتر بعده الى الفجر لهما ويستحب للفجر البداية

از شفق است و وقت نماز وتر بعد از نماز خفتن تا صبح مر هر دو را و مستحب کرده شده است مر صبح را شروع کردن

له شفقه دے او وقت د وتر پس له مانځه د خفتن تر صبحه خاص دے وار دواړو او مستحب کړے شوے دے خاص صبح لره شروع کول

مسفرا بحيث يمكنه ترتيل اربعين آية ثم الاعادة ان ظهر

در آن حال که روشنائی باشد بطوری که ممکن باشد نمازی را خواندن چهل آیت باز گردانیدن اگر ظاهر شود

په هغه حال چه روښانی وی په هغه شان چه ممکن وی نمازی لره لوستل د څلوېښت آیته پس گرځول اوکړ ظاهر شی

فساد وضوئه وتأخير ظهر الصيف والعصر ما لم تتغير

فساد وضو او و تاخیر نماز پیشین تابستان و نماز دیگر تا هنگامی که متغیر نشود آفتاب

فساد په اودس د هغه او تاخیر د مانځه پیشین په اوړی او د مانځه دیگر تر هغه وقته چه متغیره نه شی نمر

والعشاء الى ثلث الليل والوتر الى آخره لمن يثق بالانتباه

و در نماز خفتن تا ثلث اللیل و تاخیر کردن وتر تا آخر شب آن کس را که اعتبار دارد بر بیدار شدن

او په مانځه د خفتن تر ثلث اللیل او تاخیر د وتر تر آخره شپې هغه چا لره چه اعتبار لری په ویښیدو

وتعجيل ظهر الشتاء والمغرب ويوم غيم يعجل العصر و

و شتابی نماز پیشین زمستان و نماز شام و در روز ابر جلدی کرده شود در نماز دیگر و

او جلدی د مانځه پیشین د ژمی او د مانځه ماښام او په ورځ د وریځې کښی جلدی دې وکړے شی په مانځه دیگر کښی او

العشاء ويؤخر غيرهما ولا يجوز صلوة وسجدة تلاوة

نماز خفتن و مؤخر کرده شود دگر نماز ها را و نیست روا نماز و سجده تلاوت

مانځه خفتن او مؤخر کړی شی نور مونځونه او نه دے روا مونځ او سجده د تلاوت

وصلوة جنازة عند طلوعها وقيامها وغروبها الا عصر

و نماز جنازه نزدیک بر آمدن آفتاب و استاده شدن او و غروب شدن او مگر نماز دیگر

او مونځ د جنازې په نزد د ختو د نمر او دریدو د هغه او د غروب د هغه مگر مانځه دیگر

يومه ويكره اذا خرج للخطبة النفل فقط وبعد

آن روز مكروه كرده ميشود وقتيكه برخيزد امام براى خطبه نفل نه فرض را و بعد از

الصبح الا سنته وبعد اداء العصر الى اداء المغرب

صبح مگر سنت صبح و بعد از اداى نماز ديگر تا اداى نماز شام

ومن هو اهل فرض في آخر وقته تقضيه فقط لا

من حاضت فيه فصل الاذان سنة للفرائض

كسيكه حائض گردد در آخر وقت فصل اذان سنت است مر فرائض را

فقط في وقتها ويعاد لو اذن قبله ويترسل يستقبل

واصبعاه في اذنيه ولا يلحن ولا يرجع ويحول فيه في

الحیعلتین یمنة ویسرة وان لم یتم الاعلام یستدیر

در حیعلتین بطرف راست و چپ و اگر نشد تمام اعلام بگردد

په حیعلتینو کښې په ښي لوري او په کینږ او که نه شي تمام اعلام وه دې گرزي

فی المئذنة والاقامة مثله لکن یحدر فیها ویزاد قد

در اذان خانه و اقامت مثل اذان است لیکن جلدی کنند درو و زیاده کرده شود قد

په اذان خانه کښې او اقامت په مثل د اذان دے لیکن جلدي دې وکړي په هغه کښې او زیات دې کړی شي قد

قامت الصلوة ولا یتکلم فیهما والتثویب حسن فی کل

قامت الصلوة و نکند سخن در اذان و اقامت و اعلام بعد از اذان نیک است در همه

قد قامت الصلوة او خبرې دې نه کوي په اذان او اقامت کښې او اعلام پس له اذانه ښه دے په هر

صلوة ویجلس بینهما الا فی المغرب ویؤذن للفائتة و

نماز و بنشیند در میان اذان و اقامت مگر نه نشیند در نماز شام و گفته شود مر نماز قضائی را اذان و

نماز کښې او کښینې دې په مینځ د اذان او اقامت مگر نه دې کښینې په نماښام کښې او وئیلې دې شي قضا ته اذان

یقیم وکذا لاولی الفوائت ولکل من البواقی یأتی بهما

اقامت هم گفته شود و همچنین مر اول فوایت را و از هر یک از باقی را بیاید هر دو

اقامت دې هم وکړې شي او هم دا رنګې د وړومبي قضا نه او د هر یو باقي لره را دې شي په دواړو

او بها وکره اقامة المحدث لا اذانه ولم تعد وکره

یا با اقامت و مکروه میباشد اقامت بی وضو نه اذان او و نه گردانیده شود و مکروه است هر دو

یا په اقامت او مکروه دے اقامت بې اودسه نه اذان د هغه او نه دې گرزولې شي او مکروه دے دواړه

من الجنب ولا یعاد هی بل هو کاذان المرأة والمجنون و

از جنب و نه گردانیده شود اقامت بلکه اذان مانند اذان زن و اذان دیوانه و اذان

له جنب نه او نه دې گرزولې شي اقامت بلکه اذان په مثل د اذان د ښځي او اذان د لیوني او اذان

السکران وکره ترکهما فی السفر وجماعة المسجد لا فی

بیهوش درست و مکروه میباشد گزاشتن هر دو در سفر و جماعت مسجد نه در خانه

د مست او مکروه دے پریښودل د دواړه په سفر کښې او جماعت د مسجد نه په

٣١

جامع الرموز و ابو المکارم

بيته في مصر ونقوم الامام والقوم عند حي على الصلوة

خانه خود در شهر و استاده شود امام و قوم نزدیک حی علی الصلوة

کور خپل په ښهر کښ او دروی به امام او قوم په وخت د حی علی الصلوة

وشرع عند قد قامت الصلوة فصل شروط الصلوة طهر

و شروع کند نزد قد قامت الصلوة فصل شرطهای نماز پاکی

او شروع دې کړي په وخت د قد قامت الصلوة فصل شرطونه د لمانځه پاکي د

بدن المصلي من حدث وخبث وثوبه ومكانه وستر

بدن نمازی است از نجاست حکمی و حقیقی و پاکی جامه نمازی و جای نمازی و پوشیدن

بدن د لمانځه ګزار له نجاسته د حکمي او د حقیقي او پاکي د جامې او ځای د لمانځه او پټول د

عورته واستقبال القبلة والنية وعورة الرجل من تحت

ستر عورت او و استادن رو بقبله و نیت کردن و ستر عورت مرد از زیر

عورت د هغه او مخ کول قبلې ته او نیت کول او ستر عورت د سړي له لاندې د

سرته الى تحت ركبتيه والامة هذا

ناف است تا زیر زانو او و ستر عورت کنیز این است مثل آن

نامه دې تر لاندې د دواړو زنګنو او عورت د وینځې دا دی

والحرة كل بدنها الا الوجه والكف والقدم وكشف ربع

و ستر عورت زن آزاد همه بدن اوست مگر روی و کف پا و در برهنه شدن چهارم حصه

او عورت د ښځې آزادې ټول بدن د هغې دی مګر مخ او تلي او پښې او د برېنډ کېدل د

العضو يمنع والساق عضو كالفخذ والذكر منفردا وا

اندام منع میکند نماز را و ساق تنها اندام است مانند ران و ذکر علیحده و

اندام کوی منع لمونځ او د پنډۍ اندام دی په شان د ورانه او ذکر بېل دی او

۲۲

والانثيين وشعر نزل وعادم مزيل النجس صلى معه ولم

وخايه ها وموييكه آويخته باشد تا يابنده دور كننده نجس بگذارد نماز با نجس و نكند
و خايەلر و دينته زه ديند و نرمونده لكى لرده كوتكى د نجس اوده كدار ده نجس سره اونده كرده

يعد ولم يجز عاريا ومع ثوب ربعه طاهر وفي اقل منه الافضل

اعاده و نيست روا نماز برهنه و حال آنكه ربع جامه او پاك بود و در كم ربعه بهتر است
اعاده اوتنده دروا اولمز برهنه اوله حال ذاچه ربع جامه صغه پاك ده او پدكم دوربع هنده دے

معه وعادم الثوب يجوز صلوته قائما وندب قاعدا

با آن جامه و گم كننده جامه را درواست نماز او ايستاده و مستحب است آن حالكه نشسته باشد
بو صغه جامه اورد كوتكى د جاى اوردر دانوتنه دهنده به كلاى و مستحب

موميا وقبلة خائف الاستقبال جهة قدرته ومن بمكة

اشاره كننده باشد و كعبه ترسنده رو كردن است بطرف قدرت او و قبله كسيكه در مكه باشد
اشاده كوكرده او قبلده ويريد ذكى مخ كوكده بطرف قدرت دهنده او قبله شوك چه بد مكه كيكن

عين الكعبة وان عدم من يعلم تحرى ولم يعد مخطى

عين كعبه است و اگر نباشد كسيكه نشان دهد او را قبله فكر بكند و باز نگرداند نماز را آن خطا شونده
عين كعبه ده او كه ندو شوك چه دبنى صغه نه قبله فكر در كرپے اونده جادر باتونخ لره هنده خطا

تحرى بل مصيب لم يجز وان تحول رأيه مصليا استدار

كه فكر كرده بود بلكه بگرداند آن ترسنده كه فكر نكرد و اگر گرديد فكر او در آن حال كه نماز گذارنده بود باز گردد
چه فكر كرده بلكه بوده كوزى هندو بيده چه فكر د ندكو او كدو كوزيده فكرده هنده چه حال چه نمز

ولا يضر جهله جهة امامه اذا علم انه ليس خلفه بل

و ضرر ندهد او را بى علمى او بطرف امام خود چون بداند كه تحقيق او نيست پس امام بلكه ضرر ميدهد
او ضرر دمزدو دنگى له بسلے دهنده بطرف امام چيل هاله و كتورى چه بد عقتى هنده ندكه درستو دامام

تقدمه او علم مخالفته وتقصد صلوته واقتداءه ان

پيش شدن او با دانستن مخالفت او و قصد بكند نماز را و اقتدا را اگر
ورايد كيله او يا كتر را دن مخالفت هنده قصد بدى كرى نونخ نده او اقتدا اوده الركد

اقتدى متصلاً بالتحريمة مع اللفظ افضل ويكفي لغيره

اقتدا میکنم باین امام پیوسته کرده شود به تکبیر اولی و همراه لفظ بهتر است و کافی است برای غیر

الفرض والواجب نية مطلق الصلوة وشرطهما التعيين

فرض و واجب نیت مطلق نماز و شرط کرده شده است برای فرض و واجب مقرر

لا العدد باب صفة الصلوة فرضها التحريمة والقيام

نه شمار این باب ثابت است در بیان صفت نماز فرض نماز تکبیر اولی است و قیام است

وقرءة اية في كل من ركعتي الفرض وكل من الوتر والنفل و

وخواندن یک آیت است در هر یک از دو رکعت فرض و در هر رکعت از وتر و نفل و اکتفا کننده

بها مبتدي وعندهما اية طويلة او ثلث قصار والركوع

بیک آیت گناه کننده پیشه و نزد یاران یک آیت دراز یا سه آیت خورد و رکوع

والسجود بالجبهة والانف وبه يفتي والقعدة الاخيرة

و سجده بر پیشانی و بر بینی و بر این فتوی کرده شده است و قعده آخر

قدم التشهد والخروج بصنعه وواجبها قرءة الفاتحة وضم

بقدر التحيات و بيرون آمدن به كار نمازگزار و واجب نماز خواندن الحمد و ضم كردن

په قدر د التحيات او بهر راوتل په كار د نمازګزار او واجب د نماز لوستل د الحمد او ضم كول د

سورة ورعاية الترتيب والقعدة الاولى والتشهدان

سورة و رعايت كردن ترتيب و قعدهٔ اول و هر دو تشهد خواندن

سورة او رعايت كول د ترتيب او د ومبنى قعدى او د دواړو تشهد ولوستل

ولفظ السلام وقنوت الوتر وتكبيرات العيدين و

ولفظ سلام و دعاے قنوت وتر و تكبيرها ے عيدين و

او لفظ د سلام او دعا قنوت د وترو او تكبيرونو د دواړو اخترونو او

تعيين الاولين للقراءة وتعديل الاركان والجهر و

مقرر كردن اول دو ركعت براے قراة و برابر كردن ركنها و بلند خواندن و

مقرر كول د ومبنى دوه ركعته پاره د قراة او برابر كول د ركنونو او په زوره لوستل او

الاخفاء فيما يجهر ويخفي وسن غيرها او ندب فاذا

و آهسته خواندن در آن نماز كه بلند كرده ميشود و پست كرده ميشود و سنت كرده شده غير ازين يا مستحب

ورو لوستل په هغه نمونځ كښې چه بلند كړے شي او ورو كړے شي او سنت كړے شو بې له دے يا مستحب

اراد الشروع كبر بلا مد الهمزة والباء وما سابا بهما

اراده كند شروع كردن تكبير گويد سواے مد همزه و با در الله اكبر و مس كند به ابهام دو گوش

اراده وكړي په شروع كولو تكبير دې ووائي بې له مده د همزې او بې په هغه حال چه مس كړے شي په دواړو ګوتو

شحمتي اذنيه والمرءة ترفع يديها حذاء منكبيها و

هر دو نرمه هر دو گوش و زن بلند كند هر دو دست خود برابرى هر دو دوش و

په دواړو نرمو د غوږونو او ښځه دې اوچت كړي دواړه لاسونه خپل برابر د دواړو اوږو او

ويجوز بكل ما دل على التعظيم ولا يشوب بدعاء ولو

وروا باشد بهر چیز که دلالت کند بر تعظیم که باشد خلط بدعائے اگرچه بفارسی باشد

لفارسية لا القراءة بها الا بعذر وبه يفتى ويضع يمينه

روا نباشد قراءة بفارسی مگر به عذر و برین فتوی کرده شده است و بنهد دست راست

على شماله تحت سرته في كل قيام فيه ذكر مسنون

بر دست چپ زیر ناف در هر استادن که در و باشد ذکر مسنون

ويرسل في قومة الركوع وبين تكبيرات العيدين ثم

و رها کند دستها در قومه رکوع و در میان تکبیرات عیدین پس

يثني ولا يوجه ويتعوذ للقراءة لا للثناء فيقوله

سبحانك اللهم گوید و انی وجهت نگوید و اعوذ بالله گوید برائے قرأة نه برائے سبحانك اللهم پس گوید

لا المؤتم ويؤخره عن تكبيرات العيدين ويسمي

نه مقتدی و مؤخر کند اعوذ بالله را از تکبیرات عیدین و بسم الله گوید در اول

الفاتحة والسورة ويسرهن ثم يقرء ويؤمن سرا كالمؤتم

فاتحه و سورة و مخفی گوید همه را پس بخواند فاتحه و سورة و آمین پوشیده مثل مقتدی

ثم يكبر للركوع خافضا ويعتمد بيديه على ركبتيه مفرجا

پس بگوید تکبیر برائے رکوع در آن حال که زیر گردنده باشد و تکیه کند بر دو دست بر زانو

٢٦

ويرفع رأسه مكبرًا ويجلس مطمئنًا ويكبر ويسجد مطمئنًا

و بر دارد سر را در حالی که تکبیر گوینده باشد و بنشیند در حالی که آرام کننده باشد و تکبیر گوید و سجده کند در حالی که آرام کننده باشد

ويكبر ويرفع رأسه ثم يديه ثم ركبتيه ويقوم بلا اعتماد

و تکبیر گوید و بلند کند سر را بعد از آن دستها را بعد از آن زانوها را و استاده شود سوای تکیه کردن

على الأرض ولا قعود والركعة الثانية كالأولى لكن لا ثناء

بر زمین و بی نشستن و رکعت دوم مثل رکعت اول است لیکن نیست سبحانک اللهم

ولا تعوذ ولا رفع يدين فيها وإذا أتمها افترش رجله اليسرى

و نه اعوذ بالله و نه برداشتن دست در آن و هر گاه که تمام کند دوم رکعت بگستراند پای چپ را

وجلس عليها ناصبًا يمناه موجهًا أصابعه نحو القبلة واضعًا

و بنشیند بر آن در حالی که قایم کننده باشد پای راست را و رو کننده باشد انگشتان را بطرف قبله و نهنده باشد

يديه على فخذيه موجهًا أصابعه نحو القبلة مبسوطة والمرأة

دستها را بر رانها و رو کننده باشد انگشتها را طرف قبله در حالی که گسترانیده بود و زن

تجلس على أليتها اليسرى مخرجة رجليها من الجانب الأيمن و

بنشیند بر سرین خود که چپ بود در حالی که بیرون کننده بود پاها را از جانب راست و

يتشهد كابن مسعود رضي الله تعالى عنهما ولا يزيد عليه و

التحیات بخواند مانند ابن مسعود رضی الله عنه و زیاده نکند بر آن

٢٨

ويقرء فيما بعد الاوليين الفاتحة فقط وان سبح او

و بخواند در هر دو ركعت بعد از دو ركعت اول سورة فاتحه نه ديگر چيز و اگر تسبيح گويد يا

اور پڑھے پیچھے دو پہلی رکعتوں کے سورۂ فاتحہ فقط اور اگر سبحان اللہ بولے یا

سكت جاز ثم يقعد كالاولى ويتشهد ويصلي على

خاموش بود روا است پس بنشيند مثل قعدهٔ اول و بعد از التحيات درود بخواند بر

خاموش رہے روا ہے پس بیٹھے مثل قعدۂ اولیٰ کے اور بعد التحیات درود پڑھے اوپر

النبي عليه السلام ويدعو بما لا يسأل من الناس ثم

پيغمبر عليه السلام و دعا بخواند به آن دعا كه سوال نكرده شود از مردمان پس

پیغمبر علیہ السلام اور دعا پڑھے جو سوال نہ کریں لوگوں سے پس

يسلم عن يمينه بنية من ثم من البشر والملك ثم عن

سلام گويد از طرف راست بدان نيت كه هر كسى آنجا باشد از بني آدم و ملائكه پس از جانب

سلام پھیرے داہنی طرف نیت سے ان لوگوں کی جو ہیں آدمی اور فرشتے پس بائیں طرف

يساره كذلك والموتم ينوي امامه في جانبه وفيهما

چپ همچنين نيت و مقتدى نيت كند امام را در جانب امام و در هر دو جانب

بائیں ایسا ہی اور مقتدی نیت کرے امام کی طرف امام کے اور دونوں طرف

اذا حاذاه والمنفرد الملك فقط وفصل جهر الامام

و تنها برابر است اگر و منفرد نيت بكند ملك را نه ديگر را فصل ظاهر خواند امام

جب برابر ہو اور منفرد نیت کرے فرشتوں کی فقط فصل ظاہر پڑھے امام

في الجمعة والعيدين والفجر واولى العشائين اداء

در نماز جمعه و نماز هر دو عيد و نماز صبح و در دو ركعت اول نماز شام و خفتن برابر ادا كرد

جمعہ میں اور دونوں عیدوں میں اور فجر میں اور دونوں پہلی رکعتوں میں مغرب و عشاء کی ادا

او قضاء لا غير والمنفرد خير ان ادى وخافت

يا قضا بود نه در غيرها و تنها مختار كرده شده نيت اگر ادا ميكرد و پوشيده بكند

یا قضا ہو اور نہ غیر میں اور منفرد کو اختیار ہے اگر ادا کرے اور چپکے پڑھے

٢٩

جهراً إن قضى وادنى الجهر اسماع غيره وادنى المخافتة

جهر آرا قضا میکرد وادنی جهر شنوانیدن غیر است وادنی پوشیده
جهرا اوکه قضا کوی ادانی جهر اوریدل د غیر دی اوادنی پټ

اسماع نفسه وهو الصحيح وكذا في كل ما يتعلق بالنطق كالـ

شنوانیدن خود است واین صحیح است وهمچنین هر چیز که تعلق دارد بسخن مثل
اوریدل د ځان لره دی او دا صحیح دی او هم دا رنګه په هغه کښی چه تعلق لری په خبرو پورې مثل د

طلاق والعتاق والاستثناء وغيرهما وسنة القراءة في

طلاق وعتاق واستثنا وغیر ازینها وسنت قرأت
طلاق العتاق الاستثنا او غیر له دیو نه او سنت د قرأت

السفر عجلة الفاتحة مع اي سورة شاء وامنا نحو البروج

سفر در تعجیل باشد الحمد است با هر سورة که خواسته باشد و در امن نحو سورة بروج
سفر کښی په حال د تعجیل الحمد ده په هر سورة چه اوغواړی او په امن حال کښی مثل د بروج

وفي الحضر استحسنوا طوال المفصل في الفجر والظهر واوساطه

ودر حضر نیک دانسته اند دراز مفصل در نماز صبح وپیشین ومیانه مفصل
او په کور کښی نیک ګڼلی دی اوږده مفصل په مونځ د سحر کښی او د ماسپښین کښی او درمیانه مفصل

في العصر والعشاء وقصاره في المغرب ومن الحجرات طوال

در نماز دیگر وخفتن وکوتاه مفصل در نماز شام واز سورة حجرات طول مفصل
په مونځ د مازدیګر او د ماسخوتن او لنډ مفصل په ماښام کښی او له سورة حجرات طول مفصل

الى البروج ثم اوساطه الى لم يكن ثم قصاره الى الآخر وفي

تا سورة بروج پس ازان میانه مفصل است تا سورة لم یکن تا آخر سورة ودر وقت
تر سورة بروج پس له هغه میانه مفصل تر سورة لم یکن تر آخر سورة او په وخت د

الضرورة بقدر الحال وكره تعيين سورة للصلوة ونيّتها

ضرورت بقدر اندازه و مکروه کرده شده است مقرر کردن سورة برای نماز
ضرورت په قدر د اندازه او مکروه کړی شوی مقرر کول د سورة پاره د نمانځه

الموتم وكذا في الخطبة الا اذا قرئ صلوا عليه فيصلي

مقتدی و همچنین در خطبه مگر وقت که بخواند صلوا علیه وسلموا تسلیما پس درود خواند

مقتدی او همدارنگی په خطبه کښې په هغه وخت چه ولولی صلوا علیه وسلموا تسلیما پس درود دې ولولي

السامع سرا والجماعة سنة مؤكدة والاولى بالامامة

شنونده به خفیه و جماعت سنت مؤکد است و بهتر است به امامت

آوریدونکی په پټه او جماعت سنت مؤکده دے او بهتر دے امامت

الاعلم بالسنة ثم الاقرأ ثم الاورع ثم الاسن فان تقدم عبد

عالم تر است بسنت بعد از آن قاری تر بعد از آن پرهیزگار بعد از آن کلان تر پس اگر امام کرده شد غلام

عالم دے په سنت پس له هغه قاری تر پس له هغه پرهیزگار پس له هغه مشر پس که امام شي

او اعرابي او فاسق او اعمى او مبتدع او ولد زنا كره وجماعة

یا اعرابی یا بدکار یا نابینا یا بدعتی یا ولد زنا مکروه میشود و مانند جماعت

یا اعرابی یا بدکاره یا نابینا یا بدعتی یا ولد زنا مکروه کیږي په مثل د جماعت

النساء وحدهن فان فعلن تقف الامام وسطهن و

زنان تنها تنها پس اگر میکنند زنان جماعت استاده شود امام در میان ایشان و

د ښځو یواځې پس که کولو ښځو جماعت او دریږي امام په مابین د هغو او

حضور الشابة كل جماعة والعجوز الظهر والعصر ويقتدي

مثل حاضر شدن زن جوان به هر جماعت و حاضر شدن پیره زن به پیشین و نماز دیگر و اقتدا کند

مثل د حاضریدو د ښځې ځوانې په هر جماعت او حاضریدو د بوډۍ ښځې په ماسپښین او د مازدیگر

المتوضي بالمتيمم والغاسل بالماسح والقائم بالقاعد

وضو کننده به پس تیمم دار و شوینده به پس مسح کننده و استاده به پس نشسته

اودس کوونکے ورپسې د تیمم دار او وینځونکے ورپسې د مسح کوونکي او ولاړ ورپسې د ناست

والمومي بالمومي والمتنفل بالمفترض لا رجل بامرأة وصبي

واشاره کننده پس اشارت کننده و نفل کننده پس فرض کننده نه روا نیست اقتدا مرد به پس زن و کودک

او اشاره کوونکے ورپسې د اشاره کوونکي او نفل کوونکے ورپسې د فرض کوونکي نه روا دے اقتدا د سړي ورپسې د ښځې او ماشوم

[illegible]

وطاهر بمعذور وقارئ بامي ولابس بعار وغير موم بموم

و اقتدا کرده پاک پس معذور و قاری پس امی و جامه پوشیده پس برهنه [illegible]

[illegible]

ومفترض بمتنفل وبمفترض فرضا آخر والامام

و فرض کننده پس نفل کننده و اقتدا فرض کننده پس فرض کننده دیگرا و امام

[illegible]

[illegible]

لا يبطلها ولا قرءة الاولى الا في الفجر ويقوم المؤتم الواحد عن

کند و ... قرأة را در رکعت اول مگر در نماز صبح و ایستاده شود یک مقتدی از طرف

[illegible]

يمينه والزائد خلفه ويصف الرجال ثم الصبيان ثم الخناثى

راست امام و زیاده از آن پس امام و صف کرده شوند مردان پس پسران پس خنثی

[illegible]

[illegible]

ثم النساء فان حاذته في صلوة مشتركة تحريمة واداء

پس زنان پس اگر برابر شد زن با امام در نماز که شریک بود از جهت تحریمه و ادا

[illegible]

فسدت صلوته ان نوى امامتها والا فصلوتها

فاسد شود باز امام اگر نیت کرده باشد امام امامت زن را و اگر نه [illegible]

[illegible]

[illegible]

فصل من سبقه الحدث توضأ وأتم ولو بعد

فصل نماز ادا کننده بود کہ رسید باو بے آبدستی بکند آبدست و تمام کند نماز را اگرچہ بشد بی آبدستی بعد از
فصل نوځ ادا کونکی وه چه ورته ورسیده بے آبدستی ودے کړی اودس او تمام کړی نوځ اگرچه ورته اودس پس له

التشهد والاستئناف أفضل والامام يجر آخر إلى

التحيات واز سر گرفتن نماز را بہتر ہست و امام بکشد یعنی استاده کند دیگر را
التحيات نه او له سره بیولو د لونځ بهتر دے او امام د لاسه کاږدے او وه د درتی یل لره

مكانه ثم يتوضأ ويتم ثمه أو يعود كالمنفرد إن فرغ

بجائے خود پس آبدست بکند و تمام کند نماز را بجائے آبدست یا اعادہ کند بجائے خود مانند منفرد اگر فارغ شدہ بود
ځائے خپل پس اودس دے وکړی او تمام دے کړی لونځ په ځائ د اودس یا اعاده دے وکړی په ځای خپل په مثل د منفرد که فارغ

امامه والا عاد وكذا المقتدي ولو جن أو أغمي

امام او واگر فارغ نشدہ بود و حکم مقتدی ہمچنین ہست واگر دیوانہ شد یا بیہوشی آمد
امام د هغه او فارغ نه ده شوے او حکم د مقتدی هم دا رنگ دے او که لیونی شه یا بیهوشه شه

عليه أو احتلم أو قهقه أو أحدث عمدا أو أصابه

بر او یا محتلم شد یا خندہ بقہقہ کرد یا بے اودس گردانید خود را بہ قصد یا رسید باو
په هغه یا محتلم شه یا خندا قهقهه وکړه یا بې اودس کړے خپل ځان په قصدا یا ورسیده هغه

بول كثير أو شج فسال أو ظن انه أحدث فخرج من

بول بسیار یا سر او زخمی شد پس جاری شد خون یا گمان کرد بحقیق من بے آبدست شدم پس برآمد از
بول ډیرے یا سر د هغه زخمی شه پس جاری شه وینه یا گمان کړه بحقیق زه بے اودسه شوم پس بهر شه

المسجد أو جاوز الصفوف خارجه ثم ظهر طهره بطلت

مسجد یا تجاوز کرد از صفوف در خارج مسجد بعد از آن ظاہر شد آبدستش باطل شد نماز
جماعت یا تجاوز ئی وکړه له صفونه په خارج د جماعت پس ظاهر شو اودس ئی باطل شه لونځ

وإن لم يخرج أو لم يجاوز بنى وبعد التشهد إن عمل

واگر بیرون نیامدہ بود یا تجاوز نکردہ بود بنا کند و بعد از التحيات اگر کرد عملی را
او که اونه وتو یا تجاوز ئی نه ده کړے بنا دے وکړی او پس له التحياته که وکړه عمل لره

٣٢

ما ينافيها تمت وتفسد صلوة المسبوق وجد هنا

کر منافی نماز بشد تمام شد نماز امام و فاسد شد نماز مسبوق و اگر یافت بعد تشهد

چه منافی د لمانځه وشي تمام شو لمونځ د امام او فاسد شو لمونځ د مسبوق او که پیا موندلي شي

رؤية المتيمم الماء ونحوها فسدت عند ابي حنيفة رح

دیدن متیمم آب را یا مثل این پس فاسد شد نماز نزد امام ابو حنیفه رح

لیدل د متیمم اوبه یا په مثل د دې پس فاسد شو لمونځ په نزد د امام ابو حنیفه رح

لفرضية الخروج بصنعه لا عندهما فصل يفسدها

برائے فرضیت بیرون آمدن به فعل خود نه نزد یاران رح فصل فاسد میکند نماز را

پاره د فرضیت د وتلو په فعل د لمانځه نه په نزد د یاران فصل فاسد کوي لمونځ لره

الكلام مطلقا والسلام عمدا ورده والانين ونحوه

سخن گفتن مطلق و سلام قصدا و رد سلام دادن و فریاد کردن و مانند آن

خبره کول مطلقا او سلام په قصد او رد د سلام او فریاد کول او په مثل د دې

مما له صوت والبكاء بصوت الا لامر الآخرة والتنحنح

از آن قسم که بود آوازو گریه به آواز مگر برائے کار آخرت و اح اح کردن

له هغه قسم چه وي مثلا آواز او ژړا په آواز مگر پاره د کار د آخرت او اح اح کول

بلا عذر وتشميت عاطس وجواب الكلام ولو بالذكر

بے عذر و یرحمک الله گفتن عطسه زننده را و جواب دادن ‌را اگرچه باشد به ذکر

بے عذره او یرحمک الله ویل الحمد لله ویونکي ته او جواب د کلام که څه وي په ذکر

والفتح الا لامامه والقرءة من مصحف والسجود

وفتح دادن برائے دگرس مگر که باشد برائے امام و خواندن از قرآن مجید و سجده کردن

او فتح ورکول پاره د بل سړي مگر که وي پاره د امام او لوستل د قرآن مجید او سجده کول

٣٥

علی نجس والدعاء بما یسئل عن الناس والاکل والشرب

بر پلیدی و دعا کردن آن چیز کہ خواستہ شود از مردمان و خوردن و نوشیدن

پہ پلیتۍ او دعا کول هغه څیز چه غوښتی شی له خلقو نه او خوړل او څښکل

والعمل الکثیر ای ما یحتاج الی الیدین او یستکثره المصلی

و عمل بسیار یعنے اگر محتاج می باشد کنندہ بہر دو دست یا بسیار میداند مصلے آنرا

او عمل ډیر یعنې هغه چه محتاج وی کونکی یې د واړه لاسو یا ډیر گڼی یې مصلے هغه لره

او یظن الناظر ان عامله غیر مصل وکره کل هیئة فیها

یا گمان ببرد بیننده کہ بجا آرندہ کنندہ این کار غیر نماز گذار است و مکروہ است ہر صورت کہ در آن

یا گمان کوی لیدونکے چه په تحقیق کونکے د دې کار غیر د نماز کونکی دے او مکروه دے هره صورت چه په هغه

ترک للخشوع وقلب الحصی لسجدة مرة ومسح جبهته من

ترک ترسیدن باشد و دور کردن سنگریزہ برائے سجدہ مگر یکبار و پاک کردن پیشانی از

ترک د ویرې وی او لرې کول د سنګریزو یو واره د سجدې مګر یو ځل او پاکول د تندی یې له

التراب فیها والسجود علی کور عمامته وافتراش ذراعیه

خاک در نماز و سجدہ کردن بر دور دستار خود و گسترانیدن ہر دو آرنج

خاورو په نماز کښې او سجده کول په دور د پګړۍ خپل او اینبول د دواړو لیچو

وعقص شعره وسدل الثوب وکفه وتخصیص الامام

و گرہ کردن موئے را و آویزان نمودن جامہ را و جمع کردن آنرا و تخصیص امام

او غوټه کول د وینتو او آویزانول د جامی او جمع کول د هغې او تخصیص د امام

بمکان لا ان قام فی المسجد وسجد فی الطاق والقیام

بجائے مکروہ نیشود اگر استادہ باشد در مسجد و سجدہ کند در محراب و استادن

په ځای د مکروه نه کیږی که ولاړ وی په مسجد کښې او سجده وکړی په محراب کښې او او دریدل

خلف صف وجد فیه فرجة وصورة حیوان فی ثوبه

پس صف کہ یافتہ شود در و سوراخ یعنے فرق و تصویر حیوان در جامہ او

وروستو د صف چه موندے شی په هغه کښې فرجه او صورت د حیوان په جامه د هغه کښې

وسجدة وجبهته غير خلف وتحت لا ان صغرت جدا

او محتما سها او في ثياب البذلة وحسرا راسه الا للتذلل

للا وعد ما يفرغ وغلق باب المسجد والوطي والحدث

فوقه لا فوق بيت فيه مسجد ولا تزيينه وصلوته

ظهر من لا يصلي وقتل الحية والعقرب فيها ويأثم بالمرور

امام المصلي في مسجد صغير واما في غيره ففيما بين

يديه لبصره ناظرا الى مسجده وحاذى لاعضاء الاعضاء

ان صلى على دكان ان لم يكن سترة اي خشب بقدر ذراع

وغلظ اصبع تغرز حذاء احدى حاجبيه بقربه ويكفي

وسطبري یک انگشت که استاده کرده میشود برابری یکے از دو ابرو بنزدیک نمازگزار وکافی میشود

او پیٹ بوه گوته چه دزو ساتلی په برابر یو له دوو ورځو په نږدے د نمازګذار او کفایت کوي

سترة الامام وجاز تركها عند عدم المرور والطريق و

سترهٔ امام قوم را در داميشود ترک ستره بنزد عدم گذشتن وراه و

ستره د امام قوم لره او روا دے ترک د سترے په نزد د نه تیریدو نه او د لاره او

يدرء بالتسبيح او الاشارة ان عدم سترة او مر بينه وبينها

منع کند گذرنده را به تسبیح گفتن یا به اشاره اگر نباشد ستره یا گذشت درمیان مرد وستره

منع دې کړی تیریدونکے لره په تسبیح ویلو یا په اشاره که نه وی ستره یا تیر شه په مابین د سړي او سترے

فصل الوتر ثلث ركعات وجب بسلام وقبل ركوع

لما روى عن ابي ذر ان النبي عم كان يوتر بثلث ركعات

فصل وتر سه رکعات است واجب است بیک سلام پیش از رکوع کردن

فصل وتر درے رکعاتہ دے واجب دے په یو سلام سره وړاندې د رکوع کولو

الثالثة يكبر رافعا يديه ثم يقنت فيه ابدا دون غيره

سیم رکعت تکبیر گوید در آن حال که بردارنده باشد هر دو دستها را پس قنوت خواند در آن همیشه نه در غیر وتر

په دریم رکعت تکبیر دې وائی په داسې حال چه پورته کونکے وی دواړه لاسونه بیا قنوت دې لولی همیشه نه په غیر د وتر

ويقرء في كل ركعة منه الفاتحة وسورة ويتبع القانت

وبخواند در هر رکعت از وتر سورهٔ فاتحه وسورة ومتابعت کند مقتدی قنوت خوانده را

او دې لولی په هر رکعت کښې د وتر الحمد او سورة او متابعت دې کوي مقتدی قنوت لوستونکے لره

بعد ركوع الوتر لا القانت في الفجر بل يسكت وسن قبل

في النصف الاخير من رمضان

بعد از رکوع وتر ونکند متابعت قنوت خوانده را در نماز صبح بلکه خاموش باشد وسنت شده است پیش از

پس له رکوع د وتر او نه دې کوی متابعت لوستونکے لره په مونځ د صبا کښې بلکه چپ دې وی او سنت کړے شوی دی دوه رکعته

الفجر وبعد الظهر والمغرب والعشاء ركعتان وقبل الظهر

نماز فجر وبعد از نماز پیشین ونماز شام ونماز خفتن دو رکعت وپیش از نماز پیشین

مونځ د صبا او پس له نماز پیشین او د نما شام او د ماسخوتن دوه دوه رکعته او وړاندې له ماس پیشین

٣٤ رواه ابو داؤد

[illegible marginal commentary]

والجمعة وبعدها اربع بتسليمة وحبب الاربع قبل

ونماز جمعه وبعد نماز جمعه چهار رکعات بیک سلام ودوست داشته اند چهار رکعت پیش از

او بیعد دجمعې او پس له مانځه د جمعې څلور رکعته په یو سلام او غوره کړے شویدے څلور رکعاته وړاندې له

العصر والعشاء وبعده وكره مزيد النفل على اربع

نماز دیگر و نماز خفتن وبعد از نماز خفتن ومکروه کرده شده است زیاده کردن نفل بر چهار رکعت

مازدیگر او د ماسخوتن او پس له ماسخوتن او مکروه کړے شویدے زیاتول د نفلو په څلورو رکعاتو

بتسليمة نهارا وعلى ثمان ليلا والاربع افضل في

بیک سلام در روز وبر هشت رکعات در شب وچهار رکعت بهتر است در

په یو سلام د ورځې او په اتو رکعتو د شپې کښې او څلور رکعته بهتر دے په

الملوين ولزم النفل بالشروع الا بظن انه عليه فقضى

روز وشب ولازم میگردد نفل بشروع کردن مگر بگمان اینکه این نفل بروی لازم است وقضا کرده

شپه ورځ کښې او لازم کیږي نفلونه په شروع کولو مگر په گمان د دې چه نفلونه په ده لازم دي او قضا

ركعتان لو نقض في الشفع الاول او في الثاني وترك

دو رکعات اگر شکسته در شفع اول یا در شفع دویم وترک کرد

دوه رکعته که اگر ماتې کړې په دویم شفع کښې یا په دویم شفع کښې او ترک کول

القرءة في ركعتي الشفع يبطل التحريمة عند ابي حنيفة وعند

قراءة در دو رکعات شفع باطل میگرداند تکبیر اولی را نزد امام ابو حنیفه رح ونزد

قراءة په دوه رکعتو کښې د شفع باطل کوي تکبیر اولی لره په نزد امام ابو حنیفه او په نزد

محمد في ركعة وعند ابي يوسف لا اصلا بل يفسد الاداء

امام محمد رح در یک رکعت ونزد امام ابی یوسف رح باطل نمیگرداند تکبیر اصلا بلکه فاسد میگرداند ادا را

د امام محمد په یوه رکعت کښې او په نزد امام ابو یوسف باطل نه کړي تحریمه هرگز بلکه فاسد کوي ادا لره

فيقضي اربعا عند ابي حنيفة فيما ترك في احدي الاولي

پس بيارد نفل كننده چهار را نزد امام ابو حنيفه رح درصورتيكه ترك كند قرأة در يك از چهار ركعت شفع اول

بيا به وكاندي نفل كونكي څلور په نزد امام ابو حنيفه په هغه صورة چه ترك كړي قرأة په يوله څلورو ركعتونو كي

مع كل الثاني او بعضه وعند ابي يوسف في اربع مسائل

با همه شفع دويم يا بعض از آن ونزد امام ابو يوسف رح قضا آرد چهار ركعت در چهار مسائل

سره له شفع دويم يا بعضي له هغو او په نزد امام ابو يوسف قضا دي را وړي څلور ركعته په څلورو مسئلو كښي

يوجد الترك في الشفعين وفي الباقي ركعتين وعنده

كه يافته شود گذاشتن قرأة در دو شفعه ودر باقي مسائل قضا آرد دو ركعت ونزد امام

چه پيا مونده شي پريښول د قرأة په دواړو شفعو كښي او په باقي مسائلو كښي قضا دي راوړي دوه ركعته او په نزد امام

محمد ركعتين في الكل وان لم يقعد في الاوسط او نوي

محمد رح قضا آرد دو ركعت در همه مسائل واگر قعده نكند درميان چهار ركعت، يا نيت كرد

محمد قضا دي راوړي دوه ركعته په ټولو مسائلو كښي اگر كه قعده ونه كړي په مابين د څلورو ركعتو او يا نيت وكړي

اربعا واتم اثنين فلا شئ عليه ويتنفل راكبا موميا

چهار ركعت را وتمام كرد دو ركعت را پس هيچ نيست بر او ونفل گذارد در آن حال كه سوار باشد اشاره كننده

د څلورو ركعتو او تمام ئي كړه دوه ركعته پس هيڅ نشته په هغه او نفل دي كړي په داسي حال چه سور وي اشاره كونكي

خارج المصر الي غير القبلة وقاعدا مع قدرة قيامه

بيرون از شهر بطرف غير از قبله وگزارد نفل در آن حال كه نشسته باشد با قدرت استاده

بهر له ښاره په بل طرف له قبلي نه او ودي كړي نفل په داسي حال چه ناست وي سره د قدرت د ودريدو

وكره بناء او ان افتتح راكبا ونزل بني وبعكسه فسد

ومكروه است نفل بر نشسته واگر شروع كرد نفل را در حالت سوار پس فرود آمد بنا كند ودر عكس اين فاسد

او مكروه دي نفل پدنا بنا له او كه شروع كړه نفل ونه په حالت د سورلي پس كوز شه په عكس د دي فاسد

وسن التراويح قبل الوتر وبعده علي كل نوع

وسنت كرده شده اند تراويح پيش از وتر يا بعد از آن بر هر گروهه

او سنت كړي شوي تراويح ده وړاندي له وتر يا پس له وتر په هر قوم

٣٩

اى اربع ركعات جلسة بقدرها وسن الختم مرة

يعنى چهار ركعات نشستن ميباشد بقدر آن وسنت كرده شده است قرآن ختم كردن يكبار

يعنى څلور ركعاته كښيناستل دى په قدر د هغه او سنت كړى شوى دى قرآن ختم كول يو ځل

ولا يترك لكسل القوم ولا يوتر بجماعة خارج رمضان

وگذاشته نشود براى سستى قوم وگزارده نشود وتر به جمع بيرون از ماه رمضان

او نه دى پريښودل شى په سبب د سستۍ د قوم او نه دى كړى شى وتر په جمع بهر له ماه رمضان

فصل عند الكسوف يصلى امام الجمعة بالناس

فصل نزد سياه گرديدن آفتاب بگذارد امام جمعه با مردمان

فصل په نزد د تتى كيدو د آفتاب وبه كذاري امام د جمعې خلقو سره

ركعتين نفلا مخفيا مطولا قرءته فيهما ثم يدعوا

دو ركعت نفل درحاليكه خفيه كننده بود و دراز كننده بود قرءة را در هر دو ركعت بعد از آن دعا كند

دوه ركعاته نفل په هغه حال چه پټ كونكى وى او اوږده كونكى د قراءة وى په دواړو ركعتو پس دعا دى وكړى

حتى تنجلى الشمس وان لم يحضر صلوا فرادى

تا آنكه روشن شود آفتاب واگر نبود حاضر امام جمعه پس بگذارند عليحده عليحده

تر هغه چه رڼا شى آفتاب او كه نه وى حاضر امام د جمعې پس وكذاري بيل بيل

كالخسوف والاستسقاء دعاء واستغفار

مثل نماز سياه گرديدن ماهتاب و نماز استسقا دعا كردن و خواستن مغفرت

په مثل د تتى كيدو د سپوږمۍ او استسقاء دعا ده او غوښتل د مغفرت

مستقبلا وان صلوا فرادى جاز ولا يقلب رداء

درحاليكه روبروى قبله باشد واگر نماز گزارند عليحده عليحده روا است و گردانيده نشود چادر

په هغه حال چه مخ به قبلې ته وى او كه لمونځ وكړى بيل بيل روا دى او نه دى اړول كيږى څادر

ولا يحضر ذي فضل من شرع في فرض فاقيمت ان

وحاضر نشود بنده فضل کسیکه شروع کرده در فرض پس اقامت این فرض کرده شد اگر

اوند دِ حاضر یږی شند و فضل و خاوند چه شروع وکړه په فرض پس اقامت دِ فرض کړے شد اگر که

لم يسجد للركعة الاولى او سجد وهو في غير رباعي

نکرده باشد سجده برائے رکعت اول یا سجده کرده بود و حال اینکه او بود در غیر چهار رکعات

نه یې کړے سجده پاره د اولنی رکعت یا سجده یې کړے وه او حال دا چه هغه وه په غیر د څلور رکعتو

قطع واقتدي وكذا فيه بعد ضم اخرى وان صلى

قطع بکند و اقتدا کند بامام و همچنین در چهار رکعت بعد از ضم کردن دوم رکعت دیگر گذارد

قطع دِ کړی او اقتدا دِ کړی په امام او هم دا رنګه په څلور رکعتو کښې پس له ضم کولو د دویم رکعت او که وکذارے

ثلاثا منه يتمه ثم يقتدي متنفلا الا في العصر

سه رکعت از آن چهار رکعات تمام کند چهار را بعد از آن اقتدا کند بامام در حالیکه نفل گذارنده بود مگر نکند اقتدا در دیگر

درے رکعته د دغه څلورو رکعتو تمام دِ کړی څلور پس له هغه اقتدا دِ کړی په امام په حال د نفل کول

كره خروج من لم يصل من مسجد اذن فيه لمن

و مکروه است برآمدن آنکس که نگذارده بود نماز از آن مسجد که اذان شده باشد در او و نیت کرده

او مکروه دی وتل د هغه چا چه نه وی کړی لمونځ له هغه مسجد چه اذان شوی وی

يقيم جماعة اخرى ولا لمن صلى الظهر والعشاء الا عند الا

جماعت دیگر مسجد و نه برائے آن کس که گذارده بود نماز پیشین و نماز خفتن مگر نزد

جماعت بل مسجد او نه پاره د هغه چا چه کړے دے لمونځ د ماسپښین او د ماسخوتن مگر پیدا نزد

قامة في غيرهما يخرج وان اقيمت ويترك سنة

اقامت و در غیر از نماز پیشین و نماز خفتن برآمدن اگر چه اقامت کرده شود و ترک کند سنت

اقامت او په غیر د ماسپښین او ماسخوتن نه وتل اګر که اقامت کړے شی او ترک دِ کړی سنت

الفجر ويقتدي ان خشي فوت الركعتين

صبح را و اقتدا کند با امام آنکس که بترسد ... فوت هر دو رکعت

د سهار او اقتدا دِ کړی په امام ...

ان اداها ومن ادرك ركعة منه صلاها ولا

اگر ادا میکرد سنت را و آن کس که می یابد یک رکعت از نماز صبح با جماعت سنت را دنیا در سے
کہ ادا کول یلی تو نما او هغه څوک چه مونده کړي یو رکعت د مونځ د صبا نما اوکړي دا سنت او نه قضا کړي

يقضيها الا تبعا للفرض ويترك سنة الظهر في الحالين

قضا سنت صبح را مگر به تبع فرض صبح و ترک کند سنت پیشین را و در دو حالت
قضا سنت د صبا مگر په تبع د فرض صبا او ترک دې کړي سنت د ماسپښین په دواړو حالو کښې

ويقتدي ثم يقضيها قبل شفعه وغيرهما لا تقضى

واقتدا کند بعد از ان قضا بار دست سنت پیشین را پیش از دو رکعت اول و بغیر ازین دو قضا
او اقتدا دې وکړي پس له هغه قضا دې وکړي سنت د ماسپښین له دوو مخکښې او بې له دې دواړو قضا نه راځي

اصلا فصل فرض الترتيب بين الفروض الخمسة

فصل در بیان قضا فوائت فرض کرده شده است ترتیب در میان فرضها پنجگانه است
فصل د بیان د قضا د فوتو کښې فرض کړه شوي ده ترتیب په مابین د فرضو پنځګانه کښې

والوتر فائتا كلها او بعضها الا اذا ضاق الوقت او

و در وتر اند که فوت باشند همه آن یا بعض آن مگر فرض نیست در آن وقت که تنگ وقت شود
او د وتر باندې چه فوت شي ټول او یا بعضي له هغو مگر نه دې فرض چه وقت تنگ شي

نسي او فاتت ست فصل يجب بعد سلام واحد

فراموش کرده شود یا فوت شوند شش رکعات فصل در سجده سهو واجب میشود بعد از یک سلام
هیر شي یا فوت شي شپږ رکعات فصل په سجده سهو واجب کیږي پس له یو سلامه

سجدتان وتشهد وسلام لو قدم ركنا او اخره او

دوبار سجده والتحیات وسلام اگر مقدم گرداند رکن را یا مؤخر گرداند اورا یا

د دوه ځله سجدې او التحیات او سلام اوکه مقدم ئې کړي رکن یا مؤخر ئې کړه هغه لره

كرره او غير واجبا او تركه ساهيا كركوع قبل القرءة

مکرر کرد اورا یا تغیر داد واجب را یا ترک کرد اورا به فراموشی مثل رکوع پیش از قرأة

مکرر ئې کړه یا تغیر ئې کړه واجب یا ترک ئې کړه په هیرې په مثل د رکوع د مخه د قرءة

وتاخير الثالثة بزيادة على التشهد والركوعين و

وتاخیر سیوم رکعت بر زیادت بر التحیات و دو رکوع کردن و

او تاخیر د دریم رکعت په زیاتي په التحیات او دوه رکوعه کول او

الجهر فيما يخافت وترك القعود الاول وتحول الكل اليه

بلند خواندن در آن نماز که خفیه خوانده میشود و ترک کردن قعدهٔ اول وراجع میگردد همه بر

په زوره لوستل په هغه لمونځ کښې کم چې ورو لوستی شي او پرېښول د قعدهٔ اولی او راجع کيږي ټول په

ترك الواجب ولا يجب بسهو المؤتم بل بسهو امامه ان

ترک کردن واجب و نمیگردد واجب بسهو شدن مقتدی بر امام بلکه واجب میشود بر مقتدی بسهو امام

ترک کول د واجب او نه ګرځي واجب په سهو کېدو د مقتدي پر امام بلکه واجبيږي په مقتدي په سهو د امام

سجد والمسبوق يسجد مع امامه ثم يقضي واذا لم

سجده میکند امام و مسبوق سجده بکند با امام خود بعد ازان قضا بیارد و قتیکه نه

اوکه سجده وکړه امام او مسبوق دې سجده وکړي له امام سره بیا دې له هغه قضا راوړي په هغه وخت چې نه

يقعد اولا وهو اليه اقرب قعد ولا سهو والا قام

نشست بر قعدهٔ اولی و حال آنکه او بقعده نزدیک بود بنشیند و نیست سهو بر آن و اگر نزدیک نیست

وه ناست پر اولی قعده و حال دا چې هغه قعدې ته نژدې وه کښېنې او نشته سهوه په هغه او که نژدې نه وه

وسجد للسهو وان لم يقعد اخيرا قعد مالم يسجد

وسجده کند برای سهو و اگر نه نشست به قعدهٔ اخیر بنشیند تا الوقت که نکرده باشد سجده

او سجده دې وکړي د سهوې او که کښېنه ناست په اخره قعده دې کښېني تر هغه چې نه وي کړې سجده

وسجد للسهو وان سجد تحول فرضه نفلا وضم

و سجده بکند برائے سهو و اگر سجده کرده باشد گردید فرضش نفل و ضم بکند
او سجده دِ وکړي پاره د سهو او که سجده ئې کړي دِ وګرزي فرض ئې نفل او ضم دِ کړي

سادسة ان شاء وان قعد الاخيرة ثم قام

ششم رکعت را اگر خواهد و اگر نشست به قعدهٔ آخر پس استاده شد فراموش کرد
شپږم رکعت که خواهي ئې او که کښيناست په آخره قعده با ودرېده په هغه حال چه

ساهيا عاد ما لم يسجد وسلم وان سجد تم

فراموش کننده بود باز گردد تا چنیکه سجده نکرد و سلام گرداند و اگر سجده کرد تمام شد
هېر وو که ده دِ ګرزي تر څو چه سجده ئې نه وي کړي او سلام دِ وګرځوي او که سجده ئې وکړه تمام شو

فرضه وضم سادسة وسجد للسهو والركعتان

فرض او و ضم کند ششم رکعات را و سجده کند برائے سهو و دو رکعت
فرض ئې هغه او ضم دِ کړي شپږم رکعت او سجده دِ وکړي پاره د سهو او دا دوه رکعته

نفل لا تنوبان عن سنة الظهر ومن اقتدى به

نفل است استاده نشود از سنت پیشین و آن کس که اقتدا کرد باو
نفل دي نه دِ دریږي له سنتو د ماسپښین او هغه چه اقتدا ئې وکړه په هغه

فيهما صلاهما وان افسد قضاهما ولا يسجد

درین دو رکعت بگذارد این دو را و اگر فاسد گرداند دو رکعت را قضا بیارد و نکند سجده
په دې دوه رکعتو دِ کړي دا دواړه او که فاسد ئې کړل دوه رکعته قضا دِ را وړي

للسهو في النفل لا يبني وان بني صح وان سلم من

برائے سهو در نفل نکند بنا باو و اگر بنا کرد صحیح است و اگر سلام داد و کسیکه
پاره د سهو په نفلو کښې دِ نه کړي بنا او که بنائي وکړه صحیح دے او که سلام وګرځوه هغه

عليه السهو فهو في الصلوة ان سجد والا فلا ومن

بر او سهو بود پس او در نماز است اگر سجده کرد و الا در نماز نیست و کسیکه
چا چه سهو وه پس هغه په لمانځه کښې دے که سجده ئې وکړه او که نه په لمونځ کښې نه دے او هغه

شك أول مرة أنه كم صلى استأنف وإن كثر أخذ

در شک شد اول مرتبه که من چند رکعت خوانده ام از سر بگیرد و اگر زیاده شد شک بگیرد طرف
په شک کښې شو وړومبي ځل چه ما څو رکعته کړي بیا سره دې بیا ئې اوکړي او که دیر شو شک دې نیسي طرف

بغالب ظنه وإن لم يغلب فبالأقل وقعد حيث

غالب به گمان خود و اگر غالب نبود گمانش پس عمل کند به کمتر و بنشیند هر طوریکه
غالب په گمان خپل او که غالب نه وه گمان ده پس عمل دې کړي په لږ دې او کښینې دې هر چرته چه

توهم آخر صلوته فصل تجب سجدة بين تكبير

گمان کرد او رکعت را آخر نماز خود فصل واجب میشود یک سجده در میان دو تکبیر
گمان کړي لره رکعت لره آخر مونځ خپل فصل واجب کیږي یو سجده په مابین د دوه تکبیرونو

بلا رفع يد وتشهد وسلام بشروط الصلاة

بشرطهائے نماز بغیر از برداشتن دستها و بغیر از تشهد بغیر از سلام
په شرطونو د مانځه بې د پورته کولو د لاسونو او بې د التحیات او بې د سلام

وفيها يسبح السجود على من تلا آية من أربع عشرة آية التي في

و در سجده تلاوت تسبیح سجده نماز ست واجب میگردد بر کسیکه بخواند یک آیه از چارده آیتها که در
او په سجده تلاوت کښې تسبیح د سجدې د مونځ دی واجبیږي په هغه چا چه ولولي یو آیت له څوارلسو آیتونو چه

آخر الأعراف والرعد والنحل وبني إسرائيل ومريم وأولى

در آخر سوره اعراف ست و در آخر سوره رعد و آخر سوره نحل و اثنائے بني اسرائیل در مریم است
په آخر د سورة اعراف کښې او په آخر د سورة رعد او آخر د سورة نحل او په منځ د بني اسرائیل کښې او په مریم کښې

عصام الدين

الحج والفرقان والنمل والسجدة وص وحم السجدة

در سوره حج و اگر در سوره فرقان و اگر در سوره نمل و اگر در سوره سجده است و اگر در حم سجده

بو سوره حجده کبی اوقنسه بو سوره فرقانده کبی بو سوره نملده کبی بو سوره سجده کبی ایه حم سجده

والنجم وانشقت واقرأ او سمعها واذا تلا الامام

و اگر در سوره نجم و اگر در سوره انشقت و اگر در سوره اقرأ است یا بشنود آیه را و وقتیکه خواند امام

فمن اقتدى به في ركعة اخرى يسجد بعد الصلوة

پس کسیکه اقتدا بکند بامام در رکعت دوم سجده کند پس از نماز

لم يصل سمع ممن ليس معه ومن اقتدى به في

تلك الركعة بعد السجود الامام لا يسجد وقبله يسجد

در آن رکعت بعد از سجده امام نکند سجده و پیش از سجده امام سجده کند

معه وان لم يسمع وان تلا المؤتم لا يسجد الامام

با امام اگر چه نشنیده باشد و اگر بخواند مقتدی آیه سجده نکند سجده نه امام

خارجي والصلوتية لا تقضى خارجها والركوع بلا

و خارج بود از نماز و سجده که در نماز واجب گردد و قضا آورده نشود بیرون از نماز و رکوع بغیر

توقف ينوب عنها وان كررها في مجلس يكفي سجدة

در نکه قایم میشود از سجده و اگر تکرار کرد آیت را در یک مجلس کافی میشود یک سجده

ويعتبر في السامع مجلسه واسداء الثوب والا

ومعتبر كرده ميشود در شنونده مجلس او و تنيدن و دو ايندن جامه و

او معتبر كړی شي په آوريدونكي مجلس د هغه او غځول د كوټ او د زغلول د جامې او

نتقال من غصن الى غصن آخر تبديل ويكره ترك

نقل كردن از يك شاخ تا ديگر شاخ به تبديل مجلس و مكروه ميشود ترك كردن

نقل كول د يو ښاخ ته بل ښاخ په بدليدو د مجلس او مكروه كيږي پريښول د

اية السجدة وحدها لا عكسه وندب ضم غيرها

آية سجده تنها نه عكس اين و دوست تر شده است ضم كردن بقرائت سجده

آيت د سجدې يوازې نه په عكس د دې او غوره كړي شوي دي ضم كول بې د آيات د سجدې

واستحسن اخفاءها عن السامع فصل اذا تعذر

و نيكو گردانيده شده است پوشيده گفتن آية سجده از شنونده فصل و رسيدن اگر دشوار شود

او نيكه كړي شوي ده خفيه ويل آيات د سجدې له آوريدونكي نه فصل په بيان د ...

القيام لمرض حدث قبل الصلوة او فيها صلى قاعدا

استادن بسبب مرض كه عارض شد پيش از نماز يا در عين نماز بگذارد نماز نشسته

او دريدل په سبب د مرض كه عارض شي دی وړاندې له لمانځه يا په لمانځه كښې او دې كړي لمونځ ناستې

يركع ويسجد وان تعذرا مع القيام اوفى براسه

ركوع و سجده بكند و اگر دشوار شد هر ركوع و سجده با استادن اشارت كند بسر

ركوع او سجده دې وكړي او كه سخت شي ركوع او سجده په او دريدو اشارت دې وكړي په سر

قاعدا ان قدر ولا معه فهو احب وجعل سجوده اخفض

در ان حالت كه نشسته باشد و اگر سخت بود ركوع و سجود نه قيام پس ركوع و سجود در حالتيكه نشسته

په هغه حال چې ناست وي او كه سخت وي ركوع او سجده نه قيام پس ركوع و سجود په هغه حال چې ناست وي

من ركوعه ولا يرفع له شئ يسجد عليه والا فيجنبه

از ركوع او و بلند كرده نشود براى مريض چيزى براى سجده كردن براو و اگر قادر بر سجود نيست بر جانب

له ركوع د هغه او اوچت دې نه كړي شي څيز پاره د سجدې كولو په هغې او كه قادر نه وو په سجده پس په اړخ ...

[illegible]

متوجها او ظهره كذا وذا اولى والايماء بالرأس

[illegible]

فان تعذر اخرت وموم صح في الصلوة استانف

[illegible]

وقاعد يركع ويسجد صح فيها بنى قائما صلى قاعدا

[illegible]

في فلك جاز بلا عذر صح وفي المربوط لا الا بعذر

[illegible]

جن او اغمي عليه يوما وليلة قضى ما فات وان

[illegible]

زاد ساعة لا

فصل

المسافر من فارق بيوت بلده

[illegible]

[illegible]

قاصدا مسافة ثلاثة ايام ولياليها بسير وسط

در آن حال که قصد کننده باشد مسافت سه شبانه روز را به رفتن میانه

دا چه قصد کوونکی د مسافت د دری شپو او ورځو په تلل د میانه

وهو ما سار الابل والراجل والفلك اذا اعتدل

و او آنکه رفتن کند شتر و پیاده و کشتی هرگاه که معتدل بود

او مقدار د ده چه تلل وکړی اوښ او پیاده او بیړۍ هر کله چه معتدل وی

الريح وما يليق بالجبل فيقصر الرباعي الى ان يدخل

باد و آنچه لایق باشد به کوه پس قصر کند فرض چهارگانه را تا آنکه داخل شود

باد او دا چه لایق وی په غره پس قصر دی کړی څلور رکعتی فرضو تر هغه چه داخل شی

بلدة او ينوي اقامة نصف شهر ببلدة او قرية

بشهر خود یا نیت کند به سکونت پانزده روز در یک شهر یا در یک قریه

په خپل ښار یا نیت د سکونت وکړی نیمه میاشت په یو ښار کښی یا په یوه کلی

واحدة وبصحراء دارنا وهو من اهل الاخبية لا بدار الحرب

و بصحرای دار اسلام و آن اهل خیمه است نه به دار حرب

او صحرا د دار اسلام او هغه اهل د خیمو دی نه په دار حرب

او البغي محاصرا لمن طال مكثه بلا نية فلو اتم و

یا در دار یاغیان آنکه بندی باشند لشکر مانند کسیکه دراز شد درنگ او بغیر نیت پس اگر تمام کرد و

یا په دار یاغیانو د اچه بند شی لښکر لکه چه اوږد شی درنګ د ده بی له نیته پس که تمام کړه مونځ او

قعد الاولى تم فرضه واساء وما زاد نفل وان لم

نشست به قعدهٔ اولی تمام شد فرض او و گناه گار شد و آنچه زیاده باشد نفل باشد و اگر نه نشست

کښیناست قعدهٔ اولی تمام شو فرض او او گناه گار شه او څه چه زیاتی دی نفل شو او که کښینناست

بطل فرضه مسافر امه مقيم في الوقت يتم و

باطل شو فرض د هغه او مسافرو امام شو مقيم په وخت کښی تمام کوی لمونځ او

بعده لا يؤمه وفي عكسه أتم المقيم وقصر

اوپس له وقته امامت دی نه کړی مقیم او په عکس کښی تمام دی کړی مقیم او قصر دی کړی

المسافر قائلا بعد سلامه أتموا صلوتكم فاني مسافر

مسافر چه ووائی پس د سلام مستحب تمام کړئ لمونځ خپل پس داده چه مسافر یم

ويبطل الوطن الاصلي مثله لا السفر ووطن

او باطل کیږی وطن اصلی په مثل د هغه نه سفر او وطن د

الاقامة مثله والسفر والاصلي والسفر و

اقامت په مثل د هغه دی او وطن د سفر او وطن اصلی او سفر او

ضده لا يغير ان الفائتة وسفر المعصية كغيره

ضد د هغه نه تغیروی دوه فوتی او سفر د گناه په مثل د بل سفر دی

في الرخص فصل شرط لوجوب الجمعة الاقامة

او په رخصتونو کښی دا فصل دی په بیان د شرط د وجوب د جمعه اقامت د ښهر

والصحة والحرية والذكورة والبلوغ وسلامة العينين

او صحت او آزادی او نروالی او بالغ والی او سلامتی د سترگو

والرجل فتقع فرضا ان صلاها فاقدها و

ای الجمعة ای تقوم مقام صلوة الظهر ۱۲ ح

وپائے دواقع میشود فرض اگر گذارد جمعه را نایابنده این شروط د

او پښیاو واقع کیږي فرض که ادا کړ اده جمعه نه موندونکي د دې شرطونو او

شرط لادائها المصر او فناؤه وما لا يسع اكبر

شرط کرده شد برائے ادائے جمعه شهر یا فنائے او وآنکه نمیگنجاند کلان ترین

شرط وګرځول شوي دې د ادا د جمعې ښار یا فنا د هغې او د اچه نه ځائیږي لوے تر

مساجده اهله مصر وما اتصل به معدا

مسجدهائے او اهل او را شهر است وآنکه متصل باشد بشهر آنکه طیار

جماعتو نه د هغې اهل د هغو له ښار دے او د اچه متصل وي په ښار د اچه جوړ

لمصالحه فناؤه والسلطان او نائبه والوقت

کرده شده بود برائے فنائے شهر د بادشاه یا نایب او ووقت

کړي شوي وي د فنا د ښار د بادشاه یا نائب د هغې او وخت د

الظهر والخطبة نحو سبحان الله في الوقت والجماعة

پیشین وخطبه مانند سبحان الله در وقت وجماعت

نماز پېشین او خطبه لکه چه سبحان الله په وقت او جماعت

اي ثلث رجال سوى الامام فان نفروا بعد

یعنی سه کس بغیر امام پس اگر گریختند بعد از ای الجماعة ای تفرقوا ۱۲ امر

یعنی درې کسه بې له امامه پس وتښتېدل بې له

سجوده اتمها وقبله بدأ بالظهر والاذن العام

ای سجود الامام سجدة واحدة ۱۲ منه سجده امام تمام کند نماز را وپیش از سجده ابتدا کند به پیشین ودیگر اذن عام

سجدې د امام تمام دې کړي نو نځ او د پوړی له سجدې شروع دې کړي نماز پېشین

وكره في المصر ظهر المعذور وغيره بجماعة و

وکروه است در شهر پیشین اگر معذور بود یا غیر معذور به جماعت و

او مکروه دے په ښار کښې نماز پېشین د اچه معذور وي یا معذور نه وي په جماعت او

وظهر غير المعذور قبل الجمعة وسعيه والامام

وظهر غیر معذور پیش از جمعه وسعی او بجمعه

او ماسپښین د غیر معذور د ورځې د جمعې او سعې د وې د جمعې ته او امام

فيها يبطله وان لم يدركها ومدركها في التشهد

در نماز جمعه بود باطل شود ظهر او واگرچه نیابد جمعه را و یابندهٔ جمعه در قعده

په جمعه کښې وي باطل شي ماسپښین د هغه که اګر څه اونه موندي جمعه را موندونکي د جمعې قعده

او سجود السهو يتمها واذا اذن الاول تركوا البيع

یا در سجدهٔ سهو تمام کند جمعه را وهرگاه که آذان اول شد بگذارند بیع را

یا په سجده سهو تمام به کړي جمعه او هر کله چه آذان وي اول شه ترک دې کړي بیع

وسعوا واذا خرج الامام حرم الصلوة والكلام

وسعی کنند هرگاه که برآمد امام حرام گردد نماز و سخن

او سعې دې وکړي هر کله چه راووتي امام حرام دي نوځ او خبرې

حتى تم خطبته واذا جلس الامام على المنبر اذن

تا آنکه تمام کند امام خطبه و هرگاه بنشست امام بر منبر آذان گوید

تر هغه چه تمام کړي امام خطبه او هر کله چه کینا ست امام پر منبر بانګ آذان دوا

ثانيا بين يديه واستقبلوه مستمعين وخطب

دوباره روبروی امام و توجه کنند مردمان بامام درحالیکه شنوندگان باشند و خطبه

دوباره وړاندې امام او متوجه شي خلق امام ته په حالت د آوریدلو او خطبه دې لولي

خطبتين بينهما قعدة قائما طاهرا واذا تمتا اقيم

امام دو خطبه که در میان آنها قعده باشد درحالیکه ایستاده باشد وضو بود وهرگاه تمام گردد

امام دوه خطبې چه په کښې قعده وي په حالت ولاړ او په اودس هر کله چه تمام

وصلى الامام ركعتين فصل ندب يوم الفطر

ونماز گذارد امام دو رکعت را فصل در بیان عیدین مستحب است روز عید

او مونځ دې وکړي امام دوه رکعته فصل اختر و مستحب دي په ورځ د کوچنی اختر

يأكل ويستاك ويغتسل ويتطيب ويلبس احسن

بخورد ومسواک کند وغسل کند وخوشبوی کند خود را وبپوشد بهترین

اوخوري او مسواك دِ وكړي او غسل دِ وكړي او ځان دِ خوشبويه كړي او دِ واغوندي بهتره

ثيابه ويؤدي فطرته ثم يخرج الى المصلى ولا يتنفل

جامهای خود وبدهد صدقهٔ فطر خود پس بیرون شود بطرف عیدگاه ونگذارد نفل

جامه شيله او دِ وركړي صدقه فطر پس او دِ وځي عيدگاه ته او نه دِ كذاري نفل

قبل صلوته وشرط لها شروط الجمعة وجوبا و

پیش از نماز عید وشرط کرده شده است مر دو عید را شرطهای جمعه از جهت وجوب و

وړاندې له لمانځه او شرط دي كړي دوار و اختر و له شرطونه د جمعې له جهته د وجوب او

اداء الا الخطبة ووقتها من ارتفاع الشمس الى

ادا مگر خطبه شرط نیست ووقت نماز عید از بلند شدن آفتاب تا به

لد اداء مگر خطبه شرط نه دي او وخت د اختر له اوچتيدو د لمر تر

زوالها ويكبر ثلاثا رافعا يديه بعد الثناء و

زوال او وتکبیر گوید سه بار حالت آنکه بردارنده بود هر دو دستهای خود پس از ثنا و

زوال د او تكبير دِ وائي درې ځله داچه اوچت دِ كړي دواړه لاسونه پس له ثنا او

في الركعة الثانية بعد القرءة ويصلي غدا بعذر

ودر رکعت دویم بعد از قرائت وگذارده شود عید دویم روز بعذر

په دويمه ركعت كښې پس له قراءة او دِ وكذارلې شي اختر په دويم ورځ په عذر

واذا صلى الامام لا يقضي من فاته والاضحى

ودر گاه که نماز گذارد امام نیارد قضا کسیکه فوت شده باشد از وی وعید اضحی

هركله چه او كذارد امام نه دِ قضا كړي هغه څوك چه فوت شي لره اختر

كالفطر لكن ندب الامساك الى ان يصلي و

مثل عيد فطر است لكن مستحب است بند كردن خوردن و نوشيدن تا آنكه نماز بگذارد و

په مثل د ورځې د اختر ليكن مستحب دے بندول له خوړلو او له څښلو تر دې چه كړي لمونځ

يكبر جهرا في الطريق ويصلي ثلاثة ايام بعد

تكبير گويد به زور در راه و بگذارد عيد سه روز بعد از

تكبير دې وائي په زوره په لاره كښې او او به كړي ادا اختر درے ورځې په عذر

او غيره ويعلم في خطبة تكبير التشريق والا

يا بغير عذر و تعليم كند در خطبهٔ او تكبيرهائے روزهائے تشريق و

يا بې عذره او تعليم دې كړي په خطبه كښې تكبيرونه د تشريق او د

ضحية وتم احكام الفطرة لا اجتماع يوم عرفة

قربانی را و در خطبهٔ عيد فطر احكام عيد فطر نه جمع شدن روز عرفه

قربانۍ او په خطبه د ورځې د اختر احكام د وړوكي اختر نه جمع كول د ورځې د عرفې

تشبيها بالواقفين ويجب قوله الله اكبر الله

برائے تشبيه به واقفين واجب است قول خدا بزرگ است خدا

پاره د مشابهت د ودريدونكو واجب دے قول د خدائے خداى لوئے دے خدائے

اكبر لا اله الا الله والله اكبر الله اكبر ولله الحمد

بزرگ است نيست معبود برحق مگر خدا و خدا بزرگ است خدا بزرگ است و مر خدا راست ثنا

لوئے دے نشته بل معبود مگر خدائے او خدائے لوئے دے خدائے لوئے دے او خاص خدائے لره ثناء ده

من فجر عرفة عقيب كل فرض ادي بجماعة

از صبح عرفه بعد از هر فرض كه اداكند بجماعت

له صباد عرفې نه پس له هر فرض چه ادا كړے شي په جماعت سره

مستحبة على المقيم بالمصر ومقتد به برجل

مستحب است بر ساكن در شهر و بر زن كه اقتدا كند بمرد

مستحب دے په اوسيدونكي د ښهر او په ښځه چه اقتدا كړے شي په نارينه

٥٥

ومسافر مقتد بمقيم الى عصر العيد وقالا الى

وہر مسافر کہ اقتدا کند بمقیم تا نماز دیگر روز عید وگفتہ اند یاران تا

او پہ مسافر چہ اقتدا وکڑے مقیم تہ نماز د ماسپښین د اختر او ویلی دی یارانو تہ

عصر اخر ايام التشريق وبه يعمل ولا يدعه

نماز دیگر آخر روز ہائے تشریق وبقول یاران عمل کردہ شود ونہ خواند تکبیر را

نماز د ماسپښین د آخرے ورځے د تشریق او په قول د یارانو عمل پرے کړے او نہ دے وائی تکبیر

المأموم لو ترك امامه باب سن للمحتضر

مقتدی اگر ترک کردہ بود امام او باب ثابت ہست در جنازہ سنت ہست مرمحتضر

مقتدی کہ اگر ترک کړے وی امام د دے باب جنازی سنت دے محتضر لرہ

ان يوجه الى القبلة على يمينه واختير الاستلقاء

اینکہ رو بگردانند بطرف قبلہ برجانب راست واختیار کردہ شدہ ہست استلقاء

دا چہ مخ و ګرځوی قبلے ته په ښی لوری او اختیار کړے شو یدی استلقاء

ويلقن الشهادة فاذا مات تشد لحياه وتغمض

وتلقین کند کلمۂ شہادت پس ہرگاہ بمرد بستہ کنند ہر دو طرف دہن وپوشند

او تلقین دِ کړے کلمہ شہادت پس کہ مړ شہ وہ دِ تړی دا ړی او پټی دِ کړے

عيناه ويجمر تخته وكفنه وترا ويغسل بلا مضمضة

ہر دو چشمہا او وخوشبو کنند تختہ اورا وکفن اورا طاق وغسل دہند بغیر مضمضہ

دا دوہ سترګی د ھغہ او خوشبوی دِ کړی تختہ او کفن د ھغہ طاق او غسل دِ ورکړی بے لہ

واستنشاق ولا يقلم ظفره ولا تسرح شعره

واستنشاق ونہ برند ناخون ونہ شانہ کنند موئہائے او

او استنشاق او نہ دِ آخلی نوکونہ او نہ دِ کوم ږمنځ دِ کړے ویښتہ

ويجعل الحنوط على راسه ولحيته والكافور على

ونہند خوشبوئے بر سر او وبر ریش او وکافور بر جائے

او دِ کیږدی خوشبوئی پہ سر د ھغہ او پہ ږیرہ د ھغہ او کافور پہ ځائے

مساجده وسنة الكفن له ازار وقميص و

برجائے سجدہائی او وسنت کفن مرد رائے میت ازار ست وپیراہن ست

په ځائ د سجده ي او سنت کفن پاره د مړيه ازار دے او قميص دے او

لفافة واستحسن العمامة ويزاد لها خمار وخرقة

ولفافه ونیک دانسته شده است دستار وزیاده کنند برائے زن چادر و پارچه

او لفافه ده او ښائسته ګڼلے شوے ده پګړۍ او زياتيږي د ښځي دپاره لوپټه او ټوټه

تربط بها ثدياها وكفاية له ازار ولفافة ولها

بسته شود بدان پستانهائے او وکفن بقدر کفایت برائے مرد ازار است ولفافه ست و برائے زن

وتړلے شي په دے سره تيونه د هغي او کفن کفايت د مړه ازار دے او لفافه ده او د ښځي دپاره

خمار ويعقد الكفن ان خيف انتشاره و

برائے زن چادر و بسته کرده شود کفن اگر ترسیده شود از پریشان شدن کفن و

پاره د ښځي شادر او وتړلے شي کفن که ويريږي له خپريدو نه [illegible]

صلوته فرض كفاية وهي ان يكبر ويثني ثم يكبر

ونماز میت فرض کفایه است وآن نیست که تکبیر گوید وستایش کند باز تکبیر گوید

لمونځ د جنازي فرض کفايي دے او هغه دا دے چه تکبير ووائي او ثنا وائي بيا تکبير ووائي

ويصلي على النبي صلى الله عليه وسلم ثم يكبر و

ودرود فرستد بر پیغمبر علیه السلام پس تکبیر گوید و

او درود ووائي په پيغمبر صلى الله عليه وسلم پس تکبير ووائي او

يدعو ثم يكبر ويسلم ولا يرفع يديه الا في

دعا خواند پس تکبیر گوید وسلام گرداند و برنداشته دستهای خود مگر در

دعا وکړي پس تکبير ووائي او سلام وګرځوي او نه پورته کوي دواړه لاسونه مګر په

الاولى ويقوم الامام بحذاء الصدر والاحق

تکبیر اول واستاده شود امام برابر سینه ولایق تر است

تکبير اولي او ودريږي امام په برابر د سيني او ډير لائق [illegible]

بالامامة السلطان ثم القاضي ثم امام الحي ثم

بامامت پادشاه پس ازو قاضی پس ازو امام حی پس ازو

پر امامت بادشاه پس له هغه قاضی دے پس له هغه امام دے پس له هغه

الولي كما في العصبات وصح الاذن بها فان صلى

ولی میت چنانکه او لیا اند در عصبات وصحیح است اذن کردن به نماز پس اگر گذارد بر جنازه

ولی دے لکه چه په عصبات کښے دے او صحیح دے اذن کول په مونځ او که اوکذاره لمونځ

غيرهم يعيد الولي ان شاء ولا يصلي غيره بعده و

بغیر از ینها بگرداند ولی اگر خواهد و نگذارد نماز جنازه بغیر از ولی بعد ازو

بل له دوی نه او دکړه نو که خواهش دے او نه دے کذاره بے له ولی پس له دے

من لم يصل عليه فدفن صلى على قبره ما لم يظن

وکسیکه نه گذارده شد جنازه بر او پس دفن کردند بگذارند جنازه بر قبر او تا که گمان نباشد

او چه چا نه دے کذارلے جنازه پس خښ ئی کړو او دکذارے جنازه پر قبر په هغه تو

تفسخه ولم ترفعوا ايديكم وكرهت في مسجد جماعة و

به ریزه شدن او ورد اینست جنازه خواندن در حالت سوارے و مکروه بود در مسجد جماعت و

او چه بنید خاوند ده ړ را جنازه کذارلے په حالت د سورے او مکروه کے جنازه جماعت کښی او

لو وضع الميت خارجه اختلف المشائخ ومن في

اگر نهاده شود مرده بیرون از مسجد مختلف شده اند علمائے دین . و سنت است در

او که کښیښولے شی جنازه بهر د جماعت اختلاف دے علمائے دین او سنت دے

حمل الجنازة اربعة وان تضع مقدمها ثم موخرها

بر داشتن جنازه بچهار کس و اگر نهید پا ئے پیشین جنازه پس پا ئے طرف موخر

پورته کول د جنازه کښی په څلورو سرو او که کیږدے پښے د جنازے پس پښے موخر

على يمينك ثم كذا على يسارك ويسرعون بها لا خبب

بر جانب راست پس همچنان بر جانب چپ و شتابی کنند به بردن جنازه نه به دویدن

په ښی ښی پس همدا رنګه په کینی لوری او تلوار دے کوی په وړلو نه په منډه

والمشي خلفها أحب وكره الجلوس قبل وضعها

ورفتن پس جنازه بهتر است ومکروه است نشستن پیش از نهادن او
افضل ہے چلنا پیچھے جنازے کے اور مکروہ ہے بیٹھنا قبل رکھنے اس کے

ويلحد القبر ويدخل فيه مما يلي القبلة ويقول

ولحد کند قبر را ودرآورده شود مرده در او از آنجا که نزدیک است بقبله وگوید
اور لحد کرے قبر کو اور داخل کیا جائے مردہ اس میں قبلہ کی جانب سے اور کہے

واضعه بسم الله وعلى ملة رسول الله ويوجه

نهنده مرده بنام خدای تعالی وبر دین پیغمبر خدا ... وروی مرده
رکھنے والا ... بسم الله وعلى ملة رسول الله اور پھیرے منہ

إلى القبلة ويحل العقدة ويسوى اللبن والقصب

بطرف قبله کند وبگشاید گره کفن وبرابر کند خشت ونی
قبلے کی طرف کرے اور کھولے گرہ کفن کی اور برابر کرے کچی اینٹ اور ...

ويسجى قبرها وكره الآجر والخشب ويهال

وسرپوش کند قبر زنان ومکروه است خشت پخته وچوب وبریزد
اور سرپوش دے قبر عورت کی اور مکروہ ہے پکی اینٹ اور لکڑی اور ڈالے

التراب ويسنم القبر فصل الشهيد مسلم

خاک را وبلند کند قبر را این فصل است در بیان شهید شهید مسلمان
خاک اور اونچا کرے قبر کو فصل شہید کے بیان میں شہید مسلمان

طاهر بالغ قتل ظلما ولم يجب به مال لم

پاک بالغ که کشته شود بظلم ونباشد واجب بقتل او مال دیت
پاک بالغ جو مارا جائے ظلم سے اور نہ واجب ہو اس کے قتل سے مال

يرتث فينزع عنه غير ثوبه ويزاد وينقص

... شود از جنگ گاه زخمی ... کشند از وی غیر جامه او وزیاده کنند کفن وکم کنند
... اور اتارا جائے اس سے سوا کپڑے اس کے اور زیادہ کرے اور کمی کرے

ليتم كفنه ولا يغسل ويصلي عليه ويدفن
تا كامل شود كفن او وغسل ندهند ونماز جنازه گذارد برا و ودفن كنند
ترڅو اچه كامل شي كفن او غسل نه ورکوي او جنازه د وکړي پر هغه او خښ دې کړي

بدمه ويغسل من وجد قتيلا في مصر لا يعلم
با خون او را وغسل داده شود كسي را كه يافت كشته در شهر كه معلوم نباشد
سره له وينو خپلو او غسل دې وکړي شي هغه چا له چه پيا موندي شي وژلي په ښهر کښې چه معلوم

قاتله او جرح وارتث بان نام او اكل او شرب
كشنده او يا زخمي شد وكهنه شد كه يا خواب كرد يا خوردن كرد يا نوشيد
د دوژونکي د هغې يا زخمي وه او د زړوالي وکړي يا خوب يې وکړه يا او خوړل يا وڅښل

او عولج او آواه خيمة او نقل من المعركة حيا او
يا علاج كرد يا در آورد او را خيمه يا آمد از جاي جنگ در حالت زنده گي يا
يا علاج يې وکړه يا راني وړه خيمه کښې يا راغلے له ځايه د جنګه په حالت ژوندون يا

بقي عاقلا وقت صلاة او اوصى بشيء وصلي
باقي بود آنكه عقل داشت بقدر وقت نماز يا وصيت كرد بچيزي وجنازه گذارده
باقي وه عقل يعنې هوښيار وه په قدر د وخت د نماځ يا وصيت يې وکړه په جنازه دې

عليهم وان قتل لبغي وقطع طريق غسل ولا يصلي
بر اينها واگر قتل شد باغي يا زدن راه غسل دهند ونگذارد جنازه
په دوي او که قتل شو باغي يا لاره وهونکے غسل به ورکړے او نه د کړاري جنازه

عليه فصل اذا اشتد خوف العدو جعل الامام
براو اين فصل در بيان نماز خوف هرگاه كه سخت شد خوف دشمن بگرداند امام
په هغه دا فصل دے په بيان د نماځ د ويرې هرکله چه سخت شوه ويره له دښمنه نو

امة نحو العدو وصلي باخرى ركعة في الثنائي
يك طائفه را بطرف دشمن ونماز گذارد با طائفه ديگر يك ركعت در نماز دوگانه
يو ټولې د دښمن وته او ادا کړي د نورې ټولې سره دوه رکعت په نماځ د دوه رکعتو

٥٩

٦٠

وركعتين في غيره ومضت هذه اليه وجاءت

تلك وصلى بهم ما بقى وسلم وحده ومضت

اليه وجاءت الاخرى واتمت بلا قرءة ثم الاخرى

واتمت بها وان زاد الخوف صلوا ركبانا فرادى بايماء

الى اى جهة قدروا ويفسدها القتال والمشى

والركوب فصل صح في الكعبة الفرض والنفل

ولو ظهره الى ظهر امامه لا لمن ظهره الى وجهه

وكره فوقها وان اقتدوا حولها وبعضهم اقرب

٦١

اليها من امامه صح ان لم يكن في جانبه

بہ کعبہ از امام خود صحیح ست اگر نباشد درطرف امام

پہ کعبہ لہ امام خپلہ صحیح دے کہ نہ وی دے پہ طرف د امام کښې

كتاب الزكوٰة لا تجب الا على حر مكلف مسلم

کتاب ست دربیان زکوٰة واجب نمیشود زکوٰة مگر بر آزاد عاقل بالغ مسلمان

کتاب ثابت دے پہ بیان د زکوٰة کښې نہ دی واجب زکوٰة مگر پہ آزاد عاقل بالغ مسلمان

مالك ملكا تاما لنصاب نام وهو اما بالتنمية

مالک ملک تام مر نصاب را کہ زیادہ شوندہ بود و زیادہ بہ تنمیت باشد

مالک د ملک تام د نصاب لرہ چہ زیاتیدونکی وہ یہ تنمیت سرہ

او السوم او بنية التجارة مع الحول فاضل عن

یا بچریدن یا بہ نیت سوداگری باگردیدن سال کہ زیادہ بود از

یا پہ څریدلو یا پہ نیت د سوداگرئ سرہ تیریدلو د کال چہ زیاتی وی لہ

حاجته الاصلية وعن دين مطالب من عبد

حاجت او کہ اصلی باشد و از قرض کہ طلبیدہ شدہ باشد از بندہ

حاجته اصلی نہ او لہ قرض چہ غوښتلے شوے وی لہ بندہ نہ

فلا تجب على مكاتب ولا بعد الوصول لايام

پس نیست واجب بر مکاتب و نہ بعد از رسیدن بہ مال مر آن روزہا را

پس نہ دے واجب پہ مکاتب او نہ پس لہ رسیدو د مال هغہ ورځو لرہ

كان ضمار المفقود ومجحود لا حجة وماخوذ مصادرة

کہ بود درآن ایام ضمار مانند گم کردہ شدہ و انکار کردہ کہ نباشد گواہ و آنکہ گرفتہ شدہ باشد از مالک بزور

چہ وہ پہ هغہ ورځو کښې ضمار لکہ چہ ورک شوے وی او انکار کړے شوے وی او دلیل نہ وی او اخستے شوے وی پہ زور

وشرط النية وقت الاداء او العزل الا ان يتصدق

او شرط د زکوة نیت په وخت د ادا کولو دے یا وخت د بیلولو مگر دا چه صدقه کړي

بالکل ویجب فی کل خمس من الابل شاة ثم فی

ټول مال او واجب دے په هر پنځو اوښانو یو چیلۍ ده پس په

خمس وعشرین بنت مخاض وفی ست وثلثین

پنځه ویشتو کښ یو بنت مخاض دے او په شپږ دیرشو کښ

بنت لبون وفی ست واربعین حقة وفی احدی

بنت لبون دے او په شپږ څلویښتو کښ حقه ده او په

وستین جذعة وفی ست وسبعین بنتا لبون

یو شپیتو کښ جذعه ده او په شپږ اویاو کښ دوه بنت لبونه

وفی احدی وتسعین حقتان الی مائة وعشرین

او په یو نوی کښ دوه حقې دي تر یو سل شلو پورې

ثم فی کل خمس شاة وفی خمس وعشرین بنت مخاض

پس په هر پنځو کښ یوه چیلۍ ده او په هر پنځه ویشتو کښ بنت مخاض دے

وفی مائة وخمسین ثلث حقاق ثم یستانف الفرض

او په یو سل پنځوسو کښ درې حقې دي بیا نوې شروع کړي فرض

۶۲

كالاول فيزاد في كل ست واربعين الى خمسين

مثل اول پس زیاده کند در هر شش و چهل تا پنجاه

پہ مثل د دویمی پس زیات دکړے په هر شپږ وکښی او څلویښت تر پنځوسو

حقة وفي ثلثين بقر تبيع او تبيعة وفي اربعين

حقه و در سی گاو گوساله نر است یا گوساله ماده است و در چهل گاو

حقه او په دیرشو غواګانو کښی سخی یو کلنے دے یا سخۍ ده او په څلویښتو غواګانو کښی

مسن او مسنة وفيما زاد يجب الى ستين ثم

گوساله دو ساله نر یا ماده است و در آنچه زیاده شود واجب شود زکوة تا شصت پس

سخی یا سخۍ دوه کالنے دے او په هغه چه زیات شی واجب دے زکوة تر شپیتو پس

في كل ثلثين تبيع وفي كل اربعين مسنة وفي

در هر سی گوساله یکساله است و در هر چهل یک مسنه است و در

په هر دیرشو کښی سخی یو کلنے دے او په هر څلویښتو کښی مسنه دے او په

اربعين ضأن او معز شاة وفي مائة واحدى

چهل میش یا بز گوسپند است و در صد و بیست و یک

څلویښتو کښی گډو یا بزو کښی یوه پزه ده او په سل او

وعشرين شاتان وفي مائتين وواحدة ثلث

دو گوسپند اند و در دوصد و یک سه

یوویشتو کښی دوه پزے دے او په دوه سوو او یوه کښی درے

شياه وفي اربعمائة اربع ثم في كل مائة شاة و

گوسپند اند و در چهار صد چهار اند پس در هر صد یک بز است و

پزے او په څلور سوو کښی څلور پزے دے پس په هر سل کښی پزه ده او

في كل فرس من الاناث او المختلطة دينارا

در هر اسپ از ماده ها یا خلط باز یک دینار است

په هر آس کښی له اسپو نه یا مختلط وے یو دینار دے

وسبع عشر قيمتها نصابا ولا يجب الا في السائمة

وچهارم حصه عشر قيمت او به نصاب و واجب نمشود مگر در چرنده

او څلورم حصه د عشر قيمت د هغے په نصاب او واجب نه دے مگر په چرنده

اي المكتفية بالرعي في اكثر الحول ولا في الصغار

يعني اكتفا كننده بر چريدن در اكثر سال و واجب نمشود در خوردان

يعني اكتفا كولكے په څريدلو په اكثر كال كښ او نه دے واجب په وړو كښ

الا تبعا للكبار ولا فيما يعمل والواجب الوسط

مگر تبع كلان و نه در آنچه كار كنند و فرض ميانه است

مگر په طمع د لويو او نه په هغه كښ چه كار كوے او فرض ميانه دے

فان لم يوجد ياخذ العامل الادنى مع الفضل

پس اگر نيابد ميانه بگيرد عامل اندك را با زياده

پس كه نه موندے ميانه نو اخلے عامل ادنى زياتى سره

او الاعلى ويرد الفضل ونصاب الذهب عشرون

يا بگيرد اعلى را و رد كند زيادت را و نصاب زر بيست

يا واخلے اعلى او رد دے كړے زياتى او نصاب د سرو زرو شل

مثقالا والفضة مائتا درهم كل عشرة سبعة مثاقيل

مثقال است و نصاب نقره دو صد درهم است هر ده مثل هفت مثقال است

مثقاله دے او نصاب د سپينو زرو دوه سوه درهمه دي هر لس برابر دي اوه مثقاله

معمولا او تبرا فيجب ربع العشر وفي كل خمس زاد

كار كرده شده باشد يا خام پس واجب ميشود چهارم حصه عشر و در هر پنج كه زياده شود

يا جوړ كړے شوي وي يا خام پس واجب دي څلورم حصه د عشر او په هر پنځم كښ چه زيات شي

على النصاب بحسابه ويعتبر الغالب وان غلب

بر نصاب واجب بود زكوة بحساب او و معتبر است غالب و اگر غالب بشد

په نصاب واجب دے زكوة په حساب د هغے او معتبر دے غالب او كه غالب وي

الغش يقوم لا في غير ما مر الا بنية التجارة عند تملكه

غش قيمت كند واجب نيست زكوة در غير ازين گذشت مگر بنيت سوداگرى نزد ملكيت او

غش قيمت دِ كړے نه دے واجب زكوة بى له دى چه تير شه مگر په نيت د سوداگرى په وخت د ملكيت

بغير الارث اذا بلغ قيمته نصابا من احدهما

بغير از ميراث هرگاه كه برسد قيمت او بنصاب كامل يكى ازين ها

بى له ميراث هر كله چه ورسى قيمت د هغے په نصاب كامل يو له دى يو نه

انفع للفقير ويجوز دفع القيم في الزكوة والفطرة

نفع است براے فقير وروا ميشود دادن قيمت ها در زكوة وصدقهٔ فطر

نفع ورے فقير له او روا دے وركول د قيمتونو په زكوة كښ او صدقه فطر

والكفارة والعشر والنذر والهلاك بعد الحول

وكفارة وعشر ونذر وهلاكت مال بعد از گذشتن سال

او كفارة او عشر او نذر او هلاكت د مال پس له تيريدو د كال

يسقط الزكوة بحصته والزكوة في النصاب لا العفو

ساقط ميكند زكوة را بمقدار حصه وزكوة در نصاب است نه در عفو

ساقطوى زكوة په قدر د حصى او زكوة په نصاب كښ دے نه په عفوه كښ

فتجب بنت مخاض ان هلك بعد الحول خمسة

پس واجب ميشود بنت مخاض اگر هلاك شد بعد از سال پانزده

پس واجبيږى بنت مخاض كه هلاك شه پس له كاله پنځلس

عشر من اربعين ويضم المستفاد وسط الحول الى

از چهل شتران وضم كند مستفاد را درميان سال بطرف

له څلويښتو اوښانو او ضم دِ كړے مستفاد په مابين د كال په طرف د

نصاب من جنسه والذهب الى الفضة والعرض

نصابيكه از جنس او باشد وضم كند زر سرخ بجانب نقره و در ختها

نصاب چه له جنسه د هغه دے او ضم دِ كړے سره زر سپين زرو ته او څيزونه

٦٥

اليهما بالقيمة لا تمام النصاب ونقصانه في الحول

به زر و نقره باعتبار قیمت برای تمام نصاب و نقصان به قدر او در سال

په سره او په سپینو زرو پوری په اعتبار د قیمت تمام نصاب لره او نقصان په قدر د هغه په کال

هدر وجاز تقديمها لحول او اكثر ولنصب لذي

درست و روا است مقدم داشتن زکوة در سال را یا زیاده در بارهٔ نصابها برای صاحب

هدر دے او روا دے مقدم ورکول د زکوة د کال یا زیات او په باره د نصابونو

نصاب فصل وينصب العاشر على الطريق

یک نصاب را این فصل است و نصب کند عاشر را بر راه

د یو نصاب لره دا فصل دے او نصب به شی عاشر په لاره

لاخذ زكوة التجار فياخذ من المسلم ربع العشر

برائے گرفتن زکوة سوداگران پس بگیرد از مسلمان چهارم حصه عشر

بارہ د اخستو د زکوة د سوداگرو او دے خلے له مسلمانه څلورمه حصه

ومن الذمي ضعفه وصدق مع اليمين ان انكر الحول

و از ذمی دو چند و راست گو کرده شوند با قسم اگر منکر شدند از سال تمام

او له ذمی دوچند او رښتنی دِ کړے شی په قسم که منکره شول کال

او الفراغ من الدين او ادعيا اداءه الى عاشر اخر

یا فراغت از قرض یا دعوے کردند ادائے زکوة به عاشر دیگر

یا فراغت له قرضه یا دعوے وکړه ادا د زکوة عاشر بل و ته

تعلم وجوده او الى فقير في غير السوائم ومن الحربي

که معلوم باشد وجود او یا به فقیر در غیر سوائم و بگیرد از حربی

که معلوم وی وجود د هغے یا په فقیر په غیرد سوائمو او دِ خلے له حربی

العشر ان لم يعلم ما ياخذون منا وان علم اخذ

عشر اگر معلوم نه بود آن قدر که میگیرند اہل حرب از ما و اگر معلوم بود بگیرد

عشر که معلوم نه وی هغه څه چه اخلی حربیان له مونږ او که معلوم وی

مثله ان كان يعشنا ولم يأخذ منه ان لم يأخذوا

مانند او اگر باشد آنچه میگیرند از آن بعض از مال و نگیرد از حربی اگر نگیرند حربیان

په مثل د هغې کم سوي دا چه آخلي دا بعض له مال او نه دي آخلي له حربي که نه آخلي

منا وعشر خمر الذمي لا خنزيره ولا امانة وعشر

از مسلمانان و عشر گرفته شود از شراب هندو نه از خوک او و نه از امانت و عشر گرفته شود

له مسلمانانو او عشر به آخلي له شرابو له هندو نه او نه له خنزیره او نه له امانته

الحربي ثانيا قبل الحول جائيا من داره وخمس

از حربی دوباره پیش از گذشتن سال که آینده باشد از دار خود و پنجم حصه گرفته شود

له حربي نه دوباره وړو مبي د کال چه راینده وي له داره خپله او خمس دې

معدن ذهب ونحوه وجد في ارض خراج او

از معدن زر سرخ و مانند او که بیابد در زمین خراجی یا

له معدن د سرو زرو او په مثل د هغې چه بیا موي په مزکه خراجي کښې یا

عشر وباقيه للواجد ان لم تملك الارض و

عشری و باقی از خمس مر آن یابنده راست اگر در ملک کسی نباشد زمین و

عشری کښې او باقي له خمسه مونده ونکي لره ده هر کله چه نه وي د چا ملک مزکه او

الا فلمالكها ولا شيء فيه ان وجده في داره

در ملک دیگر باشد پس آن مالک راست و هیچ نیست در آن اگر یافته بود در خانه خود

او که د بل ملک وي پس باقي د مالک ده او نشته په هغه کښې چه مونده لي وه کور کښې

وفي ارضه روايتان ولا في لؤلؤ وعنبر وفيروزج

و در زمین خود دو روایت اند و نیست چیزے در مروارید و در عنبر و در فیروزه

او په مزکي خپلې دوه روایته دي او هیڅ نشته په مرغلرو کښې او په عنبر او فیروزه

وثلثه في جبل وكنز فيه سمة الاسلام

که یافته شود در کوه و خزانه که درو نشانی اسلام باشد

چه بیا مونده په غره کښې او خزانه چه په کښې نښه د اسلام وي

كاللقطة وما فيه سمة الكفر خمس وباقيه للواجد

مثل لقطه است ولد كه در وى نشانه كفر باشد خمس گرفته شود وباقى مر يابنده راست

بو مثلا لقطه كبى او يرده كيم كفر نشانه سى اوله خمسى آلنور باقيسى بولانكدر

ان تملك الارض والا فللمختط له اى المالك اول

اگر ملك نبوده باشد زمين واگر مملوك بود پس مر مختط له را باشد يعنى مر مالك را در اول

اوكه ملكيت بولنمديسه واكر مملوكه ايسه پس مختط لهكدر يعنى مالككدر اول

الفتح ومن وجد ركازا فى صحراء دار الحرب كله لمستأمن وجده

فتح كردن در كار صحراء دار حرب همه او را مستأمن كه يافته بود او را

فتح وقتنده و ركازى دار حربك صحراسنده بولان مستأمن اوله اكر موجدلى ... هم

وان وجده فى دار منهم رده على مالكها وان

واگر يافته بود در خانه از اهل حرب رد كند آن را مر مالك آن واگر

اگر موجدلى ... حربيلردن بر داره رد ايده مالكنه واكر

وجده ركاز متاعهم فى ارض لم تملك خمس وباقيه

يافت ركاز اسباب ايشان را در زمين كه ملك نبود خمس است وباقى مر يابنده را

يابنده ركازى اسباب ... ملكيت اولنمديه خمسى آلنور باقى

له وفى عسل ارض عشرية او جبل وثمره وما

يابنده راست ودر شهد زمين عشرى يا در كوه ودر ميوه كوهى وآنچه

بولنده در و عسل ارض عشريده ياخود طاغده و ميوه سنده و انجق

خرج من الارض وان قل عشر ان سقاه سيح او

حاصل آيد از زمين اگرچه كم باشد عشر اگر آب سيح ويا سيلاب يا

حاصل اولان ... اگر كم ايسه عشر اگر آقار صو ويا سيلاب يا

مطر لا فى نحو حطب ونصف عشر ان سقى بغرب

باران اگر نيست عشر در مانند هيزم ونيم عشر است اگر آب داده شد ...

باران اگر ... عشر يوقدر ... نصف عشر ...

أو ذا البيد بلا بعض مؤن الزرع وماء السماء و

یا بود آب بغیر از برداشتن مزدوری کسب و آب باران و آب

یا بہ دوکا ب بی لہ بیدتہ کولو مزدوری کسب او او بہ د باران او او بہ د

العين والبئر عشري وماء أنهار حفرها العجم

چشمہ و چاه عشری ہست و آب جوئبایے کہ کندہ باشد اورا عجم

چینی او د کوہے عشری دے او او بہ د ولو چہ کنولی دی ہغہ عجمیانو

خراجي وكذا الأنهار الأربعة عند أبي يوسف

خراجی ہست و ہمچنین آب جوئبائے چار خراجی ہست بنزد امام یوسف رح

خراجی دے ہم دا رنگہ دے څلور خراجی دے بہ نزد امام یوسف رح

لا عند محمد وأرض العرب وما أسلم أهله أو

نہ نزد امام محمد رح و زمین عرب و آن زمین کہ اسلام آوردند اہل او یا

نہ دہ بہ نزد امام محمد رح او مزکہ د عرب او ہغہ مزکہ چہ اسلام راوړی دی اہل د ہغے یا

فتح عنوة وقسم بين جيشنا والبصرة عشرية

فتح کردند بہ غلبہ و تقسیم شد در میان لشکر اسلام و بصرہ عشری ہست

فتح کړے شی بہ غلبے او تقسیم شوہ بہ مابین د لشکر د اسلام او بصرہ عشری دہ

والسواد وما فتح عنوة وأقر أهله عليه أو

و اطراف عراق و آن زمین کہ فتح شد بہ غلبہ و ماندہ شد اہل آن بر آن یا

او اطراف د عراق او ہغہ مزکہ چہ فتح شوہ بہ غلبے او پریښودی شول اہل د ہغے پر ہغے یا

صالحهم خراجية وموات أحيي يعتبر بقربه

صلح کردند با ایشان خراجی ہست و زمین غیر آباد کہ آباد شود اعتبار کنند بہ زمین نزدیک

صلح وکړہ لہ ہغو خراجی دہ او مزکہ غیر آبادہ چہ آبادہ شی اعتبار دِ کړے شی بہ مزکہ نزدې

والخراج إما خراج مقاسمة كما وضع عمر أو

و خراج بر دو قسم ہست یک خراج مقاسمہ ہست چنانکہ نہادہ شود ربع یا مانند او

او خراج پر دوہ قسمہ دہ یو خراج مقاسمہ دہ لکہ کیږدے ربع یا پہ مثل د ہغے

ونصف الخارج غاية الطاقة واما موظف كما

ونصف خراج نہایت طاقت ہست واین کہ موظف ہست چنانچہ

او ہم خراج یہ نہایت طاقت دے او خو چہ موظف دے لکہ چہ

وضع عمر رضی الله عنه على السواد لكل جريب يبلغه الماء صاع

نہادہ ہست حضرت عمر رضی الله عنه بر اطراف عراق ہر جریبے کہ برسد او را آب یک صاع

ایښی دے حضرت عمر رضی الله عنه پہ اطراف د عراق پہ ہر جریب چہ اوبہ ورتہ رسی یو صاع

من بر او شعير ودرهم وجريب الرطبة خمسة

از گندم یا از جو و یک درہم و از جریب خربزہ را پنج روپیہ

لہ غنمو یا لہ اوربشو او یو درہم او د جریب خربزو پنځہ درہمہ

دراهم وجريب الكرم والنخل متصلة ضعفها

و در جریب انگور و درخت خرما کہ پیوستہ باشند دو چند

او جریب د انگورو او د کجورو د جریب مزکہ خالی نہ وی دوچند

ولما سواه ما يطيق ولا خراج لو انقطع الماء عن

و در ما سوای این را آنکہ طاقت دارد و نیست خراج اگر قطع شد آب از

او پہ ما سوا د دے چہ طاقت لری او نشتہ خراج کہ قطع شوی اوبہ

ارضه او غلبت او اصاب الزرع آفة ويجب ان

زمین خراجی یا بسیار شد آب یا رسید بکشت آفتی و واجب میشود اگر

د مزکے خراجی نہ یا ډیرے شوے یا او رسیدہ آفت او واجبیږی کہ

عطلها مالكها ويبقى ان اسلم المالك او شراها

معطل ماند زمین را مالک او و باقی میماند خراج اگر اسلام آورد مالک زمین یا خرید آنرا

معطلہ وہ مزکہ لہ مالکہ او باقی دے خراج کہ اسلام راوړہ مالک مزکے یا واخلی

مسلم وان شرى الكافر عشرية مسلم وضع

مسلمان و اگر خرید کافر زمین عشری را از مسلمان نہند

مسلمان او کہ وہ پیرودہ کافر مزکہ عشرے د مسلمان کیږدی دے

انما الصدقات للفقراء والمساكين والعاملين عليها والمؤلفة قلوبهم وفي الرقاب والغارمين وفي سبيل الله وابن السبيل

الخراج فصل مصرف الزكوة الفقير اي من له

خراج این فصل ست صرف کننده زکوة یک فقیر ست یعنی کسیکه باشد اورا

خراج دا فصل دے صرف کونکے د زکوة یو فقیر دے یعنی چا لره چه وی مال

دون النصاب والمسكين اي من لا شيء له و

کم از نصاب و دیگر مسکین ست یعنی کسیکه هیچ چیزے نباشد اورا و

کم له نصابه او بل مسکین دے یعنی چا له هیڅ څیز نه وی او

عامل الصدقة فيعطى بقدر عمله والمكاتب

عامل صدقه هست پس بدهد زکوة باو بقدر عمل او وچهارم مکاتب است

عامل د صدقے دے پس ورکړے شی زکوة هغه له بقدر د عمل د هغے

فيعان في فك رقبته ومديون لا يملك نصابا

پس مدد کرده شود در خلاصی گردن او و قرضدار است که مالک نباشد نصاب را

پس مدد کړے شی په خلاصی د غاړے د هغے او بل قرضدار دے که مالک د نصاب نه دے

فاضلا عن دينه وفي سبيل الله اي منقطع

که فاضل باشد از قرض او و در راه خدا است یعنی غازیان

چه فاضل وی له قرضه د هغه او په لاره د خدائے دے یعنی غازیانو

الغزاة عند ابي يوسف ومنقطع الحاج عند محمد

نزد امام ابو یوسف رح و حاجیان ست نزد امام محمد رح

په نزد د امام یوسف رح او حاجیان دی په نزد د امام محمد رح

وابن السبيل اي من له مال لا معه فيصرف الى

و مسافران اند یعنی کسیکه اورا مال باشد و با او نباشد پس داده شود زکوة

او مسافران دی یعنی چا له چه وی مال او ور سره نه وی پس ورکړے شی زکوة

الى الكل او البعض تمليكا لا الى من بينهما

به همه یا به بعض بطریق تملیک گردانیدن و داده نشود به کسیکه در میان

په ټولو یا په بعض په طریق د تملیک کولو او نه دی ورکوے شی چا له په ما بین

ولادٌ او زوجیةٌ ومملوکه وعبدٌ اعتق بعضه و

ولادت بود یا شوهری و زنی بود و نه بر غلام خود و نه بر غلام ازاد کرده شده بعض او و

ولادتی یا زوجیتی اولنه و کندو قولی و کندو قولنه و نه بعضی آزاد اولنمش قوله و

غني ومملوکه وطفله وبني هاشم وموالیهم ولا

به غنی و به غلام او و به طفل غنی و به اولاد هاشم و به خدمتکاران آنها و نه

غنی اولن کمسنه و غنینک قولنه و طفلنه و اولاد هاشمه و انلرک خدمتکارلرینه و

الی ذمي وجاز غیرها الیه وان دفع الی من ظنه مصرفا

به ذمی و رواست غیر از زکوة به ذمی و واگر داد زکوة با کسیکه گمان برد مصرف زکوة

ذمی اولنه و زکوة دن غیریسی جائزدر و اگر زکوة مصرفی ظن ایتدیکی کمسنه یه ویرسه

فظهر انه عبده لا یعیدها وان ظهر موانع آخر لا و

پس ظاهر شد که بدرستی او غلام او بود و نگرداند ازو و اگر ظاهر شد موانع دیگر نگرداند و

پس ظاهر اولسه که تحقیق او کندی قولیدر اعاده ایتمز و اگر غیری موانع ظاهر اولسه اعاده ایتمز

ندب دفع ما یغنیه عن السؤال یوما وکره دفع

مستحب است دادن انقدر که غنی گرداند او را از سوال یک روز و مکروه است دادن

مستحبدر ویرمک اول مقدار که غنی قیله انی سوالدن بر کون و مکروهدر ویرمک

النصاب الی فقیر غیر مدیون ونقلها الی بلد آخر

نصاب به فقیری که قرضدار نباشد و مکروه است بردن زکوة به شهر دیگر

نصابی بر فقیره که قرضدار اولمیه و مکروهدر زکوةی نقل ایتمک بر شهردن

الا الی قریبه او الی احوج من اهل بلده فصل الفطرة

مگر نیست مکروه بردن به خویشان خود یا بطرف کسیکه محتاج‌تر بود از اهل شهر او این فصل است در

مگر مکروه دکل خویشلرینه ویرمک یا اهل بلدندن احتیاجی زیاده اولانه فصل

من بر او ما یتخذ منه ومن زبیب نصف صاع ومن

از گندم و چیزیکه ساخته شود از گندم و از میوه نیم صاع است و از

بغدایدن و اندن یاپیلان شیدن و قورو اوزومدن نیم صاعدر و

تمر او شعير صاع وجاز منوان بر و يجب على

خرما یا جو یک صاع است و روا است دو من گندم و واجب میشود بر اصیل

خرما یا اوربشې یو صاع دے او روا دي دوه منه غنم او واجبیږي په اصیل

مسلم له نصاب الزكوة وان لم ينم وبه يحرم

مسلمان که باشد او را نصاب زکوة و اگرچه نما کرده نبود و به نصاب حرام میگردد

مسلمان چې وي دده نصاب د زکوة او اګر که نما نه وي کړې او په دې نصاب د زکوة حراميږي

الصدقة وتجب الاضحية ونفقة القريب لنفسه

گرفتن صدقه و واجب میشود اضحیه و نفقه قریب برائے جان خود را

اخستل د صدقې او واجبیږي اضحیه او نفقه د قریب په ده د ځان خپل

وطفله فقيرا وخادمه ملكا ولو مدبرا او ام

و طفل خود را که فقیر باشد و کنیز خود را از جهت ملک اگرچه باشد مدبر یا ام

او طفل خپل لوه چه فقیر وي او د خپل خادم له جهته د ملکیته اګر که مدبر وي یا ام

ولد او كافرا لا لزوجته وولده الكبير وطفله

ولد باشد یا کافر باشد نیست واجب برائے زن خود و پسر خود که کلان باشد و طفل او

ولد وي یا کافر وي نه دي واجب بنځې خپلې او ولد خپل چه لوی وي او طفل

الغني بل من ماله ومكاتبه وعبده للتجارة

که غنی باشد بلکه واجب میشود از مال آن طفل و نه برائے مکاتب غلام او که برائے سوداگری

چه غني وي بلکه واجبیږي له ماله د طفله او نه دی په ده مکاتب او غلام خپل چه د سوداګرۍ

وعبد له ابق الا بعد عوده وعبد مشترك

و غلام او را که گریخته باشد مگر بعد از باز آمدن او و نه برائے غلام که مشترک باشد

او د هغه غلام چه تښتيدلی وي مګر له بيرته راتللو نه پس او نه دی په غلام مشترک

وكذا العبيد المشتركة خلافا لهما و

و همچنین واجب نمیشود برائے بسیار غلامان که مشترک باشد بخلاف قول یاران و

او همدارنګه نه واجبیږي په هغو غلامانو چه مشترک وي په خلاف د یارانو

وتجب بطلوع فجر الفطر وجاز تقديمها ولا تسقط

وواجب مىشود به برآمدن صبح روز عيد وروا است اول واداء وساقط نميشود

او واجبيږي په راختلو د سحر ورځ د اختر او روا دی ... ادا ساقط نه

ان اخر كتاب الصوم هو ترك الاكل والشرب

اگر موخر كرد از روز عيد كتاب ثابت است دربيان روزه واو ترك كردن خوردن ونوشيدن

كه موخر يې كړ د اختر د ورځې كتاب دی په بيان د روژې او روژه ترك د خوړلو ...

والوطي من الصبح الى المغرب مع النية وتصح اداء

ووطي از صبح تا به شام ابت وصحيح ميشود اداء

او ترك د وطي له سحره تر ماښام سره نيت او صحيح كيږي اداد

رمضان بنية قبل نصف النهار الشرعي وبنية

رمضان به نيت پيش از نيمروز شرعى وبه نيت

رمضان په نيت وړاندې له نيمې ورځې د شرعي او په نيت د

نفل وبنية مطلقة وواجب اخر الا في سفر او

نفل وبه نيت مطلق وبه نيت واجب ديگر مگر در سفر يا در

نفل او په نيت مطلق او په نيت د واجب بل مگر په سفر كښې يا په

مرض وكذا النفل والنذر المعين الا في الاخير

مرض وهمچنين است نفل ونذر معين مگر واجب اخر

مرض او همدا رنګه دې نفل او نذر معين مگر نه واجب اخر كښې

وشُرط للقضاء والكفارة والنذر المطلق ان يُبيّت و

وشرط کرده شده است مر قضائی را و کفارت را و نذر مطلق را که از شب نیت کند د

او شرط کړی شوی دی قضا لره او کفارت لره او نذر مطلق لره چه له شپی نیت وکړی او

يعيّن والصوم يوم الشك افضل لمن وافق صوما

و تقرر کند در روزه بروز شک بهتر است مر کسی را که موافق کند روز شک با روزه

او تعین کړی او روژه په ورځ د شک بهتره هغه چا لره ده چه موافقه کړی روژه د

يعتاده وللخواص ويفطر غيرهم بعد نصف النهار

که عادت او باشد و مر خاصان را و افطار کند بغیر از خواص بعد از نیم روز

چه عادت لری ئی او خاصانو لره او افطار دی کړی بی له خاصانو پس له نیمې د ورځې

وكره ان نوى واجبا ولا صوم لو نوى ان كان الغد

و مکروه است اگر نیت کرد واجب را و نیست روزه اگر نیت کرد که اگر باشد فردا

او مکروه دی که نیت د واجب کړی او نه ده روژه که نیت ئی وکړه چه وی صبا

من رمضان فانا صائم والا فلا وكره ان ردّد بين

از رمضان پس من روزه دارم و اگر نباشد پس روزه نیستم و مکروه است اگر تردد کرد در میان

له رمضان پس زه روژه دار یم او که نه وی پس نه یم روژه او مکروه ده که تردد وکړی په میان

صوم رمضان وغيره فان كان من رمضان يقع

روزه رمضان و روزه دیگر پس اگر باشد از رمضان واقع میشود

روژه د رمضان او بله روژه پس که وی له رمضان نه واقع کیږی

عنه والا فنفل ومن رأى هلال صوم افطر صام

از رمضان و اگر نه پس روزه او نفل است و کسیکه دید ماه روزه را یا عید خورد را تنها

له رمضان او که نه پس روژه ئی نفل ده او چا چه ولید میاشت د روژی یا د روژ ماتی اختر یواځی

يصوم وان رُدّ قوله وان افطر قضى لا كفّر وقيل

روزه دارد و اگر چه رد کرده شد قول او و اگر افطار کرد قضا آرد و نیست کفارت بر او و قبول کرده شود

روژه دی لری اگر که رد کړی شی قول د هغه او که ماته کړه قضا دی راوړی او نشته کفاره او قبول

عدل ولو قنا او امرأة للصوم مع غيم و شرط مع غيم

عادل اگر چه غلام باشد یا زن باشد برای روزه با ابر و شرط است با ابر

عادل اگر که غلام وی یا ښځه وی یاره د روژې سره له ورېځ او شرط کړې شو سره د ورېځ

للفطر نصاب الشهادة ولفظها والعدالة لا الدعوى

برای عید خورد نصاب شهادت و لفظ شهادت و عدالت شرط است و درین شهادت

احتر دوی له نصاب د شهادت او لفظ د شهادت او عدالت شرط دی

وبلا غيم جمع عظيم فيهما وبعد صوم ثلثين بقول

و بغیر از ابر جمع عظیم شرط است در هر دو و بعد از روزه داشتن سی روز بقول

او بې له ورېځې جمع عظیم شرط ده په دواړو کې او پس له روژو د دېرشو په قول د

عدلين حل الفطر وبقول عدل لا والاضحى كالفطر

دو عادلان روا است عید کردن و به قول یک عادل روا نیست و عید کلان مانند عید خورد است

دوه عادلانو روا دی اختر کول او په قول د یو عادل روا نه دی او لوی اختر په مثل د وړوکي اختر دی

فصل من جامع او جومع في احد السبيلين او

این فصل است کسیکه جماع کرد با دیگر یا جماع کرده شد او در یک از دو راه یا

دا فصل دی چا چه جماع وکړو له بل یا جماع وکړی شو له ده په یو د دوو لارو یا

شرب غذاء او دواء عمدا قضى وكفر كالمظاهر

نوشید غذا یا دارو کرد به قصد قضا بیارد و کفارت بدهد مانند ظهار

وڅښکله غذا یا دارو وکړه په قصد قضا دې راوړي او کفارت دې ورکړي په مثل د ظهار

وهي بافساد اداء رمضان لا غيره وقضى فقط ان

و کفارت به فاسد کردن ادای رمضان است نه به دیگر روزه و قضا آرد فقط اگر

او کفارت په فاسدولو د ادا د رمضان دی نه په نورو روژو او قضا دې راوړي فقط که

افطر خطاء او مكرها او ظن انه ليل او وصل دوا

افطار کرد بخطای یا بزور و یا بگمان اینکه بتحقیق شب است یا رسید دارو

ماتو کړه په خطا یا په زوره یا په دې گمان چه په تحقیق شپه ده او ورسیده دوا

الی جوفه او دماغه من غیر المسام او ابتلع حصاة

رسانید روزه دار بابه در مغز او از راه غیر از سوراخها یا فروبرد از گلو سنگریزه

یا ئې ورسوله روژه دار یا په ماغزو ده غیر له لارو د سوري یا ئې تیره کړه تیږه کوچنۍ

او تقیاء ملاء الفم لا ان غلبه او افطر ناسیا

یا قی کرد به پری دهن قضا نیارد اگر غلبه کرد برا وی یا افطار کرد بفراموشی

یا قی وکړه په ډکه خوله قضا نه راوړي که غلبه ئې وکړه قی یا ماته ئې کړه په هیره

او احتلم او نظر فانزل او دخل غبار او دخان

یا محتلم شد یا نظر کرد پس انزال شد یا داخل شد غبار یا دود

یا محتلم شه یا نظر ئې وکړه پس انزال شه یا داخل شوه دوړه یا لوګی

او ذباب حلقه ولو وطی بهیمة او میتة او فی

یا مگس به حلق او واگر وطی کرد با چارپایه یا با مرده یا وطی کرد در

یا مچ په حلق ده او که وطی وکړه چارپائی سره یا له مړي یا وطی وکړه په

غیر فرج او قبل او لمس ان انزل قضی والا

غیر فرج یا بوسه کرد یا دست کرد اگر انزال کرد قضا آرد واگر انزال نشد

غیر له فرج یا بوسه ئې وکړه یا لاس ئې وکړه که انزال ئې شه قضا به ئې راوړي او که نه

فلا ولا یفسد باکل ما بین اسنانه اقل من

پس نیست قضا و فاسد نمیشود بخوردن چیزیکه مابین دندان او بود کمتر باشد از

پس نشته قضا او نه فاسد یږي په خوړلو د هغه شي چه ما بین د غاښو ئې وي لږ وي له

الحمصة الا اذا اخرجه من فیه ثم اکل ولا

نخود مگر آنگاه که بیرون آرد آنرا از دهن خود پس بخورد و نه

چڼري وي مگر دا چه راوباسي له خولي ئې پس ئې وخوري او نه

باکل سمسمة مضغها وعود القیء یفسد ان کثر

بخوردن کنجد خاییده شده و عود کردن قی فاسد میکند روزه اگر بسیار بود

په خوړلو د کونځلي چیچلي شوي او بیرته ګرځېدل د قی فاسدوي روژه که ډیره وه

وعند محمد يفسد ان اعيد وكره الذوق ومضغ

ونزد امام محمد فاسد ميشود اگر اعاده كرد و مكروه است چشيدن و خائيدن

او په نزد امام محمد فاسد يږي كه اعاده ئې وكړه او مكروه دي [illegible]

شيء الا لطعام صبي ضرورة والقبلة ان خاف لا

چيزى را مگر طعام بچه را بوقت ضرورت و بوسه كردن اگر ميترسد از انزال نيست

څيز مگر طعام د صبي په وخت د ضرورت او بوسه كول كه ويريږي له انزاله [illegible]

السواك والكحل وشيخ فان عجز عن الصوم افطر

مكروه مسواك كردن و سرمه كشيدن و شيخ فاني اگر عاجز شد از روزه داشتن بشكند

مكروه مسواك كول او [illegible] او شيخ فاني چه عاجز شي د روژي ساتلو ماتدي كړي

واطعم لكل يوم مسكينا كالفطر ويقضي ان قدر

وطعام دهد براى هر روز يك مسكين را مانند صدقه فطر و قضا آرد اگر قادر شد

او طعام دي وركړي د هر ورځي يو مسكين له په مثل د صدقه فطر او قضا دي راوړي [illegible]

وحامل ومرضع خافت على نفسها او ولدها و

وزن حامله يا زن شير دار كه بترسد بر جان خود يا بر ولد خود و

او ښځه حامله يا [illegible] ويريږي په خپل ځان يا په ولد خپل يا

مريض خاف زيادة مرضه والمسافر افطروا وقضوا

مريضيكه ميترسد بر زيادتي مرض خود و مسافر بشكنند روزه را و قضا آرند

مريض چه ويريږي په زياتوالي د مرض خپل او مسافر ماتدي كړي روژه او قضا دي [illegible]

بلا فدية وصوم سفر لا يضر احب وان صح او اقاموا

بغير از فديه دادن و روزه سفر كه ضرر نكند بهتر است داشتن روزه و اگر جور شد يا مقيم شد

بي له فدي نه او روژه د سفر چه ضرر ونكړي [illegible]

ثم مات فدى وارثه ما فات ان عاش بعده بقدره

بعد از ان فوت شد فديه دهد وارث او براي آنكه قضا شد اگر زنده بود بعد از ان به قدر آن

پس له هغه فوت شه فديه دي وركړي وارث د هغه [illegible]

والا فيفديه وشرط الايصاء وتعد من

واگر زنده نبود پس بقدر وصیت و اقامت فدیه دهد و شرط کرده شده است برگزاردن فدیه وصیت کردن

او که ژوندی نه وه پس په قدر د وصیت د اقامت فدیه ورکوی او شرط گرځول شوی دی ورکول د فدیه

الثلث وفدية كل صلوة كصوم يوم وعبادة غيره

سیم حصه مال و فدیه هر نماز مانند روزه یک روز است و عبادت دیگر کسے

دریم حصه له ماله او فدیه د هر مونځ په مثل د روژی د یوه ورځ او عبادت د بل چا

لا تجزوه ويلزم النفل بالشروع الا في الايام

روا نمیشود او را و لازم میشود نفل بشروع کردن مگر در روزهائے که

نه روا کیږی هغه له او لازمیږی نفل په شروع کولو مگر په هغو ورځو چه

المنهية اي يوم الفطر والاضحى وثلاثة بعده وصح

منع اند یعنی روز عید خورد و روز عید کلان و سه روز پس از آن و صحیح است

منع دی یعنی ورځ د وړوکی اختر او لوی اختر او دری ورځی پس له هغی او صحیح دی

وصح النذر فيها لكن افطر وقضى وان صام صح

نذر درین روزها لکن بشکند روزه را و قضا آرد و اگر روزه داشت صحیح است

نذر په دی ورځو کښی لکن ماتدی کړی روژه او قضا دی راوړی او که روژه ونیسی صحیح

ويفطر بعذر ضيافة ثم قضى ويمسك بقية يوم

و افطار کند بعذر مهمانی بعد ازان قضا آرد و بدارد روزه را باقی روز خود

افطار دی کړی په عذر د میلمستیا پس له هغی قضا دی راوړی او دی ساتی روژه باقی ورځ

مسافر قدم وحائض طهرت وصبي بلغ وكافر

مسافریکه مقیم شد و زن حیضداریکه پاک شد و کودک که بالغ شد و کافریکه

مسافر چه مقیم شو او ښځه حائضه چه پاکه شوه او هلک چه بالغ شو او کافر چه

اسلم ولا يقضي هذان ويتم مقيم سافر ولو

اسلام آورد و قضا نیارند کودک و کافر و تمام کند روزه مقیمے که مسافر شد و اگر

اسلام ئی راوړه او قضا نه راوړی هلک او کافر و تمام دی کړی روژه مقیم که مسافر شی

افطر لا كفارة وجنون كل الشهر مسقط لا البعض

افطار کرد نیست کفارة بر او دیوانگی همه ماه ساقط کننده روزه است نه بعضی ماه را

ماتہ کړو نشته کفارة په هغه او لیونتوب تول میاشت ساقط کونکی دی روژی نه بعضی

وان اغمی علیه ایاما قضاها الا یوما نواه

واگر بیهوشی آمد بر روزه دار بسیار روزها قضا اداء آنها را مگر روزیکه نیت کرده بود

او که بیهوشی راغله په روژه دار ډیرې ورځې قضا دې راوړي مگر په هغه ورځ چې نیت

فصل الاعتكاف سنة مؤكدة وهو لبث

این فصل است اعتکاف سنت مؤکده است واو درنگ کردن

دا فصل دے اعتکاف سنت مؤکده دے او اعتکاف درنګ کول د

صائم فی مسجد جماعة بنية واقله یوم فیقضی

روزه دار است در مسجد جماعت با نیت و کمتر اعتکاف یک روز است پس قضا آرد

روژه دار دے په جماعت د جمع کښې په نیته او لږ تر لږه یو ورځ ده پس قضا راوړه

من قطعه فیه ولا یخرج منه الا لحاجة الانسان

کسیکه قطع کند او را در یک روز و بیرون نباید از اعتکاف مگر برائے حاجت انسانی

څوک چه قطع کړے دا په یو ورځ کښې او نه د اوځی له اعتکافه مگر د پاره د حاجت انسانی

اوللجمعة بعد الزوال ومن بعد منزله فوقتا یدرک

یا برائے جمعه بعد از زوال و کسیکه دور باشد جائے او پس بیرون آید وقتیکه جمعه یابد

یا جمعے د پاره لیس لنزد الزوال او د چا چه لرے وی پس اوځی په هغه وخت چه جمعه یی بیا

ويصلي السنن للجمعة ولا يفسد بمكثه اكثر منه

وبگذارد سنت برائے جمعه ونميشود فاسد اعتكاف به درنگ كردن زياده ازين

او اوبه كذاري سنت جمعې لره او نه فاسديږي اعتكاف په ډېل كولو د زياتي له دېنه

فان خرج ساعة بلا عذر فسد ويأكل ويشرب

پس اگر برآمد يک ساعت بغير عذر فاسد شد اعتكاف وبخورد وبنوشد

پس كه ووځي يو ساعت بې له عذره فاسد شه اعتكاف او دې خوري او دې څښي

وينام ويبيع ويشتري فيه بلا احضار المبيع لا

وخواب كرد وبفروشد وخريد كند در اعتكاف بغير حاضر كردن مبيعه نكند اين كارها

او خوب دې كوي او دې پلوري او دې پېري په اعتكاف كښې بې له حاضرولو د مبيعې نه دې كوي دا كارونه

غيره ولا يصمت ولا يتكلم الا بخير ويبطل الوطي

غير معتكف وخاموش نباشد وسخن نكند مگر سخنان بخير وباطل كند اعتكاف را وطي

غير معتكف او چپ دې نه وي او خبرې دې نه كوي مگر خبرې د خير او باطل كوي اعتكاف وطي

ولو ليلا او ناسيا ووطيه في غير فرج او قبلة

واگرچه در شب باشد يا بفراموشي بود وباطل ميكند وطي در غير فرج يا بوسيدن

اگر كه د شپې وي يا په هېره وي او باطليږي په وطي د غير فرج يا په بوسه كولو

او لمس ان انزل والا فلا وان حرم والمرءة

يا دست كردن اگر انزال شود واگر انزال نشود باطل نميشود اگرچه حرام اند وزن

يا په لاس لګولو كه انزال شه او كه انزال نه شه نه باطليږي اگر كه حرام دي او ښځه

تعتكف في بيتها من نذر اعتكاف ايام لزمه

اعتكاف بكند در خانه خود كسيكه نذر كرد اعتكاف روزها لازم ميشود براو

اعتكاف دې وكړي په كور خپل چا چه نذر وكړه اعتكاف د ورځو لازميږي په هغه

بلياليها ولاء وان لم يشترط في يومين

شبهائے آن روزها پے درپے اگرچه شرط نكرده باشد تو اتر را ولازم ميشود دو روز

شپې د ورځو په ترتيب سره اگركه شرط د ترتيب ونه كړي او لازميږي دوه ورځې

بليلتهما وصح بنية النهار خاصة كتاب

باشب هاے او و صحیح است نیت روز خاص ... این کتاب است در بیان

په دواړو شپو او صحیح دے نیت د ورځې خاص دا کتاب ثابت دے په بیان د

الحج فرض على حر مسلم مكلف صحيح بصير له

حج فرض کرده شده است بر آزاد مسلمان عاقل و بالغ تندرست بیناکه باشد او را

حج فرض کړے شوے دے په آزاد مسلمان عاقل و بالغ او تندرست او بینا چه وي هغه له

زاد وراحلة فضلا عما لا بد له منه وعن نفقة

توشه و بار برداری که زیاده باشد از آنچه ضرور باشد از او و از نفقه

توښه او بار بردار چه زیات وي له هغه چه ضروري وي له هغه او له نفقې د

عياله الى حين عوده مع امن الطريق والزوج

عیال او تا به وقت باز گشتن او با امن راه و با شوهر

عیال د هغه تر وخته د بیرته راتلو د هغه سره له امن د لارې سره له خاوند

او المحرم للمرأة ان كان بينها وبين مكة مسيرة

یا محرم مر زن را اگر باشد میان زن و میان مکه منزل

یا محرم ښځې له چه وي په منځ ددې ښځې او د مکې مسافت د

سفر في العمر مرة على الفور ولو احرم صبي

سفر کردن واجب است در عمر یکبار زود و اگر احرام کرد کودک

سفر دے واجب دے په عمر کښې یو ځل په جلدۍ سره او که احرام وکړه هلک

فبلغ او عبد فعتق فمضى لم يؤد فرضه ولو جدد

پس بالغ شد یا غلام بود بعد از آن آزاد شد پس گزرید حج را نشود ادا حج فرض او و اگر نو کرد

پس بالغ شو یا مريی وه چه آزاد شو پس تیر شو حج ونه کړو ادا ئې فرض د هغه او که نوی کړو

٨٢

[illegible]

الصبی احرامہ للفرض صحۃ العبد وفرضہ

کودک احرام خود برائے فرض صحیح میشود صحیح نمیشود برائے غلام وفرض حج

د ہلک احرام غیبل پارہ د فرض صحیح دے او نہ دے صحیح پاکرہ د مریئی او فرض د حج

الاحرام والوقوف بعرفۃ وطواف الزیارۃ وواجبہ

احرام ست وایستادن ست بعرفات وطواف زیارت ست وواجب حج

احرام دے او ودریدل دے پہ عرفات او طواف د زیارت دے او واجب د حج

وقوف جمع والسعی بین الصفا والمروۃ ورمی الجمار

ایستادن بمزدلفہ ست وسعی کردن درمیان صفا ومروہ وزدن سنگریزہ

دریدل پہ مزدلفہ کے او سعی کول دے پہ مابین د صفا او د مروہ او ویشتل د جمار

[illegible]

وطواف الصدر للافاقی والحلق وغیرہا

والمراد بہ من ہو خارج المواقیت

وطواف وداع ست مرکسی را کہ از مکہ نباشد وسر تراشیدن وغیر ازین

او طواف د وداع دے ہغہ چا لرہ چہ مکی نہ وی او حلق کول او بے لہ دو نہ

سننہ وادابہ واشہرہ شوال وذو القعدۃ

سنتہا ومستحبات اند وماہہائے حج شوال ست وذو القعدہ ست

سنتونہ او مستحب دی او میاشتی د حج شوال دے او ذو القعدہ دہ

وعشر ذی الحجۃ وکرہ احرامہ قبلہا والعمرۃ سنۃ

وده روز ماه ذی الحجہ ست ومکروه ست احرام حاجی پیش ازین ماہہا وعمره سنت است

او لس ورځی د ذی الحجہ دی او مکروه دے احرام د حاجی د دو نہ مخکښی او عمره سنت ده

[illegible]

وهي طواف وسعي وجازت في كل السنة و

وعمره طواف بیت وسعی کردن است وروا است عمره در همه سال و

او عمره طواف دبیت او سعی کول دے او روا ده عمره په ټول کال کښې او

كرهت في يوم عرفة واربعة بعدها وميقات

مکروه است عمره در روز عرفه و در چهار روز بعد از عرفه و میقات ساکنان

مکروه ده عمره په ورځ د عرفې او په څلور ورځو پس له عرفې او میقات د اهل

المدني ذو الحليفة والعراقي ذات عرق والشامي

مدینه را ذو الحلیفه است و میقات عراقی ذات عرق است و میقات شامیان

مدینې ذو الحلیفه ده او میقات د اهل عراق ذات عرق دے او میقات د شامیانو

جحفة والنجدي قرن واليمني يلملم وحرم تاخير

جحفه است و میقات اهل نجد قرن است و میقات از اهل یمن یلملم است و حرام است مؤخر کرد

جحفه ده او میقات د اهل نجد قرن دے او میقات د اهل یمن یلملم دے او حرام ده مؤخر کول

الاحرام عنها لمن قصد دخول مكة لا التقديم

احرام ازین میقاتها مر کسی را که قصد کرده باشد بدخول مکه نه حرام است تقدیم احرام برین

د احرام له دې میقاتونو هغه چا لره چې قصد لري د ننوتلو مکې ته نه حرام تقدیم

وحل لاهل داخلها دخول مكة غير محرم وميقات

و حلال است اهل داخل میقات را داخل شدن بمکه در حالت غیر محرم و میقات

او حلال دے اهل د داخل د میقات ته ننوتل په مکه په حالت د غیر محرم او میقات

الحل ولمن بمكة الحرم وللعمرة الحل ومن شاء

زمین حل است و برای اهل مکه زمین حرام است و برای عمره زمین حل است و کسیکه اراده

مقرر کړے شوے حل ده او د اهل مکه مقرر کړے شوے حرم ده او د عمرې لره مقرر کړے حل ده او چا چې اراده

احرامه وتوضأ وغسله احب ولبس ازارا

احرام خود وضو کند و غسل او بهتر است و بپوشد لنگ

احرام ... او دس به وکړے او غسل د دے غوره دے او اودې ترے لنګ

وورد اذا طاهرين وتطيب وصلى شفعا وقال المفرد

وبيايد در در الحال كه هردو پاك باشند وخوشبوى كند جوزرا وبگذارد دو ركعت نفل وبگويد تنها

اندازه درحال دوداره پاك ويا اوغونو تشبيه يك ايكى ركعت نفل اوقويه

يا الحج اللهم انى اريد الحج فيسره لى وتقبله منى

حج كننده اى بار خدايا بدرستيكه من اراده كردم حج پس آسان كن اورا برا من وقبول كن ازما

حج كوزكى اى بار خدايا بن دبتنا حج اراده ايدرم بس آسان كل مالره اوقبول كره لدنا

ثم لبى ينوى به الحج وهى لبيك اللهم لبيك

پس تلبيه بگويد درحاليكه نيت دارد بآن حج وتلبيه اينست اى بار خدايا بخدمت تو استاده

پس تلبيه ويره اني حج نيت ايده رك تلبيه اده جهاى بار خدايا بخدمت

لا شريك لك لبيك ان الحمد والنعمة لك والملك

نيست شريك مر ترا بخدمت تو استاده ام بدرستيكه ثنا ونعمت مر تراست وپادشاهى

نيست شريك يوقدر سنك خدمت ... ثنا ونعمت ... پادشاهى

لك لا شريك لك ولا ينقص منها وان زاد جاز

تراست نيست شريك مر ترا وكم نكند ازين واگر زيادت كرد رواست

ندر نيست شريك يوقدر ... واكر زيادت ايدرسه روادر

فان احرم فليتق الرفث والفسوق والجدال

پس چون گرديد محرم پس پرهيز كند از جماع واز فسقها واز جنگ

پس چون محرم بس پرهيز ايده جماعدن وفسقدن وجنكدن

وقتل صيد البر والاشارة اليه والدلالة

واز كشتن شكار خشكى واز اشارت كردن باو واز دلالت كردن

وقره كول شكارى اولدرمكدن واكا اشارت ايتمكدن ودلالت ايتمكدن

ملہ فورد والمصبوغ بطیب و بعض بعنی محرم لہ کپڑا جو رنگا ہوا ہو خوشبو میں

والتطيب وقلم الظفر وستر الوجه والرأس وغسل

واز خوشبوی کردن و بریدن ناخن واز پوشیدن رو و سر واز شستن

وخوشبو لگانا اور کونہ آخستل اور منہ چھپانا اسیر سر اور دہونا

رأسه ولحيته بالخطمي وقصها وحلق رأسه وشعر بدنه

سر خود و ریش خود بہ گل خیرو و از کوتاہ کردن او و از تراشیدن سر خود و موی بدن خود

سر اور داڑھی کا بہ گل خیرو اور آخستل داڑھی اور خیل دے سر اور دستہ بدن

ولبس مخيط وعمامة وخفين والمصبوغ بطيب إلا

واز پوشیدن جامہ دوختہ و دستار و موزہ واز پوشیدن جامہ رنگ دار بچیزی خوشبو مگر

اور آ عوستل بہ جامی کندلی اور پگڑی اور موزی اور دھانے رنگ کہ خوشبو مگر

بعد زواله لا الاستحمام والاستظلال ببيت أو

بعد از زائل او نیست مکروہ حمام کردن و سایہ طلبیدن بہ خانہ یا

پس لہ تلوس نہیں مکروہ حمام کول او سایہ لہول دکور یا د

محمل وشد هميان في خصره وأكثر التلبية متى

بکجاوہ واز بستن همیان در کمر خود و بسیار گوید تلبیہ را وقتیکہ

کجاوی اور تول دھمیان پہ ملا کس او بہ بیدوالی تلبیہ هر کلہ چہ

صلى أو علا شرفا أو هبط واديا أو لقي ركبا أو أسحر

نماز خواند یا بالا رود بر پشتہ یا فرود آید در وادی یا ملاقی شود با سواران یا در وقت سحر

نونخ کذارے یا چہ میشی پہ یو ځای یا چہ کوز میشی پہ وادی کبنی یا ملاقی شی سوارو سرہ یا سحر

إذا دخل مكة بدأ بالمسجد وحين رأى البيت كبر

ہر گاہ کہ داخل شود در مکہ ابتدا کند بہ مسجد و وقتیکہ ببیند بیت اللہ را تکبیر گوید

او چہ داخل شہ بہ مکہ ابتدا اوکڑی پہ مسجد الحرام هر کلہ چہ و وینی بیت اللہ اللہ اکبر

وهلل ودعا ثم استقبل الحجر وكبر وهلل ورفع يديه

و تہلیل گوید و دعا کند پس رو کند بہ حجر اسود و تکبیر گوید و بر دارد ہر دو دست خود

او لا الہ الا اللہ بہ وائی او دعا بہ وکڑی پس مخ دی کڑی حجر اسود تہ تکبیر او تہلیل او پورتہ کڑی

٩٧

كالصلوة واستلمه ان قدر غير مؤذى والا يمس

مانند نماز ومس كند حجر اسود را اگر قادر باشد كه غير ضرر رساننده بود واگر ضرر رسانيد مس نكند

په مثل د نمانځه او مس دې كړي حجر اسود كه قادر په دې چه ضرر ورسوي نه وي كنه نو دې مس نه كړي

شيئا في يده وقبله وان عجز استقبله وكبر وهلل

چيزي در دست گرد و ببوسه آنرا واگر عاجز شد روبرو شود والله اكبر ولا اله الا الله گويد

څه شي په لاس كښې او ښكل دې كړي هغه او كه عاجز شو مخ دې كړي او الله اكبر او لا اله الا الله دې

وحمد الله تعالى وصلى على النبي صلى الله عليه وسلم

وثنا والحمد لله گويد ودرود بگويد بر نبي كه رحمت خدا باشد بر او وسلام

او ثنا او الحمد لله دې وائي او درود دې وائي په نبي چه رحمت د خداى دې وي په هغه او سلام

وطاف طواف القدوم وسن للآفاقي آخذا عن

وطواف كند طواف تحيت وسنت كرده شده است براے غير مكه كه گيرنده باشد از

او طواف دې كړي طواف د تحيت او سنت كړے شوے دے پاره د غير مكے چه نيونكے وي له

يمينه مما يلي الباب وراء الحطيم سبعة اشواط

جانب راست واز جائيكه متصل است بدروازه كعبه بيرون از حطيم هفت گردش

ښي لوري او له هغه ځايه چه متصل وي په دروازه د كعبے بهر له حطيمه اوه گردشه

يرمل في الثلثة الاول مضطبعا وكلما مر بالحجر

پهلواني كند در سه گردش اول درحاليكه گرداننده باشد چادر را وهرگاه كه بگذرد بحجر اسود

ذكر دې كړي د درې گردشو په هغه حال چه كښې ونكے د څادر اوكه تيريږي

وختم ماذكر واستلام الركن اليماني حسن وختم

بلكه الخ كه ذكر كرده شد ومس كردن ركن يماني بهتر است وختم كند

او دا كړے هغه چه ذكر شو بدي او مس كول د ركن يماني بهتر دے او ختم دې كړي

الطواف باستلام الحجر ثم صلى شفعا يجب بعد كل طواف

طواف را به مس كردن حجر اسود پس بگذارد دو ركعت كه واجب میشود پس از هر طرف

طواف په مس كولو د حجر اسود پس ادا دې كړي دوه ركعته چه واجب دي پس له هر طواف

عند المقام او غيره من المسجد ثم عاد واستلم

بنزديك مقام ابراهيم علم يا ديگر جاى از مسجد پس باز گردد و مس كند

نږدې د مقام ابراهيم يا بل ځاى له جمات نه بيا عود دې وكړي او مس دې كړي

الحجر وخرج فصعد الصفا واستقبل البيت وكبر وهلل

حجر اسود را و بيرون آيد پس بالا رود بر صفا و رو بكند به بيت الله و تكبير گويد و تهليل گويد

حجر اسود لره او ووځي پس او دې خيژي په صفا او مخ دې كړي كعبې ته او تكبير او تهليل دې ووايي

وصلى على النبي صلى الله عليه وسلم ورفع يديه

و درود بخواند بر پيغمبر صلى الله عليه وسلم و بردارد هر دو دست خود را

او درود دې ووايي په نبي چې رحمت د خداى دې وي په ده باندې او سلام او اوچت دې كړي دواړه لاسونه خپل

ودعا ما شاء ثم مشى نحو المروة ساعيا بين

و دعا كند آنچه بخواهد پس برود بطرف مروه در حالت سعي كننده در ميان

او دعا دې كړي هر څه چې غواړي پس لاړ دې شي مروې ته په حالت د سعي كولو په مابين

الميلين الاخضرين وصعد فيها وفعل ما فعل

ميلين اخضرين و بالا رود در آن و بكند آنچه كرده بود

د دوو ميلو اخضرينو او او دې خيژي په باندې او او دې كړي هغه چې كړي وو

على الصفا ثم سعى الى الصفا فصار اثنين يفعل

بر صفا پس سعي كند بطرف صفا پس گرديد دو شوط بكند

په صفا پس سعي دې وكړي صفا ته پس وشول دوه او دې كړي

هكذا سبعا ثم سكن مكة محرما وطاف نفلا

همچنين هفت بار پس سكونت بكند در مكه در حاليكه محرم بود و طواف بكند نفلي را

هم داسې اووه ځله پس سكونت دې وكړي په مكه كښې په حال د محرم والي او طواف دې كړي

ما شاء وخطب الامام سابع ذي الحجة وعلم المناسك

هر قدر كه خواهد و خطبه خواند امام به هفتم ذي الحجه

هر قدر چې غواړي او خطبه دې ووايي امام په اووم د ذي الحجې كې او تعليم دې كړي خلقو ته د افعال د حج

ثم التاسع بعرفات ثم الحادي عشر بمنى وخرج

پس خطبه بخواند روز نهم به عرفات پس خطبه بخواند روز یازدهم به منا و بیرون رود

پس خطبه به ووائی په ورځ د عرفات بیا خطبه به ووائی په یوولسمه ورځ په منا او وبه وځي

غداة التروية الى منى ومكث الى فجر عرفة ثم منها

به صبح روز هشتم بطرف منا و بماند در آنجا تا صبح روز عرفه پس برود از منا

په سبا د ترویه ورځ منا ته او پاتې به شي تر سبا د عرفې پس لاړ به شي له منا

الى عرفات وكلها موقف الا بطن عرنة واذا زالت

بطرف عرفات و همه عرفات جای وقوف است مگر میان عرنه که نام وادی است و هرگاه که زوال

په طرف د عرفات او ټول عرفات ځای د وقوف دی مګر میان د عرنه هرکله چه زوال شي د

الشمس خطب الامام كالجمعة وجمع بين الظهر و

آفتاب خطبه خواند امام مانند خطبهٔ جمعه و جمع کند میان نماز پیشین و

نمر خطبه به ووائي امام لکه خطبه د جمعې او جمع به کړي په منځ د مانځه پیشین او

العصر باذان واقامتين وشرط الجماعة والاحرام

نماز دیگر بیک آذان و بدو اقامت و شرط کرده شده است جماعت و محرم بودن

مانځه د دیګر په یو آذان او په دوه اقامته او شرط کړی شوی دی جماعت او محرم کیدل

فيهما فلا يجوز العصر للمنفرد في احدهما ثم ذهب الى

در هر دو پس نیست روا نماز دیگر برای گم کننده یکی ازین پس برود بطرف

په دواړو کښې پس نه دی روا مانځه د دیګر ... پس لاړ به شي طرف د

الموقف بغسل سن وكفى حضور ساعة من زوال

موقف با غسل که سنت است و بس است در وقوف حضور یک ساعت از زوال

موقف سره د غسل چه سنت دی او کافی دی وقوف کښې حضور د یو ساعت له زوال

عرفة وبجمع يوم النحر ولو نائما او مغمى عليه او اهل عنه

روز عرفه و صبح روز نحر اگر چه باشد خفته یا بیهوش یا شد براو و نیت کرده باشد از و

د ورځ د عرفې او سبا د نحر د ورځ که څه وي اوده یا بیهوښه ...

رفيقه او جهل انها عرفة واذا غربت اتى مزدلفة و

همراهی او یا ندانست که این عرفه است هرگاه که غروب شود آفتاب باید بمزدلفه

ملګري د ده یا نه وي خبر ده چه دا عرفه ده هرکله چه غروب شي نمر راشي مزدلفې ته

كلها موقف الا وادى محسر وصلى العشائين فى وقت

همه مزدلفه جای ایستادن است مگر وادی محسر و بگذارد نماز شام و خفتن در وقت

ټوله مزدلفه ځای د درېدو دی مګر وادی محسر او وکړي دواړه ماښامونه په وخت د

العشاء باذان واقامة وان ادى المغرب اعاد

نماز خفتن بیک اذان و بیک اقامت و اگر ادا کرده بود نماز شام را اعاده کند

ماسخوتن کښې په یو اذان او په یو اقامت او که ادا کړي وي نماښام اعاده دې کړي

ما لم يطلع الفجر ثم صلى الفجر بغلس ثم وقف ودعى

تا وقتیکه بر نیامده باشد صبح پس بگذارد نماز صبح در تاریکی پس بایستد و دعا کند

ترڅو چه نه وي ختلی سبا پس او دې کړي لمونځ د سبا په تیاره کښې پس او دې درېږي او دعا دې کړي

واذا اسفر اتى منى ورمى جمرة العقبة من بطن الوادى

و وقتیکه روشنی شود بیاید به منی و بزند جمره عقبه را از میان وادی

هرکله چه رڼا شي راشي منا ته او ولي جمره عقبه له میانه د وادي

سبعا خذفا وكبر بكل وقطع تلبيته باولها ثم ذبح

هفت بار بسر انگشتان و بهر زدن تکبیر گوید و قطع کند تلبیه را باول خذف پس ذبح کند

اووه ځله په سر د ګوتو او په هر ولو تکبیر دې وايي او قطع دې کړي تلبیه په اول خذف پس ذبح دې کړي

ان شاء ثم قصر وحلقه افضل وحل له الا النساء

اگر خواهد پس قصر کند و حلق کردن او بہتر ست و حلال شد برائے او گر زن

کہ خواهے پس قصر دِ وکرے اوحلق دهنی بہتر ہے او حلال لہ شیو مگر زنانیون

ثم طاف للزيارة يوما من ايام النحر سبعة بلا رمل

پس طواف کند مر زیارت را یک روز از روزہائے نحر ہفت گردش بغیر رملانی

پس طواف دزیارت دِ وکرے ہیکرو ڈینہن ڈینہن نحر جا ست پھیرا بغیر رملانی

وسعى ان كان سعى قبل واول وقته بعد فجر

وسعے اگر کرده بود پیش ازین و اول وقت طواف بعد از صبح

او سعی کہ وٹے جی سعی کئی ہوندو اڳ اوّل وقت طواف جو پس صبح

يوم النحر وهو فيه افضل وحل النساء فان اخره عنها

روز نحر ست و طواف زیارت در روز نحر بہتر ست و حلال شد بر زنان پس اگر موخر کرد طواف زیارت

ڈینہن نحر جو ۽ طواف دزیارت پہرین ڈینہن نحر جي بہتر آهي ۽ حلال ٿي زالون پوءِ جيڪڏهن موخر ڪري طواف

كره ووجب دم وبعد زوال ثاني النحر رمى الجمار الثلث

مکروہ ست و واجب شود دم و بعد از زوال دوم روز نحر بزند جمرہ ہائے سہ را

مکروہ آهي ۽ واجب ٿئي دم پوءِ زوال کان ڏينهن ٻئي نحر جي هڻي ٽنهي جمرن کي

يبدء بما يلي المسجد ثم بما يليه ثم بالعقبة سبعا

ابتدا کند بآن جمرہ کہ نزدیک ست بمسجد پس ازان ابتدا کند بآن جمرہ کہ میانہ بود پس بجمرہ عقبہ

ابتدا ڪري ان جمري سان جو مسجد جي ويجهو آهي پوءِ ان سان جو وچ ۾ آهي پوءِ جمري عقبه سان

وكبر بكل ووقف بعد كل من الاوليين ودعى

وتکبیر بگوید با ہر زدن و بایستد پس از زدن ہر یک از دو جمرہ اول و دعا بخواند

او تکبير چوي هر هڪ سان ۽ بيهي پوءِ هر هڪ پهرين ٻن جمرن کان ۽ دعا گهري

ثم غدا كذلك ثم بعده كذلك ان مكث وهو

پس بزند فردا ہمچنین پس بعد از فردا ہمچنین اگر بماند در آنجا و ماندن آنجا

پس اولی دِ صبا هم دار نکہ پس بل صبا هم دار نکہ جی پاڻي تي هلئے او دا

91

احبّ ويسقط بنفره قبل طلوع الفجر الرابع واذا نفر

بہتر است وساقط میگردد رمی بہ بیرون آمدن او پیش از بر آمدن صبح روز چہارم و ہرگاہ کہ برفت

بہتر دے او ساقطیږی رمی په بیرته راتلو د ده مخکی د ختو د صبا د څلورم ورځ او هر کله چه ولاړ شی

الى مكة نزل بالمحصّب ثم طاف للصدر سبعة

بطرف مکہ فرود آید بہ محصب پس طواف بکند برائے رخصت ہفت گردش

مکے ته ورکوز شی په محصب پس طواف دی وکړی په رخصت اووه کرته

بلا رمل وسعي ثم شرب من زمزم وقبل العتبة

بغیر از پہلوانی کردن و بغیر از سعی پس بنوشد از آب چاہ زمزم و بوسہ دہد آستانہ کعبہ

بی له پهلوانی او بی له سعی پس اوبه دی وڅښی د زمزم او ښکل دی کړی درشل د کعبی

ووضع وجهه وصدره على الملتزم وتشبث

و بنہد روئے خود و سینہ خود را بر ملتزم و چنگ بزند

او کښیږدی دی مخ خپل او سینه خپله په ملتزم او منګولی دی ولګوی

بالاستار ودعا مجتهدا ويبكي ويرجع القهقرى

بر غلاف کعبہ و دعا بکند در حالیکہ کوشش کنندہ باشد و گریہ کند و باز گردد بہ پس پشت

په غلاف د کعبی او دعا دی وکړی کوشش کوونکی او ژاړی او بیرته دی ګرځی په شا

حتى يخرج من المسجد والمرأة لا تكشف رأسها

تا کہ بیرون آید از مسجد و زن برہنہ نکند سر خود را

تر دی پوری چه ووځی له جماته او ښځه دی نه بربنډوی سر خپل

بل وجهها ولو سدلت شيئا عليه وجافته جاز

بلکہ برہنہ کند روئے خود را و اگر آویخت زن چیزی را بر روئے خود و دور کرد آن را از روئے جائز است

بلکه بربنډ دی کړی مخ خپل او که ځوړند کړی ښځه څه شی په مخ خپل او لری یی کړی جائز دی

ولا تلبي جهرا ولا تسعى بين الميلين ولا تحلق بل

و نگوید تلبیہ بہ جہر و نکند سعی در میان میلین اخضرین و نتراشد سر بلکہ

او تلبیه دی نه وایی په جهر او نه دی کوی سعی په میلینو اخضرینو کښی او حلق دی نه کوی بلکه

٩٣

بل تقصر ولا تلبس المخيط ولا تقرب الحجر

بلکہ قصر کند و بپوشد جامۂ دوخته شده . و نشود نزدیک به حجر اسود در

بلکہ قصر دی کوے او وادی اغوندے جامے گنډلے او نہ دی نزدی کیږی حجر اسود تہ

الزحام وحيضها لا يمنع الا الطواف وفات الحج

انبوہے مردمان و حیض زن منع نمیکند دیگر افعال حج را مگر طواف و قضا کند حج

اے او په ګڼه خلقو کښ او حیض ئے منع نه کوی افعال د حج مگر طواف او قضا کوی حج

طاف وسعى وتحلل وقضى من قابل فصل القران

طواف کند و سعی بکند و حلال کند خود را و قضا آرد در سال آینده این فصل است قران

یعنی طواف او سعی دی وکړی او ځان دی حلال کړی او قضا دی راتلونکی کال کښ دی فصل دی قران

افضل مطلقا وهو ان يهل بحج وعمرة من ميقات

بهترست مطلقا و قران این است که احرام کند بحج و عمره از میقات

بهتر دے مطلق او قران دا دے چه احرام وتړی په حج او په عمره له میقاته

معا ويقول اللهم اني اريد الحج والعمرة الى آخره

یکبارہ و بگوید قارن ای خدا یا بدرستیکه من اراده دارم به حج و عمره را تا به آخر این

یو ځلے او وائی قارن ای خدایا په رښتیا اراده د حج او د عمرے لرم تر آخره

وطاف بالعمرة سبعة اشواط يرمل في الثلاثة الاول

و طواف کند برائے عمره را هفت گردش پهلوانی کند در سه اول

او طواف دی وکړی د عمرے له اوه کرته پهلوانی دی وکړی په دریو وړومبو کښ

ويسعى ثم يحج كما مر وذبح للقران بعد رمي يوم

و سعی بکند پس از آن حج بکند چنانچه گذشت و قربانی کند برائے قران بعد از زدن روز

او سعی دی وکړی پس له هغه حج دی وکړی لکه چه تیر شو او قربانی دی وکړی د قران په ورځ د

النحر وان عجز صام ثلاثة ايام آخرها عرفة وسبعة

و اگر عاجز شد از قربانی روزه دارد سه روز که آخر آن روز عرفه بود و هفت روز

او که عاجز شو د ذبح نه روژه دی ونیسی چه آخری ورځ د عرفے وی او اوه ورځے

بعد حج ابن شاء فان فاتت الثلثة تعين الدم

پس از حج او بر جا کہ خواہد پس اگر فضا شد سہ روز اول تعین گشت

پس لہ بعد حج جہاں چاہے پس اگر فضا ہو گئے تین روزے تو قربانی مقرر ہو گئی

والتمتع افضل من الافراد وهو ان يحرم بعمرة من

وتمتع بہتر است از افراد وتمتع آنست کہ احرام کند بعمرہ از

اور تمتع یعنی دونوں کا ادا کرنا افضل ہے افراد سے اور تمتع یہ ہے کہ احرام باندھے عمرہ کا

الميقات في اشهر الحج ويطوف ويسعى ويحلق او

میقات در ماہہائے حج وطواف کند وسعی کند وسر تراشد یا

میقات سے بیچ مہینوں حج کے اور طواف کرے اور سعی کرے اور سر منڈوائے یا

يقصر ويقطع التلبية في اول طوافه ثم احرم

قصر کند وقطع کند تلبیہ را در اول طواف او پس احرام کند

قصر کرے اور قطع کرے تلبیہ کو اول طواف میں پھر احرام باندھے

بالحج يوم التروية وقبله افضل وحج كالمفرد وذبح

بحج روز ہشتم وپیش از ترویہ بہتر است وحج کند مانند مفرد وذبح کند

بیچ حج کے آٹھویں تاریخ اور پہلے ترویہ سے بہتر ہے اور حج کرے مانند مفرد کے اور ذبح کرے

وان عجز صام كالقران فان احرم بسوق الهدي

واگر عاجز شد روزہ دارد مانند قران پس اگر احرام کرد بفرستادن ہدیہ

اور اگر عاجز ہو روزے رکھے مانند قران کے پس اگر احرام باندھا اور ساتھ ہانکا ہدی کو

وهو افضل لا يتحلل ثم يحرم بالحج كما مر والمكي

واین بہتر است حلال نشود بعد از ان احرام کند بحج چنانکہ گذشت ومرد مکی

اور یہ بہتر ہے حلال نہ ہو پھر احرام باندھے حج کا جیسے کہ گذرا [illegible]

ته آدھن بوروغن مراد ہے لبس مخیط زیر سرپوش

95

يفرد فقط فصل في الجنايات على الاحرام ان

افراد بکند نہ دیگر | این فصل ہست دربیان جنایات | بر احرام | اگر

افراد دی وکړے نہ نور دا فصل دے پہ بیان د جنا یا تو پہ احرام | کہ

طيب محرم عضوا او ادهن او لبس مخيطا او ستر

خوشبو کرد محرم اندام را | یا چرب کرد روغن یا پوشید جامہ دوختہ | یا پوشید

خوشبوئی دکړہ محرم اندام لرہ یا غوړی کړہ یا وا غوستہ جامہ گنډلی یا پټ فی کړہ

راسه يوما او حلق ربع راسه او عضوا او قص اظفار

بالبسة الناس كالقلنسوة والعمامة ۱۲ شم

سر را یک روز یا تراشید چہارم حصہ سر خود یا اندام را یا برید ناخنہاے | ناخن

سر خپل یوه ورځ یا وه ئی خریلو څلورم حصہ د سر خپل یا اندام یا واخستل نوکونہ

يد او رجل او الكل في مجلس او طاف للفرض محدثا او

للارتفاق الكامل ۱۲ شم

یک دست یا یک پاے | یا برید ہمہ دریک مجلس | یا طواف کرد فرض را در حالت بیوضو یا

د لاس یا د یوے پښے یا پریکل ټول پہ یو مجلس کښی یا طواف د فرض وکړہ بی اودسہ یا

غيره جنبا او افاض قبل الامام او ترك واجبا او

طواف کرد غیر فرض | یا فرود آمد پیش از امام | یا بگذاشت | واجب را | یا اکثر واجب

طواف ئی وکړہ غیر د فرض یا راکوز شہ دہ وړنی لہ امامہ یا پریښول واجب یا | کثرہ له

قدم نسكا على اخر او اخر طواف الفرض عن ايام النحر

یا مقدم کرد یک عبادت بر عبادت دیگر | یا مؤخر کرد | طواف فرض را | از روزہاے | نحر

یا مقدم وکړہ یو عبادت پہ بل عبادت یا مؤخر ئی کړہ طواف د فرض د ورځو د نحرہ

أو ترك أقله فعليه دم وبترك أكثره لبقي محرما

يا ترك كرد كم از طواف پس بر او دم است وبترك كردن اكثر طواف باقي ميماند محرم

يا ترك كړه كمه طواف پس په هغه دم دى او په ترك د اكثر طواف باقي دى محرم

حتى يطوفه وان طاف جنبا فبدنة وان فعل

تا آنكه طواف كند او را واگر طواف كرد در حالت جنب پس بر وى بدنه است واگر كرد

ترهغه چه طواف وكړي او كه طواف ئې وكړو په حالت د جنب پس په هغه بدنه ده

أقل مما ذكر أو طاف غير الفرض محدثا أو ترك أقل

كم از آنچه ذكر كرده شد يا طواف كرد براے غير فرض در حالت بي وضوئي يا ترك كرد كم

كم له دې چه ذكر شو يا طواف ئې وكړو غير د فرض په حال د بې اوداسه يا ترك ئې وكړو

من الواجب أو حلق رأس غيره تصدق بنصف

از واجب يا تراشيد سر ديگر كس را صدقه دهد نيم

له واجبه يا سر ئې وخريلو د بل چا صدقه دې وركړي نيم

صاع من بر وان طيب أو حلق بعذر ذبح أو

صاع از گندم واگر خوشبو كرد يا تراشيد سر بسبب عذر ذبح بكند يا

او كه ئې لګوله خوشبوئي وكړه يا سر ئې وخريلو په عذر ذبح دې وكړي يا

تصدق بثلثة أصوع طعام على ستة مساكين

صدقه دهد سه صاعها طعام بر شش مسكينان

صدقه دې وركړي درې صاعه طعام په شپږ مسكينانو

أو صام ثلثة أيام ووطؤه قبل وقوف عرفة

يا روزه دارد سه روز وجماع او پيش از ايستادن عرفات

يا روژه دې ونيسي درې ورځې او وطي د محرم وړاندې له دريدو د عرفات

أفسد حجه ومضى وذبح وقضى ولم

فاسد ميكند حج او را ومكمل كند حج وذبح كند وقضا آرد ولازم نيست

فاسد كړي حج د هغه او دې كړي كار د حج او ذبح دې وكړي او قضا دې راوړي او نه لازمږي

ولم يفتر فان بعده تجب بدنة وبعد الحلق شاة

و جدا نمی کند اول وبعد از ایستادن بعرفات واجب میشود بدنه واگر وطی کرد پس از حلق کردن بز لازم

او جدا والی نه کوی پس عرفات نه واجب دے یا بنه او که وطی وکړه پس حلق نه بزه ده

وان قتل محرم صيدا او دل عليه قاتله فجزاؤه

واگر بکشت محرم شکار یا دلالت کرد براو قاتل او را واجب میشود جزاء او

او که مړ کړه محرم ښکار یا دلالت ئی وکړه په هغه قاتل و نه واجب دے جزاء د هغه

ما قومه عدلان في مقتله او اقرب مكان منه

آنچه قیمت کرد دو عادلان در جائے کشتن او یا نزدیک جائے که باشد او را

هرچه قیمت وکړي دوه عادلان په ځائے د قتل او یا په نزدیکے ځائے چه وي له هغه

يشتري به هديا ان بلغ او طعاما يتصدق

بخرد بدو هدیه و ذبح کند در مکه یا طعام بخرد و صدقه کند

او دې پیرې هدیه او ذبح دې کړي په مکه کښې یا طعام دې او پیرے او صدقه دې کړي

به كالفطرة او صام عن كل مسكين يوما وما فضل

براو مانند صدقه فطر یا روزه گیرد از طعام هر مسکین یک روز و آنچه زیاده شد

په دے لکه صدقه فطر یا روژه دې ونیسي د طعام د هر مسکین یوه ورځ او هرچه زیات

عنه تصدق به او صام يوما وان نقص

از ده صدقه کند به او یا روزه گیرد یک روز و اگر نقصان رسانید شکار را واجب میشود بقدر نقصان

له هغے صدقه دې پرې وکړي یا روژه دې ونیسي یوه ورځ او که نقصان ئی ورسوه واجب دے بقدر د نقصان

٩٧

باخر نسخه

جو و غيبه

وإن أخرجه عن حيز الامتناع أو كسر البيض

و اگر بیرون کرد اینرا از منع کردن او یا بشکست بیضه او

که بهر [illegible] له منع کولو [illegible]

فقيمته وكذا ان ذبح الحلال صيد الحرم أو حلبه

پس واجب ست قیمت او و همچنین ست اگر ذبح کرد مرد حلال شکار حرم را یا دوشید

پس واجب دے قیمت د هغه او هم دا رنگه که ذبح کړو حلال سړي ښکار د حرم یا ئے ولوشه له

أو قطع حشيشه أو شجرة الا مملوكا او منبتا او جافا

یا ببرید گیاه او را یا درخت را مگر نیست واجب اگر مملوک او را یا سبز کرده یا خشک

یا پریکړو واښه د هغې یا ونه مگر نه دے واجب که مملوکه وو یا کرلے شوے وو یا اوچ

ولا يرعى الحشيش ولا يقطع الا الاذخر وبقتل قملة

و نه چراند در گیاه حرم و نه برد مگر اذخر را و بکشتن شپش

او به نه څروي په واښه د حرم او نه به پریکوي مگر اذخر او په قتل د سپږې

او جرادة صدقة وان قلت ولا شيء بقتل غراب

یا ملخ واجب ست صدقه اگرچه اندک باشد و نیست چیزے بکشتن غراب یعنی زاغ

یا ملخ واجب دے صدقه اگر که لږ وي او هیڅ نشته په قتل د کارغه

وحداة وعقرب وحية وفارة وكلب عقور و

و زغن چیل و کژدم بچهو و مار و موش و سگ گزنده کنا و در [illegible]

او د زغن او لړم او مار او موږه او سپي [illegible] او د

بعوض وبرغوث وقراد وسلحفاة وسبع صائل

پشه و کیک و کنه و سنگ پشت و درنده حمله کننده

ماشي او د وربشي [illegible] او د درنده حمله کوونکي

وله ذبح الحيوان الاهلي واكل ما صاده حلال

و هست او را ذبح کردن حیوان خانگی و خوردن آنکه شکار کرده باشد او را مرد حلال

او د هغه لره ذبح کول د حیوان د کور او خوړل د هغه چه ښکار کړے وي حلال سړي

وذبحه بلا دلالة محرم وامره ومن دخل الحرم

ذبح کرده باشد او را بغیر از دلالت کردن محرم و بغیر امر او و کسیکه در آورد به حرم

او ذبح کړی وي هغه بی له د لالته د محرم او بی له امره د هغه او چا چه راوړه حرم ته

بصيد ارسله ورد بيعه ان بقي والا جزاه كسره

شکار را بگذارد او را و رد کند بیع او را اگر باقی باشد و الا جزا بدهد

ښکار بی پرېږدی هغه او بیرته دې کړي بیع د هغه که باقی وي او که نه وي جزا به ورکړي

المحرم صيد الا صيد امعه اذ احرم ومن ارسل

محرم از دگر محرم شکار را نه بگذارد آن شکار که با او باشد هرگاه که احرام کرد و کسیکه بگذاشت

محرم له بل محرم ښکار نه پرېږدي هغه ښکار چه ورسره وي هر کله چه احرام ئې وکړو او چا چه پرېښود

صيدا اخذه حلال لا ضمن وان قتل محرم صيد

شکار را که گرفته بود او را مرد حلال ضامن نیست و اگر کشت محرم شکار

ښکار او ده نیولی حلال ضامن نه دی او که قتل کړو محرم ښکار د

محرم فكل يجزي ورجع آخذه على قاتله وما به

محرم پس هر یک جزا دهد و رجوع کند گیرنده او بر کشنده او و آنکه واجب شود

محرم پس هر یو جزا ورکړي او رجوع دې وکړي آخستونکی په قاتل د هغه او هغه چه واجب شي

دم على المفرد فعلى القارن دمان الا بجواز الميقات

یک دم بر مفرد پس واجب است بر قارن دو دم مگر نیست واجب بر تجاوز کردن از میقات

یو دم په مفرد پس دی په قارن دوه دمه مګر نه دی واجب په تجاوز کولو د میقات

غير محرم وبين جزاء صيد قتله محرمان واحد

اگر غیر محرم باشد و دو میگردد جزای آن شکار که کشته باشند او را دو محرم و یک میگردد جزا

دا چه غیر محرم وي او دوه جزا ګرځي د هغه ښکار چه قتل کړي وي دوه محرمانو او یو جزا ده

لو قتل صيد الحرم حلالان باع المحرم صيدا او

اگر کشت یک شکار را دو حلال فروخت محرم شکار را یا

که قتل کړو یو ښکار دوه حلال او دا چه وپلورو محرم ښکار لره یا

٩٩

١٠٠

شراؤه باطل ولو ذبحه حرم ولو اكل غرم قيمة ما

خرید شکار باطل ست و اگر ذبح کرد او را حرام شد و اگر بخورد ضامن قیمت بشد

اخیستل د ښکار باطل دي او که ذبح ئې وکړه حرام دي او که ئې وخوړ ضامن د قیمت دي

اكل لا محرم لو لم يذبحه ولدت ظبية اخرجت

خورده است ضامن نیست آن اگر ذبح نکرده باشد او را بچه آورد آهو پس بیرون کرد

خوړلي دي ضامن نه دي که ذبح ئې نه وي کړی بچی راوړه هوسۍ پس وویستله

من الحرم وماتا غرمهما وان ادى جزاءها ثم

از حرم و مردند هر دو ضامن ست قیمت هر دو را و اگر ادا کرد جزاء او پس

له حرمه او مړه شول دواړه ضامن د قیمت د دواړو دي که ادا ئې کړه جزا ئې پس

ولدت لم يجزه فصل في الاحصار ان

بچه آورد کفایت نکند این فصل ست در بیان بند شدن حاجی اگر

بچی ئې راوړه نه کفایت کوي دا فصل دی په بیان د بندیدلو د حاجي کښې که

احصر المحرم بعدو او مرض بعث المفرد دما والقارن

بند شد محرم بسبب دشمن یا بسبب مرض فرستد مفرد یک دم و قارن

بند شو محرم په سبب د دشمن یا په مرض دا ولېږي مفرد یو دم او قارن

دمين وعين يوم الذبح فيه ولو قبل يوم النحر

دو دم و مقرر کند یک روز که ذبح میکند او را اگرچه پیشتر از روز نحر بود

دوه دمه او مقرر دې کړي یوه ورځ چې ذبح کوي ئې که څه هم پخوا وي د ورځې د نحر

حل لا و بذبحه حل وعليه ان حج حجة وعمرة ومن عمرة

حلال شود نه بدون ذبح و بذبح کردن آن هدی حلال شود و لازم ست بر او اگر حلال شد از حج یک حج و یک عمره

حلال شي بې له ذبحه نه او په ذبح کولو د هغه حلال شي او لازم دي په ده که حلال شو له حجه یو حج او یو عمره

عمرة ومن قران حج وعمرتان وان زال الاحصار

عمره است و از قران یک حج و دو عمره است و هرگاه زائل شد بند شدن او

عمره ده او له قرانه یو حج او دوه عمرې دي او هرکله چې زائل شي بندېدل د هغه

ان امكنه ادراك الهدي والحج توجه والا فله ان

اگر قدرت داشت او به گرفتن هدیه و حج متوجه شود برای او واگر نمی یافت نیست او را

که قدرت ئې وه په موندلو د هدي او د حج متوجه شي او که نه پس شته ده لره چې

يحل ومنعه عن ركني الحج بمكة احصار وعن احدهما

که حلال کند خود را ومنع او از دو رکن حج در مکه حصر است واز یک رکن

حلال دې کړي ځان او منع د ده له دوو رکنو د حج مکه کښ حصر دی او د یو رکن

لا ومن عجز فاحج غيره صح ويقع عنه ان دام عجزه

احصار نیست و هر آن کس که عاجز است پس حج کرد از وی غیر روا است و واقع میشود از وی اگر همیشه بود

نه دی احصار او هغه څوک چې عاجز شو پس حج وکړه ولده بل چا روا دی او که همیشه عاجز وه

الى موته ونوى عنه ودم الاحصار على الآمر

تا مرگ و نیت از او کرده بود و دم احصار بر امر کننده است

تر مرګه او نیت ئې له هغه کړې وه او دم د احصار په امر کوونکي دی

والقران والجناية على الحاج وضمن النفقة

و دم قران و جنایت بر حاجی است و ضامن است از نفقه اگر

او دم د قران او جنایت په حاجي دی او ضامن دی د نفقې که ئې

ان جامع قبل الوقوف بعرفة لا ان مات في الطريق

جماع کرد پیشتر از ایستادن بعرفات و نیست پس از وی و اگر بمرد در راه

جماع وکړه وړاندې د عرفات او نه شي ده پس د شیخ او که مړ شه په لاره کښ

يحج عن منزل آمره بثلث ما بقي لا من حيث مات

حاجی کرده شود از جای امر کننده بسیم ثلث مال که باقی است نه از جائیکه مرده است

حاجي ولیږل دې شي د امر کونکي په دریمه حصه د مال باقي وه نه د هغه ځای

١٠١

للهدى الاجائز التضحية واكل من هدى تطوع و

مر هدیه را مگر روا است قربانی و بخورد از هدی نفل و

صدق لره مکروه دی اکید ونکی د اضحیی او او دی خوړل لره هدی نفلی شاد

متعة وقران فقط وخصا بيوم النحر لاغيرهما و

متعه وقران و دیگر وخاص کرده شده اند هدیه متعه وقران بروز نحر نه غیر این دو را و

متعه او قران نه بل وخاص کړی شوی دی هدی د تمتع او قران په ورځ د نحر نه غیر د دغو

الكل بالحرم وتصدق بجلّه وخطامه ولا يعطي اجرة

همه ذبح نزدیک حرم است و صدقه دهد جل هدی و مهار وی و نداده شود اجرت

او ټول ذبح په حرم کی دی او صدقه دی ورکړی جل د هدی او مهار او نه دی ورکوی اجرت

جزاره منه ولا يركب الا لضرورة ولا يحلب وما +

ذبح کننده از هدیه و نشود سوار مگر برای ضرورت و نه دوشیده شود و آنکه

ذبح کوونکی لره هدی نه او نه دی سوریږی مگر بار د ضرورت او نه دی لوشی او هغه

عطب او تعيب بفاحش ففي الواجب ابدل و

هلاک شده یا عیبناک شد به عیب فاحش پس در هدیه واجب بدل کند آنرا و

هلاک شی یا عیبناک شی په عیب فحش پس په هدیه واجب کښی بدل دی ورکړی هغه او

المعيب له وان شهدوا بالوقوف قبل وقته

معیب مر او راست اگر گواهی دادند به ایستادن پیش از وقت آن

معیب هغه لره دی که گواهی ورکړه په درېدو د دی پیش له وخت د هغه

قبلت لا بعده ذبح ما شاء ثم مضى يطوف

قبول کرده شود نه پس از وقت نذر کرد حج را به پیاده پس رود تا که طواف کند

قبول دی کړی شی پس له وخته نذر وکړه حج په پیاده پس لاړ شی تر څو چه طواف وکړی

١٠٢

۱۰۳

الفرض كتاب النكاح ينعقد بايجاب وقبول لفظهما

طواف فرض بكند كتاب ثابت در بيان احكام نكاح منعقد ميشود به ايجاب وقبول كه هر دو لفظ

طواف د فرض دے وكړي كتاب ثابت دے په بيان د نكاح كښي منعقد كيږي په ايجاب او قبول چه

ماض كزوجت وتزوجت او امر وماض كزوجني فقال

ماضي باشد چنانكه زوجت وتزوجت يا امر وماضي باشد چنانچه زوجني يعني بنكاح بده مرا اگر گفت

د ماضي وي لكه زوجت وتزوجت يا امر او ماضي وي لكه چه نكاح را كړه ماله پس وويل

زوجت وان لم يعلما معناه وقولهما داد وپذيرفت

زوجت يعني به نكاح داده بودم ترا اگرچه ندانند معناے اين لفظ وقول هر دو متعاقدين

چه په نكاح درمې كړه تاله اگر كه نه پوهيږي معنے د دے لفظ او قول د دواړو

بلا ميم بعد دادي وپذيرفتي كبيع وشراء لا

بغير از ميم بعد از گفتن اين دو قول مانند فروختن وخريدن نيست صحيح

بے له ميمه پس له ويلو د دے دوو قولو په مثل د پيرودل او پلورل صحيح دے

بقولهما عند الشهود مازن وشوئيم وصح بلفظ

بگفتن هر دو نزد گواهان المزوجة مرو تسكي صحيح ابشود بلفظ

په قول د دواړو په نزد د گواهانو صحيح كيږي په لفظ د

نكاح وتزويج وما وضع لتمليك العين حالا وشرط

نكاح وتزويج وبآن لفظ كه نهاده شده باشد براے تمليك في الحال وشرط كرده

نكاح او تزويج او په هغه لفظ چه ايښي شوے وي پاره د تمليك ذات في الحال وشرط

سماع كل منهما لفظ الآخر وحضور حرين او حر

شنودن هريك از نكاح كنندگان سخن ديگرے وحاضر شدن دو اصيل يا يك مرد آزاد

اوريدل د هر يو له دواړو وغيره د بل او حاضريدل د دوو اصيلو يا يو اصيل

وحرّتين مكلفين مسلمين سامعين معا لفظهما

و دو اصیل زنان که عاقل بالغ باشند و مسلمان و شنونده باشند یکجا لفظ ایشان

او دوه اصیلې ښځې عاقلې بالغې او مسلمانانې او آوریدونکې دې یو ځای لفظ د دوی

وصحّ عند فاسقين ولا تظهر عند الدعوى و

و درست نکاح نزد دو فاسقان و ظاهر نکند نزد دعوی و درست

او روا دی نکاح په نزد د دوو فاسقانو او نه ظاهریږي په نزد د دعوی او روا دی

عند ابنيهما او ابني احدهما ولا تقبل للقريب و

نزدیک دو پسران هر دو یا یک از این هر دو و قبول کرده نشود برای قریب و

په نزد د دوو زامنو د دوی یا د یوه د دوی او نه قبلیږي شاهدي یې واره د قریب او

عند ذميين كنكاح مسلم ذمية ولا تقبل على المسلم

نزدیک دو هندو چنانکه نکاح مسلمان با ذمیه و قبول کنند شاهدی بر مسلمان

په نزد د دوو ذمیانو لکه چه نکاح د مسلمان د ذمیې سره او نه قبلیږي شاهدي په مسلمان

والوكيل شاهد ان حضر موكله كالولي ان حضرت موليته

و وکیل شاهد است اگر حاضر بود موکل او چنانکه ولی شاهد بود اگر حاضر بود مولیه

او وکیل شاهد دی که حاضر وه موکل لکه چه ولی شاهد وي که حاضره وي مولیه

بالغة وحرم اصله وفرعه وفرع اصله القريب وصلبية

که بالغه باشد و حرام است بر مرد مادر خود و دختر خود و دختر پدر نزدیک خود و دختر

چه بالغه وي او حرامه ده په سړي مور او لور او لور د پلار چه نژدې وي او لور

105

اصله البعید وامرء وجته وبنتها موطوءة وزوجة

اصل او که اگر بود و مادر زن او و دختر زن در حالیکه وطی کرده شده باشد و زن

اصل د ده چه لرے وی او خواښې او لور د ښځې په داسې حال چه وطی کړے شوے وی او ښځه

اصله وفرعه وکل هذه رضاعا وفرع مزنیته و

اصل خود و زن فرع خود و حرام اند همه از جهت رضاع و حرام است فرع زنی زنا کرده شده

اصل خپل او فرع خپل او حرام دی ټولې دا جهت د رضاع او حرام دی فرع د زنا کړے شوی

ممسوسته وماسته ومنظورة الی فرجها الداخل

و زنی مس کرده شد و زنی مس کننده و زنی نظر کرده شده بود به فرج او که داخل است

او د مس کړے شوے او د مس کونکے او د نظر کړے شوے په فرج د دے چه داخل دے

بشهوة واصلهن ومادون تسع سنین لیست

بشهوة و اصل این همه و زنیکه کم باشد از نه سال نیست

بشهوة او اصل د دے ټولو او هغه ښځه چه کمه وی د نهه کالو نه وی دا

بمشتهاة ویحرم نکاح امرءة وعدتها نکاح امرءة

مشتهاة و حرام میکردانند نکاح زن و عدت او نکاح زنی را

مشتهاة ده او حرام کوی نکاح ښځې او عدت د هغې نکاح د ښځې لره

ایتهما فرضت ذکرا لم تحل له الاخری ووطیها

که هریک ازین دو که فرض کرده شود نر نبود حلال این نر را دگر و حرام میگردانند وطی او را

چه هره یوه د دوی نه چه فرض کړے شی نر نه دے حلال د دے نر لره او حرام دے وطی د هغې

ملکا کذا ووطیها ملکا ووطیها نکاحا وملکا لا نکاحها

از جهت ملک هم چنین حرام بود وطی زن از جهت ملک و وطی آن زن را از جهت نکاح و ملک نیست حرام نکاح

له جهته د ملکه او هم دارنګې حرام دی وطی د هغې له جهته د ملکه او وطی د هغې له جهته د نکاح او ملکه نه نکاح

فان نکحها لا یطأ واحدة حتی یحرم الاخرے

پس اگر نکاح کرد او را وطی نکند یکے را تاکہ حرام کند بر خود دیگرے را

پس کہ نکاح نی وکړہ دا وطی دی نہ کوی یوہ هم تر ہغہ چہ حرامہ کړی پہ ځان بلہ

وصح نکاح الکتابیة ولو امة والامة مع طول الحرة

وصحیح است نکاح زن کتابیہ اگرچہ کنیز باشد وصحیح است نکاح کنیز با قدرت بر نکاح آزاد

او صحیح دے نکاح د ښځی کتابی اگرکہ وینځہ وی او صحیح دے نکاح د وینځی سره لہ قدرت د نکاح د آزادی

والمحرم والمحرمة وحبلے من زنا لا توطأ

زن اصیل وصحیح است نکاح محرم وزن محرمہ وزن حاملہ از زنا لیکن وطی کردہ نشود

د ښځی اصیلے او صحیح دی نکاح د محرم او د محرمی او د حاملہ د زنا خو نہ دی وطی کړے

حتی تضع ومن ضمت الی محرمة لا نکاح امة

تاکہ بنهد حمل را وصحیح است نکاح زنیکہ ضم کردہ شدہ باشد بہ زنیکہ حرام است بر نکاح کنیز

تر هغہ چہ حمل وضع کړی او صحیح دے نکاح د هغہ ښځی چہ ضم دی پہ ښځی حرامی ته نہ د نکاح د وینځی

وما لکت وکافرة غیر کتابیة واخری فی عدة

ونہ نکاح مالکہ خود ونکاح زن کافرہ غیر کتابیہ ونہ نکاح دیگرے در عدت

او نہ د مالکہ خپلہ او د ښځی کافرہ غیر کتابیہ دے او صحیح نہ دی نکاح د بلی پہ عدت کے

رابعة وللعبد فی عدة ثانیة وامة علی حرة

زن چہارم وبرائے غلام در عدت زن دوم وصحیح نیست نکاح کنیز بر زن اصیل

خلورمی سرہ او غلام لرہ پہ عدت کے د دوہمے او صحیح نہ دے نکاح د وینځی پہ اصیلے

او فی عدتها وحامل ثبت نسب حملها ونکاح

یا در عدت زن آزاد وحاملہ کہ ثابت بود نسب حمل او ونکاح

یا پہ عدت د اصیلے او د حاملے چہ ثابت وی نسب د حمل د هغے او نکاح د

المتعة والموقت فصل في الاولياء نفذ نكاح

ونكاح موقت اين فصل هست دربيان اوليا ودرست روا است نكاح

متعه او نكاح د موقتي دا فصل دے په بيان د وليانو اسا روا دی نكاح د

حرة مكلفة ولو من غير كفوء بلا ولي وله الاعتراض

زن اصيل عاقل بالغه اگر از غير همسر كند بغير از ولي و هست اورا اعتراض

اصيلے عاقلے بالغے اگر كه له غير په مثل د كفو بی د ولي او دی ده جار وينيل

هنا وروي بطلانه بلا كفو ولا يجبر ولي بالغة

غيرا ... وروايت هست باطل بودن نكاح بغير از كفو وجبر نكند ولي بكره بالغه

په غير د مثل او روايت دے باطليد د نكاح بی د مساوي او جبر نه كوی ولي په بكره بالغه

ولو بكرا وصمتها وضحكها وبكاؤها بلا صوت

اگرچه بكره باشد وخاموشي او وخنده كردن او وگريه كردن او بغير از آواز

اگر كه بكره وی او چپ د هغه او خندا د هغه او ژړل د هغه بی د آوازه

اذن ومعه رد حين استيذانه او بلوغ الخبر

اذن هست وبا آواز رد هست وروقت طلب ولي اذن را يا در وقت رسيدن خبر

اذن دے او آواز سره رد دے په وخت د اذن غوښتلو د ولي يا په وخت د خبر رسيدو

بشرط تسمية الزوج لا المهر ولو استاذن غير

بشرط نام گرفتن شوهر نه مهر واگر طلب اذن كرد غير

په شرط د نوم اخيستلو د خاوند نه د مهر او كه طلب د اذن ئي وكړه غير له

ولي اقرب فرضاها بالقول كالثيب والزائل بكارتها

از ولي نزديك پس رضا آن او به سخن هست مانند زن بيوه واز زن كه رفته باشد بكارت او

ولي نژدې نه پس رضا د هغه په خبره ده په مثل د كونډې او لرې شوې بكارت

بزنا او غير جماع كالبكر وقولها رددت اولى

بزنا يا بغير جماع مانند بكره هست وقول زن رد كرده بودم بهتر هست

په زنا يا په بی له جماع لكه چه بكره ده او قول د ښځې رد كړے مې ده بهتر دے

من قوله سكت وتقبل بينة على سكوتها ولا تحلف

از قول شوہر خاموش شده بود وقبول کرده شود گواهان او بر خاموشی زن و قسم داده نشود زن

د قول ده نه خاموشه شوې وه او قبول به کړے شي شاهدان د ده په سکوت د زنانه او قسم نه ورکول

هي ان لم تقم وللولي انكاح الصغير والصغيرة و

این که اگر نایستانند گواهان و هست ولی را نکاح دادن خورد و زن نابالغه را

و اگر که او نه لري گواهان او شته دے ولي ته ورکول د نکاح هلک او جینۍ نابالغې لره

لو ثيبا فان زوجهما الاب او الجد لزم وفي

اگرچه ثیبه بود پس اگر به نکاح داد صغیره را پدر یا پدر کلان لازم شد نکاح و در

اگر که ثیبه وي پس که په نکاح ورکړو دوی لره پلار یا نیکه لازم شو نکاح او په

غيرهما فسخ الصغيران حين بلغا او علما بالنكاح

غیر ازین فسخ کنند نکاح را صغیره و صغیر که بالغ شدند یا دانستند به نکاح

غیر د دوی کښې فسخ کړي نکاح صغیره او صغیر کله چې بالغ شي یا پوی شي په نکاح

بعده وسكوت البكر رضى هنا ولا يمتد خيارها

پس از بلوغ و خاموشی بکره رضا است درین و دراز نمیشود خیار بکره

پس د بلوغ او خاموشي د بکرې رضا ده په دې ځای کښې او نه اوږدیږي خیار د بکرې

الى آخر المجلس وان جهلت به بخلاف المعتقة وخيار

تا آخر مجلس اگرچه نادانسته باشد به خیار بخلاف کنیزک آزاد کرده شده و خیار

تر آخر د مجلس اگر که ناپوهه وي په خیار بخلاف د آزادې شوې وینځې او خیار

الغلام والثيب لا يبطل بلا رضى صريح او دلالة و

غلام و ثیبه باطل نمیشود بغیر از رضای ظاهری یا دلالت و با

د هلک او ثیبې نه باطلیږي بې له رضا ښکاره یا دلالت نه او هم

وبقيامهما عن المجلس وشرط القضاء لفسخ من

وباطل بشود خيار بر دو از برخاستن از مجلس وشرط کرده شده است حکم قاضی برای فسخ نکاح از

اور باطل ہے خیار دونوں کا اٹھ جانے سے مجلس سے اور شرط کیا گیا ہے حکم قاضی کا واسطے

بلغ لا من عتقت والولي العصبة على ترتيبهم بشرط

بالغه نه از زن آزاد کرده شده وولی نکاح عصبه هستند بر موافق ترتیب ایشان بشرط

بالغ نه لونڈی آزاد کی ہوئی اور ولی نکاح عصبہ ہیں موافق ترتیب ان کی

حرية وتكليف واسلام في ولد مسلم ثم الأم ثم ذو

آزاد بودن وعاقل وبالغ بودن وبشرط اسلام در ولد مسلمان پس از آن ولی مادر است پس خویشاوند

اصل ولی اور عاقل بالغ اور بلوغت اور اسلام واسطے پسر ولد مسلم کے پس ولی مادر ہے پس

الرحم الأقرب فالأقرب ثم مولى الموالاة ثم قاضي

نزدیک اند پس از ان نزدیک اند پس از ان مولی عقد موالات پس از آن قاضی کرد

خویشان نزدیک پس ان کے بعد مولی عقد ہے پس قاضی

منشوره ذلك والأبعد يزوج بغيبة الأقرب مسافة

کاغذ او که بادشاه داده برای عقد ولی نکاح در حالت غائب بودن ولی نزدیک

کاغذ جس میں بادشاہ نے لکھ دیا ہے اور ولی دور نکاح کر دے بحالت غائب ولی نزدیک

ينتظر الكفو الخاطب خبره وعند البعض مدة السفر تعتبر

انتظار کفو نکاح کننده به خبر غائب ونزد بعض مدة سفرست اعتبار کرده میشود

کہ انتظار کرے کفو نکاح کا اس کی خبر کا اور نزدیک بعض مدت سفر کا اعتبار کیا گیا ہے

الكفاءة في النكاح نسباً فقريش بعضهم كفو لبعض

مساوات در نکاح از جهت نسب پس قریش بعض ایشان مساوی هستند بعض را

سیالي په نکاح کښې له جهته د نسب پس قریش بعض له دوی سیالي دي بعضو لره او

والعرب بعضهم لبعض وفي العجم اسلاماً فمسلم ذو ابوين

عرب بعض ایشان مر بعض را و در عجم از جهت اسلام پس صاحب دو پدر

عرب بعض له دوی بعضو لره او په عجم کښې له جهته د اسلام پس صاحب د دوو پلارو

في الاسلام كفو لذي اباء فيه لا ذو اب لهما ولا مسلم

در اسلام مساوی است مر کسی را که صاحب بسیار پدر باشد در اسلام نه مردی که صاحب یک پدر

په اسلام کښې سیالي دي یاره د صاحب د ډیرو پلارو دي په اسلام کښې نه صاحب د یو پلار او نه

بنفسه له وحرية وهي كالاسلام فيما ذكرنا و

بنفس خود مر صاحب یک پدر را و اعتبار کرده میشود از جهت آزادی و حریت اند اسلام است در آنچه ذکر کردیم

بنفس خپل یاره د صاحب د یو پلار او له جهته د آزادۍ او آزادي په شان د اسلام ده په هغه کښې چه ذکر کړه

ديانة فليس فاسق كفواً لبنت صالح و مالاً فالعاجز

از جهت دینداری پس نیست بدکار مساوی دختر نیکوکار را و از جهت مال پس مردی که عاجز

له جهته د دینداري پس نه دی بدکار سیالي لور د نیکوکار او له جهته د مال پس هغه چه عاجز

عن المهر المعجل والنفقة غير كفو للفقيرة والقادر

از مهر معجل و نفقه غیر کفو مر زن فقیره باشد و قدرت دارنده

له مهره معجله او نفقې غیر کفو یاره د فقیرې دی او قدرت لرونکی

عليهما كفو للغنية وحرفة فحائك او حجام او كناس

بر هر دو مساوی است مر زن مالدار را و از جهت کسب پس بافنده یا حجام یا جاروب کش

په دواړو سیالي دی یاره د مالدارې او له جهته د کسب پس جولا یا نائی یا جارو کش

او دباغ ليس كفواً لعطار ونحوه وان نكحت باقل من مهرها

یا رنگریز نیست مساوی مر عطار را و مانند او و اگر نکاح کرد بکم از مهر او

یا رنګ ریز نه دی سیالي د عطار او د هغه په شان او که نکاح وکړه په کم له مهره

فللولی الاعتراض حتی یتم او یفرق و وقف نکاح

پس مر ولی راہست گشتاندن تا کہ تمام کند مہر یا جدا کند و موقوف ہست نکاح مردی لہ

پس ولی لوہ دے گرزہ ولی تو دا چہ تمام کرے مہر یا جدا کرے او موقوف دی نکاح

الفضولی علی الاجازة ویتولی طرفی النکاح واحد

ولی نباشد بر اجازۂ ولی و تصرف میکند در ہر دو طرف در نکاح

ولی نہ دی پہ اجازہ د ولی او تصرف کوے یو د دواړه طرف نکاح کس

غیر فضولی فصل اقل المہر عشرة دراہم فیجب

کہ فضولی نباشد این فصل ہست در بیان مہر کمتر مہر دہ درہم ہست پس واجب میشود

چہ فضولی نہ دی دا فصل دی پہ بیان د مہر لږ مہر لس درہمہ دی پس واجبیږی

ان سمی دونها وان سمی عشرة فالمسمی عند موت

اگر نام نہاد کم از دہ داگر نام کردہ شد دہ یا زیادہ پس واجب ہست نام کردہ نزد مردن

کہ نوم ئی کیښود لږ لہ لسو او کہ نوم کړے شہ لس یا زیات لہ لسو پس واجب دے نوم کړی شوے نزد د مرګ

احدهما او خلوة صحت وهی ان لا یوجد مانع

یکے از انہا یا نزد خلوة کہ صحیح باشد و آن نیست کہ موجود نبود مانع

یو د دوی نہ یا پہ نزد د خلوة چہ صحیح وی او ھغہ دا دہ چہ موجود نہ وی مانع

وطی حسا او شرعا او طبعا کمرض یمنعه وصوم رمضان

وطی حسی باشد یا شرعی یا طبعی مانند مرضیکہ منع کند وطی را و روزہ ماہ رمضان

وطی حسی وی یا شرعی یا طبعی پہ مثل د مرض چہ منع کوی وطی او روژہ د ماہ رمضان

وصلوة فرض واحرام وحیض ونفاس بخلاف

و نماز فرض و احرام حج و حیض و نفاس بخلاف از

او لمونځ فرض او احرام د حج او حیض او د نفاس پہ خلاف لہ

الجب والعنة والخصا ونصفه بطلاق قبلها

الت بریدہ و نامردی و خصی بودن و نصف مہر واجب ہست بہ طلاق پیش از خلوة صحیح

الت پریکړے او نامردی او د خصی والی او نیم مہر واجب دے پہ طلاق ورومبی لہ خلوت

١١١

وان لم يسم فالمتعة قبلها ومهر المثل بعدها و

داز نام نشده باشد وقت ده بود پس متعه میشود پیش از خلوت و مهر مثل بعد از خلوت و

اور کہ نام کیو بنہ پس متعہ کپڑے دے ویں لہ خلوت اور مهر مثل پس خلوت او

صح النكاح بلا ذكر مهر ومع نفيه وبشيء غير مال

صحیح ست نکاح بغیر از ذکر کردن مهر و با نفی کردن مهر و به چیزیکه مال نباشد

روا دے نکاح بلی ذکرہ مهرہ او بیر نفی د مهرا و بہ هغه چہ مال نہ وے د

متقوم وبمجهول جنسه ويجب مهر المثل كما مر

متقوم و بچیزیکه مجهول الجنس باشد و واجب میشود مهر مثل چنانچه گذشت

متقوم او بہ هغه چہ مجهول الجنس وی او واجبیږے مهر مثل لکہ چہ تیر شہ

وصفته فالوسط او قيمته وخدمة الزوج +

ومجهول صفت پس واجب میشود میانه یا قیمت او و خدمت کردن نکاح

او بہ مجهول صفت پس واجبیږی میانہ یا قیمت د هغے او بہ خدمت سرہ نکاح کړ

العبد تجب هي وبهذا او هذا فمهر المثل ان كان

غلام واجب میشود خدمت به این غلام یا بر این پس واجب میشود مهر مثل اگر باشد

د مرہ واجبیږی خدمت بہ دے مرہ یا پہ دی پس واجبیږی مهر مثل کہ وی

بينهما والاخس لو دونه والاعز لو فوقه وان

در میان اینها و واجب ست کم از بیشی قیمت اگر باشد مهر مثل و واجب شود زیاده اگر مهر زیاده

پہ میانہ د دوئی او واجب دے کمہ قیمت پیشو قیمتہ کہ نہ د مهر مثل او واجب زیاتی کہ مهر زیاتی وی

طلق قبل الخلوة فنصف الاخس وان نكح على ان

طلاق داد پیش از خلوت پس نیم واجب شود غلام کم قیمت و اگر نکاح کرد بر این شرط که

او کہ طلاق ورکړہ مخکښے لہ خلوتہ پس نیم واجب دے غلام کم قیمت او کہ نکاح وکړو

لا يخرجها او بالف ان اقام بها وبالفين ان

بیرون نگرداند زن را یا به هزار روپیه شرط بود اگر اقامت کرد با زن و به دو هزار اگر

چہ بہر نہ باسی ښځہ یا بہ زر روپی وہ کہ اقامت ئی وکړہ ښځی سرہ او بہ دوہ زرہ کہ

وبالفين ان اخرج فان وفى واقام فالف والا

اگر بیرون آورد زن را پس اگر وفا کرد و اقامت کرد با زن پس ہزار است و اگر نہ

و بہ دو ہزار

او پہ دوہ زرہ کہ کلہ بہر کرہ ښځہ پس کہ وفا ئې وکړہ او قیام ئې وکړہ ښځې سرہ پس زر دے او کہ نہ

فمهر مثل لا يزاد على الفين ولا ينقص عن الف

پس مہر مثل لازم است نکند زیادت بر دو ہزار و نہ کم کند از یک ہزار

پس مہر مثل دے نہ دے کړے زیاتي پہ دوہ زرہ او نہ دے کړے لہ یوہ زرہ

ان نكح بهذين العبدين واحدهما حر فلها العبد

اگر نکاح کرد با این دو غلام و حال آنکہ یک از آنہا اصیل بود پس برائے زن غلام است

کہ نکاح کړو پہ دے دوہ مریانو او حال دا دے چہ یو لہ دے دوہ اصیل وہ پس ښځې لرہ مرئی دے

فقط ان ساوى عشرة وان شرط البكارة فوجدت

فقط اگر برابر بود غلام بادہ درہم و اگر شرط کرد بر بکارت و یافتہ شد زن

فقط کہ برابر وہ مرئی پہ لسو درہمو او کہ شرط ئې وکړہ پہ بکارت او یافتہ شوہ ښځہ

ثيبا لزم الكل وفى النكاح الفاسد لم يطأ لا

ثیبہ لازم است ہمہ مہر و در نکاح فاسد اگر وطی نکرد او نیست

کونډہ لازم دے ټول مہر او پہ نکاح فاسد کہ وطی نہ کړہ نہ دے

يجب شئ وان وطى يثبت النسب من وقت الوطى و

واجب ہیچ چیز و اگر وطی کرد ثابت میشود نسب از وقت وطی و

واجب ہیڅ شے الا کہ وطی وکړہ ثابتیږي نسب لہ وخت د وطی نہ او

مهر المثل لا يزاد على المسمى ويعتبر مهر مثلها

مہر مثل نکند زیادہ بر مہر مسمے و معتبر است مہر مثل زن

مہر مثل نہ دے زیاتیږي پہ مہر مسمی او معتبر دے مہر مثل د ښځې

من قوم ابيها سنا وجمالا ومالا وعقلا ودينا

از قوم پدر او از سبب عمر و جمال و مال و عقل و دین

لہ قوم د پلار د دې لہ سبب د عمر او د جمال او د مال او د عقل او د دین

وبلدًا وعصرًا وبكارة وثيابة فان لم يوجد منهم

و شهر و زمانه و بكارت و موجود بودن پس اگر یافته نشد از قوم پدر از آنها

او ښهر او زمانه او بکارت او کوندو والی پس که او نه موندل شي له دغو نه

فمن الاجانب لا الام وقومها ان لم تكن من قومه

پس از بیگانگان نه از مادر و قوم مادر اگر نباشد از قوم

پس له پردو چا شوخه له موره او د مور د قوم څخه که چیرې نه وي له قومه د

ابيها وصح ضمان وليها مهرها ولو صغيرة والمعجل

پدر زن و درست است ضمانت ولی زن مهر زن را اگرچه زن صغیره باشد و مهر معجل

پلار د ښځې او روا ده ضمانت د ولي د ښځې مهر د ښځې اګر که ښځه صغیره وي او مهر معجل

والمؤجل ان بينا فذاك والا فالمتعارف وقبل اخذ

و مهر مؤجل اگر بیان شده باشد پس این و رنه پس آنچه معروف باشد پس واجب است و پیش از گرفتن

او مهر مؤجل که بیان شوي وي پس دا واجب دی او که بیان نه وي شوي پس واجب دی متعارف او مخکې

المعجل لها منعه من الوطي والسفر بها ولو بعد

مهر معجل مر زن راست منع کردن از وطی و سفر کردن با زن اگرچه پس

مهر معجل ښځې لره دی منع کول له وطي او د سفر کولو ښځې سره اګر که پس له

وطي برضاها بلا سقوط النفقة والسفر والخروج

از وطی باشد برضای زن بغیر از سقوط نفقه و بیست زن را سفر کردن و برآمدن

وطي چې په رضا د ښځې ده د سقوط د نفقې او دی ښځې لره سفر کول او وتلو

للحاجة بلا اذنه وبعد اخذه بنقلها وقيل لا يسافر

برای حاجت بغیر از اذن شوهر و بعد از گرفتن مهر معجل بیرون بردن زن را و گفته شد به سفر نبرد زن را

پاره د حاجت بې د اذن د زوج او پس له اخستلو د مهر معجل بوځي ښځه او ویلې شوي دي

بها وبه يفتى ان بعث اليها شيئا فقالت هو هدية

بدیگر شهر و بر این قول فتوی کرده شده اگر فرستاد بطرف زن یک چیز پس گفت او را این تحفه است

بل ځای ته او په دې قول فتوی ده که لیږلو ښځې ته یو څیز پس وویل ښځې دا تحفه ده

وقال مهر فالقول له الا فيما هي للاكل فصل

وگفت شوہر این مہر است پس قول شوہر راست مگر در چیزیکه تیار کرده باشد برائے خوردن این فصل

او وہ ویل خښتن دا مہر دے پس قول د خښتن دے مگر په هغه څیز چه تیار کړے شوے وی خوراک لره دا فصل

نکاح القن والمکاتب والمدبر والامة وام الولد بلا

نکاح غلام و مکاتب و مدبر و کنیزک و ام ولده بغیر

نکاح د مریی او د مکاتب او د مدبر او د وینځی او د ام ولد بے بی د

اذن السید موقوف ان اجاز نفذ وان رد بطل

اذن مولی موقوف است اگر اجازه داد مولے روا است و اگر رد کرد باطل است

اذن د مولی موقوف دے که اذن اوکړه مولے روا دے او که رد ئی کړه باطل دے

واذا اذن بیع القن للمهر وسعی الاخران والاذن

و ہرگاه که اجازه کرد مولی فروخته شود غلام برائے مہر و سعی کنند مکاتب و دیگران و اجازه دادن

او هر کله اذن اوکړه مولے خرخ به کړے شی مریی د مهر لره او سعی به اوکړی نور او اذن ورکول

بالنکاح یعم جائزه وفاسده ومن زوج

به نکاح عام است نکاح روا را و نکاح فاسد را وکسیکه داد به نکاح

په نکاح عام دے د نکاح روا او د نکاح فاسد او چا چه ورکړه په نکاح

امته لا یجب التبوئة ولا نفقة الا بها ویطؤ الزوج

کنیزک خود واجب نشود تبویت و نیست نفقه مگر به تبویت و وطی بکند کنیزک را شوہر او

وینځه خپله نه دے واجب تبویت او نشته دے نفقه مگر په تبویت او وطی به اوکړی وینځه

ان ظفر وله انکاح عبده وامته کرها

اگر قدرت بیابد و ہست مولی را نکاح کردن غلام خود و کنیزک خود به زور و

که قدرت ئی مونده لو او شته دے مولی لره نکاح د مریی خپل او د وینځی خپلے په زور او

خیرت امة ومکاتبة عتقت تحت حر او عبد

و اختیار داده شود کنیزک و مکاتبه که آزاد شود و باشد زیر مرد اصیل یا غلام

اختیار ورکړے شی هغه وینځی او مکاتبے لره چه آزاده شی او وی د لاندے اصیل یا مریی

115

وإن نكحت بلا إذن فعتقت نفذ بلا خيار ومهرها

واگر نکاح کرد کنیز بغیر اذن مولی پس آزاد شد روا است نکاح او بغیر اختیار و آن مهر که

او که نکاح وکړه وینځې بې له اذنه د مولی نو بیا آزاده شوه نافذ دی نکاح بې له خیاره او مهر

سمي فللسيد أو وطئت فعتقت وإن عتقت

نام کرده شد پس مر مولی راست اگر وطی کرده شد پس آزاد کرده شد و اگر آزاد کرده شد

چه نوم کړې شو نو د مولی دی او که وطی کړې شوه نو بیا آزاده شوه او که آزاده شوه

أولا فلها وزوج الأمة يعزل بإذن سيدها

پیش از وطی پس مهر مر کنیز راست و شوهر کنیز عزل بکند باذن مولاے

اول له وطی نو مهر د وینځې دی او خاوند د وینځې عزل دې کړي په اذن د مولی د وینځې

وللحرة بإذنها وإن وطئ أمة ابنه فولدت فادعاه

و شوهر زن اصیل عزل بکند باذن زن و اگر وطی کرد مرد کنیز پسر خود پس ولد آورد پس دعوی کرد

او خاوند د اصیلې عزل دې کړي په اذن د هغې او که وطی وکړه سړي د وینځې د زوی خپل نو بچی یې راوړ

ثبت نسبه وهي أم ولده ووجب قيمتها لا مهرها

ثابت است نسب پدر این کنیز ام ولد است و واجب است قیمت کنیز نه مهر او

ثابت دی نسب د پلار او دا وینځه ام ولد دی د ده او واجب دی قیمت د وینځې نه مهر د هغې

والجد كالأب بعد موته وإن نكحها صح ولم تصر

و پدر کلان مثل پدر است بعد از مردن پدر و اگر نکاح کرد پدر کنیز را روا است و نمیشود

او نیکه په شان د پلار دی پس له مرګ د پلار او که نکاح وکړه پلار د هغې روا دی او نه کېږي

أم ولده ويجب مهرها لا قيمتها والولد حر بقرابته

ام ولد او و واجب میشود مهر او نه قیمت او و ولد آزاد است بسبب قرابت او

ام ولد د ده او واجب دی مهر د هغې نه قیمت د هغې او ولد آزاد دی په سبب د قرابت د ده

والطفل يتبع خير الأبوين دينا وعند عدمهما يتبع

و طفل صغیر تابع میشود بهتر از مادر و پدر را از جهت دین و نزد نه بودن ایشان تابع میشود

او طفل صغیر تابع کیږي غوره د مور او پلار ته د جهت د دین او په وخت د نه شتون د هغو تابع کیږي

الدار والمجوسي شر من الكتابي وان اسلم المتزوجان

دارا و آتش پرست سخت ست از کتابی و اگر اسلام آوردند شوہر و زن

دار او آتش پرست سخت دی له کتابی نه او که اسلام راوړه ښځې او خاوند

بلا شهود او في عدة كافر معتقدين ذلك اقرا

بغیر شاہدان یا در عدت دو کافر ان که معتقد باشند براین گذاشته شوند ہر دو

بی له شاهدانو یا په عدت کښی د دوه کافرانو معتقد وي په دی پرینښودی شی دواړه په

عليه وفرق محرمان اسلما وفي اسلام زوج المجوسية

برنکاح و جدا کنند ہر دو محرمان که اسلام آرند و در صورت اسلام آوردن شوہر مجوسیه

نکاح او جدا به کړے شی دواړه محرمان که اسلام راوړي په صورت د اسلام راوړلو د خاوند د مجوسیه

او امرأة الكافر عرض الاسلام على الآخر فان اسلم فهي له

یا زن کافر عرض کرده شود اسلام بر دیگر پس اگر اسلام آورد پس آن زن او راست

یا ښځه د کافر عرض به کړے شی اسلام په بل پس که اسلام راوړه پس ښځه هغه له ده

والا فرق وهو طلاق ان ابى لا ان ابت الا الموطوءة

واگر نه جدا کنند و این جدائی طلاق ہست اگر انکار کرد شوہر نیست مہر اگر انکار کردن زن مگر زن وطی کرده

او که نه جدا به کړے شی او دا جدائی طلاق دی که انکار وکړه خاوند او نشته مہر که انکار وکړی ښځه

وفي دارهم تبين بمضي ثلث حيض قبل اسلام الآخر

و در دار ایشان جدا میشود بگذشتن سه حیض پیش از اسلام دیگر جدا میشود

او په دار د دوی کښی جدا کیږی په تیریدو د دریو حیضو مخکښی له اسلام د بل او جدا کیږی

بتباين الدارين لا السبي وارتداد كل منهما فسخ عاجل

به جدا شدن هر دو دار نه به بند شدن و مرتد شدن هر یک از شوهر و زن فسخ فی الحال است

به جدا کېدو د دارونو نه په بند کېدو او مرتد کېدو د هر یو د دوی فسخ فی الحال دی

ثم للموطوئة كل مهرها ولغيرها نصفه لو ارتد ولا

پس برای وطی کرده شده همه مهر است و غیر وطی کرده شده نیم آن است اگر مرتد شد شوهر و نیست

پس وطی کړې شوې لره ټول مهر دی او غیر لره نیم د هغې که مرتد شو خاوند او نشته

شيء لو ارتدت وبقي النكاح ان ارتدا معا فاسلما

چیزی اگر مرتد شد زن و باقی است نکاح اگر مرتد شدند شوهر و زن یکجا پس اسلام آوردند

هیڅ که مرتده شوه ښځه او باقی دی نکاح که مرتد شو دواړه یو ځای پس اسلام ئې راوړ

معا وفسد ان اسلم احدهما قبل الآخر وكل الزوجات

هر دو یکجا و فاسد شود نکاح اگر اسلام آورد یکی از آن هر دو پیش از دیگر و همه زنان

دواړه یو ځای او فاسد دی نکاح که اسلام راوړ یو د دوی نه د بل نه مخکښې

في القسم سواء الا المملوكة ولها نصف الحرة ولا

در نوبت برابر اند مگر کنیزک و مر کنیزک را نیمه زن اصیل است و نیست

په نوبت کښې برابرې دي مګر وینځه او دې لره نیم د اصیلې دی او نشته دی

قسم في السفر والقرعة اولى ويصح ترك القسم والرجوع

نوبت در سفر و قرعه بهتر است و صحیح است گذاشتن نوبت خود و

نوبت په سفر کښې او قرعه بهتره ده او صحیح دی ترک د نوبت خپل او د

عنه كتاب الرضاع يثبت بمصه في حولين و

رجوع از آن کتاب شیر دادن ثابت شود به یکبار مکیدن در دو سال و

رجوع د کتاب د شیدو ورکولو ثابت دی په یو ځل رودلو کښې په دوه کالو

١١٨

۱۱۶

ونصف فقط امومة المرضعة وابوة زوج لبنها منه

پس ثابت میگردد مادری شیر دهنده و پدری شوهر شیر دهنده ازو

او ثابتیږي مور رضاعي او پلار د خښتن د

للرضيع فيحرمان مع فروعهما عليه كالنسب وفروعه

برای شیرخوار پس حرام میگردند زن و شوهر با قوم هر دو بر شیرخوار مانند نسب و حرام ست فروع او

شیرخوړلي ده پس حرامیږي دغه او خښتن سره له قومه پر شیرخوړ په مثل د نسب او حرام

والزوجان عليهما وتحل اخت اخيه من الرضاع كما

و زن و مرد بر پدر و مادر شیرخوار و حلال ست خواهر برادر او که از رضاع باشد چنانچه روا ست

او ښځه مېړه یې پر پلار و مور د شیرخوار او حلال ده خور د ورور رضاعي لکه چې روا ده

في النسب والاحتقان ولبن الرجل وما خلط بطعام

در نسب و پیکاری بدن شیر و شیر مرد و شیری که خلط کرده شود بطعام

په نسب کښې او پیکاری کول د شیدو او شیدې د سړي او هغه شیدې چې خلط شي په طعام

لا يحرم وما خلط بغيره تعتبر الغلبة ويحرم الاسعاط

حرام نمیگردد و آن شیر که خلط شد بغیر از طعام معتبر باشد غالب بودن و حرام میگردد چکانیدن

نه حرامیږي او هغه شوده چې خلط شي بې د طعام معتبره ده غلبه او حرامیږي په پوزه

ولبن البكر والميتة وان ارضعت ضرتها صغيرة

و حرام میگرداند شیر بکره و شیر مرده و اگر شیر داد زن در آن حال که شیرخواره باشد

او حرام دي شوده د بکرې او د مړې او که شوده ورکړه بنځې په حال چې شیرخوره وه

حرمتا ولا مهر للكبيرة ان لم توطأ وللصغيرة نصفه

حرام شد بر دو و نیست مهر برای زن کلان اگر وطی نکرده شده باشد و برای زن شیرخوار ...

حرام شوه دواړه او نشته مهر ښځې لوئې لره که وطي نه وي کړې او ماده د ... نیم مهر دی

ويرجع به على المرضعة ان قصدت الفساد +

و رجوع کند بآن نیم بر شیر دهنده اگر به قصد کرده باشد این فساد

او رجوع دې کړې په نیم شوده ورکوونکي که په قصد ئې کړې وي دا فساد ۱۲

كتاب الطلاق يقع الطلاق من مكلف فقط

كتاب ثابت ست در بيان احكام طلاق و واقع ميشود طلاق از عاقل و بالغ نه از ديگر

كتاب ثابت دے په بيان د احكامو د طلاق واقع كيږي له عاقل بالغ مكلف

ولو كان سكران او كان عبدا لا من صبي و لا من

اگر چه مست باشد يا باشد غلام و واقع نميشود طلاق بر زن غلام از مولى او و نه از

اگر كه مست وي يا وي مريئى او نه واقع كيږي طلاق په ښځه د مريي له مولى د هغه او نه له

نائم و احسنه طلقة فقط في طهر لا وطي فيه و حسنه

خواب كننده و خوبتر طلاق يك طلاق است فقط در آن طهر كه وطي نباشد در و و نيك طلاق

خوب كوونكي او ډير ښه طلاق يو طلاق دے فقط په هغه طهر چه وطي نه وي په كښې او ښه طلاق

وهو السني طلقة لغير الموطوءة ولو في حيض و

و او سني ست يك طلاق ست مر غير موطوئه اگر چه در حيض باشد

او دا سني دے يو طلاق دے غير مدخول او لره كه څه هم وي په حيض كښې وي او

للموطوءة تفريق الثلث في اطهار لا وطي فيها فيمن

و مر زن دخول كرده شده جدا كردن سه طلاق ست در طهرها كه وطي نباشد در آن در حق زنيكه

موطوئه لره جدا جدا كول درې طلاق دي په طهرونو كښې چه وطي نه وي په كښې په حق د هغه ښځه

تحيض و اشهر في الصغيرة والآئسة والحامل و بعد

حيض دارد و ماهها ست در حق زن صغيره و در حق زن نا اميد و زن حامله و اگر چه بعد

چه حيض لري او مياشتې دي په حق د صغيره كښې او د نا اميده او د حامله ښځې كښې

الوطي وبدعيه واحدة في طهر وطئت فيه او

اي بدعي الطلاق ١٢ ہشم

بود دنا خواب طلاق یک طلاق سنت در آن طہر کہ وطی کردہ شدہ پشد زن را و یا در

وہ اونہ خوب طلاق یو طلاق دیسے پہ هغہ طہر چہ وطی کرے شوے وی بنځہ پہ کښې یا پہ

حيض موطوءة وما فوقها بلا رجعة بينه في طهر

حیض زن وطی کردہ شدہ باشد و زیادہ از یک طلاق بغیر از رجوع درمیان او در طہر

حیض د بنځې وطی کرے شوے او زیات لہ یو طلاق بی لہ رجوع پہ کښې دے یو طہر کښې دیے

ويراجعها ان طلق في الحيض فاذا طهرت طلق ان شاء

عن تلك الحيض ١٢

و رجوع بکند اگر طلاق داد در حیض پس وقتیکہ پاک شد زن طلاق بدہد اگر خواہد

او رجوع او کړے کہ طلاق ورکړو پہ حیض کښی پس ہر کلہ چہ بنځہ پاکہ شی طلاق دې ورکړی کہ غواړی

وطلاق الحرة ثلث والامة اثنان ولو زوجهما خلافا

وطلاق زن اصیل سہ است و طلاق کنیز دو است اگرچہ شوہر ہر دو برعکس

او طلاق د اصیلې بنځې درې دی او طلاق د وینځې دوہ دی اگرکہ خاوند ئې ...

فهو صريحه ما استعمل فيه دون غيره مثل انت طالق

باشد و طلاق صریح آنست کہ استعمال میشود در طلاق نہ در غیر او مانند این کہ تو طلاق ہستی

او طلاق صریح دا دے چہ استعمال یې پہ طلاق کښې نہ پہ غیر د ہغہ کښې مثل دا چہ تہ طلاقہ

ومطلقة وطلقتك ويقع به واحدة رجعية ابدا وان

وطلاق دادہ شدہ ہستی و طلاق کردم ترا و واقع میشود بہ صریح یک طلاق رجعی ہمیشہ و اگر

او طلاقہ کړے شوې ئې او طلاق مې درکړو او واقع کیږی پہ دې صریح طلاق رجعی ہمیشہ او کہ

١٢١

ذكر المصدر فثلث ان نواها والا فرجعية وصح

در ذکر مصدر را پس سه واقع میشود اگر نیت کرده بود سه و اگر نیت نکرده بود پس رجعی واقع شود

ذکر دکره مصدر پس درې واقع کېږي که نیت ئې د درېو کړی وي پس رجعي کېږي

اضافة الطلاق الى كلها والى ما يعبر به عن الكل

نسبت طلاق کا شد به همه زن و نسبت آن بدانچه تعبیر کرده میشود بدان از همه زن

نسبت د طلاق په طرف د ټول ښځې او په هغه اندام چه تعبیر کېږي په هغې د ټولې ښځې

كرأسك ورقبتك او عنقك او روحك او بدنك او جسدك او فرجك او وجهك والى جزء شائع

مثل اینکه بگوید سر تو یا گردن تو یا روح تو طلاق داده شد

لکه دا چه ووائي سر ستا یا غاړه ستا یا روح ستا طلاق دی

كنصفك لا الى اليد والرجل والظهر والبطن وبعض

مثل اینکه بگوید نصف تو بطرف دست و پا و پشت و شکم و بعض

لکه دا چه ووائي نیم ستا په طرف د لاس او پښې او شا او ګېډې او بعض طلاق

طلقة واثنتان اثنتين ثنتان وتصح نية معو اشد

یک طلاق ست و دو و در دو دو طلاق است و صحیح میشود نیت معیت و اشد

یو طلاق دی او دوه په دوه کښې دوه دي او صحیح کېږي نیت د معیت او اشد

الغاية تدخل لا انتهائها وما بين مكة وانت طالق

غایه داخل میشود در ابتدا نه در انتها مثل ما بین ... تو طلاق هستی

ابتدا په غایه کښې داخلېږي نه انتها او لفظ ما بین مکه ... طلاق یې

في مكة تنجيز وفي دخول مكة تعليق ونقع عند

در مكه في الحال واقع ميشود ودر دخول مكه تعليق ست وواقع ميشود نزد

په مكه كښې في الحال واقع كيږي او په دخول د مكې تعليق دى او واقع كيږي په نزد د

الفجر في انت طالق غدا او في غد وتصح نية العصر

صبح صادق در گفتن اينكه تو طلاق هستي صبح يا در صبح و صحيح ميشود نيت نماز ديگر

صبح صادق په ويل د دې چه ته طلاقه يې صبا يا په صبا كښې او صحيح كيږي نيت د نماز ديگر

في الثاني فقط ويقع الآن في انت طالق امس

در صورت دوم نه در اول وواقع ميشود في الحال در اين قول كه تو طلاق هستي در ديروز

په دويمه صورة كښې نه په اوله او واقع كيږي في الحال په دې قول چه ته طلاقه يې پرون

وان نكح بعده فلغو ويقع آخر العمر في انت طالق

واگر نكاح كرد زن را بعد گفتن پس اين لغو ست وواقع ميشود در آخر عمر در اين قول كه تو

او كه نكاح كړه بيا پس لغو دى او واقع كيږي په آخر عمر په دې قول چه طلاق

ان لم اطلقك وحالا في متى لم اطلقك وسكت

اگر طلاق نكردم ترا وفي الحال واقع ميشود در صورت كه هر وقت كه طلاق نكردم ترا و خاموش

كه طلاق در نه كړې تا وفي الحال واقع كيږي او په هغه صورة چه هر وخت چه طلاق در نه كړم

وفي اذا ابنوى فان لم ينو فكان عند ابي حنيفة رح

و در اين قول كه هر گاه نيت بكند پس اگر نيت نكرده باشد پس حكم از ان زمان ست نزد امام ابو حنيفه رح

او په دې قول چه هر كله چه نيت وكړي پس كه نيت يې نه وه كړې پس حكم د اذا لكه د ان دے

واليوم للنهار مع فعل ممتد كامرك بيدك يوم

ولفظ يوم مر روز راست با كاريكه دراز باشد مثل اينكه امر تو بدست تست روزيكه

او لفظ يوم ورځ لره دے سره د كار چه اوږد وي لكه دا چه كار ستا ستا په لاس دے ورځ

يقدم زيد وللوقت المطلق مع فعل لا يمتد كانت

مطلق ست با كاريكه دراز نميشود مثل اينكه تو بيايد زيد وبراے وقت

چه راشي زيد او يا رع د وخت مطلق دے سره د كار چه اوږد نه شي لكه دا چه

۱۲۳

طالق يوم يقدم زيد وفي انت طالق ثلاثا لغير

فلان بستی بروز آینده زید و دربی قول کر تو طلاق یافتی سه طلاق مرزنی غیر

طلاق ہی جسدن کہ آوے زید اور یہ کہ قول تجھ کو طلاق تین بار طلاق غیر

المدخولة يقعن وبالعطف تبين بالاولى كما لو

دخول کرده شده واقع میشود و به عطف جدا میشود زن باول چنانکہ اگر

دخول کی گئی تو واقع ہونگی اور بعطف جدا ہو جائیگی پہلی سے جیسے کہ

علق وقدم الشرط ويقع الكل ان اخر وفي انت

تعلیق کند و مقدم کرد شرط را و واقع میشود ہمہ اگر مؤخر کرد شرط را و در قول تو

تعلیق کرے اور مقدم کرے شرط اور واقع ہونگی سب اگر مؤخر کرے شرط اور قول تجھ کو

طالق واحدة او بعدها واحدة او في الموطوءة

طلاق باشی یک طلاق یا بعد از یک طلاق واقع میشود یک طلاق و در زنے وطی کرده شده

طلاق ہے یک طلاق یا بعد اس کے ایک طلاق اور یہ بیچ وطی کی گئی

اثنان وفي قبلها وبعده ومعها او معها اثنتان وان

دو واقع میشوند و در قول کہ گوید ... نزدیک طلاق ... واقع میشود دو و اگر

دو واقع ہونگی اور ... دو واقع ہونگی اور اگر

اشار بالاصبع يعتبر عدد المنشورة وان اشار

اشارت کرد بانگشتان پس شمار طلاق معتبر میشود شمار انگشتان راست کرده و اگر اشارت کرد

اشارہ کرے انگلیوں سے تو شمار طلاق معتبر ہوگی شمار کھولی ہوئی انگلیوں کی اور اگر اشارہ کرے

بظهورها فالمضمومة وان وصف الطلاق بالشدة

به پشت انگشتان پس معتبر انگشت ضم کرده و اگر صفت کرد طلاق را به درشتی

پشت انگلیوں سے تو معتبر ہونگی بند کی ہوئی اور اگر صفت کرے طلاق کی سختی سے

۱۲۳

او الطول او العرض او شبهها يدل على هذا فثلاث

یا درازی یا پهنانی یا تشبیه داد بر آنچه دلالت میکند باین پس سه طلاق واقع میشود

یا اوږد یا پلن یا مشابهت ئې ذکر کړه په هغه څه دلالت کوي په دې پس درې طلاقه واقع کیږي

ان نواها والا فبائنة وكنايته ما يحتمله وغيره

اگر نیت کرده بود و اگر نیت نکرده بود پس بائن واقع میشود و کنایهٔ آن طلاق هست که احتمال دارد طلاق و غیر طلاق

که نیت ئې کړې وي او که نه پس بائن واقع کیږي او کنایه هغه ده چه احتمال لري د طلاق او د غیر طلاق

فنحو اخرجي اذهبي قومي يحتمل ردا ونحو خلية

پس مثل اینکه بیرون شو برو برخیز احتمال دارد رد را و مانند اینکه خالی هستی

پس لکه چه اوځه لاړه شه پاسه احتمال لري د رد لره لکه دا چه خالی ئې ته

برية بتة بائن حرام يصلح سبا ونحو اعتدي

بیزار هستی جدا هستی حرام هستی صلاحیت دارد دشنام را و مثل اینکه عدت بگذران

بیزاره ئې جدا ئې حرامه ئې صلاحیت لري د کنځل او لکه دا چه عدت تیر کړه

استبري رحمك انت واحدة انت حرة اختاري

پاک کن رحم خود را تو یک هستی تو آزاد هستی اختیار بکن

پاک کړه رحم خپل ته یوه ئې ته آزاده ئې اختیار کړه

امرك بيدك سرحتك فارقتك لا يحتملهما ففي الرضا

کار تو بدست تست جدا کردم ترا احتمال ندارد هر دو را پس در حالت رضا

کار ستا ستا په لاس دی جدا م کړې ته احتمال نه لري د دواړو پس په حالت د رضا

يتوقف الكل على النية وفي الغضب الاولان وفي

موقوف اند همه بر نیت و در حالت غضب موقوف اند دو اول و در حالت

موقوف دي ټول په نیت او په حالت د غضب موقوف دي دوه وړومبي او په حالت

مذاكرة الطلاق الاول فقط فان نوى الثلث

یاد کردن طلاق موقوف هست اول نه دیگر پس اگر نیت کرده بود سه طلاق را

یادونه د طلاق موقوف دی اول نه بل پس که نیت ئې کړې وي درې طلاقه

125

وقع والا فبائنة في اعتدي واستبرئي رحمك

واقع شود واگر نیت کرد بوده پس بائن شود ودر بعضا اعتدک واستبری رحمک

واقع کیږي او که نیت نه وي کړې پس بائن کیږي او په لفظ د اعتدي کښ او استبري رحمک

وانت واحدة رجعية ويقع باضمار البينونة و

وتویک هستی رجعی واقع شود واقع میشود طلاق جدائی و

او ته یوه رجعي واقع کیږي او واقع کیږي طلاق د جدا ئۍ او

الحرمة اليه فصل تفويض طلاقها اليها ينقيد

حرمت به نفس خود این فصل است سپردن طلاق زن بطرف زن مقید میشود

حرمت په نفس خپل دا فصل دے سپارل د طلاق د ښځې وته مقید کیږي

بمجلس علمها الا ان يقول كلما شئت او متى شئت

به مجلس علم زن مگر نیست مقید که گوید هر وقت که خواستی تو یا هر وقت که خواسته باشی

په مجلس علم د ښځې مگر چې ووايي هر وخت چې عواړې یا هر وخت چې خواهش

او اذا شئت بخلاف ان شئت ولا يرجع عنه ولا

یا وقتیکه خواستی بخلاف این قول که اگر خواستی ورجوع نکند شوهر از سپردن طلاق

او کله چه اوغواړې په خلاف د دې قول چه که عواړې او رجوع نه کړي شوهر د سپارلو طلاق

غيرها لا ينقيد ويرجع والمجلس انما يختلف بالقيام

سپردن طلاق به زن مقید نیست ورجوع نکند ومجلس تحقیق که مختلف میگردد به خواستن

سپارل د طلاق د مرد ښځې نه دے مقید او رجوع به نه کړي او مجلس تحقیق مختلف کیږي په پاڅیدو

او الذهاب او الشروع في قول وعمل لا يتعلق بما

یا به رفتن یا شروع کردن در گفتن یا در کارے که تعلق ندارد

یا په تللو یا په شروع کولو په ویلو یا په کار کښ چه تعلق نه لري او

مضى وفلكها كبيتها وسيرد ابتها كسيرها وفي

که سفینه است وکشتی زن مثل خانه اوست ورفتن جاربایه زن مثل رفتن زن است

کښتۍ د ښځې مثل د کور د دې دے او تلل د څاروي د دې مثل د تلو د دې دے او

۱۲۶

اختاري بنية التفويض فقالت اخترت لا تقع الا

كه اختيار كن به نيت سپردن طلاق پس گفت زن اختيار كردم واقع نميشود مگر طلاق

چه غوره كړه په نيت د سپارلو د طلاق پس ووويل نبخې غوره مې كړه نه واقع كيږي مگر طلاق

بائنة وشرط ذكر النفس من احدهما وقوله

بائن و شرط كرده شده است ذكر نفس از يكي از شوهر و زن و قول شوهر

بائن او شرط دے ذكر د نفس يو له دے دواړو نه او قول د خاوند

اختياره فتقول اخترت ولو كررها ثلاثا فاختارت

اختيار كن پس بگويد زن كه پسند كردم و اگر تكرار كرد اين را سه بار پس پسند كرد زن

غوره كړه پس ووائي نبخه غوره مې كړه او تكرار وكړو دا درې ځله پس غوره كړه نبخې

احداها فثلاث ولو قالت طلقت نفسي او اخترت

يكي را پس سه واقع شوند و اگر گفت زن طلاق كردم نفس خود را يا اختيار كردم

يو طلاق پس درې واقع كيږي او كه ووئيل نبخې طلاق مې كړو نفس خپل يا غوره مې كړه

نفسي بتطليقة فبائنة ولو قال امرك بيدك بنية

نفس خود را بيك طلاق پس بائن واقع ميشود و اگر گفت زوج زوجه را كه كار تو بدست تست بنيت

نفس خپل په يوه طلاق پس بائن واقع كيږي او كه ووئيل خاوند چه كار ستا ستا په لاس كښ دے

التفويض فطلقت فبائنة وان نوى الثلث تقعن

سپردن پس طلاق كرد زن خود را پس بائن و اگر نيت كرد سه طلاق را سه واقع ميشوند

د سپارلو پس طلاق كړو نبخې ځان پس بائن دے او كه نيت كړے د درو طلاقو درې واقع كيږي

وفي امرك بيدك في تطليقة او اختاري تطليقة

در صورت گفتن اينكه كار تو بدست تست در طلاق يا اختيار كن طلاق را

او په دے صورت چه كار ستا په لاس ستا دے په طلاق كښ يا اختيار كړه طلاق

فاختارت فرجعية وفي امرك بيدك اليوم وغدا

اي في صورة قال لها

پس پسند كرد زن پس واقع شود رجعي و در اين قول كه كار تو بدست تست امروز و فردا

پس غوره كړه نبخې پس رجعي واقع كيږي او په دے قول چه كار ستا په لاس ستا دے نن او سبا

يدخل الليل وان ردّ في اليوم لا يبقى بعده وان

درآيد در شب   و اگر رد کرد اشيد در روز نماند باقي   بعد از رد او اگر

قال اليوم وبعد غد يختلف الحكمان وفي طلّقي

گفت امروز   و پس فردا مختلف ميشوند هر دو حکم   و در حالتيکه بگويد طلاق کن

نفسك ان نوى ثلاثاً يقعن والا فرجعية وفي طلّقي

نفس خود را اگر نيت کرد سه طلاق واقع ميشوند و اگر نيت نداشت پس رجعي واقع ميشود

ثلاثاً فطلّقت واحدة يقع لا في عكسه ولو امره

سه پس طلاق کرد خود را يک واقع ميشود يک نه در عکس او و اگر امر کرد شوهر

بالبائن او الرجعي فعكست يقع ما امر به والشرط

به طلاق بائن   يا طلاق رجعي پس برخلاف آن کرد واقع ميشود آنچه امر کرده بود   و شرط

في انت طالق ان شئت مشية منجزة او معلقة بما

در صورت اينکه تو طلاق هستي اگر خواسته باشي خواستن که في الحال باشد يا معلق باشد

قد علم وجوده لا ان يعلم بعده وكما لو قالت شئت

که تحقيق معلوم باشد وجود او نه آنکه معلوم ميشود وجود او پس و چنانچه اگر گفت زن خواستم

ان شئت فقال شئت وفي كلما شئت تطلق ثلاثاً

اگر رضا نه تو بود پس گفت زوج خواستم   و در صورت گفت اين قول که هر وقت خواستي

١٢٨

متفرقة لا بعد التحليل وفي كيف شئت تقع بائنة او

جدا جدا طلاق نمیشود پس از نکاح دیگر و در هرگونه که خواهی تو واقع میشود بائن یا

الگ الگ نہ پڑیگی طلاق پس دوسرے نکاح کے بعد اور بیچ جس طرح چاہے تو واقع پڑیگی بائن یا

ثلث ان نوت ولم تخالفها نيته والا فرجعية وفي ان

سه اگر نیت کرده بود و مخالف زن نبود نیت شوهر و اگر اینگونه نبود پس رجعی میگردد و در گفتن این

تین اگر نیت کی عورت نے اور مخالف نہ ہو نیت خاوند اسکے نہیں تو رجعی ہوگی اور بیچ

ثلث ما شئت ما دونها فصل شرط لصحته

که از سه آنچه خواهی تو کم از سه واقع میشود این فصل است شرط کرده شده است برای صحت

کہنے طلاق لے تین میں سے جو چاہے تو کم تین سے پڑیگی یہ فصل ہے شرط کی گئی ہے واسطے صحت

التعليق الملك او الاضافة اليه والفاظه ان واذا

معلق گردانیدن طلاق ملک یا نسبت به ملک و الفاظ تعلیق ان و اذا است

معلق کرنا طلاق کا ملک یا نسبت بہ ملک اور الفاظ تعلیق ان اور اذا ہیں

واذا ما ومتى ومتى ما وكل وكلما وزوال الملك لا

واذا ما است و متی است و متی ما است و کل است و کلما است و رفتن ملک باطل نمیگرداند

واذا ما و متی ہے اور متی ما ہے و کل ہے و کلما ہے اور زوال ملک نہیں باطل کرتا ہے

يبطله ففي غير كلما ان وجد الشرط مرة في الملك يحل

پس در سوای کلما اگر یافته شد شرط یک بار در ملک منحل میگردد

پس بیچ غیر کلما کے اگر پایا گیا شرط ایک بار بیچ ملک کے کھل جاتی ہے

اليمين ووقع الجزاء وفي غير الملك لا الجزاء وفي كلما انحل بعد الثلث فلا تقع ان نكحها

یمین و جزا و در غیر ملک نه بلکه جزا و در کلما حلال میشود و لیس از سه پس نمیشود اگر نکاح

[illegible]

١٢٩

[illegible]

بعد زوج آخر الا اذا دخلت في التزوج وان

پس از شوہر دیگر مگر آنکہ داخل کردہ شود کلاً در لفظ تزوج و اگر

پس از خستہ سلم مگر داخل کریگا بیچ کلما بیچ لفظ تزوج کیں اور اگر

اختلفا في وجود الشرط فالقول له الا مع حجتها

مختلف شدند در موجود شدن شرط پس قول شوہر راست مگر با دلیل زن

مختلف ہوں دونوں بیچ موجود ہونے شرط پس قول خاوند کا ہے مگر ساتھ دلیل زن کی

وفي شرط لا يعلم الا منها كان حضت فانت طالق

و در شرطیکہ معلوم نمیشود مگر از زن ہمانا اگر حیض آمد ترا پس تو طلاق

اور بیچ شرط کہ نہ معلوم ہو مگر زن سے جیسے اگر حیض والی ہوئی تو طلاق

وفلانة صدقت في حقها فقط فيحكم بعد ثلاثة

و فلانہ راست گو کردہ شود در حق او فقط پس حکم کند بعد از سہ

اور فلانی راستگو ہوگی بیچ حق اپنے فقط پس حکم کریگا بعد تین

ايام بالطلاق في اولها وفي ان حضت حيضة

روز بہ طلاق در اول روزہ و درین قول کہ اگر حیض آوردی یک حیض

وقوع بہ طلاق بیچ اول کے اور بیچ قول کہ حیض والی ہو ایک حیض

يقع اذا طهرت وفي ان صمت يوما اذا غربت الشمس

واقع میشود ہرگاہ پاک شود زن و درین قول اگر روزہ داشتی روزے طلاق میشود

واقع ہوگی جب پاک ہوئے اور بیچ قول کہ روزہ رکھے ایک دن جب غروب ہوئے سورج

بخلاف ان صمت وان علق طلقة بولادة ذكر وطلقتين

بخلاف این قول کہ اگر روزہ داشتی و اگر معلق کرد یک طلاق بزادن پسر و دو طلاق

برخلاف اس قول کے کہ روزہ رکھے اور اگر معلق کرے ایک طلاق بیچ جننے بیٹے کے اور دو طلاق

بانثى فولدتهما ولم يدر الاول طلقت واحدة قضاء

بزادن دختر پس زاد ہر دو و معلوم نشود اول طلاق شود یک طلاق در حکم شرع

بیچ جننے بیٹی کے پس جنیگی دونوں اور معلوم نہ ہوئے اول تو طلاق ہوگی ایک حکم شرع

١٣٠

[illegible]

١٣١

او ثنتین تنزها وانقضت العدة وان علق

دو طلاق از برای احتیاط وگذشت عدت واگر معلق کرد طلاق

اود وه طلاقې پاره د احتیاط او تیر شي عدت اوکه معلق کړه طلاق

بشیئین یقع ان وجد الثانی فی الملک والتنجیز

بدو چیز واقع میشود اگر یافت دویم در ملک ودر حال سه طلاق کردن

په دوه څیزه واقع کیږي اوکه بیاموند دویم په ملک کښ او په حال درې طلاق کول

یبطل التعلیق فلو علق ثم نجز الثلث ثم عادت

باطل میگرداند تعلیق را پس اگر معلق کرد طلاق را پس الحال سه طلاق پس باز گشت

باطلوي تعلیق د دوی پس معلق کړه طلاق پس په حال کښ درې طلاق پس بیا راوګرځي

الیه بعد التحلیل ثم وجد الشرط لا یقع وان وصل

بشوهر بعد از حلاله کردن پس یافت شرط واقع نمیشود واگر متصل کرد

خاوند ته پس د حلالې کولو پس بیاموند شرط نه واقع کیږي اوکه پیوسته کړه

ان شاء الله بکلام بطل کالامر فصل من غلب

ان شاء الله را بکلام خود باطل شد کلام او واین فصل سنت در طلاق مریض کسیکه غالب

ان شاء الله په کلام خپل باطل شه کلام د ده دا فصل دی په طلاق د مریض کښ چه

حال الهلاک کمریض عجز عن اقامة مصالح خارج

برحال او هلاکت مانند مریضیکه عاجز شود از کردن منافع او بیرون

په حال د ده هلاکت لکه مریض چه عاجز شي د کولو د نفع د ده خارج له

البیت ومن بارز او قدم لقصاص او رجم مریض مرض

خانه وکسیکه بیرون برای جنگ یا پیش کرده شد برای قصاص یا سنگسار کردن بیمار

کور نه او څوک چه ووځي جنګ ته یا مقدم شي د قصاص یا سنګسار د مریض

۱۳۱

الموت فلو ابان زوجته بغير رضاها ومات ولو بغير

موت پس اگر جدا کرد زن خود را بغیر رضا ے او و مرد اگرچہ باشد بغیر

مرگ پس کہ جدا کرے گر لہ مخرجلیلہ بغیر رضا ے اور مرشد اگرچہ ہو ے بی بے

ذلك السبب وهي في العدة ترثه ومن هو في صف

ازین سبب و حال آنکہ زن در عدت باشد میراث میبرد از وے وکسیکہ باشد او در صف

دیے سبب اور حال یہ کہ عدت میں ہو وہ میراث و پاے گی اوسکی اور جو کوئی صف

القتال او حم او حبس ليقتل صحيح ولو تصادقا في مرضه

جنگ یا در تپ بود یا بندی بشد برائے کشتن تندرست است و اگر راست گوئی کرد شوہر و زن در مرض او

جنگ کی یا تپ میں یا بند کیا گیا ہو قتل کو تندرست ہے اور کہ دونوں سچا کریں دوار وہ مرض

علی طلاقها ومضی عدتها او ابانها بامرها ثم اقر لها

بر طلاق زن و گذشت عدت زن یا جدا کرد زن را بفرمان او پس اقرار کرد برائے زن

پہ طلاق دینے اور تیر گذشت عدت یا جدا کر دینے پہ امر سے پس اقرار دکر دے واسطے اوسکے

او اوصی لها فلها الاقل منه ومن الارث وان علق

یا وصیت کرد برائے او پس است زن را کمتر ازان و از میراث و اگر معلق کرد شوہر

یا وصیت کی واسطے اوسکے پس واسطے اوسکے کم ہے اوسکا میراث سے اور کہ معلق کی گوہ

بینونتها بشرط وجد في مرضه ترث ان علق

جدا کردن زن را بیک شرط و یافتہ شد آن شرط در مرض او میراث میبرد اگر معلق کردہ بود

جدا کرنے بیچ بیوی کے شرط ہے پایا جاوے شرط اوسکی مرض میں میراث پاوے گی کہ معلق کرے وہ

بفعله او علق بفعلها ولا بد لها منه او علق بغيرهما

بکار شوہر یا معلق کرد بکار زن و حال آنکہ ضرور ے بود زن را ازان کار یا معلق کرد بغیر از کار او

بہ کار شوہر یا معلق کی گئی بہ کار دینے اوسکے اور ضرور ہو واسطے اوسکے یا معلق کی گئی بی دو کا

وقد علق في المرض فصل تصح الرجعة في العدة و

وبتحقیق معلق کرده بود در مرض این فصل ست صحیح میشود رجوع در عدت

او بیشکه تحقیق سره معلق کړي وه په مرض کښ دا فصل دے صحیح کیږي رجوع والی په عدت کښ

ان ابت اذ المتبين خفيفة او غليظة بنحو راجعتك

اگرچه انکار کرد زن وقتیکه جدا شده باشد به آسانی یا به سختی بمانند اینکه رجوع کردم بتو

اګر که انکار وکړي ښځې هر کله چه شوي وي جدا په اسانه یا په کرانه او په مثل د دې چه رجوع کوم تا ته

وبوطيها ومسها بشهوة ونظره الى فرجها بشهوة وندب

وبوطی او ومس کردن او بشهوت ودیدن او بطرف فرج زن بشهوت ومستحب ست

او په وطی او په مس کولو د دې په شهوت او نظر کول په طرف د فرج د هغې په شهوة او مستحب دے

الشهادة على الرجعة واعلامها اياها وان لا يدخل عليها

اي بعد العدة ۔ اي اعلام الرجل بالمرأة

گواه گرفتن بر رجوع وخبر کردن زن را بر رجوع واینکه نه درآید بر زن

شاهدان نیول په رجوع او خبر کول د ښځې په رجوع او دا چه نه ننوځي دې ته

حتى يؤذنها ان لم يقصد رجعتها ومعتدة الرجعي

تا آگاه کند زن را اگر قصد نکرده باشد به رجوع زن ومعتده طلاق رجعی

تر دې چه خبره کړي ښځه که قصد ئې نه وي کړے په رجوع د هغې او ښځه معتده د طلاق رجعي

تتزين وله وطيها ولا يسافر بها ويشهد على

زینت کند خود را وهست شوهر را وطی کردن او ونبرد بسفر زن را وگواه گیرد بر

ښائسته دې کړي ځان او شته خاوند ته وطي کول د هغې او نه دې بيائي سفر ته او شاهدان دې

رجعتها وصدقت في مضي عدتها ان امكن و

رجوع او وراست گو کنند زن را در گذشتن عدت او اگر ممکن باشد و

رجوع والي د هغې او رښتينې دې کړے شي په تېرېدو د عدت د هغې که ممکن وي او

بقائها وفي تكذيبها اخباره بالرجعة في العدة

ودر باقی عدت او ودر دروغ گو کردن زن خبر داون شوهر به رجوع در عدت

او په باقي عدت د هغې او په دروغ ژن کولو د هغې خبر ورکول د خاوند په رجوع په عدت کښ د دې

۱۳۳

ولا تحل حرة بعد ثلاث ولا امة بعد ثنتين حتى

ای بعد تطلیقات ثلاث

و روا نگردد زن اصیل پس از سه طلاق و کنیزک بعد از دو طلاق تا آنکه

او نه شوه روا ښځه اصیله پس له درې طلاقو او نه وینځه پس له دوه طلاقو تر دا چه

يطأها بالغ او مراهق بنكاح صحيح وحتى يمضى عدته

وطی کند زن را بالغ یا مراهق بنکاح درست و تا آنکه بگذرد عدت

وطی وکړي ښځه بالغ یا مراهق په نکاح صحیح او تر دا چه تیره شي عدت د

طلاقه او موته والنكاح بشرط التحليل يكره وتحل

طلاق او از نکاح یا مردن او و نکاح بشرط روا گردانیدن زن مکروه است و روا میشود

طلاق د نکاح یا په مرګ د هغه او نکاح په شرط د روا کولو ښځې مکروه دي او روا کیږي

وان قالت حللت والمدة تحتمل وغلب على ظنه صدقها

ای انقضت عدتی من الزوج الثانی

و اگر گفت زن روا شدم من و حال آنکه مدت احتمال دارد برای حلال و غالب شد گمان بر راست گوی او

که ووایي ښځې روا شوم له دوه او حال دا چه موده احتمال ولري او غالب شي ګمان ...

حل نكاحها والزوج الثانى يهدم ما دون الثلث

روا است نکاح او و شوهر دوم منهدم کند آنچه کم از سه طلاق بود

روا دي نکاح د دې او خاوند دوهم منهدم کوي هغه چه له درې کم وي طلاق

خلافا لمحمد فصل الايلاء حلف يمنع وطى

خلاف مر امام محمد را این فصل است در ایلاء و ایلاء قسم است که منع میکند وطی کردن

خلاف دی د امام محمد دا فصل دی په ایلاء کښې ایلاء قسم دی چه منع کوي وطی

الزوجة اربعة اشهر للحرة وشهرين للامة فان

زن چهار ماه اگر زن اصیل بود و دو ماه است اگر کنیزک بود پس اگر

د ښځې څلور میاشتې که ښځه اصیله وه او دوه میاشتې که وینځه وه پس که

قربها فى المدة حنث ووجبت الكفارة فى الحلف

ای فی اربعة اشهر فی الحرة وفی شهرین فی الامة

نزدیک شد در مدت مذکور حانث میشود و واجب میشود کفارت در قسم

نږدې شه په موده مذکوره کښې حانث شي او واجبيږي کفارت په قسم کښې

بالله وبجب فی غیره الجزاء وسقط الایلاء والا بانت

ای من غیر الحلف بالله وہو التعلیق ۱۲ش

بخدا دو واجب میشود در غیر او جزا و ساقط شود ایلا و اگر نه جدا شد زن

په خدای او واجبیږي په غیر د دې کښې جزا او ساقطیږي ایلاء او که نه جدا کیږي

بواحدة وسقط الحلف الموقت لا المؤبد فتبین

بیک طلاق و ساقط شد قسم موقت نه قسم ہمیشه کرده شده پس جدا میشود

په یو طلاق او ساقط شه قسم موقت نه قسم د همیشه والی پس جدا کیږي

باخری ان مضت مدة اخری بعد نکاح ثان

ای اربعة اشہر اخری ۱۲

بدیگر طلاق اگر بگذشت مدت دیگر پس از دویم نکاح

په بل طلاق که تیره شوه موده بله پس د دویم نکاح

بلاثی ثم اخری کذلک بعد ثالث وبقی الحلف

من الحالف بلا فی ۱۲ شم

بعد از نزدیکی پس جدا میگردد بدیگر همچنین پس نکاح سیوم و میماند قسم

بی له یوشاکی کید و نه پس جدا کیږي هم د ارنګه پس نکاح د دریم او باقی دی قسم

بعد ثلاث لا الایلاء فان قربها کفر ولا تبین

وقوع طلقات ثلث ۱۲ش | لقاء الیمین ۱۲ش | ع ش

پس از سه نه ایلا پس اگر نزدیک شد با و کفارت بدهد و جدا نمیشود

پس له درو نه ایلا پس که نژدې شه ورته کفارت د ورکړې او نه جدا کیږي

بالایلاء ولو عجز عن الفیء بالوطی لمرض احدهما

به ایلا و اگر عاجز شد شوهر از نزدیکی با وطی کردن بسبب مرض یکی از هر دو

په ایلاء او که عاجزه شه سړی له نژدې کیدو د وطی کولو نه په سبب د مرض یو له دوارو

او غیره ففیئه ان یقول فئت الیها فان قدر فیله

ای الزوج ۱۲

یا بسبب غیر مرض پس رجوع او اینست که بگوید رجوع کردم بزن پس اگر قادر شد بیش

یا په سبب د بل د مرض پس رجوع ئی دا دی چه وه وائی رجوع مې وکړه ښځې ته پس که قادر شو

المدة ففیئه بالوطی وانت علی حرام ان نوی

ای رجوع الزوج ۱۲

از مدت پس رجوع او به وطی است و تو بر من حرام هستی اگر نیت کرده بود

له مودے نه پس رجوع ئې په وطی دی او ته په ما حرام یې که نیت ئې کړی وی

الظهار او الثلاث او الكذب فما نوى وان نوى

ظهار را یا سه طلاق را یا دروغ را پس واقع میشود آنچه نیت کرده بود و اگر نیت کرده بود

ظهار یا درې طلاقونه یا دروغ لره پس واقع کیږي هغه چه نیت ئې کړې وي او که نیت ئې کړي

التحريم فايلاء وان نوى الطلاق او لم ينو شيئا فبائنة

حرام شدن زن پس ایلا است و اگر نیت طلاق کرده بود یا نیت هیچ نکرده بود در است

حرام کیدو کړې وه پس ایلا ده او که نیت د طلاق کړی وه بائنه ده که هیڅ نیت ئې نه وي کړي

وكذا في كل حل على حرام فبائنة فصل لا باس

و در همچنین قول که هر حلال بر من حرام باد پس بائن میشود این فصل است باک نیست

او همدا شان قول چه هر حلال په ما حرام دې پس بائنه کیږي دا فصل دې نشته باک

بالخلع عند الحاجة بما صح مهرا وهو طلاق بائن و

به خلع کردن نزد حاجت به آنچه صحیح است مهر شدن را و این طلاق بائن است و

په خلع کول په وخت د حاجت هغه چه صحیح دی مهر کیدو لره او دا طلاق بائن دې او

يجب عليها بدل له وكره اخذه ان نشز وافضل

واجب میشود بر زن عوض خلع و مکروه است گرفتن عوض اگر بود شوهر ناسازنده

واجب دې په ښځې عوض د خلع او مکروه دې اخستل د عوض که وه خاوند ناسازګار

ان نشزت وان طلق بمال او على مال وقع بائن

و اگر طلاق کرد زن را به مال یا بر مال واقع میشود بائن

او که طلاق ورکړو ښځې ته په مال یا په مال سره واقع کیږي بائن

ان قبلت وبخمر او خنزير لا يجب شيء ووقع بائن

اگر قبول کرد زن و اگر طلاق یا خلع کرد به شراب یا به خوک واجب نمیشود چیزی واقع میشود بائن

که قبول کړه ښځې او طلاق ئې کړه یا خلع ئې کړه په شرابو یا په خنزیر نه دی واجب هیڅ واقع کیږي بائن

في الخلع ورجعي في الطلاق وان طلبت ثلاثا

در خلع و رجعی در صورت طلاق و اگر خواست زن سه طلاق .

په خلع او رجعي کیږي په صورت د طلاق کښې او که وغوښتې ښځې درې طلاقونه

بالف فطلقها واحدة فبانت بثلث الالف وفي على

به هزار روپیه پس طلاق کرد زن را بیک طلاق پس بائن میشود به سیوم حصه هزار واگر گفت بر

په زرو روپئ پس طلاق ورکړه ښځې ته په یو طلاق نو بائنه شوه په دریم حصه د زرو او که وئې ویل په

الف رجعية بلا شيء عند ابي حنيفة رح والخلع معاوضة

هزار طلاق رجعی میشود بغیر چیزے نزد ابوحنیفه رح و خلع معاوضه

زر طلاق رجعی کیږي بې د شي نه په نزد د امام صاحب رح او خلع معاوضه

منه في حقها فيصح رجوعها وشرط الخيار لها ويقتصر

است از زن در حق زن پس صحیح میشود رجوع زن و شرط خیار برائے زن است و خاص میشود

ده په حق د ښځې صحیح دے رجوع د دې او شرط د خیار صحیح دے لره د دې او خاص کیږي

على المجلس ويمين في حقه حتى انعكس الاحكام و

بر مجلس و قسم است در حق شوهر فائده اینکه برعکس میشوند این همه احکام و

په مجلس او قسم دے په حق د سړي فائده دا ده چه برعکس کیږي ټول احکام او

العبد بمنزلتها ويسقط الخلع والمبارأة كل حق

غلام مانند زن است و ساقط میگردانند خلع و ابراء زن

مریی په شان د ښځې دے او ساقطوي خلع او ابراء ټول حقونه

۱۳۷

النكاح عنهما وان خلع صبية بمالها لغا الا في حق

نکاح را از هردو واگر خلع کرد صبیه را بمال خود لغو است مگر نیست لغو در حق

نکاح له دوارو او که خلع وکړه صبیه په مال خپل لغو دے مګر نه دے په حق

وقوع الطلاق وكذا ان قبلت وعلى انه ضامن

واقع شدن طلاق و همچنین است اگر قبول کرد زن واگر خلع کرد بر اینکه من ضامن ام

واقع کیدو د طلاق او هم دا شان که قبول کړه ښځې او که خلع وکړه په دې چه ضامن یم

فعليه المال فصل الظهار تشبيه ما يضاف

پس هست بر او مال این فصل است در بیان ظهار ظهار تشبیه آن جزی است که نسبت کرده میشود

بس دے په مال د دے دا فصل دے په بیان د ظهار ظهار تشبیه صفت د جز نسبت

اليه الطلاق من الزوجة بما يحرم اليه النظر من

بسوی او طلاق از شوهر با چیزی که حرام باشد باو نظر کردن از

په دے طلاق له ښځینه په هغه چه حرام وی په دے نظر کول له

عضو محرمه وهو يحرم وطيها ودواعيه حتى يكفر

اندام محارم خود و ظهار حرام میشود وطی زن را و دواعی وطی را تا آنکه کفارت بدهد

اندام د محارم څخه ظهار حرام دے وطی د ښځې او دواعی د وطی تر دا چه کفاره ورکړی

وفي انت علي كامي صح نية الكرامة والظهار والطلاق

و درین قول که تو بر من مانند مادر منی صحیح است نیت عزت و ظهار و نیت طلاق

او په دے قول چه ته په ما باندے لکه د مور ئی صحیح دے نیت د عزت او ظهار او نیت د طلاق

فان لم ينو لغا وانت علي حرام كامي ما نوى من

پس اگر نیت نکرده بود لغو شد و در گفتن این قول که تو بر من حرام هستی مانند مادر لازم میشود آنچه

پس که نیت ئی نه وو کړے لغو ده او په دے قول چه ته په ما حرام ئی لکه د مور لازم دے

ظهار او طلاق فان لم ينو فايلاء عند ابي يوسف

ظهار یا طلاق پس اگر نیت نکرده بود پس ایلا است نزد امام یوسف رح

ظهار یا د طلاق پس که نیت ئی نه وو کړے پس دا ایلاء دے په نزد د امام یوسف

ظهار عند محمد وفي انت علي كظهر امي لنسائه

ظهار است نزد امام محمد رح و درین قول مرزنان را که شما بر من مانند پشت مادر من هستید مر زنان را

ظهار دے په نزد د امام محمد او په دے قول چه ته ... ښځو ته

تجب لكل كفارة وهي تجب بالعود اي العزم على

واجب میشود برای هر یکی کفارت و این واجب میشود به باز گشتن یعنی نیت کردن بر

واجبیږی باره د هر یو کفارت او دا واجبیږی په عود سره یعنی نیت کول په

علے وطیہا وھی عتق رقبۃ لا فائت جنس المنفعۃ

بر وطی زن وکفارت آزاد کردن غلام ہست نہ آنکہ فوت شدہ باشد جنس او

پہ وطی دبنځي او کفارت آزادول د مریئی دے نہ داچہ فوت شوے وی جنس د منفعت

کالاعمی ومقطوع یداہ او ابہاماہ او ید ورجل من

مانند کور وبریدہ شدہ ہر دو دستہا او یا دو نر انگشت او یا یک دست ویک پائے از

لکہ ړوند او د چا دواړہ لاسونہ پریکړي وی یا دواړہ کټی گوتی یا یو لاس او یو پښہ لہ

جانب والمدبر ومکاتب ادی بعض بدلہ ونصف

یک طرف ونہ مدبر ونہ مکاتب در آن حال کہ گذاردہ بود بعض بدل کتابت ونہ نیم

یو جانب او نہ مدبر او مکاتب پہ ہغہ حال چہ کړے وی بعض بدل د کتابت ونہ

عبد مشترک ثم باقیہ بعد ضمانہ ونصف

غلام مشترک پس از آن باقی او پس از زمان ونہ نیم

مریئی مشترک پس باقی د ہغے پس لہ ضمانتہ او نہ نیم

عبدہ ثم باقیہ بعد وطیہا وان عجز عن العتق صام

غلام او پس باقی آزاد کردا او را پس از وطی زن واگر عاجز شد از آزاد کردن روزہ دارد

مریئی پس آزاد کړہ باقی د اپس لہ وطی د ښځے او کہ عاجز شہ لہ آزادولو روژہ بہ

شہرین ولاء لیس فیہما رمضان ولا الایام المنہیۃ

دو ماہ پے در پے کہ نباشد درین دو ماہ رمضان ونہ روزہائے کہ منع کردہ شدہ اند

دوہ میاشتے پے در پے چہ نہ وی پہ دی کښی میاشت د روژے او نہ ہغہ ورځے

وان افطر استانف وکذا ان وطیہا لیلا عمدا او

واگر افطار کرد از سر گیرد وہمچنین ست اگر وطی کرد زن را در شب بہ قصد یا

او کہ افطار ئے کړہ لہ سرہ دے اونیسے او ہم دا رنگہ دہ کہ وطی کړہ ښځے پہ شپہ پہ قصد

یوما مطلقا وان عجز اطعم ستین مسکینا کالا

بروز قصدا یا بخطا واگر عاجز شد از روزہ طعام دہد شصت مسکین را ہر یک را

یا د ورځے یا پہ خطا او کہ عاجز شہ لہ روژے طعام دے ورکړی شپیتہ مسکینانو ہر یو

129

قدر الفطرة او قيمته وان غداهم وعشاهم و

به اندازه صدقه فطر یا قیمت او و اگر صلاح داد و شبانگاه داد و

پسقدر د صدقه فطر یا قیمت ئی ورکړه او که صباح ورکړه یا ماښپښین ئې ورکړه

واشبعهم او اعطى من بر ومنوين تمرا او شعيرا و

و سیر گردانید ایشان را یا داد یک من از گندم یا دو من خرما یا جو یا داد

او ماړه ئې کړه دوئی یا ورکړه یو من غنم یا دوه منه خرما یا اوربشی یا ورکړه

واحدا شهرين جاز وفي يوم قدر الشهرين لا

یک مرد را دو ماه روا است و اگر داد در یک روز به اندازه دو ماه نیست روا

یو سړي ته دوه میاشتې روا دي او که ورکړه په یوه ورځ په اندازه د دوه میاشتو نه روا

فصل من قذف بالزنا زوجته العفيفة وكل

این فصل است در بیان لعان کسیکه دشنام داد به زنا زن خود را که پاک باشد یا نفی کرد هرکه

فصل دی په بیان د لعان چا چه تهمت کړه په زنا خپلې ښځې ته چه پاکه وي یا نفې کړه

صلحا شاهدا او نفى ولدها وطالبته به لاعن

صلاحیت داشت برای گواهی یا نفی کرد پسر او را و طلب کرد زن حکم دشنام لعان بکند

صلاحیت لري د شاهدۍ لره یا نفې ئې کړه ولد د هغې او طلب کړه ښځې حکم د لعان ...

فيقول اربعا اشهد بالله اني صادق فيما

پس بگوید شوهر چهار بار گواهی میدهم بخدا بدرستیکه من راست گویم در آن چیزیکه

پس او وایئ شلو ځله گواهي ورکوم په خدای چه یقینًا زه رښتونی یم په هغه ...

رميتها به من الزنا او نفي الولد وفي الخامسة

زن بود باو از زنا یا نفی کرد پسر و بگوید در گواهی پنجم

تهمت د ښځې ته ئې کړه له زنا یا نفې کړه ولد او وائي په پنځم شاهدۍ کښې

لعنة الله عليه ان كان كاذبا فيما رميتها به

لعنت خدا باشد بر من اگر باشم دروغگوی در چیزیکه زن را او دشنام دادم

لعنت د خدای دي وي په ما که زه دروغجن یم په هغه چه ښځې ته مې تهمت کړی

١٤٠

ثم تقول اربعا اشهد بالله انه كاذب فيما رماني

پس بگوید زن چہار بار گواہی میدہم بخدا کہ این شوہر دروغگوست در چیزیکہ زننده بود

پس وہ واسطے بتہمت کے شاہد کے کہ بخدا یہ مرد البتہ جھوٹا ہے بیچ اس چیز کے کہ جس کی تہمت دھری مجھ پر

به وفي الخامسة غضب الله عليها ان كان

و بگوید زن در پنجم بار قہر خدا بر من باد اگر باشد شوہر

اور پانچویں بار یہ کہے کہ غضب خدا کا اوپر مجھ کے ہووے اگر ہووے شوہر

صادقا فيما رماني به ثم يفرق القاضي بينهما

راست گو در چیزیکہ زننده بود با و پس جدائی کند قاضی در مابین ہر دو

سچا اس چیز میں جس کی تہمت مجھ کو دی پس جدائی کرے قاضی بیچ ان دونوں کے

فتبين بطلقة وينفي نسب الولد عنه وان

پس طلاق بیشود زن بیک طلاق و نفی کند قاضی نسب پسر از شوہر و اگر

پس طلاق ہو جاوے بائن ایک طلاق اور نفی کرے قاضی نسب ولد کی اس سے اور اگر

ابى عن اللعان حبس حتى يلاعن او يكذب

انکار کرد شوہر از لعان بند کنند تا آنکہ لعان بکند یا دروغگوئے کند

انکار کرے شوہر لعان سے قید کیا جاوے یہاں تک کہ لعان کرے یا دروغگوئی کرے

نفسه فيحد وان ابت حبست حتى تلاعن

جان خود را پس حد بکنند و اگر انکار کرد زن بند کنند تا آنکہ لعان بکند

اپنی جان کو پس حد کی جائے اور اگر انکار کرے عورت قید کی جائے یہاں تک کہ لعان کرے

او تصدقه فلا تحد وان كان عبدا او كافرا او

یا تصدیق بکند پس نکنند حد و اگر بود شوہر غلام یا کافر یا

یا تصدیق کرے اس کی پس حد نہ کی جائے اور اگر ہو شوہر غلام یا کافر یا

محدودا في قذف حُدّ وان صلح شاهدا وهي

حد کرده شده در حد دشنام حد کنند و اگر صلاحیت داشت برای گواه بودن

حد دیا گیا ہو تہمت میں حد کی جائے اور اگر صلاحیت رکھتا ہو گواہ ہونے کی اور وہ

امة او كافرة او محدودة فى قذف او صبية

كنيزك بود يا كافره يا حد كرده شده بود در حد دشنام يا صبيه بود

يا ‌محدوده يا كافره يا حد كرے شوے وه به حد دشنام يا صبيه

او مجنونة او زانية فلا حد ولا لعان والمتلاعنان

يا ديوانه بود يا زنا كننده بود پس نيست حد ونه لعان ودر دو لعان كننده

يا ديوانه يا زنا كرنے والى پس نهيں حد اور نه لعان اور دونوں لعان كرنے والے

لا يجتمعان ابدا وان اكذب نفسه حد وحل

جمع نميشوند اصلا واگر دروغ گويے كرد جان خود را حد كرده شود وروا است

جمع نهيں هوتے كبھى اور اگر جھوٹا كرے اپنے آپ كو حد كيا جاوے اور روا هے

له نكاحها وكذا ان قذف غيرها فحد او زنت

مر اورا نكاح آن زن وهمچنين اگر دشنام داد ديگر زن را پس حد كرده شد يا زنا كرد زن

واسطے اوس كے نكاح اوس كا اور ايسے هى اگر تهمت لگاوے اور كو پس حد كيا جاوے يا زنا كرے

فحدت ولا لعان بقذف الاخرس ونفى الحمل

پس حد كرده شود آن زن ونيست لعان به دشنام گنگ ونفى حمل

پس حد كى جاوے وه اور نهيں لعان ساتھ تهمت گونگے كے اور نفى حمل

وبزنيت وهذا الحمل منه تلاعنا ولم ينف الحمل

وبا اين قول كه زنا كردى تو واين حمل از آن زنا است لعان بكنند ونفى كرده نشود حمل

اور ساتھ قول زنا كيا تو نے اور يه حمل اوس زنا سے هے لعان كريں اور نه كيا جاوے نفى حمل

ومن نفى الولد زمان التهنية او شراء آلة الولادة

وكسيكه نفى كرد پسر را در وقت مبارك بادى يا خريدن اسباب

اور جو نفى كرے ولد كى وقت مباركبادى كے يا وقت خريد اسباب كے

الولادة صح وبعده لاولاعن فيهما وان نفى اول

ولادت صحیح ست وبعد از آن صحیح نیست ولعان بکند در هر دو صورت و اگر نفی کرد اول ولد

ولادت صحیح دی او پس له دے نه دے او لعان دا او کړے په دواړو کښ او که نفی او کړه اول

توأمين واقر بالآخر حد وفي عكسه لاعن و

دو ولد از یک شکم و اقرار کرد بدوم حد کرده شود و در عکس این لعان بکند و

د دوو ولدو توکے او اقرار وکړه په بل حد او په عکس د دے لعان دا او کړے او

ثبت نسبهما فيهما فصل ان اقر انه لم يصل

ثابت میشود نسب توأمین در او این فصل ست در بیان عنین اگر اقرار کرد شوهر که تحقیق من نرسیدم

ثابتیږی نسب د توامینو په دے کښ فصل دے په بیان عنین کښ اقرار وکړه سړی چه تحقیق

اليها اجله الحاكم سنة قمرية ورمضان وايام

بزن مهلت بدهد او را حاکم یکسال قمری وماه رمضان و روزها ے

بنځې ته مهلت ورکړے حاکم یو کال قمري او میاشت د رمضان او ورځې د

حيضها منها لا مدة مرض احدهما فان لم يصل

حیض زن از سال اند نه مدت مرض یک از دو پس اگر نرسید

حیض د بنځې له کاله دي نه موده د مرض د یو له دوو نه پس که اونه رسید

فرق بينهما ان طلبته وثبتت بطلقة ولها

جدائی کند در میان هر دو اگر طلب کرد زن جدائی را جدا میشود بیک طلاق و ثابت زن را

پیدا کړے جدائي والی د دوي په مینځ کښ که طلب کړه بنځې او جدا کیږی په یو طلاق او د بنځې له

كل المهر ان خلا بها وتجب العدة وان اختلفا

همه مهر اگر خلوت کرده بود با آن زن و واجب میشود عدت و اگر مختلف شدند در

ټول مهر که خلوت ئې کړے وي په دے او واجبیږی عدت او که مختلف شو دواړه

وكانت ثيبا او بكرا فنظرت النساء فقلن ثيب

و بود زن بیوه یا بکره پس دیدند زنان و گفتند که این غیر بکره ست

او وه بنځه کونډه یا پیغله پس ولیده بنځو او وے چه دا بکره ده

١٤٣

[illegible]

حلف فان حلف بطل حقها وان نكل وقلن بكر

قسم داده شود شوهر را پس اگر قسم خورد باطل شد حق زن و اگر انکار کرد از قسم پس ثابت شد

قسم به ورکړے شي شسته نو پس که قسم وخوړه باطل شه حق ښځې او که انکار وکړه یا دوه

اجل سنة قمرية ولو اجل ثم اختلفا فالتقسيم

مهلت داده شود بر او یک سال قمری و اگر مهلت داده شد پس مختلف شدند پس تقسیم

مهلت به ورکړے شي یو کال قمري او که مهلت ورکړے شي پس اختلاف وکړي پس

هنا لما مر وبطل حقها بحلفه حيث بطل ثمه لما

در این صورت همان است که گذشت و باطل شد حق زن به قسم شوهر در جا که باطل شد

په دې صورت کښې هغه دے چې تیر شه او باطل شي حق د ښځې په قسم د شوهر چیرته چې باطل شي

لو اختارته وخيرت هنا حيث اجلته وتخص

چنانچه پسند کرد شوهر را و صاحب اختیار است زن در این صورت جائیکه اختلاف بود و خاص

لکه چه غوره کړو خپل خاوند او اختیار ورکړے شي ښځې ته هلته چې مهلت ورکړے شو

كالعنين فيه وفي المجبوب فرق حالا بطلبها

مانند نامرد سبب در مهلت دادن و کسیکه ذکر بریده بود جدائی کند فی الحال بطلب زن

په مثل د نامرد دے په مهلت ورکولو کښې او چې ذکر پرې وي نو جدا به کړے شي فی الحال په غوښتنه د ښځې

[illegible]

ولا يتخير احدهما بعيب الآخر فصل العدة

ونیست مخیر یکے از دو بیت — در فصل در بیان عدت است عدت

او نه دے مخیر یو د دوی په عیب د بل — فصل دے په بیان د عدت کښې عدت

لحرة تحيض للطلاق والفسخ ثلث حيض كوامل

برائے زن آزاد که حیض می آید او را برائے طلاق و فسخ نکاح سه حیض کامل

اصیلې لره چې حیض ورته راځي د طلاق او فسخ د نکاح درې حیضه کامل دي

[illegible]

كام ولد مات مولاها او اعتقها او موطوءة بشبهة

مانند ام ولد که مرد مولا ئے او یا آزاد کرد اینرا و یا که وطی شده باشد بشبهه

لکه د ام ولد چه مړ شه مولا ئې یا آزاده کړه دا یا چه وطی شوی وي په شبهه

او نكاح فاسد في الموت والفرقة ولمن لا تحيض لصغر

یا به نکاح فاسد در موت و طلاق و برائے زنیکه حیض نمی آرد لسبب خوردی

یا په نکاح فاسد په مرګ او طلاق کښې او پاره د هغې ښځې چه حیض نه راځي په سبب د وړکوالي

او كبر او بلغت بالسن ولم تحض ثلاثة اشهر وللموت

یا پیری یا رسید به بلوغ به سالها و حیض نه آمد او را سه ماه ست و برائے مردن

یا د زوړ والي یا ورسیده په بلوغت په کلونو او حیض رانغی ولد دریو میاشتو او په مرګ د خښتن

اربعة اشهر وعشر وللامة حيضتان ولمن

چهار ماه ست و ده روز ست و برائے کنیزک حیض می آید او را دو حیض ست و برائے کنیز

څلور میاشتې او ده ورځې او پاره د هغې وینځې چه حیض راځي ولد دو حیضه دي

لم تحض ومات عنها زوجها نصف ما للحرة و

که حیض نمی آید او را یا بمرد از وی شوهر او نیمه آن مدت ست که زن آزاد را بود و

چه حیض نه ورځي یا مړ شه ترې خاوند ئې نیم هغه موده چه د اصیلې لره وي او

للحامل الحرة او الامة وان مات عنها زوجها وضع

برائے زن حامله که اصیل باشد یا کنیزک و اگر بمرد از اینها شوهر اینها نهادن

ښځې حاملې لره چه اصیله وي یا وینځه او که مړ شه له دې خښتن ئې کېښودل

حملها ولمن حبلت بعد موت الصبي عدة الموت

حمل اینهان ست و برائے زنے که حامله شد از مردن شوهر که کودک بود عدت مردن

د حمل د بوده ئې او هغې ښځې لره چه حامله شوه پس د مرګ د خښتن چه وړوکی وه

ولا نسب في وجهيه ولامرءة الفار للبائن ابعد

و نیست نسب در هر دو صورت و برائے زن فاره برائے طلاق بائن دور ترین

او نشته نسب په دواړو صورتو کښې او ښځې فاره لره طلاق بائن لره په پرلې

الاجلين وللرجعي ما للموت ولمن أعتقت في عدة

در مدت ہست در طلاق رجعی آن مدت ہست کہ ترک مرد زن بود و در مدت کنیز آزاد کردہ شد در عدت طلاق

د موت دے او پارہ د طلاق رجعی ھغه پارہ د مرګ دے او یا مرګ [illegible]

رجعي كعدة حرة وفي عدة بائن او موت كامة

رجعی مانند عدت زن اصیل ہست و اگر آزاد شد در عدت طلاق باین یا مرگ مانند کنیز است

د رجعی په مثل عدة د اصیلی دے او که آزاده شوه په عدة د طلاق بائن یا د مرګ نو د وینځی

والآئسة رأت الدم بعد عدة الاشهر تستانف

و زن نا امید از حیض که ببیند خون را پس از عدت ماهها از سر گیرد عدت را

او نا امیده شوې چه وليده لا وینه پس له عدت د میاشتو له سره دې ونیسی عدت

بالحيض كما تستانف بالشهور من حاضت حيضة

بحیض چنانچه از سر گیرد عدت به ماهها آنکه حائضه شد یک حیض

بحیض لکه چه له سره نیسی عدة په میاشتو هغه چه حائضه شوه په یوه حیض

ثم آئست وعلى معتدة وطئت بشبهة عدة

پس از آن نا امید شد و بر معتدہ که وطی کردہ شد بشبہہ عدت

پس نا امیده شوه او په معتده چه وطی شوې وي په شبهه عدت

اخرى وتداخلتا فاذا تمت الاولى تقضي بعض

دوم ہست و داخل شوند این ہر دو عدت پس ہرگاہ کہ کامل شد گذشت بعض از بعض

دویمه ده او داخلیږي دا دواړه پس هر کله چه کامله شوه تیره شوه بعض له بعض

الثانية وعدة النكاح الفاسد عقيب تفريقه

دوم و عدت نکاح فاسد پس از جدا کردن شوہر است

د دویم او عدت د نکاح فاسد لږ پس له جدا کولو د شوهر دے

او عزمه ترك الوطي وتنقضي العدة وان جهلت

یا نیت کردن شوہر ہست گذاشتن وطی و میگذرد عدت اگرچه نا دانسته بود زن

یا نیت کول د خصم دے ترک کول د وطی او تیریږي عدة اګر که نا خبره وي ښځه

وإن نكح معتدته من بائن وطلق قبل الوطء يجب

واگر نکاح کرد معتدهٔ خود را که از طلاق بائن بود و طلاق کرد او را پیش از وطی واجب شود

او که په نکاح دکړه ښځه معتده چه له طلاق بائن وه او طلاق یې کړه دا د مخې له وطي واجب

عليه مهر تام وعدة مستقبلة ولا عدة على

بر او مهر کامل و آن عدت را که از سر گرفته باشد و نیست عدت بر

په ده باندې پوره مهر او هغه عدت چه له سره بیا شي او نشته عدت په

ذمية طلقها ذمي ولا حربية خرجت إلينا مسلمة

ذمیه که طلاق کرده بود او را ذمی و نه بر حربیه که بدر آید بدار اسلام در حالیکه اسلام آورنده بود

هندو ښځه چه طلاق کړي وي دا هندو او نه په حربي چه راووځي دار اسلام ته مسلمانه

إلا الحامل وتحد معتدة البائن والموت كبيرة

مگر حامله و غمگینی کند معتده طلاق بائن و مردن در حالیکه کلان باشد

مگر حامله او غمګیني دې کوي معتده د طلاق بائن او د مرګ چه لویه وي

مسلمة بترك الزينة ولبس المزعفر والمعصفر

مسلمان باشد به گذاشتن زینت و پوشیدن جامهٔ که رنگ کرده به زعفران و یا به گل معصفر

مسلمانه وي په ترک کولو د زینت او په آغوستلو د جامو رنګ کړي په زعفرانو یا په کسوبه

والدهن والحناء والطيب والكحل إلا بعذر لا معتدة

و از روغن مالیدن و ترک کردن حنا و خوشبوئی و سرمه مگر بعذر نه معتده

او له غوړ ملو او ترک کولو د نکریزو او د خوشبوئي او د رانجو مګر په عذر نه معتده

عتق ونكاح فاسد ولا تخطب معتدة إلا تعريضاً

عتق و نکاح فاسد و خواستگاری نکند معتدهٔ موت مگر به اشارة

د عتق او د نکاح فاسد او خوښتل دې نه کوي معتده د مرګ مګر په اشاره

١٤٤

ولاتخرج معتدة الرجعي والبائن من بيتها اصلا

وبیرون نآید معتدهٔ طلاق رجعی و بائن از خانهٔ خود هرگز نه در شب نه در روز

او هر ګز نه دې وزي معتدهٔ د طلاق رجعي او د بائن له خپل کوره هرګز نه د شپې او نه د ورځې

وتخرج معتدة الموت في الملوين وتبيت في منزلها

وبیرون رود معتدهٔ مرگ در شب و روز و شب گذارد در خانهٔ خود

او وزي دې معتدهٔ د مرګ په شپه او ورځ او شپه دې تیروي په خپل کور کښې

وتعتد في منزلها وقت الفرقة والموت الا ان

وعدت بگذارد در جای خود وقت جدائی و مردن مگر آنکه

او عدت دې تیروي په خپل ځای د وخت د جدائی او د مرګ مګر داچه

تخرج او خافت تلف مالها او الانهدام او لم تجد

بیرون کرده شود از خانه یا ترسید به هلاک مال خود یا به افتادن خانه یا نیابد

ده وېستلې شي له کوره یا وویریده په هلاکت د مال خپل یا په ړیدلو د کور یا نه مومي

كراء البيت ولابد من سترة بينهما في البائن و

کرایهٔ خانه ولاچاری ست از پرده میان زن و شوهر در طلاق بائن و

کرایه د کور او لاچاري ده له پردې نه په مابین د ښځې او خاوند په طلاق بائن کې او

ان ضاق المنزل عليهما فالاولى خروجه وكذا

اگر تنگ شد جای بر هر دو پس بهتر برآمدن شوهر ست و همچنین

که تنګ شي ځای په دواړو پس بهتر دی وتل د ده او همدارنګه دي

مع فسقه وحسن ان يجعل بينهما قادرة على

با فسق شوهر و نیک ست که گردانیده شود میان هر دو زن حاذقه قادر بر منع

سره له فسق د خاوند او ښه ده چه وګرځولی شي په مابین د دواړو یوه ښځه قادره

على الحيلولة ولو ابانها او مات عنها فى سفرها

بزنگاه بانى او د اگر جدا کرد یا مرد شوہر از زن در سفر او

پر ساتنى د دِ او کہ جدا کړه یا مړ شه خښتن د ښځى په سفر کښى د هغې

وليس بينها وبين مصرها مسيرة سفر رجعت

و نبود ما بين زن و میان شہر از مسافت سفر باز گردد

او نه وه په منځ د ښځى او په منځ د ښهر د هغې منزل د سفر او د گرځى بيرته

وان كانت تلك من كل جانب خيرت معها ولى

اى مسيرة السفر

و اگر بود این منزل سفر از ہر طرف مختیره است باشد با او ولی

او که وه دا منزل د سفر له لوري نه مختيره ده ويى ورسره ولى

لانه ليس بابتداء للزوج بل هو بقاء فرق فى هذا بين ان كان المقصد مدة السفر اولا اى اذا وقع الفرقة بين الزوجين لانه احق بحضانة الولد لما روى ان امرأة اتت عند رسول الله عليه السلام فقالت يا رسول الله ان ابنى هذا كان بطنى له وعاء وحجرى له حواء وثديى له سقاء وزعم ابوه انه ينزعه منى فقال عليه السلام انت احق به ما لم تتزوجى لان الام اشفق وقد دفع اليها النظر هداية فكانت الام اولى لان قرابة الام مقدمة على قرابة الاب لان هذا من الولاية فتستفاد من قبل الاب

اولا والعود احمد وان كانت فى مصر تعتد ثمه ثم

لتعتد فى منزلها تتم

یا نباشد و بازگشتن بہتر است و اگر بود زن در شہر عدت بگذارد در آنجا پس

یا نه وی او بیرته تلل ښه دی او که وه ښځه په ښهر کښی عدت د تیر کړی بیا

تخرج بمحرم وفصل الحضانة للام بلا جبرها الا ...

بیرون آید با محرم این فصل است در بیان تربیت فرزند تربیت فرزند مادر راست بغیر از جبر او ...

او دِ اوځی سره د محرم سره دا فصل دی په بیان د تربیت د اولاد تربیت د اولاد د مور ده ...

او لام امها وان علت ثم ام ابيه ثم لاخت لاب

اى اخت الولد اى ام اب الولد

باشد پس مادر را است و اگر چہ بالا باشد پس مادر پدر است پس از آن خواہر او ...

150

وام ثم لام ثم لاب ثم خالته كذلك ثم

وام پس خواهر حقیقی پس خواهر که از پدر باشد پس خاله همچنین

او مور بیا پس خور حقیقی پس خور پلاره پس تر و سره همدارنگه

عصبته كذلك بشرط حريتهن فلا حق لامة

همه اینها راست بشرط آزاد بودن ایشان پس نیست حق مر کنیزک را

حق ددوی لره دے دارنگه بشرط د آزادی پس نشته حق وینځی لره

وام ولد والذمية كالمسلمة حتى يعقل دينا

وام ولد را و ذمیه مانند مسلمه حق است تا آنکه عاقل شود در دین

او ام ولدی لره او ذمیه لکه مسلمه ده تر دې چه عاقله شي په دین کښې

وبنكاح غير محرم سقط حقها وبمحرم لا كام

وبه نکاح غیر محرم ساقط گشته حقش و بنکاح محرم ساقط نیشود مانند ادا کردن

او په نکاح د غیر محرم ساقط شي حق د دې او په نکاح د محرم ساقط نه شي لکه

نكحت عمه وجدة جده ويعود الحق بزوال نكاح

نکاح کرد با عمه او یا جده او به بعد کاران او باز میگردد حق بزائل شدن آن نکاح

نکاح کړي ترور ورسره یا نیکه او ګرځي حق په تللو د هغه نکاح

سقط به ثم للعصبات على ترتيبهم لكن لا تدفع

که ساقط شده بود باو لیس حق مر عصبات راست بترتیب ایشان لکن داده نشود

چه ساقط شوی وی په دې پس حق عصبو لره دے په ترتیب د دوی لیکن نه دې ورکولی

صبية الى عصبة غير محرم لمولى العتاقة وابن

دختر نابالغ به عصبه غیر محرم چنانچه مولائے عتاقت و پسر

لور نابالغه په عصبه غیر محرم لکه د مولا د عتاقت او زوی د

العم ولا فاسق ماجن ولا يخير طفل والام والجدة

عم و نه به بدکار ظاهر فسق و اختیار نه بدهند از طفل و مادر و مادر کلان

تره او په بدکار څرګند فاسق ورکړی شي او اختیار نه ورکولی شي ماشوم او مور او انیا

احق به حتی یاکل ویشرب ویلبس ویستنجی وحده

بهتر هست به طفل تا آنکه بخورد و بنوشد و جامه بپوشد و استنجا بکند تنها

بهتر دے په طفل نزد اچه اوخوڑے او وڅښي او جامه واغوندي او استنجا او کړے یوائے

وبالبنت حتی تحیض وعن محمد حتی تشتهی وهو

و به دختر تا آنکه حیض بیابد و روایت هست از امام محمد تا آنکه مشتهی شود و این

او په لوړ تر دے چه حیض راشي او روایت دی له امام محمد نزد اچه مشتهی شي او دا

المعتمد لفساد الزمان وغیرهما حتی تشتهی ولا

معتبر هست از برائے فساد اهل زمانه و غیر مادر و جده تا آنکه مشتهی گردد و نکند

معتبر دے له جهته د فساد د اهل زمانے او غیر د مور او د نیا نزد اچه مشتهی شي او نه

تسافر مطلقة بولدها الا الی وطنها الذی نکحها

سفر زن که طلاق شده باشد با پسر مگر بسوئے آن وطنیکه نکاح کرده بود در آن

سفر به نه کړي چه طلاق شوې وي سره له ولده مگر په طرف د هغه وطن چه نکاح کړې

فیه وهذا للام فقط فصل اقل مدة الحمل

در آن و این سفر مر مادر راست نه دیگر را این فصل هست در بیان ثبوت نسب کمتر مدت حمل

په کښې او دا سفر مور له دے نه بل له دا فصل په بیان د ثبوت د نسب لږه موده

ستة اشهر واکثرها سنتان فیثبت نسب ولد

شش ماه هست و اکثر او دو سال هست پس ثابت میشود نسب پسر

شپږ میاشتې دي او اکثره ئې دوه کاله دي پس ثابتیږي نسب د ولد

معتدة الرجعی وان جاءت به لاکثر من سنتین

معتده طلاق رجعی اگر چه آمد آن معتده به پسر پس از اکثر مده از دو سال

معتده د طلاق رجعي اگر که راغله معتده په ولد پس له اکثر مودے له دوو کلو

مالم تنقض العدة فيثبت الرجعة ولاقل منهما

تا کہ انقضا نشدہ باشد عدت پس ثابت میشود رجوع شوہر و از کمتر از دو سال رجوع

تر څو چې تیره شوې نه وي عده پس ثابتیږي رجوع د خاوند او له کم

لا ومبتوتة ولدته لاقل منهما لا لتمامهما الا

ثابت نمیشود و جدا کرده شده که پسر آورد کم از دو سال مر کامل دو سال مگر

نه ثابتیږي او جدا کړې شوې چې ولد راوړي کم له دوو کالو کامل دوو کالو مګر

بدعوة ويحمل على وطيها بشبهة في العدة فاذا

به دعوے و حمل کرده میشود بر وطی او بشبهه در عدت پس هر گاه که

په دعوے او حمل کړې شي په وطي د هغې په شبهه د عدت کښې پس

جحد ولادة زوجته ثبت بشهادة امرأة فصل

انکار کرد شوہر زائیدن زن را ثابت میگردد به گواہے یک زن این فصل در بیان نفقه

انکار او کړو خاوند له زوکیدو د ښځې ثابتیږي په ګواهۍ د یوې ښځې دا فصل دے په بیان د نفقې

تجب النفقة والكسوة والسكنى على الزوج ولو

واجب میشود نفقه و جامه و خانه سکونت بر شوہر اگرچه

واجبیږي نفقه او جامه او کور د سکونت په خاوند

صغيرا لا يقدر على الوطي للعرس مسلمة او

خورد باشد که قادر نمیشود بر وطی مر زنے که مسلمه باشد یا

وړوکے چې قادر نه وي په وطي د هغې ښځې لره چې مسلمانه وي یا

كافرة كبيرة او صغيرة توطأ بقدر حالهما

کافره کلان باشد یا خورد که وطی کرده میشود به قدر حال او و زن

کافره لویه وي یا وړه چې وطي کړې شي په قدر د حال د دواړو

ففي الموسرين نفقة اليسار وفي المعسرين نفقة

پس واجب میشود در حالت توانگری نفقه خوارے و در صورت خوار بودن نفقه

پس واجب دے په حال د توانګرۍ نفقه د خوارے او په صورت د خوارے نفقه

العسار في الموسر والمعسرة وعكسه بين

خواري لازم ميشود و در توانگري شوهر فقيري زن يا برعكس او ما بين

خوارے لازم دے پہ توانگرے د زوج فقيري د ښځي يا پہ عكس د دے ما بين د

الحالين ولو هي في بيت ابيها او مرضت في بيت

اى وجب النفقة ولو كانت ١٢ ش

حال ايشان لازم ميشود اگرچه باشد زن در خانه پدر خود يا بيمار باشد در خانه

حال د دواړو لازم ده كه څه وي ښځه په كور د پلار كښي يا ناجوړه وي په كور د

الزوج لا لناشزة خرجت من بيته بغير حق

زوج نيست نفقه زن بد روزگار را كه برآمده باشد از خانه شوهر بغير از حق

زوج كښي نشته نفقه د ښځي بد روزگار چه وتلي وي د خپل د كوره بي له حقه

ومحبوسة بدين ومريضة لم تزف ومغصوبة

لا تجب النفقة ايضا اذا كانت المرأة كذا لان الاحتباس فوت قبلها ١٢ ش — الاستمتاع لفوات بان غصبها رجل

و يا بندي باشد بسبب دين يا بيماري و سپرده نباشد به شوهر يا بجبر كس زن را

او يا بندي وي په سبب د قرض يا بيماره او نه وي سپارلي په زوج يا په جبر د چا ښځي ته

كرها وحاجة لا معه ولو كانت معه فلها نفقة

اى لا تجب على الزوج نفقة امرأة الحاجة ١٢ ش

و يا حج رفته باشد نه شوهر و اگر بود همراه شوهر خود پس آن زن را نفقه

او يا په حج تللي وي بي له زوجه او كه وي همره د خپل خاوند پس شته د ښځي له نفقه

الحضر لا السفر ولا الكراء وعليه موسر انفقة

اى يجب لها ما يجب في الحضر ١٢ ش — لان المستحق هو النفقة وليس الكراء منه ١٢ ش

د كور ده نه نفقه د سفر او نه كرايه او شته په خاوند په حال د توانگرے نفقه

خادم واحد فقط لها لا معسرا في الاصح ولا

يك خادم نه ديگر براے زن نه در حالت خواري در اصح مذهب و نكند

د يو خادم نه زيات په حالت د خوارے په صحيح مذهب كښي او نه

يفرق بينهما بعجزه عنها وتؤمر بالاستدانة عليه

اي عن النفقة بل يفرض لها النفقة ١٢ ش

جدائي در ما بين زن و شوهر بسبب عاجز شدن شوهر از نفقه و امر كرده شود زن به قرض گرفتن بر شوهر

جدا به ما بين د دوي كښي په سبب د عجز د زوج له نفقه نه او امر د كوے ښځي ته په قرض

۱۵۳

ومن فرضت لعسارة فايسر تمم نفقة يسار

وآنکس که فرض شد برو نفقه مر فقیری پس غنی شد تمام کند نفقه توانگری

او به هر چا باندی فرض شوه نفقه د فقیری لا پس غنی شه تمامه دی کړی نفقه د توانګر

ان طلبت وتسقط في مدة مضت الا اذا سبق

اگر طلب کرد زن وساقط میشود نفقه در آن مدت که گذشته باشد مگر لازم است بر آنکه پیش

که طلب وکړه ښځې او ساقطیږی نفقه په هغه مدت چې تیره شوې مګر لازم ده که

فرض قاض او رضيا بشيء فيجب لما مضى ما داما

ای الزوجان بشيء ای المقدار من النفقة

فرض کرده بود یا راضی شده بودند به چیزی پس واجب میشود مر ایام گذشته را

فرض کړی وی یا راضی شوی وی په شی پس واجبیږی

حيين فان مات احدهما او طلقها قبل قبض

هر دو زنده باشند پس اگر مرد یک از ایشان یا طلاق کرد پیش از قبض کردن

دواړه ژوندی وی پس که مړ شو یو له دوی نه یا طلاق ئې کړه

سقط المفروض الا اذا استدانت بامر قاض ولا

ای المفروض من النفقة بالقضاء او الرضاء

ساقط شود نفقه که فرض کرده شده باشد مگر ساقط نمیشود اگر زن طلب کرده بود

ساقط شی نفقه چې فرض شوی وی مګر نه ساقطیږی که

تسترد معجلة مدة مات احدهما قبلها ونفقة

ای پیش داده شده ای احد الزوجین

رد کرده نشود آنچه پیش گرفته باشد در مدت و مرد یکی از هر دو پیش از آن مدت و نفقه

رد به نه شی

عرس القن عليه يباع فيها مرة بعد اخرى وفي

زن غلام بر غلام است فروخته شود در نفقه یک بار پس از دیگر بار و در آن

ښځه د مریی په مریی ده خرڅ به شی په نفقه

دين غيرها مرة وتجب سكناها في بيت ليس فيه

ای بغير النفقة ای سکنی العرس على الزوج

دینی که بغیر از نفقه باشد یکبار نه دوبار و واجب میشود سکونت زن در خانه که نباشد

دین چه غیر د نفقې وی یو ځل پس واجب ده سکونت

احدٌ من اهله ولو ولده من غیرها الا برضاها

ای ولو کان ذلک الاحد ولد الزوج ۱۲

هیچ کس از اہل زوج اگرچہ باشد ولد او از غیر او مگر برضاے زن

هیڅوک د اهل د ځاوند اګرکه وي ولد د هغه له بل ښځې نه مګر په رضا د ښځې

وبیتٌ مفردٌ من دار له غلقٌ کفاها وله منع

ای یکفی لها البیت الذي له غلق ای یغلق ویفتح بالمفتاح ۱۲

وخانہ تنہا از دار آن خانہ را کہ قلف کند کافی باشد او را ونیست زوج را منع کردن

او یوازې کوټه له داره د هغې کوم چه قلف کړے شي کافي دے ولداره دے زوج ته منع کول

والدیها وولدها من غیرہ من الدخول علیها

مادر وپدر او را وفرزند او را کہ باشند از دیگر شوہر از داخل شدن بر زن

مور او پلار د هغې او ولد د هغې چه وي له بل زوجه له د اخلیدو په ښځې

لا من النظر الیها وکلامها متی شاؤا وقیل لا تمنع

ای لیس له منعهم من النظر الیها ثم لا من کلامها ۱۲

مگر منع نکند از نظر کردن بسوے زن واز سخن گفتن با او در ہر وقت کہ رضا او بود وبعضے گفته نیست منع

مګو نه دے منع کول له لیدو نه د ښځې او له خبرو نه د هغې هر وخت چه رضا ئې وي او بعضو ویلي

من الخروج الی الوالدین ولا من دخولهما علیها

یعنی الوالدین ۱۲

از برآمدن زن بطرف مادر وپدر ونیست منع کردن شوہر از داخل شدن آنہا بر زن

وتل د ښځې په طرف د مور او د پلار او نه دے منع له د خول د هغو په ښځې وته

کل جمعة وفی محرم غیرهما کل سنة وهو الصحیح

ای غیر الوالدین لا یمنع دخوله علیها ۱۲

بر ہر جمعہ ودر آن محرم کہ غیر از والدین باشد در ہر سال یکبار واین صحیح است

په هره جمعه او په هغه محرم چه بې د والدینو وي په کال کښې یو ځل او دا صحیح دے

یفرض نفقة عرس الغائب وطفله وابویه فی ماله

نفقة ۱۲

فرض کند قاضی نفقۂ زن غائب وطفل او ووالدین او در مال او کہ بود نزد شخصے

مقرر دې کړي قاضي نفقه د غائب ښځې او د طفل او د والدینو او په هغه مال چه وي

من جنس حقهم وقط عند مودع او مضارب

ای اذا کان ذلک المال عند مودع ۱۲

از جنس حقوق ایشان نزد دیگر کہ باشد نزد امانت دار یا مضارب

له جنس د حق د دوی نه دے بل چه وي په نزد د امانت دار یا د مضارب

او مديون ان اقربه وبالنكاح او علم القاضي

يا مديون اگر اقرار كرد بآن مال و بنكاح و اگر عالم بود قاضي

يا قرضدار چه اقرار وكړه په هغه مال او په نكاح او كه عالم وه قاضي

بذلك ويحلفها انه لم يعطها النفقة ويكفلها لا

بآن و قسم بدهد قاضي زن را كه نداده است شوهر نفقه و ضامن بگيرد از زن

په هغه او قسم دې وركوي ښځې ته چه په تحقيق نه ده وركړې نفقه او ضامن دې ونيسي

باقامة بينة على النكاح ولا ان لم يخلف مالا

باقامت گواهان بر نكاح و فرض نكند نفقه اگر نگذاشته بود شوهر مال را

په اقامت د شاهدانو په نكاح او نه دې مقرره وي نفقه كه نه وي پرېښي مال

فاقامت بينة لتفرض عليه ويامرها بالاستدانة

پس گواه آورد زن گواهان تا فرض كرده شود بر غايب و امر كند زن را به قرض گرفتن

پس اقامت د گواهانو وكړي ښځې تر دا چه فرض كړي شي په غائب او امر دې وكړي ښځې ته په قرض

ولا يقضي به وقال زفر يقضي بالنفقة لا بالنكاح

و حكم نكند به نكاح و گفته امام زفر رح حكم كند قاضي به نفقه نه به نكاح

او حكم دې نه كوي په نكاح او ويلي دي امام زفر رح حكم دې اوكړي قاضي په نفقه نه په نكاح

وعمل القضاة اليوم على هذا للحاجة وللمطلقة

و عمل قاضيان امروز بر قول زفر است از براے حاجت و زن مطلقه به طلاق

او عمل د قاضيانو نن په قول د زفر دے پاره د حاجت او ښځې مطلقه په طلاق

الرجعي والبائن والمفرقة بلا معصية كخيار العتق

رجعي و بائن و زنے جدا كرده شده بغير سببے گناه نباشد مانند خيار عتق

رجعي او بائن او هغه ښځه جدا كړے شوې چه نه وي د سبب د گناه نه لكه خيار عتق

البلوغ والتفريق لعدم الكفاءة النفقة والسكنى

بلوغ و جدائے از سبب عدم سيالداري نفقه و خانه سكونت را

بلوغ او جدائي له سبب د عدم د سيالدارۍ د نفقې او كور د سكونت

لا لمعتدة الموت والفرقة بمعصية كالردة وتقبيل

واجب نیست نفقه معتده مردن را که جدا کرده باشد بسبب گناه مانند ردت و بوسه کردن

نه دی واجب نفقه د معتدی د مرګ لره او جدا کړی شوی په سبب د ګناه لکه ردت او بوسی

ابن الزوج وردة معتدة الثلث تسقط لا تمكينها

از پسر شوهر و مرتد شدن زن معتده سه طلاق ساقط میکند نفقه را نه بقا در گردانیدن

زوی د زوج او مرتد کیدل د معتدی د دری طلاقو ساقطوی نفقه نه په قدرت ورکولو

ابنه ونفقة الطفل فقيرا على ابيه لا يشاركه فيها احد

پسر شوهر را و نفقه طفل در حالیکه فقیر باشد بر پدر او هست و شریک نمیگردد با پدر هیچ

زوی د زوج او نفقه د طفل چه فقیر وی په پلار ئی ده نه شریکیږي په دې هیڅوک پلار

157

كنفقة ابويه وعرسه وليس على امه ارضاعه

چنانچه نفقه مادر و پدر او و زن او و نیست بر مادر طفل شیر دادن او را

لکه نفقه د مور و پلار او د ښځې او نشته په مور د طفل تی ورکول

الا اذا تعينت ويستأجر الاب من ترضعه عندها

مگر آنگاه که متعین شود مادر او و باجرت بگیرد پدر زنی را که شیر بدهد طفل را نزد مادر

مګر چه که مقرره شی مور دغه په مزد ونیسی پلار ښځه چه تی ورکړی طفل ته

ولو استأجرها منكوحة او معتدة من رجعي

و اگر باجاره گرفت پدر مادر طفل را در آن حال که منکوحه بود یا معتده بود بطلاق رجعی

او که په اجاره ونیوه پلار مور د طفل چه منکوحه ئی وه یا معتده وه په طلاق رجعی

لترضعه لم يجز وفي المبتوتة روايتان ولا ارضاع

تا که شیر بدهد طفل را نیست روا و در زن بائنه دو روایت هست و اگر باجاره گرفت برای شیر دادن

چه تی ورکړی طفل ته نه ده روا او په بائنه ښځه کښی دوه روایتونه دی او که اجاره ونیوه ئی له تی

بعد العدة او لابنه من غيرها صح وهي احق

مادر را بعد از عدت یا از برای پسر خود که از دیگر زن باشد صحیح است و این مادر او بهتر است از

پس له عدته یا بائه د زوی خپل چه له بلی ښځې وی صحیح دی او دا مور ئی لمنزه ده

الاجنبية الا اذا طلبت زيادة اجر ونفقة البنت

بیگانه مگر چون زن بطلب زیاده اجر میگیرد و نفقه دختر

بیگانه مگر هغه چه طلب وزیاتی د اجره اخلي او نفقه د لوري

بالغة والابن زمنا على الاب خاصة وبه يفتى و

بالغه یا پسر کرشل باشد بر پدر است خاص و این فتوی است و واجب

بالغه یا زوی چه شل وی په پلار خاص او په دی فتوی دی او واجب دی

على الموسر يسار الفطرة نفقة اصوله الفقراء بالسوية

بر غنی که واجب بود بر او صدقه فطر نفقه مادر و پدر که فقیران باشند برابر

پر غنی چه واجب پر هغه صدقه د فطر نفقه د والدینو چه فقیران وی برابر دی

على الابن والبنت ويعتبر فيها القرب والجزئية

بر پسر و دختر و معتبرست در نفقه قرابت و جزئیت

په زوی او په لور او معتبر ده په نفقه کښی قرابت او جزئیت [illegible]

ففي من له بنت وابن ابن على البنت وفي ولد بنت

آنکس را که باشد او را دختر و پسر پسر بر دختر است و در ولد دختر او

پس د هغه چا چه وی دده لور او [illegible] په لور دی او په ولد د لور

واخ على ولدها ونفقة كل ذي رحم محرم صغير

و برادر او بر ولد دختر میشود و نفقه هر صاحب یک رحم که نکاح او حرام باشد خورد

او ورور د هغې په ولد د لور دی او نفقه د هر صاحب د رحم چه نکاح ئې حرام وی [illegible]

او بالغة فقيرة او ذكر زمن او اعمى على قدر

دختر بالغ باشد فقیره یا ذکر باشد شل یا نابینا باشد بر قدر

لور بالغه دی فقیره وی یا ذکر وی شل وی یا نابینا وی په قدر د

الارث ويعتبر فيها اهلية الارث لا حقيقته فنفقة

میراث واجب میشود و معتبرست اهلیت ارث نه حقیقت میراث پس نفقه

میراث واجبیږی او معتبر دی اهلیت د میراث نه حقیقت د میراث پس نفقه

قوله على الخال لانه وارث

١٥٩

قوله ولا نفقة مع الاختلاف

قوله دينا

من له خال وابن عم على الخال ولا نفقة مع الاختلاف

که باشد او را ماما و پسر عم او بر ماما ئے او واجب میشود و نیست نفقه با اختلاف

که ئے ماما او تربور او بیه ماما ئی واجبیږے او نشته نفقه سره د اختلاف د

دينا الا للزوجة والاصول والفروع ولا على الفقير

دین مگر واجب است برائے زن و مادر و پدر را و اولاد خود را و واجب نیست نفقه بر فقیر

دین مگر ده ښځې لره او مور پلار لره او اولاد لره او نده واجب نفقه په فقیر

الا لها وللفروع ولا لغني الا لها وباع الاب عرض

مگر واجب است زن را و اولاد خود را و نیست واجب غنی را مگر زن را و بفروشد رختها ئے

مگر واجب ده ښځے لره او اولاد لره او نده غنی ته مگر ښځے ته او خرڅ دے کړے رخت د

ابنه لا عقاره لنفقته ولا لدين له عليه سواهما

پسر خود نه زمین او برائے نفقه و نه برائے قرض که باشد پدر را بر پسر خود بغیر نفقه

زوی خپل نه مزکه په باره د نفقه او نه په باره د قرض چه وی پلار لره په زوی بی له نفقه

ولا الام تبيع ماله لنفقتها وضمن مودع الابن

و نیست مر مادر را فروختن مال پسر برائے نفقه خود و ضامن است امانت دار پسر خود

او نشته مور لره خرڅول مال د زوی نفقه خپلے له او ضامن دے امانت دار د زوی خپل

لو انفقها على ابويه بلا امر قاض لا الابوان لو انفقا

اگر نفقه کرد مال امانت را بر پدر و مادر خود بغیر حکم قاضی ضامن نمیشوند مادر و پدر اگر نفقه

که نفقه ئے کړه مال امانت په والدینو خپلو بی له حکم د قاضی ضامن نه دی مور و پلار که

ماله عندهما واذا قضى بنفقة غير العرس ومضت

مال پسر خود نزد ایشان و هر گاه حکم کرد برائے نفقه غیر زن و

مال د زوی خپل په نزد د دوی او هر کله حکم وکړه نفقه لره بی د زوجې او

مدة سقطت الا ان ياذن القاضي بالاستدانة

گذشت مدت او ساقط میشود نفقه مگر اذن کرده باشد قاضی بطلب قرض

تیره شوه موده او ساقط دے نفقه مگر چه اذن کړے وی قاضی په طلب قرض

ونفقة المملوك على سيده فان ابى كسب وانفق

ونفقہ غلام بر مولائے اوست پس اگر انکار کرد مولا کسب کند ونفقہ ام دہند

اور نفقہ غلام بر مولا دہ پس کہ انکار کرے مولا کسب کرے اور نفقہ دے

وان عجز عنه امر ببيعه كتاب العتاق

واگر عاجز شد غلام از کسب امر کند بفروختن غلام کتاب است در بیان احکام آزاد

اور کہ عاجز شد مولا کسب امر کرے بیچ خوب لوں کتاب ہے بیچ بیان احکام آزاد

يصح من حر مكلف بصريح لفظه بلا نية كانت

صحیح میگردد از اصیل عاقل بالغ بہ صریح لفظ عتق بغیر از نیت مثل اینکہ تو

صحیح کیے جیلہ اصیل عاقل بالغ بہ صریح لفظ عتق کے بدون نیت ہے مثل اینکہ تو

حر او معتق او عتيق او اعتقتك او محرر او

آزادی یا آزاد کردہ شدہ یا تو آزاد شدہ ای تو یا آزاد کردم ترا یا آزاد ہستی تو یا

آزاد ہی یا آزاد کرے شوی ہی یا تم آزاد شوی یا آزاد کرے تم یا آزاد ہی تم یا

حررتك او هذا مولاى او يا مولاى او يا سيدى

آزاد کردم ترا یا گفت این مولائے من ہست یا گفت ای مولائے من یا سید تو

آزاد کرے تم اور یہ دا مولا تم دے یا دو واے مولا تم یا سید تم

حر مما يعبر به عن البدن ويكنا بنته ان نوى

آزاد ہست از اں چیزیکہ تعبیر میشود بوے از ہمہ بدن و کنایہ ہی عتاق اگر نیت کردہ بود

آزاد دے لہ چیزے جو تعبیر کیتے ہے بدن لیں دے ہے کنایہ ہی عتاق کے نیت کی

كلا ملك لى عليك ولا سبيل ولا رق وخرجت

مانند این لفظ نیست ملک مرا بر تو و نیست راہ و نیست ملک مارا و بیرون شدی تو

لکھ دے ہے نہ دے ملک تم پر اور نشتہ لا راہ اور نشتہ ملک ما اور اور نکلے تم

161

من ملکی وخلیت سبیلک ولامته قد اطلقتک و

از ملک من وخالی کردم راه تو و مرکنیزک خود را بتحقیق گذاشته ام ترا و

شماله ملکیا وخالی مې کړه لاره ستا او دینځې خپلې لره په تحقیق پرې اینبې مې تا او

بهذا ابنی للاصغر والاکبر لا بیا ابنی ویا اخی ولا

آزاد میشود باین لفظ این پسر من است مرخورد و کلان را آزاد نمیگردد باین لفظ که ای پسر من وای برادر من

آزادیږي په دې چه ووایي چه دا زوی زما دی وړوکي او لوی ته نه دی آزاد په دې چه اې زویه یا وروره او نه

سلطان لی علیک ولفظ الطلاق وکنایته مع نیته

دست مرا بر تو ونه بلفظ طلاق وکنایی طلاق با نیت

لاس زما پرتا او نه په لفظ د طلاق او کنایة طلاق په نیت د

العتق وانت مثل الحر بخلاف ما انت الا حر ومن

آزادی و باین لفظ که تو مثل آزاد هستی بخلاف این قول که نیستی تو مگر آزاد و کسیکه

آزادي او په دې چه ته پر مثل د آزاد ئې په خلاف د دې قول چه نه ئې ته مگر آزاد او چو که

ملك ذا رحم محرم منه او اعتق لوجه الله او

مالک شد صاحب قرابت که حرام کرده باشد با او یا آزاد کرد برای خدا یا

مالک شه صاحب د قرابت چه حرام کړې دې په ده یا آزاد کړه یا ده د خدای د پاره یا

للشیطان او للصنم او مکرها او سکران او اضاف

برای شیطان یا برای بت یا آزاد کرد به زور یا مست بود یا نسبت کرد

یا ده د شیطان یا ده د بت یا آزاد کړه په زور یا مست وه یا نسبت ئې کړه

عتقه الی ملك او شرط ووجد عتق کعبد لحربی

آزادی او را یا به ملک یا به شرط و یافته شد شرط آزاد میشود مانند غلام برای حربی

آزادي د ده یا په ملک یا په شرط او یافته شه شرط آزاد دی لکه د حربي یا ده د حربي

خرج الینا مسلما والحمل یتبع امه فی الملك

که بیرون آید بطرف مسلمانان و حمل تابع مادر است در ملک

چه راوځي په طرف د مسلمانانو او حمل تابع د مور دی په ملک د

والرق والعتق وفيه وعتق الا ان ولد الامة من

وغلامی وآزادی در وی آزادی مگر که فرزند کنیز که از

اور مرتا توبہ اور آزادی اور سوا آزادی مگر جب معتق ولد وہ بچہ ہو اسکا

مولاه حر فصل ان اعتق بعض عبده صح وسعى

مولا او بود آزاد است فصل در بیان آزادی اگر آزاد گردانید بعض غلام خود صحیح است وسعی کند

مولی وہ آزاد ہے فصل ہے یہ کہ آزاد کرے بعض مرد کا صحیح ہے اور سعی کرے

فیما بقی وهو کالمکاتب بلا رده الی الرق لو عجز

در باقی بود واین شخص مکاتب است بغیر از رد کردن بطرف غلامی اگر عاجز شد از سعی

میں جو باقی رہے اور وہ مانند مکاتب ہے بدون پھیر دینے کے غلامی کی طرف اگر عاجز ہو

وقالا عتق کله ولو اعتق شریك حظه اعتق

وگفته اند یاران آزاد میگردد همه او واگر آزاد کرد شریک حصه خود آزاد کند شریک

اور یاروں نے کہا آزاد ہو سب اور اگر آزاد کرے شریک حصہ اپنا آزاد کرے دیگر

الاخر او استسعى او ضمن المعتق موسرا قیمة حظه

دیگر یا سعی کند بر غلام یا ضامن گیرد آزاد کننده را در حالیکه توانگر باشد قیمت حصه خود

یا سعی کراوے یا ضامن لیوے آزاد کرنے والے کو توانگر ہو قیمت حصے اپنے کی

لا معسرا والولاء لهما ان اعتق او استسعى و

ضامن گیرد در حالیکه درویش باشد و میراث برای هر دو است اگر آزاد کرد شریک آخر یا سعی بر غلام کرد

ضامن نہ لیوے جبکہ مفلس ہو اور میراث دونوں کی ہے اگر آزاد کرے یا سعی کرواوے

للمعتق ان ضمنه ویرجع به علی العبد وقالا له

همه میراث آزاد کننده راست واگر ضامن گردانید معتق را رجوع بکند بدان بر غلام و گویند یاران

ضمانه غنیا والسعایة فقیرا فقط والولاء للمعتق

ای ضمان المعتق ان کان لیسا واعلی العبد حال الفقر

ضمان معتق ہست در حالیکه غنی بود و سعی بهمه اگر فقیر باشد دیگر چیز و میراث مر آزاد کننده

ومن ملك ابنه مع آخر عتق حصته ولم يضمن

وکسیکه مالک گشت پسر خویش را با دیگر کسی آزاد می شود حصه آن و ضامن نمیشود

اور جو کوئی مالک ہوا اپنے بیٹے کا دوسرے کے ساتھ آزاد ہو جائیگا حصہ اسکا اور ضامن نہ ہوگا

وكذا ضمن غنيا الاجنبي الآمر ان قال اعتقه

وگفتند اند یاران ضامن میگردد در حالیکه غنی باشد ...

عن غير واحد ودخل ثالث فاعاده وقالت له

آزاد باشد ...

بيان عتق ضمن ثبت ثلاثة ارباعه ومن كل

بیان آزاد شد ...

من غيره نصفه وعند محمد رحمه من كل و

از غیراو نیم او و نزد امام محمد رح چهارم حصه ...

ان قال ذلك في مرضه ولم يجز الوارث جعل كل

اگر گفته بود این سخن در مرض خود و اجازه نکرد وارث ...

عبد سبعة وعتق من ثبت ثلاثة ومن كل من

غلام هفت حصه و آزاد ...

غيره سهمان وعند محمد رح كل ستة وعتق من

...

خرج سهمان ومن ثبت ثلاثة ومن دخل سهم

بیرون شده بود دو حصه را از غلامیکه ثابت بود و از آنکه غلام که در آمده بود یک سهم

حاصل چه بود دو حصے اور اسے نصف جو ثابت وه کا درست حصے اور اسے نصف جو داخل ہوا

وسعی کل فی الباقی والوطی والموت بیان فی طلاق

و سعی بکند هر یک در باقی از و و وطی کردن و مردن بیان است در طلاق

اور سعی کرے ہر ایک باقی کی اور وطی اور مرنا بیان دینے میں طلاق کے

مبهم کبیع وموت وتدبیر واستیلاد وهبة

مبهم چنانکه بیان است فروختن و مردن و مدبر کردن و ام ولد ساختن و بخشیدن و

مبہم کے جیسے بیع اور مرنا اور مدبر کرنا اور ام ولد کرنا اور بخشنا او

صدقة مسلمتین فی عتق مبهم دون وطی

صدقه کردن در حالیکه سپرده شده باشد هبه و صدقه در عتق مبهم بیان است نه وطی

صدقہ ہر کسی سپرد کیے ہبہ اور صدقہ بیچ عتق مبہم کے بیان ہے نہ وطی کرنا

والشهادة بالعتق المبهم باطلة لا الطلاق المبهم

و گواهی بر آزادی مبهم باطل است نه بر طلاق مبهم

اور گواہی پر آزادی مبہم باطل ہے نہ اوپر طلاق مبہم

فصل ویعتق بان دخلت فکل مملوک لی یومئذ

این فصل در بیان قسم بعتق و آزاد میگردد بر گفتن این که اگر داخل شدم پس هر غلام که مراست

یہ فصل بیان قسم میں ہے عتق اور آزاد ہوگا اگر داخل ہوں میں پس ہر غلام جو میرا ہے

حر من له حین دخل ملکه وقت الحلف او بعده

آزاد است کسیکه از او بود در وقت در آمدن در ملک او وقت سوگند یا بعد از آن

آزاد ہے جو اس کا ہو وقت دخول کے ملک میں وقت سوگند یا پیچھے اس کے

وبلا یومئذ من له وقت حلفه فقط لا الحمل بکل

و اگر گفت بغیر کلمه یومئذ کسیکه باشد او را در وقت سوگند خوردن نه دیگر کسی آزاد نمیشود حمل

(اگر کہا بغیر یومئذ کے تو آزاد ہوگا جو اس کا ہو وقت سوگند کے فقط نہ حمل)

مملوك لي ذكر حر ومن أعتق على مال أو به فقبل

هر غلام که مرا بود و نر باشد آزاد است وکسیکه آزاد کرده شده بر مال یا بمال پس قبول کرد آزاد

هر یو چه زما دی او نر وي آزاد دی او څوک چه آزاد شي په مال یا په مال پس قبول کړي آزاد

عتق والمال دين عليه والمعلق عتقه بالأداء

آزاد شد و مال قرض است بر او وکسیکه معلق کرد آزادی به ادای کردن مال

آزاد شه او مال قرض دی په ده او چا چه معلق کړه آزادي په اداکولو د مال

مأذون إن أدى عتق لا مكاتب وفي أنت حر

مأذون است اگر ادا کرد مال را آزاد شد نیست مکاتب ودر گفتن این قول که تو آزادی

مأذون دی که ادا کړه مال آزاد شه نه دی مکاتب په ده باندی قول چه ته آزاد ئی

بعد موتي بألف إن قبل بعد موته وأعتقه

پس از مردن من به هزار اگر قبول کرد این پس از مردن قائل و آزاد کرد او

پس له مرګ زما په زر که قبول کړه [illegible] پس د مرګ د قائل او آزاد کړه دا

الوارث عتق وإلا لا وإن أعتقه على خدمة

وارث آزاد شد و اگر وارث آزاد نکرد آزاد نمیشود واگر آزاد کرد غلام را بر خدمت کردن

وارث آزاد شه او که نه نه دی آزاد او که آزاد کړه په خدمت کولو

سنة فقبل عتق ويخدمه سنة فإن مات

یکسال پس قبول کرد آزاد شد وخدمت بکند مولا را یکسال پس اگر مرد

یو کال پس قبول کړ آزاد شه او خدمت دې وکړي مولی لره یو کال پس که مړ شه

مولاه قبلها تجب قيمته وعند محمد قيمة خدمته

مولای او پیش از خدمت واجب میشود قیمت غلام ونزد امام محمد واجب است قیمت خدمت او

مړ شه مولی او له خدمت نه واجب ده قیمت د ده او په نزد امام محمد قیمت د خدمت

فصل من أعتق بعد موته مطلقا أو إلى ملك

این فصل است کسیکه آزاد کرده شد پس از مردن مولا مطلقا یا تا هنگامیکه

دا فصل دی څوک چه آزاد شه پس د مرګ [illegible] مطلق یا تر [illegible]

١٤٥

غلب موته قبلها فمدبر لا يباع ولا يرهن ولا

غالب بود مردن مولى پيش از مدت مدبر است فروخته نميشود ونه رهن كرده نميشود ونه

غالب شمرا جائے دمولى پہلے ليوے مدبر ہے نہ فروخت کیا جاوے اور نہ گرو کیا جاوے اور نہ

يوهب ويستخدم ويستأجر والمدبرة توطأ

بخشيده شود وخدمت كند باجاره وبه اجاره داده شود وكنيزك مدبره وطی كرده شود

ہبہ کیا جاوے اور خدمت لی جاوے اور اجارہ پر دیا جاوے اور مدبرہ سے وطی کی جاوے

وتنكح وان مات سيده عتق من ثلث ماله

وبه نكاح داده شود واگر مرد مولاے او آزاد شد از سيم حصه مال مولى

اور نکاح دی جاوے اور اگر مر جاوے مولی تو آزاد ہو جاوے تہائی حصہ مال سے

وسعى فيما زاد وان استغرق دينه فى كله

وسعى كند در آنچه زياده است واگر فرا گرفت مدبر را قرض پس سعى كند در همه

اور سعی کرے جو زیادہ ہو اور اگر گھیر لیوے مدبر کو قرض پس سعی کرے کل میں

وان قال ان مت فى مرضى هذا او فى هذه

واگر گفت مولے اگر مردم من در مرض من كه اين است يا درين

اور کہا اگر مولی نے کہ مر جاؤں میں اس مرض میں یا اس

السنة صح بيعه وان وجد الشرط عتق كالمدبر

سال صحيح است فروختن او واگر يافته شد شرط آزاد ميشود مانند مدبر

سال میں صحیح ہے بیع اس کی اور اگر پایا گیا شرط آزاد ہو جاوے گا مدبر کی مانند

وامة ولدت من سيدها فادعى او من

وكنيزكى كه پسر آورد از مولاے خود پس او دعوى كرد يا از

اور جو لونڈی جنے مولی سے پس دعوی کرے اس کا یا

زوج فملكها ام ولده وحكمها كالمدبرة الا انها

شوهر پس مالك او شد ام ولده او است وحكم او مانند مدبره است ليكن او كنيزك

شوہر سے پس مالک ہوا اس کا تو ام ولد ہے اور حکم اس کا مدبرہ کی مانند ہے لیکن وہ

١٦٤

تعتق عند موته من كل ماله ولم تسع لدينه

آزاد میشود نزد مردن از همه مال او و سعی نکند برائے دین

آزادیږي په نزد مرګ نوله ماله د ده او سعي به نه کوي د قرض لره

ولا يثبت نسب ولد الامة الا بدعوة ثم بلا دعوة

و ثابت نمیشود نسب ولد کنیزک مگر به دعوے پس بلا دعوے ثابت میشود

او نه ثابتیږي نسب د ولد د وینځې مګر په دعوی بیا ثابتیږي بې د دعوې

لكن ينتفي بالنفي فصل في الولاء من اعتق

لیکن نفی میگردد به نفی کردن این فصل در بیان میراث کسیکه حاصل شد برائے او آزاد

مګر نفی کیږي په نفي کولو دا فصل دے په میراث کښي چا چه حاصل شوه آزادي

باعتاق او بتدبير له او بملك قريبه فولاؤه لسيد

بآزاد کردن یا بغیر عیکه اعتاق را بود یا به مالک شدن قریب او را پس میراث او برائے مولا او است

په آزادولو یا په مدبرولو ده یا په ملکیت د خپل قریب پس میراث د ده د مولا دے

وان شرط عدمه ومن اعتق امة وزوجها

اى عدم كون الولاء للسيد

اگرچه شرط عدم میراث بود و کسیکه آزاد کرد کنیزک را که شوهر او

اګر که شرط د عدم د میراث وي او چا چه آزاده کړه وینځه چه خښتن ئې

قن فولدت فله ولاء الولد فان اعتقه الى

غلام بود پس زاید او را ولد پس او راست میراث ولد پس اگر آزاد کرد پس

مریی وه پس ولد ئې وشو پس د ده دے میراث د ولد پس که آزاد ئې کړه

قوم ان كان بين اعتاق الامة وولادتها اكثر

به قوم خود اگر باشد میان آزاد کردن کنیزک و ولادت او زیاده

خپل قوم وته که وي په مابین د آزادولو د وینځې او ولادت ئې زیات

من نصف حول والمعتق عصبة تقدم النسيبة

از نیم سال و آزاد کننده عصبه است مقدم است نسبیه برا او

له نیم کاله آزادونکي عصبه دے مقدم دے نسبیه په دے

عليه وهو على ذي الرحم فان مات السيد ثم

برادر و برادر زادے الارحام پس اگر مرد مولے پس ازان مرد

به ذوی الارحام پس که مرشد مولے پس ...

المعتق فهو لاقرب عصبة سيده وولاء

آزاد کننده پس میراث او مر نزدیک ترین عصبه مولا را از ثبت و نیست میراث

آزاد کردے پس میراث ... قریب تر عصبه مولی ... میراث

للنساء الا ما اعتقن كما في الحديث كتاب

مر زنان را مگر میراث کسیکه آزاد کرده باشند زنان چنانچه در حدیث است این کتاب ...

المكاتب الكتابة اعتاق المملوك يدا حالا ورقبة

در بیان مکاتب کتابت آزاد کردن غلام است از جهت دست فی الحال و از جهت گردن

ما لا فان كاتب قنه ولو صغيرا يعقل بمال حال

در زمان آینده پس اگر مکاتب کرد غلام ما را ... عاقل ... بمال ...

او منجم او مؤجل او قال جعلت عليك الفا تؤديه

یا به مالیکه به وعده بود یا بمالیکه به اقساط بود یا گفت گردانیدم بر تو هزار دینار میدهی تو آن هزار

نجوما اولها كذا واخرها كذا فان اديته فانت

یا بها که اول آن قسط چنین است و آخر آن چنین است پس اگر ادا کردی تو پس تو

حر وان عجزت فقن وقبل العبد صح وخرج من يده

آزاد هستی و اگر عاجز شدی از ادا مال پس غلام هستی و قبول کرد غلام صحیح است و بیرون رفت از دست

169

دون ملكه وعتق مجانا ان اعتق وغرم السيد

نه از ملک مولا و آزاد شد بلا عوض اگر آزاد کرد ضامن شود مولا

نه له ملکه د مولا او آزاد شه بی عوضه که آزاد کړه ضامن دے مولی د

العقر ان وطی مكاتبته والارش ان جنی

مهر را اگر وطی کرد مکاتبه را و دیت دهد مولے اگر جنایت کرد

مهر که وطی وکړه مکاتب او دیت دے ورکړی که جنایت ئی وکړه

عليها او على ولدها او مالها وصحت على حيوان

بر مکاتبه یا بر ولد او و یا بر مال او و صحیح ست کتابت بر حیوانیکه

پر مکاتبه پر ولد د دے یا پر مال ئی او صحیح دی کتابت پر حیوان چه

ذكر جنسه فقط و يودى الوسط او قيمته

اگر ذکر کرده بود جنس او نه صفت او و ادا کند حیوان میانه یا قیمت او

ذکر ئی کړے وی جنس نه نوع او ادا دے کړی حیوان میانه یا قیمت د دے او

وفسدت على قيمته او خمر او خنزير من المسلم

فاسد ست کتابت بر قیمت غلام یا بر شراب یا بر خنزیر از مسلمان

فاسد دے کتابت پر قیمت د مریی یا پر شراب یا پر خنزیر له مسلمانه

وصح للمكاتب البيع والشراء والسفر وانكاح امته

وصحیح ست برائے مکاتب فروختن و خریدن و سفر و به نکاح دادن کنیزک خود را

او صحیح دے مکاتب له خرخول او پیرودل او سفر او په نکاح ورکول د وینځے خپلے

وكتابة قنه وولاءه ان ادى بعد عتقه و

و مکاتب کردن غلام خود و هست او را میراث او اگر ادا کرد مدل کتابت پس از آزاد کردن او

او کتابت د مریی او دی ولاء میراث د دے کساد اکړه بدل د کتابت پس آزادول د دے او

للسيد ان ادى قبله لا تزوج وهبة ولو

مولای او را ست اگر ادا کرد پیش از آزادی صحیح نیست کردن نکاح و بخشش اگر چه

مولا له دی وه که ورئی کړه ورونبی له آزادئے صحیح دے نکاح او بخښل نه دی اگر که

بعوض وتصدق فيه الا بيسير وتكفله واقراضه

واعتاق عبده ولو بمال وبيع نفس عبده منه

وانكاح والاب والوصي في رقيق الصغير كالمكاتب

واذا عجز عن نجم ان كان له وجه سيصل اليه

لا يعجزه الحاكم الى ثلاثة ايام والا عجزه وفسخها

بطلب سيده او سيده برضاه وعاد رقيقا

في يده لسيده فان مات عن وفاء لم تفسخ

وقضي البدل من ماله وحكم بموته حرا والارث

منه وعتق بنيه وإن أدى كتابته أو شراهم أو

ورثه از وی به آزاد شدن پسران او درحالیکه پیدا کرده شده باشند درحال کتابت او یا درحالیکه خریده

له دی نه، آزادی د زامنو چه پیدا کړی وي په حال د کتابت یا پیرودلی وي دیګا

كوتب هو وابنه صغيرا أو كبيرا أمره وطولب

درحالیکه مکاتب کرده شده است او با پسر او درحالیکه خورد باشد یا کلان بیکبار و مطالب ساخته شد

چه مکاتب کړی شي زوی ئی چه ووړ وي یا لوی وي نو خلاص به شي

لسيده إن أدى إليه من صدقة فعجز ولا

مر مولی خود را اگر داده بود مر مولای خود را از صدقه پس عاجز شد و کند

مولی ته حلال دی که ادا کړی وي ده مولی ته له صدقې نه پس عاجز شي

تنفسخ بموت السيد وأدى البدل إلى ورثته

فسخ کتابت بمردن مولی و بدهد مکاتب بدل کتابت به ورثه مولی

نه فسخ کېږي کتابت په مرګ د مولی او اداء به کړي مکاتب بدل د کتابت ورثې د مولی ته

على نجومه وإن أعتقه بعضهم لا يعتق وإن

بر وعده های آن بدل و اگر آزاد کرد مکاتب را بعض ورثه صحیح نمیشود و اگر

په وعدو د بدل او که آزاد کړه مکاتب بعض وارثانو نو نه دی صحیح او که

أعتقوه عتق مجانا كتاب الأيمان

آزاد کردند او را همه ورثه آزاد شد مفت این کتاب ثابت است در بیان احکام قسمها

آزاد کړو ټولو ورثو آزاد شه مفت دا کتاب ثابت دی په بیان د حکمونو د قسمونو

هي ثلث فحلف على فعل أو ترك ماض كاذبا

قسمها سه اند پس قسم خوردن بر کردن کارے یا گذاشتن آن که گذشته باشد دروغگو

قسمونه درې دي پس په کول د کار یا په ترک دي چه تېر شوی وي چه کاذب وي

عمدا غموس يأثم به أو ظنا أنه حق وهو ضده

و قصدا بود غموس است گنهگار میشود بسوگند یا گمان کننده بود که او حق است و او نحو

او په قصد غموس دی ګناهګار به شي په دې قسم یا ګمان کوي چه دا حق دی او دا خلاف دی

لغو رجی عفوه وعلی آت منعقد وکفر فیه فقط

لغو است امید کرده میشود عفوا ورا وسوگند مرد راینده منعقد است وکفارت هست در وی فقط

لغو ده امید د عفو او سوګند په آینده منعقد دی او کفاره د ورکړې په کښې شته دی

ان حنث ولو سهوا او کرها حلف او حنث والقسم

اگر حانث شد اگرچه باشد بفراموشی یا بزور قسم کرد یا حانث گردد ورا وسوگند

که حانث شه اګر که وی په هیره یا په زور قسم وکړه یا حانث کړه او سوګند

بالله او باسم من اسمائه کالرحمن والرحيم و

بلفظ الله است یا بیک نامی از نامهائے او چنانکه رحمن و رحیم و

په الله دی یا په یو نوم له نومونو د ده لکه رحمان او رحیم او د

الحق و بصفة يحلف بها كعزة الله وجلاله وكبريائه

حق یا بصفتیکه سوگند خورده میشود بآن صفت مانند عزت خدا وجلال او وبزرگی او

حق یا په داسې صفت چه سوګند پرې خوړل کېږي لکه د عزت د خدای او جلال او لوئی د خدای

وعظمته وقدرته لا بغير الله كالنبي والقرآن

وعظمت او وقدرت او نه بغیر خدا چنانکه پیغمبر و قرآن

او په لوی د دې او په قدرت د دې نه په غیر د خدای لکه د پیغمبر او د قرآن

والكعبة ولا بصفة لا يحلف بها عرفا كرحمته

و کعبه ونه بصفتیکه سوگند خورده نمیشود بآن در عرف مانند رحمت خدا

او د کعبې او نه په صفت چه سوګند نه کېږي پرې په عرف کښې لکه رحمت د خدای

وعلمه ورضائه وغضبه وسخطه وعذابه و

وعلم او ورضائے او وغضب او وسخط او وعذاب او و

او په علم د دې او په رضا د دې او په قهر د دې او په سخط د دې او په عذاب د دې

قوله لعمر الله وايم الله وعهد الله وميثاقه

وگفتن قسم خورنده به بقائے خدا وبه قسمهائے خدا و به وعده خدا و میثاق او

په ویلو د قسم خوړونکي په بقا د خدای او په قسمونو د دې او په وعده د خدای او په میثاق

١٧٢

واقسم واحلف واشهد وان لم يقل بالله وعليّ

وسوگند میخورم وقسم میخورم وگواهی میدهم اگرچه نگوید لفظ بخدا و برمن

اوسوگند خورم او قسم خورم او شاهدی لرم اگر که او نه وائی لفظ بخدای او په ما

نذر او يمين او عهد وان لم يضف الى الله وان

نذر ست یا سوگند ست یا وعده ست اگرچه اضافت کرده نشود بخدا و اگر

نذر دی یا سوگند دے یا وعده ده اگر که اضافت نه کړے شی په خدای او که

فعل كذا فهو كافر وان لم يكفر علقه بماض او

کردم فلان کار پس او کافر ست واگرچه نمیشود کافر معلق کرده باشد به زمانه گذ

او کړم که فلانے کار پس دے اکافر دے اگر نه کیږے کافر معلق کړی وی په زمانه تیره شوے

آت وسوگند میخورم بخدا اقسم وحقا وحق الله وعز

آینده ویا گوید که سوگند میخورم بخدا قسم ست واگر قسم کرد بحق خدا و عزت او

یا آینده او یا ده وائی چه سوگند خورم په خدای قسم دے او که قسم وکړه په حق د خدای او په عزت

وسوگند خورم بخدا يا بطلاق زن وان فعله فعليه

ویا قسم میخورم بخدا یا بطلاق زن واگر کردم آن کار پس برمن

او یا سوگند خورم په خدای یا په طلاق د ښځې او که او کړه دا کار پس په ما

غضبه او سخطه او لعنته او انا زان او سارق او

غضب خدا یا قهر او یا لعنت او باد یا من زانی باشم یا دزد باشم یا

غضب د خدای یا قهر د خدای یا لعنت د خدای دے یا بدزه زانی یم یا به غل یم یا به

شارب خمر او آكل ربوا لا وحروف القسم الواو

شراب خور باشم یا سود خور باشم قسم نیست وحرفهائے قسم واو ست

شراب خور یم یا به سود خور یم قسم نه دے او حرفونه د قسم واو دے

والباء والتاء وتضمر كالله لا افعله وكفارته عتق

و با ست و تا ست وگاه پوشیده میشود در لفظ نکنم فلان کار را وکفارت سوگند آزاد کردن

او بی ده او تی ده او کله پټ شی لکه د الله چه نه به کړم دا کار او کفاره د قسم آزادول

رقبة او اطعام عشرة مساكين كما هو في الظهار

آزاد کردن غلام یا نان دادن ده مسکینان چنانچه این بود در ظهار

ازادول د مریی یا طعام ورکول لس مسکینا ته لکه چه دا وه په ظهار کښی دے

او كسوتهم لكل ثوب يستر عامة بدنه فلم يجز

یا جامهٔ ایشان هر یکے را جامهٔ که بپوشاند عام بدن او پس روا نیست

یا جامه ورکول هر یو له جامه چه اغوندے عام بدن لس نه دے روا

السراويل فان عجز عنها وقت الاداء صام ثلاثة

شلوار پس اگر عاجز شد از عتق و طعام و جامه وقت ادا روزه بدارد

شلوار پس که عاجز شو له عتق او له طعام او له جامو په وقت د ادا روزه دې

ايام ولاءً ولم تجز بلا حنث ومن حلف على

روزه سه روز پے در پے و روا نیست کفارت بغیر از حانث شدن و کسیکه سوگند خورد بر

پی در پی او نه دے روا کفارت بی له حنثه او چا چه قسم وکړو په

معصية كعدم الكلام مع ابويه حنث وكفر

گناه چنانچه نکردن سخن با مادر و پدر حانث کند خود را و کفارت بدهد

گناه لکه د نه کولو د خبرو مور پلار سره او یلا رسره حانث دې کړي خان خپل او کفاره دې ورکړي

كفارة في حلف كافر وان حنث مسلما ومن حرم

کفارت در قسم کافر اگرچه حانث شود در آن حال که مسلمان باشد و کسیکه حرام کرد

کفارت په قسم د کافر اګر که حانث شي په دغه حال چه مسلمان وي او چا چه حرام کړو

۱۷۳

ملكه لا يحرم وان استباحه كفر ومن نذر مطلقا

لانه قلب المشروع فلا قدرة له على ذلك

ملك خود را حرام نمیگردد و اگر معامله مباح کرد با آن ملک کفارت دهد و کسیکه نذر کرد نذر مطلق

ملک خیل بندی نہ حرام ہو کہ مثا ملہ مباح کی وکرے کفارہ دے وذکرے او جاچہ نذر کرے مطلق

او معلقا بشرط يريده كان قدم غائبي فوجد وفى

یا معلق بشرطیکه اراده داشت آنرا چنانچه اگر آمد غایب من پس یافت آن شرط وفا کند

یا معلق بدے شرط جسکا ارادہ کرے جیسا کہ آوے غائب میرا پس پایا گیا شرط وفا کرے

وبما لا يريده كان زنيت وفى او كفر وهو الصحيح

و بشرطیکه اراده نداشت او را چنانچه اگر زنا کردم وفا کند یا کفارت دهد و گفته است و این صحیح است

و جسکا ارادہ نہ کرے جیسا کہ زنا کروں وفا کرے یا کفارہ دے اور کفارہ صحیح ہے

فصل من حلف لا يدخل بيتا يحنث بدخول

این فصل در بیان سوگند به فعل کسیکه سوگند خورد که داخل نشوم در خانه حانث میشود به در آمدن

یہ فصل ہے قسم کھانے میں جو قسم کھاوے کہ نہ داخل ہونگا گھر میں حانث ہوگا داخل ہونے

صفة لا الكعبة او مسجد او بيعة او كنيسة او دهليز

صفه حانث نمیشود به در آمدن کعبه یا در مسجد یا عبادت خانه نصارا یا عبادت خانه یهود یا دهلیز

دالان میں نہ حانث ہوگا بدخول کعبے یا مسجد یا عبادتخانہ نصاری یا یہود یا دہلیز

او ظلة باب دار كما في لا يدخل دارا فدخل دارا

یا سایبان دروازه خانه چنانچه حانث نمیشود در داخل نشوم به خانه پس داخل شد بخانه که

یا سائبان دروازہ کے جیسے کہ حانث نہ ہوگا جب کہا داخل نہ ہوں گھر میں پس داخل ہوا گھر

خربة وفي هذه الدار يحنث ان دخلها منهدمة

خراب شده بود و اگر گفت که داخل نشوم درین دار حانث میشود اگر در آید در حالیکه خراب شده بود

جو خراب ہو اور کہے کہ داخل نہ ہونگا اس گھر میں حانث ہوگا داخل ہوا جبکہ خراب تھا

صحراء او بعدما بنيت اخرى او وقف على سطحها

صحرا باشد یا داخل شد پس از آنکه بنا کرده شد دگر دار یا استاد بر سقف آن

صحرا ہوے یا داخل ہوا پس اسکے بعد بنا ہوا دوسرا یا ہووے کھڑا اسکی چھت پر

165

وقيل في عرفنا لا يحنث كما لو جعلت مسجدا او حماما

و گفته شده است که در عرف ما حانث نمیشود چنانکه حانث نمیشود اگر گردانیده شد مسجد یا حمام

او ویلی دی چه عرف زمونږ کښی حانث نه کیږی لکه چه او کړه جماعت یا حمام

او بستانا او بيتا او دخلها بعد هدم الحمام وكهذا

یا باغ یا خانه یا در آمدن در آن پس از خراب شدن حمام و چنانکه حانث نمیشود

یا باغ یا کور یا دخول ئی وکړو پس له خرابیدو د حمام او لکه چه نه وی حانث

البيت ودخله منهدما صحراء او بعد ما بني بيتا

کسیکه در آید باین خانه و در حالیکه خراب بود یا میدان بود یا پس از آن بنا کرده بود خانه دیگر

چه داخل شی په دی کور یا داخل شی چه خراب وه یا میدان وه یا پس له دی بنا کړی وه کور بل

او هذه الدار فوقف في طاق باب لو اغلق كان

یا قسم کرد که داخل نشوم درین خانه پس ایستاد در سقف دروازه اگر بسته میشود دروازه

یا سوګند وکړی چه داخل به نه شم په دی کور پس او دریدو په کوټ د دروازی که بند شی دروازه

خارجا او لا يسكنها وهو ساكنها او لا يلبسه وهو

که خارج میماند یا قسم کرد که سکونت نکنم درین و حال آنکه او ساکن بود یا نه پوشم جامه را و او

چه خارج وه یا سوګند وکړه چه اوسیږم به نه او حال دا چه ساکن یا نه اغوندم

لابسه او لا يركبه وهو راكبه فاخذ في النقلة ونزع

پوشنده جامه بود و سوار نشوم بر مرکوب و حال آنکه سوار بود پس شروع کرد در بر آمدن و کشیدن

اغوستی وه او نه سوریږم په سورلی او دا چه سور وه پس شروع په وتلو او لری ویستلو

ونزل بلا مكث او لا يدخل فقعد فيها الا ان يخرج

و پایین شد بی درنگ یا گفت که داخل نشوم پس نشست در آن مگر آنکه بر آید

او کوز شه بی درنګه یا چه داخل نشوم پس کیناست په کښی مګر دا چه خارج شی

ثم يدخل وفي لا يسكن هذه الدار لابد من خروجه

پس داخل شد و درین قول که سکونت نمیکنم درین خانه ضرور است از بیرون او

پس داخل شی او په دی قول ... ضرور دی ...

174

باهله ومتاعه اجمع حتى يحنث بوتد بقي بخلاف

با عیال و اسباب خود همه تا آنکه حانث میشود به یک میخ که بماند خلاف از

عیال سره او اسباب خپل نقل فائده داده چه حانث دے په یو میخ چه باقی وی بخلاف

المصر والقرية وحنث في لا يخرج لو حمل واخرج بامره

شهر و قریه و حانث میشود درین سوگند که بیرون نشوم اگر برداشته شد و بیرون [illegible]

ښهره او د کلي او حانث دے په دے کښ چه نه به خارجیږم که [illegible]

لا ان اخرج بلا امره مكرها او راضيا ومثله لا يدخل

حانث نمیشود اگر بیرون کرده شد بغیر امر او برابر است که باشد غیر راضی یا راضی و مانند لا یدخل است

نه دے حانث که خارج کړے شی [illegible]

اقساما وحكما ولا في لا يخرج الا الى الجنازة فخرج

از جهت اقسام و حکم و حانث نمیشود در اینکه خارج نشوم مگر به جنازه پس بیرون شد آنکه

له جهته اقسامو او حکم او نه دے حانث په دے چه نه به خارجیږم مگر جنازه ته پس خارج

يريدها ثم اتى امرا آخر وحنث في لا يخرج الى

اراده داشت پس آمد بکار دگر و حانث میشود در آنکه بیرون نشوم به

چه اراده ئی وه پس راغی په بل کار او حانث دے په دے چه نه به وزم په

مكة فخرج يريدها ثم رجع لا في لا يأتيها حتى

مکه پس بیرون شد در حالیکه اراده داشت پس بازگشت حانث نمیشود در قسم [illegible]

مکه پس خارج شه چه اراده ئی وه پس رجوع ئی وکړه نه دے حانث [illegible]

يدخلها وذهابه كخروجه في الاصح

درآید بمکه و رفتن او مانند برآمدن است در قول صحیح تر و در سوگند کردن که

راشی په مکه او تلل ئی [illegible] په دی قول صحیح تر دے او په سوگند چه

ليأتين مكة ولم يأتها لا يحنث الا في آخر حياته

برآینه بیایم بمکه و نه آمد بمکه حانث نمیشود مگر در آخر عمر خویش

[illegible] په مکه او نه دے حانث مگر په آخر عمر دے

168

وحنث في ليأتينه غدا ان استطاع ان لم يأته

وحانث میشود درین قول که هرآئینه بردم به صباح اگر طاقت داشتم اگر نه آمد او

او حانث شي په دې قول چه تحقیق لا ربه شم سبا که طاقت مې وه که را نه غی دې ته

بلا مانع لمرض او سلطان ودين بنية الحقيقة

بغیر مانع مانند مرض یا بادشاه و راست کرده شود به نیت حقیقی

بې د مانع لکه د مرض یا د بادشاه او منلې دې کېږي نیت د حقیقي

وشرط للبر في لا تخرج الا باذني لكل خروج

و شرط است از برائے نیکی قسم درین قول که بیرون نشود مگر به اذن من برائے هر بر آمدن

او شرط دی پاره د رښتیا کولو د قسم په دې خبره کې مه وځه بېرته مګر په اذن زما پاره د هر وتلو

اذن لا في الا ان اذن ولحنث في ان خرجت

اذن شرط نیست اذن برائے هر خروج اگر گفت که بیرون نشود تا آنکه اذن کنم و شرط است برا

اذن شرط نه دی پاره د هر خروج که وې چه بهر به نه شې مګر چه اذن درکړم

او ضربت لمريد الخروج او ضرب عبد فعلهما

یا زدی تو مر زنی را اراده کننده خروج یا زدن غلام بوده گردن بر دوکار

یا وهل د ښځې اراده کوونکې د خروج یا وهل د غلام کاره

فورا وفي ان تغديت بعد تعال تغد معي

در الحال و درین قول که اگر نان چاشت خوردم پس از گفتن این که بیا نان بخور با

در الحال او په دې قول کې چه که دې وخت نن وخوره پس له دې نه بیا وخوره

تغديه معه وكفى مطلق التغدي ان ضم اليوم

نان چاشت خوردن او با او وکافی است در حنث مطلق نان چاشت اگر ضم کرد امروز

روټۍ د چاښت فقط سره او کافي دی په حنث کې مطلق روټۍ د سبا که ضم کړه

ومركب المأذون ليس لمولاه في حق الحلف الا

ومرکب ماذون نیست مر مولائے او را در حق سوگند مگر آنکه

او مرکب ماذون نه دی د مولا لره په حق د سوګند مګر هغه کله چه

اذا لم یکن علیہ دین مستغرق ولو نواه ویقید

انگاه کہ نباشد براو قرض کہ گیرنده باشد مال اورا ونیت ہم کرده بود ومقید ست

مرکلہ چہ نہ وی پہ دہ باندی قرض چہ آخستی وی د مال اوینت ئی کری وی او مقید دے

لا اکل من ہذه النخلۃ ثمرہا وہذا البر باکلہ

خوردن ازین درخت خرما بہ میوه او وخوردن ازین گندم بخوردن او

خوړل د دے ونی خرما په میوه د دے او خوړل د دے غنمو په خوراک د دے

قضما وہذا الدقیق باکل خبزه فلا یحنث لو سفہ

وهو الاکل باطراف الاسنان وابن آرد بخوردن نان پس حانث نمیشود اگر بخورد خشک باطراف دندان

په اوخوړد غا شونو او دا اوړه په خوړل د ډوډئ پس نه دی حانث کہ او خوړه اوچ

کما ہو واکل الشواء باللحم والطبیخ بما طبخ من اللحم

ای مضغ کونہ دقیقا من غیر اصطناع چنانچہ بود وخوردن بریان بہ گوشت وخوردن پختہ بان چہ پختہ کرده میشود از گوشت

لکہ چہ وه او خوړل د وریت په غوښه او خوړل د پخی په هغه چہ پخیږی له غوښی

والرأس براس یکبس فی التنانیر ویباع فی

وخوردن سر بسریکہ درآورده میشود در تنورها وفروختہ میشود در

او خوړل د سر په هغه سر چہ ننوتلی شی تنور ونو کښی او خرڅیږی په

مصره والشحم بشحم البطن والخبز بخبز البر

شہر او وخوردن پیہ بہ چربی شکم وخوردن نان بنان گندم

ښهر کښی او خوړل د وازدی په غوړی د کیډی او خوړل د ډوډی په ډوډئ د غنمو

والشعیر لاخبز الارز ببلد لا یعتاد والفاکہہ

لانہ ہو المعتاد فی غالب البلدان وجو نہ بنان برنج دران شہر عادت نباشد ہم وخوردن میوه

اوده اوربشو نه په ډوډی د وریژو په هغه ښهر کښی چہ عادت نه وی او خوړل د میوی

بالتفاح والمشمش والبطیخ لا العنب والرمان

بسیب وزردالو وخربوزه نہ انگور وانار ای لم تتقیید اکل الفاکہۃ بالعنب

په سیب او د زرد آلو او د خټکی نه انګورو او د انارو

والرطب والقثاء والخيار والشرب من نهر

وخرمای تر وتره وبادرنگ ومقیدست آشامیدن آب از جوئے

اور خرما تازه اور تره اور بادرنگ اور مقید ہے نہر سے پینا منہ لگا کر

بالكرع منه فلا يحنث لو شرب منه باناء

دہان خوردن از آن جوئے پس حانث نشود اگر آشامید از جوئے به آوند

یعنی منہ لگا کر پینا ندی سے حانث نہ ہوگا اگر پیالے سے پیا

بخلاف الحلف من مائه وتحليف الوالي رجلا

بخلاف آنکہ قسم کرد کہ نہ نوشم از آب جوئے ومقیدست سوگند دادن پادشاہ مردی را

بخلاف اس کے جب قسم کھائی ندی کے پانی سے اور مقید ہے سوگند دلانا بادشاہ کا کسی مرد کو

ليعلمه بكل داعر اتى بحال ولايته والضرب و

کہ آگاہ کند پادشاہ را بہر مفسدیکہ بیاید بحال ولایت او ومقیدست زدن و

کہ خبر کرے بادشاہ کو ہر مفسد کی جو آئے بحال ولایت اور مقید ہے مارنا

الكسوة والكلام والدخول عليه بالحيوة لا

جامہ دادن وسخن ودرآمدن بروی بحال حیات مقید نیست

جامہ دینا اور کلام اور داخل ہونا اس پر بحالت حیات مقید ہے نہ

الغسل والقريب مادون الشهر في ليقضين

غسل بحال حیات ومقید نیست وقریب کمتر از یک ماہ است در قول کہ ہر آئینہ ادا کنم

غسل بحالت حیات اور قریب ایک مہینے سے کم ہے قسم ادا کرنے میں

دينه الى قريب والشهر بعيد وما اصطبغ به

قرض فلان را تا زمانہ نزدیک وماہ دورست وآنچیزیکہ غوطہ دادہ میشود در وی

قرض فلاں کا قریب تک اور مہینہ بعید ہے اور جس چیز میں ڈبو کر کھایا جائے

فادام وكذا الملح لا الشواء ولا يحنث في لا ياكل

پس آن نان خورش است وہمچنین نمک نہ گوشت بریان وحانث نشود در قسم کہ نخورم

پس روٹی کا سالن ہے اور ایسے ہی نمک نہ گوشت بریان اور حانث نہ ہوگا قسم میں کہ نہ کھاؤں گا

180

من هذا البسر فأكله رطبا او من هذا الرطب

ازین خرمای خام پس خورد آنرا یا نمی خورم خرمای تر بود یا ازین خرمای تر

له دے خورما خامے پس وخوړ دا په دے حال چه خرما تره وه یا له دے خورما تازه

او اللبن فأكله تمرا او شيرازا او بسرا فأكله

یا شیر پس خورد آنرا در حالتیکه خرما بود یا ماست بود یا خرمای خام بود پس خورد آنرا

یا شودہ پس وئی خوړه چه خرما وه یا ماسته وه یا خرما خامه وه پس وئی خوړه

رطبا او لحما فأكل سمكا او لحما او شحما فأكل

که خرمای تر بود یا قسم خورد که نخورم گوشت پس خورد ماهی یا قسم کرد که نخورم گوشت یا پیه پس خورد

چه تازه وه یا قسم ئی وخوړ چه نه خورم غوښه پس وه خوړ کب یا وه چه نه خورم غوښه یا وازده

البسر لا في لا يشتري رطبا فاشترى كباسة

و نمی شود سوگند خورنده حانث نمیگردد در قسم باین طور نه خرم خرمای تر پس خرید خوشهٔ خرمای

له دے بسره او نه دے حانث په دے چه نه پیرم خرما تازه پس او پیروده غوشه د خرمی

بسر فيها رطب وحنث لو حلف لا يأكل رطبا او

خام که در آن خرمای تر بود و حانث میشود اگر سوگند کرد که نخورم خرمای تر یا خرمای

خامے چه په کښی خرما تازه وه او حانث دے که سوگند وکړو چه نه خورم خرما تازه یا خرما

بسرا او لا رطبا ولا بسرا فأكل مذنبا او لا يأكل لحما

خام یا قسم خورد که نخورم خرمای تر و نه خام پس خورد خوشهٔ خرما یا قسم کرد که نخورم گوشت

خامه یا چه نه خورم خرما تازه یا خامه پس او خوړ غوشه د خرما یا چه نه خورم غوښه

فأكل كبدا او كرشا او لحم خنزير او انسان و

پس خورد دل و جگر را یا گوشت خنزیر یا گوشت آدمی و خوردن

پس او خوړ زړه او ځیګر یا غوښه د خنزیر یا غوښه د سړی او خوړل د

الغداء الأكل من طلوع الفجر الى الظهر والعشاء منه

چاشت یا چاشت خوردن است از بر آمدن صبح صادق تا پیشین و خوردن خفتن از پیشین

روټئ د صبا په خوراک د له ختلو د صبا نه تر نماز پیشین او خوراک د نماز خفتن له نماز پیشینه

181

الى نصف الليل والسحور منه الى الفجر وفي ان

تا نیم شب و سحر از نیم شب تا صبح و دریں قول که اگر

تر نیمه شپی او سحر لیسی شپی دیے تر سحره او بیا دیے قول چه که

لبست ان اكلت او شربت ونوى معينا لم يصدق

پوشیدم یا خوردم یا آشامیدم و نیت کرده بود معین را صادق کرده نشود

دام غوستے یا او مے خوبے یا او مے څښل او نیت ئے کړے وه د معین نه دے صادق

اصلا ولو ضم ثوبا او طعاما او شرابا دين وتصور

هرگز و اگر ضم گردانیده بود همراه او جامه یا طعام را یا آب را صادق کرده شود

هرگز او که ئے یو ځائے کړے وه د دې سره جامه یا طعام یا اوبه صادق ... امکان

البر شرط صحة الحلف خلافا لابي يوسف فمن

بر شرط است صحت قسم را خلاف است دریں مر امام ابو یوسف را پس کسیکه

پس شرط دے صحت د سوګند خلاف دے په دې کښې امام ابو یوسف لره پس چا چه

حلف لا شربن ماء هذا الكوز اليوم ولا ماء فيه

سوگند خورد که هر آئینه بنوشم آب این کوزه را امروز و حال آنکه نبود آب

قسم وکړو چه په تحقیق اوبه څښم د دې کوزے نن ورځ او حال دا چه ...

اوكان فصب في يومه لا يحنث وان اطلق فكذا

یا بود پس ریخته شد در آن روز حانث نمیشود و اگر مطلق گفت پس همچنین است

یا وی پس توئی شوے په هغه ورځ نه دے حانث او که مطلق ئے وه وئیل دا کذا ده

في الاول دون الثاني وفي ليصعدن السماء او

در صورت اول نه در صورت دوم و دریں قول که هر آئینه بالا روم بآسمان یا

په اول صورة کښې نه په دویم صورة کښې او په دې قول چه خامخا آسمان ته به ختم یا

ليقلبن هذا الحجر ذهبا او ليقتلن فلانا عالما بموته

هر آئینه بگردانم این سنگ را زر سرخ یا هر آئینه بکشم فلان را و حال آنکه عالم باشد بمرگ او

خامخا به اړوم دا کاڼے په سره زر یا خامخا به ووژنم فلانے په دے حال چه عالم وي ...

١٨٣

انعقد لتصور البر وحنث للعجز وان لم يعلم فلا

منعقد میشود قسم از جهت امکان بر و حانث از سبب عاجز شدن و اگر عالم نبود پس نه

منعقد دی قسم له جهته د امکان د بر حانث له سببه د عاجزیه و او که خبر نه وه پس نه دی

ومد شعرها وخنقها وعضها كضربها وقطع ملكه

وکشیدن موی زن و خفه کردن او و گزیدن او مانند زدن اوست و ببرید کرد ملک قسم کننده

او واکښل د ویښتو د ښځې او خپه کول ئې او چیچل ئې لکه وهل ئې دی او پرې کیږي ملک

بعد ان بست من غزلك فهدى فغزلت

بعد از گفتن اگر پوشیدم از رشته تو پس آن هدیه است پس رشت آن پیرزن

پس د ویلو ئې چه که واغوستم له رشته د تا نو پس دا هدیه ده پس ورشتله ئې

ولبس هدى وخاتم ذهب حلي لا خاتم

و بافت او پوشید صدقه است و انگشتری زر زیور است نه انگشتری

او واغوست او ولاد او واغوست صدقه ده او گوته د زرو گاڼه ده او نه ده گاڼه گوته

فضة وعقد لؤلؤ لم يرصع حلي وبه يفتى

سیم و نزد یاران عقد یعنی حمیل مروارید که مرصع نباشد زیور است و باین فتوی

سپینو زرو ده او په نزد د یارانو همیل د مرغلرو چه جوړ نه وي زیور ده او په دي فتوی ده

ومن حلف لا ينام على هذا الفراش فنام على قرام فوقه

وکسیکه سوگند کرد که خواب نکنم باین فرش پس خفت برچادر یکه بر فرش بود

او چا چه سوگند وکړه چه خوب به نه کوم په دي فرش پس اوده شه په چادر د فرش

حنث ولو جعل فوقه فراشا آخر فحلف لا يجلس

حانث میشود و نیست کسیکه انداخت بالائے فرش فرش دیگر یا قسم کرد که نه نشینم

حانث دی او نه دی حانث چا چه اوغوړوه فرش بل فرش یا سوگند ئې وکړه چه نه به کینم

على الارض فجلس على بساط او حصير ولو حال بينهما

بر زمین پس نشست بر بساط یا بوریا و اگر پرده کرد میان زمین

په مځکه پس کیناست په فرش یا پوزي او که پرده ئې کړه په مینځ د مځکې

وبينه لباسه حنث كمن حلف لا يجلس على هذا

درميان نشستنده جامه او حانث ميشود مانند كسيكه قسم كرد كه ننشيند براين

او به ميان د دغه جامه دغه او حانث دے لكه څوك چه قسم وكړه چه نه كښيني به دے

السرير فجلس على بساط فوقه بخلاف جلوسه على

تخت پس نشست بر فرشي كه بر تخت بود خلاف از نشستن او بر

تخت پس كيناست په فرش چه په تخت وه خلاف په كيناستو ده په

سرير آخر فوقه ولا بفعله يقع على الابد ويفعله

تخت ديگر بالاے آن تخت و نگفتن او كه نكنم اين كار را واقع ميشود بر نا كردن مدام

بل تخت چه پر بالا د هغه او نه دے چه نه به كړم دا كار واقع كيږي په نه كولو تر ابده

على مرة وبعلى المشي الى بيت الله تعالى او الى

واقع ميشود بر يكبار و بگفتنش كه بر من رفتن است بطرف بيت الله تعالى يا بطرف

واقع كيږي په يو ځل او په دے چه په ما تلل دي بيت الله ته يا په طرف د

الكعبة يجب حج او عمرة مشيا ودم ان ركب ولا شيء

كعبه واجب ميشود حج يا عمره در پياده رفتن و دم واجب ميشود اگر سوار شد و نيست چيز

كعبے واجب دي حج يا عمره په پياده تلل او دم واجب دي كه سور شو او هيڅ نشته

بعلى الخروج او الذهاب الى بيت الله تعالى او المشي

بگفتن او كه بر من بيرون شدن است يا ذهاب است بطرف بيت الله تعالى يا رفتن است

په دے چه په ما وتل لپاره دي يا تلل بيت الله ته دي يا تلل دي

الى الحرم او المسجد الحرام او الصفا او المروة ولا يعتق

بزمين حرم يا بمسجد حرام يا بصفا يا بمروه وآزاد نميشود

طرف د حرم يا په جماعت د حرام يا په صفا يا په مروه او نه دے آزاد

عبد قيل له ان لم احج العام فانت حر فشهدا بنحره

غلاميكه گفته شده بود او را اگر حج نكنم امسال پس تو آزادي پس گواهي دادند دو كس بر قرباني كردن او

غلام چه ويلے وه ده ته كه حج ونه كړم سږكال نو ته آزاد يې پس گواه شول په قرباني كولو د هغه

١٨٥

بكوفة وحنث بصوم ساعة في لا يصوم لا لو صم صوما

در كوفه وحانث ميشود به روزه يك ساعت در قول اگر روزه ندارم حانث نيشود اگر صم گويد

او يوما حتى يتم يوما وبركعة في لا يصلي لا بما دونها

يا يوم را تا آنكه تمام كند روز را وحانث ميشود بيك ركعت در گفتن او كه نماز نگذارم نه به كم از يك

ولو ضم صلوة فبشفع لا باقل وبولد ميت في ان ولدت

داگر ضم گرداند نماز را پس حانث ميشود به دو ركعت نه به كم از آن وحانث ميشود به ولد مرده در قول او

فانت كذا وعتق الحي في ان ولدت فهو حر ان ولدت

پس تو طلاق باشي مثلا وآزاد ميشود ولد زنده در قولش كه اگر ولد آوردي تو پس آزاد باشي اگر ولد آورد

ميتا ثم حيا وفي ليقضين دينه اليوم وقضاه زيوفا

مرده را پس آورد زنده ودر قولش كه هر آينه ادا خواهم كرد قرض فلان را امروز وادا كرد قرض او را درحاليكه

او نبهرجة او مستحقة او باعه شيئا وقبضه ولو كان

يا نبهرجه يا مستحقه يا فروخت بدين آن چيز را وقبض كرد آنرا خلاص شد واگر

ستوقة او رصاصا او وهبه له لا وفي لا يقبض دينه

آن دراهم يا قلعي يا بخشيد آن دين را بمديون خلاص نميشود ودر قولش كه قبض نخواهم كرد قرض

درهما دون درهم حنث بقبض كله متفرقا لا بعضه

يك يك درهم بغير از درهم حانث ميشود به قبض همه جدا جدا نه به قبض بعض قرض

دون آبائه أو كل يوم بين لم يحلهما إلا الأعمال الوزن

ولا في إن كان لي الأمانة فكذا ولم يملك إلا خمسين

وفي لا يشم ريحانا إن شم وردا أو ياسمينا في البنفسج

والورد على الورق فصل حنث في لا يكلمه إن كلمه

نائما بشرط إيقاظه وفي لا يكلمه إلا بإذنه إن أذن

ولم يعلم به فكلمه وفي لا يكلم صاحب هذا الثوب

فباعه فكلمه وفي لا يكلم هذا الشاب فكلمه شيخا

وفي لا يكلمه إن ... أو أشهر إن ...

وفي ان لم ابعه فكذا فاعتق او دبر وبفعل وكيله

في حلف النكاح والطلاق والخلع والكتابة والصلح

عن دم عمد والهبة والصدقة والقرض والاستقراض

والايداع والاستيداع والاعارة والاستعارة

وضرب العبد وقضاء الدين وقبضه والبناء

والخياطة والكسوة والحمل لا في البيع والشراء والاجارة

والاستئجار والصلح عن مال والخصومة والقسمة

وضرب الولد فلا يتكلم فقرأ القرآن او سبح

هلل او كبر فى صلوته او خارجها و يوم اكلمه على

با لا اله الا الله گفت يا الله اكبر گفت در نماز خود يا بيرون از نماز و كلمه يوم الكلمه

با لا اله الا الله و تهليل يا الله اكبر ده و پس نماز كسى يا خارج از نماز او كلمه يوم الكلمه

الملوين و صح نيته النهار فى ليلة اكلمه على الليل و الا

اى الليل و النهار ... و لو قال لا امرأته انت طالق ليلة

شب و روز واقع ميشود و صحيح است نيت روز و قول قسم كننده كه ليلة اكلمه واقع

شب و روز واقع ... نيت روز و نيت ... لیلا اكلمه ...

ان للغاية حتى ففى ان كلمته الا ان يقدم زيد او حتى

ان براى غايت است مانند حتى پس در قول اگر سخن كردم با فلان مگر كه بيايد زيد و تا كه بيايد

ان باده در غايت ... پس ... قبل ... زيد

حنث ان كلمه قبل قدومه و فى لا يكلم عبده او

اى قبل قدوم الزيد

حانث ميشود اگر سخن كرد با فلان پيش از آمدن زيد و در قول سوگند كننده كه سخن كنم با غلام فلان

حانث نيست كه ... و ... قول ... سوگند ...

امرأته او صديقه او لا يدخل داره ان زالت اضافته

با زن فلان يا آشناى فلان يا داخل نشوم در دار فلان اگر زايل شد نسبت فلان

با فلان ... يا آشناى ... فلان ... فلان كه زايل شد نسبت فلان

و كلمه لا يحنث فى العبد اشار اليه بهذا او لا و فى غيره

و سخن كرد با او حانث نميشود در غلام كه اشاره كرده باشد با او بلفظ هذا يا نكرده باشد و در سخن غلام

او غيره ... اشاره كرده ... يا نكرده ...

ان اشار بهذا حنث و الا فلا و حين و زمان بلا نية

اگر اشارت كرده باشد قسم كننده به هذا حانث ميشود و اگر اشاره نكرده حانث نمى گردد و لفظ حين و لفظ زمان بى نيت

كه اشاره كرده ... پس ... حين ... و زمان بى نيت

نصف سنة نكر او عرف و معها ما نوى و الدهر لم

نيم سال است نكره گفته باشد يا معرفه و با نيت از نيت كرده باشد و لفظ دهر

نيم سال ... نكره ... يا معرفه ... لفظ دهر ...

بهٖ منكراً أو للأبد معرفاً وأيام منكرة ثلاثة وأيام

معلوم روز اما اینکه نکره باشد و برای دوام است درحالیکه معرف به لام باشد و لفظ ایام که نکره باشد سه روز است

معاوم چند دن کو ہے اور ہمیشہ ہو دہ جو معرف ہو لام کے ساتھ اور لفظ ایام جو نکرہ ہو تین دن مراد ہیں

كثيرة والأيام والشهور عشرة وفي أول عبد أشتريه

بسیار و لفظ والایام والشهور ده است و در قولش که اول غلامیکه بخرم اورا

بہت اور لفظ والایام والشهور دس ہیں اور قول میں کہ پہلا غلام جو خریدوں وہ آزاد

حر فإن اشترى عبداً عتق وإن اشترى عبدين ثم

آزاد باشد اگر خرید غلام را آزاد شد و اگر خرید دو غلام را یکجا پس از آن

آزاد ہے کہ اگر خریدا غلام آزاد ہوگیا اور اگر دو غلام خریدے ایک ساتھ پھر

آخر فلا أصلاً فإن ضم وحده عتق الثالث وفي آخر

خرید دیگر را پس آزاد نمیشود هرگز پس اگر ضم کرد با قول خود کلمه وحده آزاد شد غلام سیوم و در قولش که آخر

اور خریدا ایک پس نہیں آزاد ہوگا پس اگر ضم کرے قول میں کلمہ وحدہ آزاد ہو تیسرا اور قول میں کہ آخری

عبد أن اشترى عبداً ومات لم يعتق فإن

غلامیکه خریدم اورا آزاد باشد اگر خریدم غلام را و مرد مشتری آزاد نمیگردد پس اگر

غلام جو خریدوں آزاد ہے اگر خریدا غلام اور مر گیا مشتری تو آزاد نہ ہوگا پس اگر

اشترى عبداً ثم آخر فمات عتق الآخر يوم شرى

خرید یک غلام پس از آن دیگر را پس مرد آزاد شد غلام پسین روزیکه خریده بود اورا

اور خریدا ایک غلام پھر دوسرا پس مر گیا آزاد ہوگا پچھلا اس دن سے کہ خریدا

من كل ماله وعندهما يوم مات من ثلثه ولا يصير

از همه مال مشتری و نزد یاران آزاد شد روز یکه مرد مشتری از سیوم حصه مال مشتری

تمام مال مشتری سے اور صاحبین کے نزدیک آزاد ہو مرنے کے دن مشتری کے تہائی مال سے

الزوج فاراً لو علق الثلاث به خلافاً لهما وبكل عبد

شوهر فار اگر معلق گردانید سه طلاق بدین خلاف است مر یاران را و بر قولش که هر غلام

خاوند فار اگر معلق کرے تین طلاقوں کو اس پر خلاف ہے دونوں کا اور قول میں کہ ہر غلام

بشرني بكذا فهو حر عتق اول ثلاثة بشروه

متفرقين والكل ان بشروه معا وتسقط بشراء

ابيه لكفارته في لا بشراء عبد حلف بعتقه

ومستولدة بنكاح علق عتقها عن كفارته

بشرائها وعتق بان تسريت امة فهي حرة من

تسراها وهي في ملكه يوم حلف لا من شراها فتسراها

وبكل مملوك لي حر امهات اولاده ومدبروه وعبيده

لا مكاتبوه الا بنيته وبهذا حر او هذا وهذا لسيد

الغرض … عام والاول ابي يوسف … مالك … لا اي عند ابي يوسف … تمس … لا نه … ولد … ليس … الامام … ديانة … نية غيرها … لايعلم بها الا الله تعالى … ان تتزوج … وهو خلاف الظاهر … فلا تقضاء الا نه نوى … ذلك … والبعد ماذكره … ان تتزوج … طالق … ثلاثا لابي يوسف … كذا في … متردد ان يقال

ابي … والله اعلم … هذا الكلام اقتضاء … لان لكن هذا خلاف الظاهر … فيما … شرح وقاية … والله اعلم وعلمه اتم … المؤمنين والمؤمنات من الاحياء والاموات … برحمتك يا ارحم الراحمين ۱۲

طلقت هي وصح نية غيرها ديانة

طلاق شد اں زن کو بدہ وصحیح است نیت دیگر زن از روی دیانت نہ از جہت شرع

طلاقه شوه دا … وصحيح دے نيت د بلے سخے لرجہت د ديانته … شرع

… احمد … مسعود … فخر الدين … اسرار … فضل … كمال … الفقراء … فتح … سيد …

تمت الكتاب بتوفيق الملك الوهاب

في تاريخ ۲۵ شهر ذي الحجه سنه ۱۳۱۰ھ

خاتم الطبع

ثمانيه صورة مسائل

كالاول	ثاني	ثالث	رابع	خامس	سادس	سابع	ثامن
ن	لا	ن	ن	ن	ن	لا	لا
ن	لا	ن	لا	لا	لا	لا	ن
لا	ن	ن	ن	ن	لا	لا	ن
لا	ن	لا	لا	ن	لا	ن	ن
قضى الاخريين بالاتفاق	قضى الاوليين بالاتفاق	قضى الاخريين بالاتفاق	قضى اربعا عند …	قضى الاوليين بالاتفاق	قضى اربعا عند ابي يوسف …	قضى ركعتين عند …	قضى ركعتين بالاتفاق

الحمد لله رب العالمين والصلوٰة على نبي الكريم که درین زمان میمنت اقتران کتاب مستطاب ہدایت الکتاب المسمی بہ مختصر الوقایہ معہ ترجمہ فارسی وافغانی ومحشی بحواشی جدیدہ بہ کمال جد وجہد وکوشش بلیغ در ازالہ اغلاط بہ تصحیح ومحشی عالم اجل وفاضل اکمل فضیلت پناہ نجابت دستگاہ مولانا میان قمرالدین سلمہ اللہ تعالیٰ ساکن اچینی بفرمایش برخورداران ارجمندان گل احمد جان وشبیر محمد جان اطال اللہ تعالیٰ عمرہم بہ سعی وبہ اہتمام عاجز ناچیز سید محمد در مطبع فیض عام واقع شہر دہلی مطبوع گردیدہ مقبول ومرغوب خاص وعام گردید